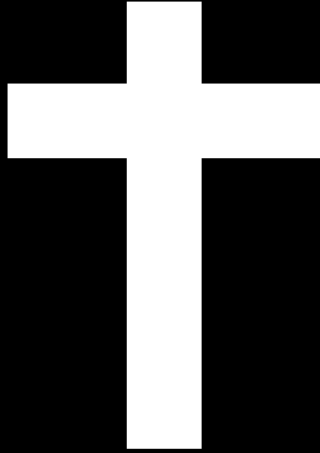

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language
of Benin

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language of Benin

copyright © 2011 SIM International

Language: Fulfulde Borgu (Fulfulde, Borgu)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
7104dd08-43ed-5b6c-bcfb-9f0e6052d5f3

Contents

Matiye	1
Yuhaana	30
Roma	50
Korintu Aranol	63
Galaatiya	75
Efesu	80
Filippi	85
Koloosi	88
Tesalonika Dida6ol	91
Timote Aranol	93
Timote Dida6ol	97
Titus	100
Filemon	102
Iburaninkee6e	103
Piyer Aranol	113
Piyer Dida6ol	117
Yuhaana Aranol	120
Yuhaana Dida6ol	124
Yuhaana Tata6ol	125
Yahuuda	126
Kollitinki	128

Linjiila Yeesu hande no Matiye winniri

Haala puɗɗirka

Binnuɗo linjiila arandeha kaa ɗo laati nun Yahuduujoo janɗuɗo. Diga fuɗɗoode, himbe e miili Matiye jaɓoowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e ɗiɗo. Yahuduube nun o wannani. O hollitii ɗum e lintango be aayaaje Alkawal Kiinjal ɗuudɗe, kollitooje no Yeesu nun laatii kebbiɗo annabaakuuji ɗuudɗi. Linjiila makko e jogii haalaaji mawɗi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii ɗaɗol manɗol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo noddata Laamaare kammu. Maytitaago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta ɗum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Woodube annal waddanii «laamiido Yahuduube», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubuɗe, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla ɗum, kambe nun laamaare nen laatani.

Baa no laamiido on hollitii maaneeji Laamaare Alla e waɗugo kaayefiiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo de ɗuudɗum kanko e hoore makko. Yahuduube daartanoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on tooroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduube tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawɗe dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraabe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gaɗoowo batasi, 3.1-12
3. Waɗugo Yeesu batasi e jarbeeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34
6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66
7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomiraawo, 28.1-20.

Inde kaakiraabe Yeesu (Luka 3.23-38)

¹ Nani ɗo inde kaakiraabe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima:

² Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miraaɗe mum. ³ Yahuuda rimi Fares e Jara,

kambe woni be o rindi e Tamar, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴ Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵ Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶ Yesa rimi Dawda, laamiido.

Dawda rimi Suleymaanu, inniiko woni debbo mo Uriya acci. ⁷ Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e miraaɗe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila.

¹² Baawo no be jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³ Jorobabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶ Yaakuubu rimi Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷ Jaamanuujii sappo e naay nun wadi diga Iburahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduube egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuujii sappo e naay. Diga Yahuduube egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuujii sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu (Luka 2.1-7)

¹⁸ Nani ɗo no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu ɗaɓɓi. Amma ko be kawta, Mariyama hefii reedu e baawɗe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yusufu ɗaɓɓuɗo Mariyama e laatii neddo poonniido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰ Wakkati o woni oo miijoo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam ɓinɗel ɗel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹ O riman biɗɗo gorko, kokkaa mo inne Yeesu, gam o hisinan himbe makko diga hakkeeki maɓɓe.»

²² Dum fu, ɗum wadii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol ɗol annaa gorko saawan, rima biɗɗo gorko,

o wi'ete Emmanuwel.»

Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wadi ko malaykaajo Joomiraawo bati ɗum, o ɓanji Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne

o rimi biidó gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

2

Woodube annal warii daarugo Yeesu

¹ Yeesu rimaama Baytilaama der leydi Yahudiya, wakkati laamiidó Eroodu, go woodube annal yiwoy diga lettugal, wari Urusaliima. ² No 6e jottii, 6e yami: «Toy laamiidó Yahuduube dimaadó jooni on woni? Men ji'i hoodere makko diga lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiidó Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jifii, kanko e himbe Urusaliima fu. ⁴ O noddini hooreefe limaamiife, e moodiife tawreeta fu, o yami 6e, toy nun Almasiihu rimetee? ⁵ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnuno:»

⁶ «An, Baytilaama der leydi Yahudiya, a faanday caka ci'e Yahudiya mawde. Gam ardotoodo yiwan diga e maa, kanko nun durata himbe am Isira'iilaabe.»

⁷ Den, Eroodu noddini woodube annal 6en e cuudiidum, yami 6e 6e laaifinana dum wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi 6e Baytilaama, o wi'i 6e: «Jahee, pumpitee habaru sukayel nel faa laaba. To on ji'i nel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana nel.»

⁹ No 6e nani ka laamiidó bati 6e, 6e jawti. Den, 6e kollirii hoodere ne 6e ji'unoo lettugal e ardii 6e. No ne yottii nokkuure to sukayel nel woni, ne darii. ¹⁰ No 6e ji'i hoodere nen, berde ma66e welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, 6e ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jiccii, 6e kujidani nel. Be pittii gineeeji ma66e, 6e kokkori nel kanjeje, e wardi buudeteedum, e dacce luuttooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla hollii 6e der koydool to 6e bittu to Eroodu. Den 6e kootiri leydi ma66e e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudo y Misira

¹³ No 6e jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum. Doggidi nel, jahaa Misira, joodoadaa ton faa de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel nel, gam halka nel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel nel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi. Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i:

«Mi noddii giyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaabe Baytilaama

¹⁶ No Eroodu faami woodube annal 6en jammike dum, mone makko ummii puy. O lili 6e bara sukahon goron tawaakon Baytilaama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum,

o foonni deydey wakkati ki woodube annal batuno mo dow hollitaago hoodere nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama, e bojji, e goytaali duuddi. Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum. O nootaaki eyteego, gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

¹⁹ Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. ²⁰ O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunoo6e warugo suka on maayii.»

²¹ Den Yusufu ummii, etti sukayel nel e inna mum, 6e bitti leydi Isira'iila. ²² Amma Yusufu nanii Arikilawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. ²³ O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiife batunoo, wi'i: «O noddete Nasaratujo.»

3

Waaji Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

¹ Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi suppitii. Oo waajoo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a: ² «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

³ Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i: «Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraawo, poonnitee laabi makko!»

⁴ Yuhaana e borninoo gineeeji cannyiraadi leebi jeelooba, oo ba66ii belbelol gurol dow funnudu makko. Nyaamdu makko laatii ba6atti e juuri ladde. ⁵ Himbe Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaabe takkol maayo Urdun fu, wari to makko. ⁶ Be tuubi hakkeji ma66e, go Yuhaana wadi 6e batisi der maayo Urdun.

⁷ No o yi'i Farisaabe e Sadukiife duu66e e wara wadeego batisi, o wi'i 6e:

«Bi66e bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla waroore? ⁸ Gadee golle kollitooje on tuubii. ⁹ To on miilee e berde moodon bi'on: "Iburaahiima nun woni maama amen!"

Gam mii wi'a on, Alla e waawi waylitingo kaaye, de laatoo gi66e Iburahiima! ¹⁰ Jooni, jammere gantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leggal nel rimataa gi66e boodde fu wudditinte, faddee der yiite. ¹¹ Min, e diyam nun gadiranmi on batisi, gam hollitingo on tubi. Amma garoowo baawo am, e burimmi

baawde. Mi fotay du baa jimminaago, borta padé makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. ¹² Oo jogii besirdum e junjo makko, o laabin fiyirde makko. O loowa gawri der rummuur makko, o wula nyaane der yiite ne nyifataa.»

Yeesu wadaama batisi
(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. ¹⁴ Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laa-too non non jooni, gam hande non kebinirten ko foonniti fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu ma66itii. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo ceyoriimi.»

4

Seydan jarbake Yeesu
(Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do waylitoo peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: "Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.»»

⁵ Ibiliisa yaari mo wannarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo:

«To a laati nun Biddo Alla, fittu kodaa ley, gam e winnaa der dewtere, Alla batan malaykaafe mum 6e tabbee e juude ma66e gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: "Taa jarba Alla Joomiraawo maa.»»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O hollii mo laamaareeji duuniyaaru fu e teddujal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dum fu, to a jicake cujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e winnii der dewtere: "Sujidan Alla Joomiraawo maada, kanko tan teddintaa!"» ¹¹ Den Ibiliisa acci mo, go malaykaafe battii e jagganoo mo.

Yeesu waajake der leydi Galili
(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nanjaama, wattaa der kasu, o witti leydi

Galili. ¹³ O eggi Nasaratu, o joodoy Kafar-nahum, takkol fonjo maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Neftali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Neftali, joodiini takkol maayo, fonjo Urdun, Galili, an laatiini joodorde himbe 6e lenyi janani.

¹⁶ Himbe tawaa6e der niwre, yi'ii jaynoj manjol. Joodiibe e leydi maayde, ni66uni, jaynoj yayanii dum.»

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waa-jaago e wi'a: «Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

Aahiibe Yeesu arandee6e
(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonjo maayo Galili, o yi'i suu6otoo6e liyyi dido, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo. ¹⁹ Yeesu wi'i 6e: «Tokkee am, mi wadan on suu6otoo6e himbe.»

²⁰ Don maa don 6e acci taaruuji ma66e, 6e tokki mo. ²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaabe dido der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, 6i66e Jebede. Kambe e baaba ma66e, 6ee moyyiina taaruuji ma66e. O noddi 6e. ²² Don maa don, 6e acci laana nan e baaba ma66e, 6e tokki mo.

Yeesu e waajoo, e nyawta himbe
(Luka 6.17-19)

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo janjina der cuudi baajordi, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta himbe 6e nyawuujii feere feere, e toorotoo6e. ²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyaw6e nyawuujii feere feere, hande 6e ginnaaji toorata, e yanoo6e padde, e moofidin6e, o nyawti 6e. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e baadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonjo maayo Urdun.

5

Waaji dow waanne

¹ No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahiibe makko hawritii ley makko. ² O fuddi wajaago 6e, o wi'i:

Haala barke
(Luka 6.20-23)

³ «Barke laatanii 6e yonki mum humpaa Alla, gam kambe nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatanii wulloo6e, 6erde ma66e fewtinte!

⁵ Barke laatanii diggu6e, gam 6e donan leydi!

⁶ Barke laatanii rafaabe,
e dondaabe foonnitaare, gam 6e kaaran!
⁷ Barke laatanii endotoobe, gam 6e endete!
⁸ Barke laatanii 6e berde mum laafi,
gam 6e ji'an Alla!
⁹ Barke laatanii daartoo6e jam,
gam 6e noddete 6i66e Alla!
¹⁰ Barke laatanii tooraabe gam sabbu foon-
nitaare,
gam kam6e nun Laamaare Alla laatanii!

¹¹ Barke laatanii on, to him6e yennii on,
toorii on, takki on gaccee baadey fu, sabbu
am. ¹² Ceyee, belbeltee, gam riiba mawka e
hedii on dow kammu. Hande non annabiife
ardiife on tooriraa.»

Lamdam e jayjol

(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «Onon laatii lamdam duuniyaaru.
Amma to lamdam walaa dakam, e une dam
welinirtee? Dam nafataa goddum, sey dam
woppee, him6e yaa6a dam.

¹⁴ Onon laatii jayjol duuniyaaru. Genni
mahaani dow waanne suudataako. ¹⁵ Fitilla
bo hu66ataake gam ka omnee gummal.
Amma ka bilete dow to fitilla biletee, gam
ka yaynana wonu6e der suudu fu. ¹⁶ Hande
non haani jayjol moodon yaynira yeeso
him6e. Den 6e ji'an golle boodde de gadoton,
6e teddina Baaba moodon gonudo dow
kammu.»

Yeesu e jannina dow haala tawreeta

¹⁷ «To on miilee mi warii gam moytugo
tawreeta, dum bo ko winnaa der dewte
annabiife. Mi waray moytugo ka, amma
gam hebbingo ka. ¹⁸ E goonja batanmi
on, dow e leydi heennyan, amma to66el,
dum bo maasel gootel der tawreeta, sot-
tintaake, faa nyaalane huune fu hebboyta.
¹⁹ Gam majjum, mo downtanaaki to66el goot-
tel, gurunjel faandugo der tawreeta, go
e ekkitina wo66e bo to downtoo, o laa-
toto paandudo der Laamaare Alla. Amma
downtaniido tawreeta, go e jannina wo66e
bo downtanoo ka, joomum laatoto mawdo
der Laamaare Alla. ²⁰ E goonja bi'anmi
on, to foonnitaare mon buray ne moodi66e
tawreeta e Farisaabe, on naatataa der Laa-
maare Alla pay.»

Yeesu e ekkitina dow haala mone

(Luka 12.57-59)

²¹ «On nanii ko kaakiraa6e meeden
wi'ano: "Taa waru neddo, barudo neddo
fu, hiitete." ²² Amma min, mii wi'a on,
jogoriido banniraawo mum mone fu,
hiitete. Bi'udo banniraawo mum: "A walaa
hoore," joomum yaarete yeeso hiitorde
mawne. Bi'udo banniraawo mum "A haanja
nun," o wattete der yiite jahannama.
²³ Gam majjum, to a yahii sakkanoygo
Alla sadaka, to hiisirde, go ciwtordaa aa

woodi gokka e banniraawo maa, ²⁴ accu
don sadaka maa yeeso hiisirde. Den
jahaa taw to banniraawo maa, jaafontiron.
Baawo mum, bittaa, cakkaa sadaka maa.
²⁵ To goddo gaccake maa, go oon jaha to
kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko
diga e laawol. To a waday dum, o wattete
der juude kiitotoodo, den kiitotoodo bo
wattete e juude sandaaji, ma66edaa der
kasu. ²⁶ Mii batee e goonja, a wurtataako
diga don, to a yobiday nyamaane maa,
faranwel mum koriinjel.»

Ekkitinol dow jeenu

²⁷ «On nanii wi'aanoma: "Taa wadu
jeenu!" ²⁸ Amma min, mii wi'a on, daarudo
debbo fu, ko suunii mo, wadii jeenu e
makko der 6erne mum. ²⁹ Gam majjum,
to itere maa nyaamoore nun laatantee
daliila doyyere, doofu ne, boppaa to woddi!
Dum burante jokkulal bannu maa gootal
halka, e no bannu maa fu naatirta der
yiite jahannama. ³⁰ To junjo maa nyaamo
nun laatantee daliila doyyere, wudditin jo,
boppaa to woddi, dum burante jokkulal maa
gootal halka, e no bannu maada fu naatirta
der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal

(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka
16.18)

³¹ «Wi'aama bo: "Ceerudo debbo mum fu,
sey hokka mo derewol ceergal." ³² Amma
min kan, mii wi'a on, ceerudo debbo mum
to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowaama,
o laatini mo jeenoowo. Neddo koowudo
debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

³³ «On nanii kade, kaakiraa6e meeden
wi'aama: "Taa fiirtu hunayeere maa, heb-
bin ne yeeso Joomiraawo." ³⁴ Amma
min, mii wi'a on, to on kunee. To on
kunoree kammu, gam ju laati nun gurol
Laamaare Alla. ³⁵ To on kunoree leydi,
gam ni laati nun jaabirdum koyde makko.
To on kunoree Urusaliima, gam ni laati
nun wannarde Laamiido mawdo. ³⁶ To on
kunoree ko'e mon bo, gam on baawataa
rawingo, dum bo 6awlingo baa lee6ol
gaasa mon gootol. ³⁷ Haala mon fu daroo
dow: "oo", dum bo "aawo", to yawtu don. Ko
beydii dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago

(Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, "Itere yobiree itere,
nyiire yobiree nyiire." ³⁹ Amma min,
mii wi'a on, to on battee gadando on ko
boni. To goddo fiyii maa meenyoo dow golal
nyaamowal, hokku mo njal to bo. ⁴⁰ To goddo
gaccike maa, e yidi teeta dansikiire maa,
accu mo o etta gulunfaare maa bo. ⁴¹ To
goddo doolii maa doonanodaa dum doongal

mum kuule ujuneere, roonana mo njal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku mo. To goddo e yidi wuyaaگو huune maa, taa hadu mo dum.»

Jidee waybe moodon

Luka 6.27-28

⁴³ «On nanii wi'aama: "Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa." ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee waybe moodon, du'anee tooranbe on. ⁴⁵ Hande non, laatortodon gi6be Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naaje dow yeeddu6e e hallu6e. Oo to6ina bo diyam gam foonniiti6e e 6e foonniitaaki. ⁴⁶ To oon jidi yidu6e on tan, riiba kaye ke6oton? Baa jabo6e ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna banniraa6e moodon tan, ko haaynii ume gadoton don? Baa heefer6e bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbu6e, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

6

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

¹ «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso him6e gam ji'edon. To on gadii dum, on kebataa riiba to Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenjuru gam him6e yi'ee. Non non nun munaafiti6e wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam him6e mana 6e. E goonja batanmi on, 6e ke6ii ko riiba ma66e. ³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junjo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatototo e cuudiidum. Den Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.»

Ekkitinol dow du'aare

(Luka 11.2-4)

⁵ «To oon du'oo, to on gadee hande no munaafiti6e wadata. Kam6e 6ee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam him6e fu yi'a 6e. E goonja batanmi on, 6e ke6ii riiba ma66e ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, ma66aa dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heefer6e wadata. Bee miili to 6e duudinii haalaaji, Alla toontoto 6e. ⁸ Gam majjum to on nandee e ma66e, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.» ⁹ «Nani do no haani du'orodon:

"Baaba amen tawaado dow kammu, inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara.

Sago maa laatoow dow leydi, hande no no laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen, hande no minon bo men jaaforanto woofanan6e men.

¹³ Taa accu men naata der jarbeeji, amma hisin men diga e Kalludo.

[Gam an nun laamaare, e baawde, e teddurjal fu woodani faa abada. Aami!]"

¹⁴ To on jaafanaake him6e boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo. ¹⁵ Amma to on jaafanaaki him6e, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumayeere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmikinee hande no munaafiti6e wadata. Bee ji6a geese ma66e gam him6e annita 6ee cuumii. E goonja batanmi on, 6e ke6ii ko riiba ma66e. ¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi. ¹⁸ Den him6e annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'oowo ko gadu6aa der cuudiidum, kanko yobete.»

Jawdi dow kammu

(Luka 12.32-34)

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuy6e yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuy6e bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don 6erne maa bo wonoto.»

Haala jayjol e niwre

(Luka 11.33-36)

²² «Gite woni fitilla 6annu. To gite maa e yandi, 6annu maa fu, wonoto der jayjol. ²³ Amma to gite maa yandaa, 6annu maa nol fu, nol wonoto der niwre. Den, to jayjol gonunol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi

(Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawoowo ko jagganii joomi-
raabe dido, gam o wanyan oo do, o yida oo to, o takkontiran e oo do, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla

(Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulane yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulane 6alli moodon dow ko bornotodon. Yonki buraa nyaamdu na? Bannu buraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, di duggataa, di galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna di. On buraa pooli teddurjal na? ²⁷ Moy e moodon der

billaaje mum waawata ko beydi balde mum, baa mayyande woore?

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniiji gese mawnirta: Di mottataa, di cannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e tedduŋal mum fu, 6ornaaki kolte boodude hande no pinniiji diŋ gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaarŋo di bulee yiite, o holtintaa on 6ura non non na? Onon 6e goondinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume 6ornotoden?» ³² Gam kujje dee, heefer6e nun daartata de. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e foonniitaare makko. Den ko horii fu, on beydante dum. ³⁴ To on cukulane gam jaarŋo, jaarŋo sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii dum.»

7

Hiitaago wo66e

(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «To on kiitee wo66e, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon wo66e, non ki-itoritedon. Etorde etirandon wo66e, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faamanay legga gonuŋa der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonuŋel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuŋa der itere maa taw, den gite maa laa6an, kebaa no ikkinirdaa kudeel gonuŋel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to di bittoy di nŋata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to di jaabu de.»

Alla e toontoo eelan6e dum

(Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on ke6an, daartee, on jiitan, cilminee, on ma66itante. ⁸ Gam eeloowo fu, he6an, daartooowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, ma66itante. ⁹ Moy caka moodon to biyum eelii dum peen, hokka mo hayre? ¹⁰ Dum bo to o eelii mo linŋol, o hokkan mo boddii? ¹¹ Onon hallu6e, oon baawi hokkugo 6i66e moodon dokke boodde, hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelan6e mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidudon him6e wadana on fu, onon bo, gadanee 6e dum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal paanduŋal

(Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduŋal, gam dammugal jaajuŋal e laawol koyuŋol, e yaara der halkere, him6e duu66e nun tokki ŋol. ¹⁴ Amma dammugal paanduŋal, e laawol 6illiŋol, e yaara to yonki, yiitu6e ŋol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuu6e

(Luka 6.43-44)

¹⁵ «Kakkilane annabiibe fewrekuu6e. Be garan to moodon, 6ee 6ornii guri baali, amma der ma66e, 6ee laatii bu'i ladde bonudi. ¹⁶ E gadu ma66e annitirton 6e. Inna-booje 6orataake dow gi'e, ibbe bo 6orataake dow gi'e danehi. ¹⁷ Leggal booduŋal fu riman 6i66e boodde, amma leggal kalluŋal riman 6i66e kallude. ¹⁸ Leggal booduŋal waawataa ko rimi 6i66e kallude, nun bo leggal kalluŋal waawataa ko rimi 6i66e boodde. ¹⁹ Leggal fu ŋal rimataa 6i66e boodde wud-ditinte, faddee der yiite. ²⁰ Hande non, annitirton 6e diga e gadu ma66e.»

Mi annaa on abada

(Luka 13.25-27)

²¹ «Hinaa wi'oo6e am "Joomiraawo, Joomiraawo" fu naatata Laamaare Alla, sey wadoo6e ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. ²² Nyalaane darŋal, duu66e wi'an am: "Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men gadiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gadiri haaynaareeji duuddi." ²³ Wakkati mum, mi toontoto 6e: "Mi annaa on abada. Boddee am, onon wadoo6e ko halli!"»

Cuudi didi

(Luka 6.46-49)

²⁴ «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. ²⁵ Diyam to6i, gooruuji hebbi, keni mawdi wifii dow maggol. Amma ŋol yanay, gam dow tepaare nun ŋol daddaa. ²⁶ Amma kettiniido haala am fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. ²⁷ Diyam to6i, gooruuji hebbi, keni mawdi wifii dow maggol. Den ŋol yani yanande mawne.»

Baawde Yeesu

²⁸ No Yeesu heennyi waajuuji diŋ, haaynaare nanŋi jama'aare puy gam waaji makko. ²⁹ Gam o janjiniirii 6e e baawde, hinaa hande no moodi66e tawreeta janjiniirta.

8

Yeesu nyawtii cecefo gom

(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. ² Wakkati mum, cecefo gom wari, jicci yeeso makko,

wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

³ Yeesu foorti junjo mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii. ⁴ Den Yeesu wi'i mo: «Hakkil! Taa batu ka goddo. Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gadaa sadaka ka Muusa wi'i on gadon, gam anninaa 6e a yoofake.»

Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma

(Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)

⁵ Yeesu e naata siire Kafarnahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: ⁶ «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sanne!» ⁷ Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» ⁸ Amma hooreejo soogeeji on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. ⁹ Min e hoore am, mii woodi mawbe 6e downtanii mi, min bo mii woodi downtaniibe am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

¹⁰ No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokku6e dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'ilaa6e. ¹¹ Mii bata on, duu66e waran diga lettuga e gorgal. Be joododo e Ibraahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, 6e nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe 6i66e Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yooftii.

Yeesu nyawtii nyawbe duu66e

(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junjo makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo 6e.

¹⁶ No kiikiide wadi, Yeesu waddanaa him6e duu66e, 6e ginnaaji woni e mum. O riiwi di e haala makko, o nyawti nyawbe fu. ¹⁷ Hande non haala annabaaku Esaaya hebbiri, ka o wi'i:

«O jabii roonaago tampe meeden, o nyawtii nyawuuji meeden.»

No haani Yeesu tokkiree

(Luka 9.57-60)

¹⁸ Yeesu yi'i jama'aare duunne e huurittii dum, o wi'i aahiibe makko 6e jola fonjo far to. ¹⁹ Don Moodibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Moodibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

²⁰ Yeesu wi'i mo: «Dondondohon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadfa mum, amma

Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

²¹ Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maay6e uwa maay6e mum.»

Yeesu deyyitinii hennu

(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)

²³ Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo. ²⁴ Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Njol wifi, faa galmaaji diyam e yidi mutina ja. Amma Yeesu e daani. ²⁵ Aahiibe 6attii mo, finniini mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

²⁶ O toontii 6e, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon 6e goondinki paanduki!» Den, o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi siriw! ²⁷ Be fu, haaynaare nanji 6e, 6ee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e downtanoo mo?»

Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido

(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Yeesu joli fonjo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don wor6e dido woodu6e ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol njol. ²⁹ Be darii 6ee bata e semme, 6ee bi'a: «An Biddo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam tooraa men diga wakkati waday na?»

³⁰ Fotii darne afaaji mawne gom e duranoo takkol don. ³¹ Ginnaaji din eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

³² O wi'i 6e: «Jaheel! Ginnaaji din wurtii, naatoy der afaaji din. Don maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmittii der maayo, yoolii e diyam.

³³ Duroo6e afaaji din doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi woodu6e ginnaaji dido 6en. ³⁴ Den, him6e siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No 6e ji'i mo, 6e eeli mo o wurtoo leydi ma66e.

9

Yeesu nyawtii mofo

(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum. ² Him6e waddani mo mofo, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki ma66e, wi'i mofo on: «Suka am, tiidin 6erne maa! Hakkeji maa yaafaama!»

³ Den, moodi66e tawreeta wob6e yanti e miila der 6erde mum, e wi'a: «Gorko oo do e bata kalluka dow Alla!» ⁴ Yeesu e anni miilooji ma66e, o wi'i 6e:

«Gam ume go oon miila miilooji kallufi dii der 6erde moodon? ⁵ Ume buri hoyugo? wi'ugo: "Hakkeji maa yaafaama," naa

wi'ugo: "Umma yahu?" ⁶ Amma, mii yidi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru do.» Den, o wi'i mofofo on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maa!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki himbe baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yogetee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Ja6oo6e ceede faada duubbe, e wadoo6e hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahiibe mum. ¹¹ No Farisaabe yi'i dum, 6e bi'i aahiibe makko: «Gam ume moodibbo moodon nyaamidinta e ja6oo6e ceede faada, e wadoo6e hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i 6e: «Yandu6e haajaaka nyawtoowo, sey nyaw6e. ¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yidi wi'ugo: "Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane."» Gam mi waray noddugo foonnitiibe, amma hakke6e.

Yande dow suumaye

(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahiibe Yuhaana gadoowo batisi 6attii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaabe emen cuumoo, go aahiibe maa suumataako?»

¹⁵ O toontii 6e, o wi'i: «Noddinaabe 6angal waawan ko woni der biisere 6erne to jommanjo gorko e wondi e ma66e na? Nyalaane waraan e jommanjo gorko on etteete caka ma66e. Den 6e cuumoyto.»

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinaa non, jollooji din pusan, innabojam reyyitoo, jollooji din bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata 6e ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii, jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, he6a o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahiibe mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duubi sappo e didi, yiwi 6aw6awre Yeesu, meemi kummulol toggoore makko. ²¹ Gam o miilli der 6erne

makko, o wi'i: «To mi he6ii meemumi baa kummulol toggoore makko, mi yoofoto.»

²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am, tiidin 6erne maa! Goondinki maa nyawtii ma.» Wakkatiire nen, debbo on yoo6ii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo maajorde on. O yi'i fuuroo6e puuraadi maayde e himbe wulloo6e. ²⁴ O wi'i 6e: «Burtete diga do. Suka on maayay, o daani nun.» Be darii 6ee jala mo. ²⁵ No himbe wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nanji junjo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumu6e dido

²⁷ No Yeesu yawtata, wumu6e dido tokki mo, e bata e daane townne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumu6e 6en 6attii mo, o wi'i 6e: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.» ²⁹ Den, o meemi gite ma66e, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no goondinirdon.» ³⁰ Den 6e bumti. O waggini 6e, o wi'i: «To on batee ka baa goddo.» ³¹ Amma no 6e burtii, 6e jahi 6ee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaa6e 6en wurtotoo, Yeesu waddanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riwi ginnool njol, muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haaydinii, e wi'a: «Iri dum do meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaabe wi'i: «E baawde hooreejo ginnaaji nun o riwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der gennee mawde, e ci'on petton fu. Oo janjina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyaw6e nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, 6e jurminii mo, gam 6e comii, 6e tampi, 6ee laatii hande baali di galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiibe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggoo6e duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggoo6e der to ruggantee.»

10

Aahiibe Yeesu sappo e dido

(Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Yeesu noddii aahiibe mum sappo e dido. O hokki 6e baawde riwugo ginnaaji e nyawtugo nyaw6e nyawuuji feere feere fu. ² Inde lilaabe sappo e dido 6en woni: Simon noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaakuuba 6ii Jebede, e minyum Yuhaana. ³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye ja6ooowo ceede faada. Yaakuuba 6ii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido
(Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido, bati 6e haalaaji dii do, wi'i: «To on jah-
hee to heefere, to on naatee bo der si-
re Samariyaabe. ⁶ Amma jahee, caka
Isira'iilaabe, laatii6e hande baali majjudi.
⁷ To jahudon fu, piinee, bi'on: "Laamaare
Alla battike!" ⁸ Nyawtee nyaw6e, pintinee
maay6e, joofinee sesse66e, diiwee ginnaaji.
On kebi on jobay, onon bo kokkee to on
ja6ee goddum. ⁹ To on jaaree kannjeeri, dum
bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon.
¹⁰ To on jooje bogooru, dum bo toggooje
didi. To on ettee pa6e, dum bo sawru. Gam
gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, dum bo siire gom,
daartee beero geeto. Joodee to makko faa de
jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee
tawaa6e don. ¹³ To wuro non e haanani dum,
jam moodon naata der maggo. Amma to
no haananaa dum, jam moodon wittana on.
¹⁴ To on ja6aaka, on kettinanaaka bo, burtee
don, pid6on sollaare koyde moodon. ¹⁵ E
goonja batanmi on: "Nyalaane darjal, kiita
Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita
siire nen.»

Tooraaji garooji
(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali
caka bu'i. To non, laatee yoyu6e hande
bolle, laatodon 6e walaa gacce hande
tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilane ko'e moodon
e him6e, gam 6e jaaran on yeeso kiitorde, 6e
piya on looci der cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ Be
jaaran on yeeso maw6e leydi, e laamiibe
genni, sabbu am. On laatanto am seede6e
yeeso ma66e, e yeeso heefere. ¹⁹ To on
jaaraama yeeso hiitotoo6e, to on miilee no
batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete
ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane
batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata
diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miiraawo,
acca o waree. Baaba bo wadanan dum
6i66e mum. Bi66e bo ummanto saareji
mum, wada dabare gam 6e baree. ²² Him6e
fu wanyan on gam am. Amma munyudo
faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To
on tooraama e genni nii do, doggiree nii
to. E goonja batanmi on, on keenyataa
woositaago gennee Isira'iila, go Bii neddo
wara.

²⁴ Aahiijo burataa moodibbo mum,
maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E
woodi aahiijo laatoo hande moodibbo
mum, maccudo bo, hande joomiraawo
mum. To hooreejo wuro noddaama
"Beljebul" hakko him6e wuro makko!»

Hoolaago Alla
(Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee him6e. Ko suudii fu wur-
titinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on
der niwre, batitee ka caka nyalooma. Ka
batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow
doomoo6e cuudi. ²⁸ To on kulee waroo6e
6annu, 6e baawataa ko wari yonki. Amma,
kulee baawoowo ko halki 6annu e yonki fu
der yiite jahannama. ²⁹ Colon didon sip-
pataake faranwel gootel na? Amma baa
gootel makkon yanataa e leydi, to e sago
Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji
ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum,
to on kulee, gam oon buri colon duukkun
teddurjal.

³² Ceedaniido am yeeso him6e, min bo, mi
seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo
dow kammu. ³³ Amma caliido am yeeso
him6e fu, min bo, mi saloto joomum yeeso
Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceennirgu
(Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e
duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam,
amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi
woni, seennugo 6iddo gorko e baaba
mum, 6iddo debbo bo e inna mum, debbo
6anjaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, him6e
wuro mum nun laatotoo way6e mum.»
³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum
faa 6urininmi, joomum fotay laataago
mo am. Jidudo 6iddo mum gorko naa
bo debbo, faa 6urininmi, joomum fotay
laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum
palaanjal tokkimmi, joomum fotay laataago
mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan
ki, amma majjindo yonki mum gam am,
hehitinto ki.»

Haala riiba
(Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Ja66iido on fu, ja66ike am, ja66iido am
bo ja66ike liloydo am. ⁴¹ Ja66iido annabi-
iijo gam oo annabiijo, joomum hefan ri-
iba ka annabiibe he6ata. Ja66iido neddo
poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum
hefan riiba ka foonnitiibe he6ata. ⁴² E
goonja batanmi on, kokkudo burdo faandugo
caka aahiibe am, diyam peewdam, baa der
jarirgel gootel, gam oo aahiijo am, o dul-
lataa riiba makko.»

11

Yuhaana lili aahiibe mum to Yeesu
(Luka 7.18-35)

¹ No Yeesu heennyi waajaago aahiibe
mum sappo e dido waajuuji dii, o yawti diga
don. Den o yahi janjinoygo e waajaago caka
ci'e mawde, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batisi e wonnoo der
kasu, go o nani golle de Almasiihu wadata
e batanee. Den o lili aahiibe makko, ³ yaha

yamaa Yeesu, wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon fu: ⁵ wumu6e e wunta, moofidin6e e yaha, sesse66e e nyawtee, pahidin6e e nana, maay6e e finta, talakaa6e bo e waajee habaru Laamaare Alla. ⁶ Barke laatanto mo mi laatanaaki daliila fergere dow goondinki mum.»

⁷ No lilaabe 6en yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool njol hennu dimmata na? ⁸ Naa ume daaroydon? Gorko borniido gineeeji boodufi na? Borniibe gineeeji boodufi, der wuro laamiibe nun tawetee. ⁹ Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo buri annabiijo. ¹⁰ Kanko nun Dewte batani wi'i: "Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyinaanee laawol." ¹¹ «E goonja batanmi on, der 6e rew6e rimi fu, walaa burdo Yuhaana gadoowo batisi manju. Amma, burdo pettingo der Laamaare Alla, e buri Yuhaana manju.» ¹² Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi wajaago faa jooni, him6e e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattu6e bo teetata ne. ¹³ Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yottii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. ¹⁴ To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. ¹⁵ Goodudo noppi fu, nana.

¹⁶ Ume nun nandiniranmi him6e jaamanuru nuu do? Bee nandi e sukaabe joodiibe caka jayri to him6e fijata, e huu6a igoo6e mum, e wi'a: ¹⁷ «Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki.» ¹⁸ Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on bi'ii: «O ginnaajijjo nun.» ¹⁹ Bii neddo warii, e nyaama, e yara. Den, him6e wi'i: «O laati nun deereeruujjo, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijjo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande ma66e.» Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

*Yeesu feli genneele caliide ko tuubi
(Luka 10.13-16)*

²⁰ Baawo majjum, Yeesu feli genneele de o wadi haaynaareeji duuddi der mum ko him6e majje tuubay. O wi'i: ²¹ «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa 6e mootikeno dooni, 6e bornii saakiho, 6e kollitira no 6e tuubii. ²² Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane dargal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. ²³ An bo Kafarnahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der joonne maay6e. Gam haaynaareeji gadaadi

der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. ²⁴ Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane dargal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

*Yeesu e nodda him6e gam siwtaare
Luka 10.21-22*

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. A suudii woodu6e annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junjo am. Walaa annudo Biddo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Biddo, e mo Biddo yidi hollitingo dum.»

²⁸ «Garee to am on fu, onon somu6e, e rooniibe doolle teddu6e, mi hokkan on siwtaare. ²⁹ Dowtane am, accee mi janjina on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon he6an siwtaare. ³⁰ Gam doongal am e huyfi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

12

*Yande dow nyalaane siwteteene
(Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)*

¹ Wakkati mum, Yeesu e aahiibe mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahiibe makko rafo wadi dum, yanti e wooca cammeeye e yakka. ² No Farisaabe yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahiibe maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!» ³ O toontii 6e, o wi'i: «E goonja on janjay ko Dawda wadi no rafo wadi dum, e him6e mum na? ⁴ O naati der suudu Alla, e him6e makko, 6e yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e him6e makko 6e goodaa laawol yakkugo ko. Limaamiibe tan nun woodi laawol yakkugo ko. ⁵ Naa, on janjay der tawreeta Muusa, no limaamiibe gollotoobe der suudu Alla wadiri ko haanaa der nyalaane siwteteene? Amma e nun fu 6e gaccaaka. ⁶ Mii wi'a on e goonja, burdo suudu Alla mawnugo nun woni do. ⁷ To on paamiino ko haala Alla kaa do filitii: "Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi", on kiitataakono him6e 6e walaa gacce.» ⁸ Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteteene.»

*Yeesu nyawtii gorko mo junjo waatunjo
(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)*

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waajorde ma66e. ¹⁰ Gorko mo junjo waatunjo gom e tawaa don, go tawaa6e don yami mo yande dee do, gam he6a no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «To goddo moodon e woodi baalel mum, go nyalaane siwteteene nel yanti der bunnun, joomum suttoytaa nel na? ¹² Neddo e buri baala faa to woddi! To non, laawol

hokki ko woodi wadee der nyalaane siwteene.»¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junjo maa!»

O foorti ŋo, ŋo yoofii hande no ŋoo to.¹⁴ Farisaabe wurtii, yahi dawraa dow no 6e kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, himbe duu66e e tokki mo. O nyawti nyaw6e fu. ¹⁶ Den o waggini 6e, to 6e batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebba, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cu6umi. Kanko woni jidaado am, mo ceyoriimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko, o fiinan habaru foonnitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo, daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiinaal, o nyifataa fitilleel suurtoowel, faa nyalaane o hokki foonnitaare jaalorgal. ²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

Yeesu e toontoo ka 6e gaccorrii dum
(Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo. ²³ Haynaare nanŋi himbe fu, ko 6ee bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaabe nani ka, yanti e wi'a: «E baawde "Beljebul" hooreejo ginnaaji nun o riwirta di.» ²⁵ No Yeesu e anni millooji ma66e, o wi'i 6e: «Laamaare fu to seennirake e ha6a hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e ha6a hoore mum, ŋo wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riwa Seydan, den noy laamaare makko wonoroo? ²⁷ To laatike e baawde "Beljebul" nun diiwiranmi ginnaaji, 6i66e moodon bo na, e baawde moy 6e diiwirta di? Gam majjum, kam6e e ko'e ma66e nun laatoytoo hiitoo6e on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwiranmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorko semmenteejo, teeta jawdi makko, to o ha66ay joomum taw. Amma to o ha66ii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro ŋon fu. ³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun. ³¹ Gam majjum, mii wi'a on: himbe he6an yaafuye hakkeeeji mum, e kalluka ka 6e bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, he6an yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

Leggal annitirte nun diga e 6i66e mum
(Luka 6.43-45)

³³ «To leggal e woodi, 6i66e maggal bo woodan. To leggal woodaa, 6i66e maggal bo woodataa, gam leggal fu, diga e 6i66e mum nun annitirtee. ³⁴ Bi66e bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laatiibe hallu6e? Gam ko hebbi der 6erne, kan nun hannuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga booddum ko suudii der 6erne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuuddidum der 6erne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darŋal himbe toontoyto haalaaji baanji baanji di 6e bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

Farisaabe e daarta Yeesu wadana dum
kaayeefti
(Luka 11.29-32)

³⁸ Baawo majjum, wo66e der moodi66e tawreeta e Farisaabe, wi'i Yeesu: «Moodibbo, emen jidi gadanaa men kaayeefti.»

³⁹ O toontii 6e, o wi'i: «Himbe jaamanuuru hallunu, co6ube, e daarta kaayeefti. Be ji'ataa kaayeefti gom, to hinaa kaayeefti annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaaje tati der reedu linŋol manŋol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darŋal, himbe Niniwe ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam 6e tuubii no 6e nani waaji Yonas. Nani bo, burudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darŋal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam o yiwoy diga kaddin leydi, o wari hettinaago haalaaji Suleymaanu kebbudi hakkiilo. Nani bo, burudo Suleymaanu nun woni do!»

Wittoygo ginnool der wuro mum hiinjo
(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, ŋol yahan ŋol yiilitoo nokkuuje joorde, eŋol daarta to ŋol siwtoto, amma ŋol he6ataa. ⁴⁴ Den ŋol wi'an: "Mi wittintito wuro am ŋo eggunoomi e mum." To ŋol yottike, ŋol tawan goddo walaa der wuro ŋon, eŋo wuuwaa, eŋo moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, ŋol wittan, ŋol waddaa ginnaaji jeedifi goddi burudi ŋol hallugo. Di naata e wuro ŋon, di joodoo der maggo. Heennyitirde neddo on buran arandeere mum hallugo. Hande non dum laatantoo himbe jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraabe Yeesu e inniiko
(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko e miiraabe makko yottii. Be darii yaasi, 6ee jidi baddugo mo. ⁴⁷ Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna maa e miiraabe maa

e darii yaasi, e yidi baddugo maa.» ⁴⁸ O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna am? Bey woni miiraaፎ am?» ⁴⁹ O sappii aahiፎ makko, o wi'i: «Inna am e miiraaፎ am nun don. ⁵⁰ Miiraaፎ am worፎ e rewፎ, e inna am woni, wadoፎ ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

13

Ballool aawoowo

(Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

¹ Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. ² Jama'aare duunne e howii mo, o unnmii o naati laana diyam, o joodii. Himፎ fu e darii takkol maayo. ³ O bati ፎe kujje duudፎ e ballaaji. O wi'i ፎe: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. ⁴ No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppo ni. ⁵ Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni heፎay to leydi luggi. ⁶ Amma no naaje nyawli, ፎe wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. ⁷ Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, biddi ni. ⁸ Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoy tati, gonni bo laso e sappo. ⁹ Goodudo noppi fu nana!»

Ko acci Yeesu e badda himፎ e ballaaji

(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)

¹⁰ Aahiፎ Yeesu ፎattii, yami mo, wi'i: «Ume wadi ko aa baddira himፎ e ballaaji?» ¹¹ O toontii ፎe, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asiiri Laamaare Alla, amma kamፎ, ፎe keፎay dum. ¹² Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. ¹³ Gam majjum, baddiranmi ፎe e ballaaji: "Gam ፎee daara, amma ፎe ji'ataa, Bee ketinoo, amma ፎe nanataa, ፎe paamataa bo." ¹⁴ Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow maፎፎe:

"On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy, on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy. ¹⁵ Gam himፎ lenyol ፎel ፎerde mum laatike joorde.

Be cukkii noppi maፎፎe, ፎe muunnii gite maፎፎe, gam to ፎe ji'u to ፎe nanu e noppi maፎፎe, hakkillo maፎፎe bo to faamu, hakko ፎe tuuba, mi nyawta ፎe." ¹⁶ Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! ¹⁷ E goonja batanmi on, annabiፎe duuፎፎe, e foonnitiፎe duuፎፎe yidiino yi'a ko ji'oton, amma ፎe ji'ay. Be jidiino ፎe nana ko nan-oton, amma ፎe nanay.»

Yeesu e faamina ballool aawoowo
(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

¹⁸ «Onon, kettinee ko ballool aawoowo ፎel fillitii. ¹⁹ To nedፎo e hettinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalludo nun suttata ka der ፎerne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. ²⁰ Godፎo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o jaፎa ka e seyo. ²¹ Amma ka wadataa dadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To billaaje, dum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. ²² Godፎo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala Alla, billaaje duuniyaaru e yidde jawdi bidda ka, ka rimataa bikkol. ²³ Amma godፎo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o riman bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fudo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani ፎe kade ballool gonፎol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawudo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No himፎe fu daani, don ganyo makko wari, aawi fudo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den fudo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoፎe jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawudaa der gesa maa na? Diga toy fudo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii ፎe, o wi'i: "Ganyo nun wadi dum." Den, gollotoፎe ፎen yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fudo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii ፎe, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fudo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee dum mawnida faa wakkati dugge yottoo. To wakkati dugge yottake, mi wi'an ruggoፎe am doofa fudo kalluko kon taw, haፎፎa ko, watta der yiite. Amma alkamaari, ፎe kawrita dum der beemal am.»

Ballool binፎel mutaadihi

(Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani ፎe ballool gonፎol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e binፎel mutaadihi, ፎel godፎo etti aawi der gesa mum. ³² Binፎel mutaadihi buri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to ፎel fudi, ፎel bura ledde kara li'o mawnugo, ፎel laaroo leggal manፎal faa pooli wada dadda mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum
(Luka 13.20-21)

³³ O wadani ፎe ballool gonፎol, o wi'i: «Laamaare Alla e nandi e yuufinirdum, dum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji
(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri himbe huune dum fu. O badday be to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadii dum gam hebbingoo haala ka annabiijo batunoo, wi'i:

«Mi maabbitan hunnuko, mi bata e ballaaji, mi batan, mi wurtina kujje cuudinoode diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantini ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci himbe, hooti wuro. Aahiibe makko battii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii be, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni Bii neddo. ³⁸ Gesa nan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokkuba Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaane darjal, ruggoobe bo laatii malaykaa6e. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non dum laatotoo nyalaane darjal. ⁴¹ Bii neddo lilan malaykaa6e mum, wurtina doyyoobe himbe der hakke, e wadoobe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan be der yiite jahannama, ton be bullata, 6e yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonniibe jalbitinto hande naaje der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudiini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudiini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suuditi ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa nan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenkotoodo daartoowo sokiyaaje dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaje dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaanol der maayo, nanjoo liyyi feere feereji. ⁴⁸ No nol hebbi, suubotoobe foodi nol, wurtini far fonjo, 6e joodii 6e cubitii di. Be gatti liyyi booddi der kilaaje, 6e boppi di nafataa goddum. ⁴⁹ Hande non dum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaa6e waran suttontira hallube e woodube. ⁵⁰ Be paddan hallube der yiite manje, 6e bulla, 6e yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami 6e, wi'i: «On paamii huune dum fu na?» Be toontii, 6e bi'i: «Oo, men paamii.» ⁵² Den, o wi'i 6e: «Moodibbo tawreeta paamudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiiddum diga e jawdi mum.»

Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu (Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko

to o mawni, oo waajoo der cuudi ma66e baajordi. Ko haaynaare nanji himbe hettinaniibe mo, 6ee bi'a: «Toy o hebi annal iri njal do, e baawde wadugo kaayeeffiji dii do? ⁵⁵ E goonja, kanko bane woni 6ii ce6oowo ledde on na? Inniiko bane wi'etee Mariyama na? Miiraa6e makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakiki-raa6e makko rew6e bane wondi do na? Den, toy o hebi dum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi 6e goondingo mo. Gam majjum, o wi'i 6e: «Annabiijo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareeji duuddi gam 6e goondinay mo.

14

Maayde Yuhaana gadoowo batisi (Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati majjum, Eroodu hooreejo leydi Galilii nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggiibe makko: «Yuhaana gadoowo batisi nun! O finitii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayeeffiji.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nanjee, ha66ee, watee der kasu. O wadii dum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filiippu. ⁴ Gam Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.» ⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula himbe, gam himbe fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, 6ii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaa6e. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan dum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini dum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana gadoowo batisi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaa6e makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahiibe Yuhaana wari etti 6annu makko, uwoy. Baawo majjum, 6e jahi 6e batoy Yeesu ko wadi.

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo

(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhaana 6.1-14)

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Himbe nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde. ¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene ma66e wadi mo, den o nyawti nyaw6e tawaa6e don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahiibe makko battii mo, wi'i: «Kiikiide wadi, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu himbe 6en yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.»

16 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Doole bane 6e jawta. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaamata!» 17 Be toontii mo, 6e bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» 18 O wi'i 6e: «Gaddanee am dum do.»

19 O hokki hunnuko him6e joodinee dow fudo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggiti, o yetti Alla. O njappiti peen kon, o hokki aahii6e makko seennana jama'aare. 20 Be fu 6e nyaami 6e kaari. Aahii6e hawriti ko horii, dum hebbi killaaje sappo e didi. 21 Nyaamu6e dum wadii wor6e ujune joyo, rew6e e sukaa6e limaaka.

Yeesu yahii dow diyam

(Marku 6.45-52)

22 Don maa don, Yeesu dooli aahii6e mum naata laana, ardo, jola fonjo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. 23 Baawo no o waynodii 6e, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. 24 Tawi laana njan woddake diga e fonjo, ko galmaajii diyam e fiya nja, gam nja jabbittinto nun hennu. 25 No faanii weetugo, Yeesu yottii to ma66e, e yaha dow maayo e koyde. 26 No aahii6e makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyde, kulol mannoj nanji 6e, 6e bi'i: «Beelu nun!» Be darii 6ee kalfa sabbu kulol. 27 Don maa don Yeesu wi'i 6e: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

28 Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to an nun e goonja, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.» 29 O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e foonnii to Yeesu. 30 Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o hal6i, o wi'i: «Joomiraawo, faabam!» 31 Don maa don, Yeesu foortii junjo mum, joggii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gadudaa seko?» 32 Be fu dido, 6e naati laana, den, hennu darii. 33 Tawaa6e der laana njan fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E goonja, a laati nun Biddo Alla!»

Yeesu nyawtii nyaw6e der leydi Genesaret

(Marku 6.53-56)

34 Baawo no 6e joli maayo, 6e jottii leydi Genesaret. 35 Him6e tawaa6e nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, 6e gaddani mo nyaw6e fu. 36 Bee eela mo o acca nyaw6e 6en meema baa kummulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemu6e njol fu e yoofoo.

15

Tawaanjal kaakiraabe

(Marku 7.1-13)

1 Farisaabe e moodi66e tawreeta yiwoy Urusaliima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: 2 «Ume wadi ko aahii6e maa e waylita

tawaanjal kaakiraabe meeden? Gam 6e lootataa juude ma66e go 6e nyaama.»

3 O toontii 6e, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjal moodon? 4 Gam Alla wi'i: «Teddin baaba maa e inna maa.» O wi'i kade: «Jennudo baaba mum, dum bo inna mum, joomum e haani waree.» 5 Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'i baaba mum, dum bo inna mum: «Ko haani mi wallitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa.» 6 Nun nun baylitiiridon haala Alla gam tawaanjal moodon. 7 Onon munaaffitii6e! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i:

8 «Lenyol njol do, e hunnuko tan nun teddinirtammi,

amma berde ma66e e woddodii am.

9 Bee kujidanammi, amma dum nafataa gam ko 6e jannjinta laati nun miilooji him6e.»

Ko sobinta neddo

(Marku 7.14-23)

10 Den, Yeesu noddii jama'aare, wi'i 6e: «Kettinee, paamee faa wooda: 11 Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

12 Go aahii6e makko battii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan mettinii berde Farisaabe na?» 13 O toontii 6e, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. 14 Accee 6e, wumu6e ardiibe wumu6e nun! To bumdo e ardii bumdo bannum, 6e fu dido, 6e jantan der gayka.»

15 Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.» 16 Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? 17 On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu dum pa'i, den dum wurto na? 18 Amma ko wurtoto e hunnuko fu, der berne dum yiwata, kanjum nun sobinta neddo. 19 Gam diga der berne neddo nun miilooji kalludi yiwata. Den di gatta mo barol him6e, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. 20 Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

Marku 7.24-30

21 Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon. 22 Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane townne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sanne!» 23 Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahii6e makko wi'i mo: «Riiwu mo, gam o accay hal6ugo, oo tokkiri en.» 24 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'illa

majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaafe ettee, faddanee dawaadi.» ²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol to joomiraafe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatanee hande no jidirdaa.» E wakkati on, biyiiko yooftii.

Yeesu nyawtii nyawbe duu66e
(Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himbe duu66e wari to makko, 6e gaddani mo layoo6e, e wumu6e, e moofidin6e, e muumidin6e, e nyawbe nyawuujii feere feere. Be desi 6e ley koyde Yeesu. ³¹ Haynaare nanji himbe, no 6e ji'i muumidin6e e bata, moofidin6e e yoofoo, layoo6e e yaha deydey, wumu6e bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo
(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)

³² Yeesu noddii aahii6e mum, wi'i: «Himbe 6ee e yurminoo am. Gam wadii balde tati 6ee gondi e am, 6e goodaa ko 6e nyaamata. Mi yidaa bo riwugo 6e 6e jawta e rafo, gam to rafo doyyu 6e elaawol.» ³³ Aahii6e makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaanata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami 6e, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Peen jeedido e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeedido, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o njappiti, o hokki aahii6e makko, 6e ceennani jama'aare. ³⁷ Be fu 6e nyaami faa 6e kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeedidi. ³⁸ Nyaamu6e dum wadii worbe ujune nayo, rew6e e sukaa6e limaaka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii 6e. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

16

Farisaa6e yamii Yeesu wadana dum kayniidum

(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)

¹ Farisaa6e e Sadukiife wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana 6e kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii 6e, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e ni66i, oon bi'a: "Diyam to6an." Oon anni suttontirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!] ⁴ Himbe jaamanuuru hallunu, cobu6e,

e daarta kaayeefti. Be ji'ataa kaayeefti gom, to hinaa kaayeefti Yonas.»

Baawo majjum, o acci 6e, o yawti.

Hakkilango munaafitaare Farisaa6e e Sadukiife

(Marku 8.14-21)

⁵ No aahii6e jolata fonjo maayo far to, 6e jeggiti ko etti peen. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukiife.» ⁷ Aahii6e darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka 6e batata, wi'i 6e: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon 6e goondinki paanduki! ⁹ E goonja faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi worbe ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹⁰ On ciwtoray bo peen jeedido ko ceennanmi worbe ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukiife?»

¹² Den, 6e paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaa6e e njol Sadukiife.

Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu

(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami aahii6e makko, o wi'i: «Moy himbe wi'ata Bii neddo e laatii?» ¹⁴ Be toontii mo, 6e bi'i: «Wo66e e wi'a, a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wo66e e wi'a, an woni annabi Eliya. Wo66e kade e wi'a, an woni annabi Yereimiya, to dum bo gooto der annabiife.» ¹⁵ Yeesu yami 6e, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?» ¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.» ¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi'i mo: «Barke laatanii maa, an Simon 6ii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum. ¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maay6e waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokketa ma66iitirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko jafudaa e leydi do bo, jafaama dow kammu.» ²⁰ Den, Yeesu waggini aahii6e mum, e semme, wi'i to 6e batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

Yeesu batanii maayde e pintol mum

(Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fuddi faamingo aahii6e mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottii6e e limaamiife, e moodi66e tawreeta tooroyta mo puy, 6e bara mo. Amma nyalaane tawwre, o fintan.

22 Den, Piyer yaari mo sera, wooltani mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» 23 Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu baawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiway to Alla, to himbe di yiwi!»

Tokkugo Yeesu

24 Den Yeesu wi'i aahii6e mum: «Jidudo tokkugo am fu, acca miijaanaago hoore mum, etta leggal mum palaarjal, tokkammi. 25 Gam jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. 26 To neddo hefii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sooditaago yonki mum? 27 Gam Bii neddo waran e teddujal Baaba mum, e malaykaa6e mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. 28 E goonja batanmi on, tawaa6e do, wo66e mum maayataa, ko 6e ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

17

Tagudi Yeesu waylitake

(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer

1.16-18)

1 Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyumu Yuhaana. O yaari 6e sera, faa dow waanne towune. 2 Tagudi makko waylitii yeeso ma66e. Yeesso makko e jalba hande naane, gineeeji makko rawni tar hande yanjol. 3 Muusa e Eliya suppitani 6e, e badda e makko. 4 Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

5 O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari ommi 6e. Don daane gom yiwi der duulel nel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

6 No aahii6e nani daane nen, 6e jani, 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. 7 Yeesu 6attii, meemi 6e, wi'i: «Ummee, to on kulee.» 8 Den, 6e banti gite, 6e ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

9 No 6e jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini 6e, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maay6e.» 10 Den, aahii6e makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodi66e tawreeta e wi'a: «Eliya nun artata wara?»» 11 O toontii 6e, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata wara, moyyina huune fu. 12 Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma 6e annitay mo, 6e gadani mo ko 6e jidi fu. Hande non 6e toorirta Bii neddo bo.»

13 Aahii6e faami no haala Yuhaana gadoowo batasi nun o batanta 6e.

Yeesu nyawtii suka mo ginnawol toorata
(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)

14 No 6e bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. 15 O wi'i:

«Joomiraawo, yurma 6iyam gorko! Ginnool nun woni e makko, enjol toora mo puy. To njol ummanake mo, enjol doyya mo der yiite, nokkun bo der diyam. 16 Mi yaarii mo to aahii6e maa, amma 6e baaway ko nyawti mo.»

17 Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaamanuuru hallunu, 6e walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi munyango on? Gaddanee am mo do!» 18 Yeesu falmi ginnool tawaarjol der suka on, njol wurtii, o yooffii don maa don.

19 Baawo majjum, aahii6e makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool njol?» 20 Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande fannjel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee do: «Eggu do, jahaa to,» ne eggan bo. Walaa ko tampoton wadugo. 21 [Amma, ginnool hande njol do wurtataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre

(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)

22 No 6e boositintoo der leydi Galili, den Yeesu wi'i 6e: «Bii neddo wattete der juude himbe. 23 Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahii6e makko biisii puy, no 6e nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

24 No Yeesu e aahii6e mum yottii Kafarnahum, jaboobe ceede faada suudu Alla 6attii Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?»

25 Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Bi66e genni nun naa ho66e?» 26 Piyer toontii, wi'i: «Ho66e nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, bi66e genni haanay yoba. 27 Amma, gam to en laataan himbe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnjol njol artudaa nanjudaa. Den nya6aa hunnuko maggol, a tawan ceede cardi der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

18

Burdo manju der Laamaare Alla

(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

1 Wakkati majjum, aahii6e Yeesu 6attii, yami mo, wi'i: «Moy 6uri manju der Laamaare Alla?» 2 Yeesu noddii sukayel, darni nel yeeso ma66e, 3 wi'i: «E goonja batanmi on: to on baylitaaki laatidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla. 4 Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun 6urata manju der Laamaare Alla. 5 Ja66iido

sukayel pettel hande njel do, e inne am, min nun joomum ja66ii.»

Manju hakke

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum buranno hoyango mo, o ha66anee namarde e daane, o faddee caka maayo. ⁷ Bone laatanii duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himbe der hakke. Wadataako ko doyyata himbe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junjo maa, dum bo koyjal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum burante woodogo, naataa aljanna e koyjal gootal, dum bo e junjo wooto, e no paddirteadaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum burante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirteadaa e gite maa didi der yiite jahanama.»

Ballool dow baalel majjunel

(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaabe makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majju6e.]

¹² Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majjuna njan na? ¹³ E goonja batanmi on: to o yiitii na, o seyorto na bura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay. ¹⁴ Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

¹⁵ «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a hefitake mo. ¹⁶ Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seede6e dido, dum bo tato. ¹⁷ To o salike hettinaaago 6e, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinaaago Eklesiya bo, den fu daare mo hande keefeero, dum bo ja6oowo ceede faada.

¹⁸ E goonja batanmi on: Huune fu ko calidon e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudon e leydi do, jabete bo dow kammu.» ¹⁹ Mii bata on kade e goonja: «To himbe dido e duuniyaaru do nannantirii dow huune ko 6e eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan 6e dum. ²⁰ Gam to himbe dido dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka ma66e.»

Ballool gollotoodo caliido yaafaago

²¹ Den Piyer 6attii Yeosu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeedidi na?» ²² Yeosu toontii mo, wi'i: «De jeedidi tan bane bi'umaa mi, amma de la-soy tati e sappo faa de jeedidi. ²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollotoo6e mum liisanoo dum jawdi muudum. ²⁴ No o fuddi liisaade, 6e gadani mo joganiido mo ceede cardi miliyooji duuddi. ²⁵ Gorko on woodaa ko yo6irta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaa6e makko, e ko o woodi fu, gam o yo6a nyamaane nen. ²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: "Joomiraawo Munyanam, mi yo6ete fu!" ²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardi hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: "Yo6am ceede am!" ²⁹ Banniiko jiccii, eeli mo, wi'i: "Munyanam, mi yo6ete!" ³⁰ Amma o jabay. O yaari mo o ma66oy der kasu, faa de o yo6idi nyamaane nen fu. ³¹ No banniraabe makko gollotoo6e horiibe yi'i ko wadi, mone ma66e ummii puy, 6e jahi 6e batoy joomiraawo ma66e ko wadi. ³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: "An gollotoodo kalludo! Mi yaafanakeno maa nyamaane joganinodaa am fu, gam a sawrinii am. ³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande no jurmoriimaa mi na?" ³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiitotoo6e. O ma66aa der kasu, faa de o yo6idi nyamaane nen fu. Den Yeosu 6eydi wi'i:

³⁵ «Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e 6erne woore.»

19

Ekkitinol dow ceergal

(Marku 10.1-12; Tokkitaaki. Tawreeta 24.1-4; Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

¹ No Yeosu heennii fillaaji din, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun. ² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyaw6e.

³ Wo66e der Farisaabe wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?» ⁴ O toontii 6e, o wi'i: «On jannay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.» ⁵ O wi'i: «Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, 6e fu dido, 6e laato 6annu gootol.» ⁶ Hande non 6e laatataako kade dido, amma 6annu

gootol. Den kan, to neddo seennu ko Alla hawti.

⁷ Farisaabe 6en yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo derewol ceergal to oo seera mo?» ⁸ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam sabbu yoorugo 6erde moodon nun acci ko Muusa hokka on laawol ceeron rew6e moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino non. ⁹ E goonja bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahii6e makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo 6an.» ¹¹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Him6e fu bane waawata ko jabi haala kan, sey 6e Alla hokki dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraabe. Wo66e bo him6e nun watti 6e dum. Wo66e kan 6anjataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

*Yeesu du'anake sukahon petton
(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)*

¹³ Baawo majjum, him6e waddani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoo kon, amma aahii6e makko nyaasitii 6e. ¹⁴ Den Yeesu wi'i 6e: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'ube hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

*Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo
(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)*

¹⁶ Gojankeejo gom 6attii Yeesu, yami mo, wi'i: «Moodibbo, booddum ume haani mi wada, go mi heba yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni booddo! To aa yidi hefugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.» ¹⁸ Gorko on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji din?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru neddo, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirraa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horrii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaabe ceede majjum. Den a he6an jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e 6erne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahii6e mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batitoo on ka kade, edum 6uri hoyugo, jelooba wurtoroo e hinere baatal, e no jom jawdiijo naatirta der Laamaare Alla.» ²⁵ No aahii6e makko nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu daari 6e,

wi'i: «E him6e, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?» ²⁸ Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, to huune fu laatanaama kesum, Bii neddo joodoto e kittaal laamaare tedduñal makko. Den, onon sappo e dido tokku6e am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kiitodon lenyi Isira'ilaa6e sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakiki-raabe mum wor6e e rew6e, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaa6e mum, e gese mum, gam am, o he6an ko 6uri dum, kade bo, o he6an yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duu66e ardii6e jooni, laatoto sakitiibe, duu66e der sakitiibe jooni bo, laatoto ardiibe.»

20

Ballool gollotoobe der gesa innabooje

¹ «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yo6a 6e nyalaane fu ceede cardii goote. Den o yaari 6e gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wo66e e joodii der lummo, woodaa gadeteenal. ⁴ O wi'i 6e: "Jahee gollodon, onon bo der gesa innabooje am, mi yo6an on ko haani," ⁵ kam6e bo 6e jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wo66e e darii, woodaa gadeteenal. O wi'i 6e: "Ume wadi ko oon nyalli daraago do, on goodaa gadeteenal?" ⁷ Be toontii mo, 6e bi'i: "Men ke6ay ettudo men golle." O wi'i 6e: "Jahee onon bo gollodon der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenudo jawdi mum: "Noddu gollotoobe 6en, jo6aa moy fu ceede mum. Puddirraa sakitiibe, keenyitirraa ardiibe." ⁹ Ettanoobe golle deydey alaasara wari, moy ma66e fu hokkaa ceede cardii goote. ¹⁰ Ardinoobe etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi ma66e 6uran ni 6ee to. Amma moy ma66e fu yo6aa ceede cardii goote. ¹¹ No 6e jo6aa, 6ee dumbitoo dow jom gesa on, ¹² 6ee bi'a: "Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa 6e e minon gollii6e nyalaane ne fu, der naaje e guli!" ¹³ Jom gesa on toontii gooto ma66e, wi'i: "Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardii goote nyalaane fu na? ¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yo6ugo cakitiido hande no maa. ¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?" ¹⁶ Yeesu wi'i: «Hande non sakitiibe laatoroo ardiibe, ardiibe bo laatoo sakitiibe.»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre

(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahii6e mum, o noddii sappo e dido 6en, feere mum, o wi'i 6e: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooree6e li-maamiibe, e moodi66e tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde. ¹⁹ Be gattan mo der juude heefer6e, gam 6e jaanca mo, 6e piya mo looci, 6e bila mo dow leggal palaana. Amma nyalaane tatawre, o fintan.»

Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana

(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)

²⁰ Den, inna bi66e Jebede e sukaa6e mum battii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal. ²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume jidudaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa bi66e am dido 6ee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.» ²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Men baawan.» ²³ O wi'i 6e: «Gooja nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do Baaba am siryanii joonde den nun hebata dra.»

²⁴ Na aahii6e sappo horiibe nani ka, mone ma66e ummii dow banniraa6e ma66e dido 6en. ²⁵ Den, Yeesu noddii 6e, 6e fu, wi'i 6e: «Oon anni hooree6e duuniyaaru, no boni nun jogorii him6e mum. Maw6e bo e holla him6e mum baawde. ²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laato jaggotoodo mon. ²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laato maccudo moodon. ²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago him6e waddi mo, o hokkitera yonki makko gam sooditaago duu66e.»

No Yeesu wuntiniri wumu6e dido

(Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yeesu e aahii6e mum e wurtoo Yeriko, go jama'aare duunne e tokki mo. ³⁰ Wumu6e dido gom e joodinoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yawtata don, den 6e janti 6ee kuu6a, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma 6e gam 6e jeedoo, amma 6e beydi huu6ugo e semme, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddii 6e, wi'i: «Ume jidudon mi wadana on?» ³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii 6e, meemi gite ma66e. Don maa don 6e bumti, 6e tokki mo.

21

Yeesu naatii Urusaliima

(Marku 11.1-10; Luka 19.28-40; Yuhaana 12.12-19)

¹ No Yeesu e aahii6e mum faanii Urusaliima, 6e jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuje. Yeesu lili aahii6e dido. ² O wi'i 6e: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e binjel mum e ha66ii. Pittee di gaddanon am. ³ To goddo yamii on gokka fu, toontee mo: "Joomiraawo nun bukaa di." Don maa don, o accan on gaddon di.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee bi66e Siyoona, bi'on:

«Daaree, laamiido mon e wara e mon, oo diggi, oo waddii babba, e binjel mum.»

⁶ Aahii6e 6en yahi, wadi ko Yeesu bati 6e.

⁷ Be gaddi babba e binjel mum, 6e daddi tog-gooje ma66e dow majji, den Yeesu waddii.

⁸ Duu66e der jama'aare nen weyyiti gineejii mum dow laawol. Wo66e bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardiibe Yeesu, e tokkin6e mo 6aawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo ga-roowo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammu!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Him6e e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?» ¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

Yeesu riwii sippoo6e e soodo6e der su-udu Alla

(Marku 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhaana 2.13-22)

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O ri- iwi sippoo6e, e soodo6e, o hippi taaburu- uji cengoto6e ceede, e kittajje sippoo6e tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i 6e: «Alla batii der Dewtere, wi'i: "Suudu am noddete suudu to du'aare wadete." Amma onon, on gartirii nol suudorde wuy6e!»

¹⁴ Wumu6e e layoo6e wari to makko der suudu Alla, go o nyawti 6e. ¹⁵ Hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaa6e hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den 6e bi'i: «Aa nana ko sukaa6e 6en batata na?» Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii nana. On meeday ko janni haala kaa do na? "A hebii maanteego diga e kunnude sukaa6e, e musino6e.»

¹⁷ Den, o acci 6e, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

Yeesu yaa'ike ibbi

(Marku 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Fini mum subaka, Yeesu dawı e witta der siire, go rafo wadı mo. ¹⁹ O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o hati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa bi66e kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori. ²⁰ No aahii6e makko yi'i dum, haaynaare nanji dum, den 6e yami mo, 6e bi'i: «Noy ibbi kin yooriri don maa don?» ²¹ O toontii 6e, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko 6uri ko ibbi kin wadanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: "Doofa diga do, yantoy der maayo," dum laatofo bo. ²² To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on ke6an dum.»

Yahuduube e yama diga toy baawde Yeesu

Yiwi

(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Yeesu naati der suudu Alla. No o waajotoo, hooree6e limaami6e, e dottii6e Yahuduube 6attii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirtaa kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?» ²⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on e baawde dey nun gadiranmi huune dum. ²⁵ Moy lili Yuhaana wada him6e batisi? Alla nun, naa him6e?» Be baddi hakkune ma66e, 6e bi'i: «To en bi'i "Alla nun", o wi'an: "Den, ume wadi go en goondinay Yuhaana?" ²⁶ Amma to en toontike bi'uden "him6e nun", een kula him6e bo, gam him6e fu e daari Yuhaana hande annabiijo.»

²⁷ Be toontii Yeesu, 6e bi'i: «Men annaa.» Kanko bo, o wi'i 6e: «To non min bo, mi batataa on to e baawde dey nun gadiranmi kujje dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu 6eydi wi'i: «Kaye miiludon e ballool nol do: Gorko gom nun woodunoo sukaabe wor6e dido. O bati arano, o wi'i dum: "Suka am, yahu gollodaa to gesa innabooje." ²⁹ Suka on toontii, wi'i: "Mi yahataa." Amma 6aawo nii, o miijitii, o yahi. ³⁰ Baaba on noddı suka dida6o, wi'i mo ka o wi'ungoo arano on. Oo don toontii, wi'i: "Woodi Baaba, mi yahan" Amma o yahay. ³¹ Der kam6e dido 6en, moy nun e ma66e wadi ko baaba mum yidi?" Be toontii, 6e bi'i: «Arano on nun.» Den, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, ja6oo6e ceede faada, e kaaruwaabe artan on naatoygo Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana warii caka moodon, hollii on laawol foonnitaare, on jabay haala makko. Amma ja6oo6e ceede faada e kaaruwaabe goondinii mo, go onon yi'u6e dum, on tuubay goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje

(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonjol kade. Neddo gom nun tiggi gesa innabooje mum. O wadi kowaagol kara, o fiiltini ka. O wasi gayka to bi66e innabooje giddeete, o mahi suudu towukol deenirkol der gesa ka. Baawo mum, o accani ka gollotoo6e makko 6e gadi haya, den o wadi jahaanjal. ³⁴ No wakkati 6orugo innabooje yottii, o lili gollotoo6e makko to reeninaa6e gesa, 6e gaddanaa mo gedu makko der bi66e innabooje den. ³⁵ Amma reeninaa6e gesa njan nanji lilaa6e 6en, fiyi gooto, gooto bo, 6e bari dum, tata6o 6e padfi dum kaaye, 6e bari. ³⁶ Jom gesa on lilitii gollotoo6e mum, 6uru6e arandee6e duudugo. Reeninaa6e gesaa, wadani 6e no wadannoo arandee6e. ³⁷ Faa saktiine, o lili 6iyiiko gorko to ma66e, o wi'i: "No wadi fu, 6e ted-dinan 6iyam." ³⁸ Amma no reeninaa6e gesa yi'i mo, 6e bi'ontiri hakkune ma66e: "Kanko woni donoowo gesa njan. Garee baren mo, donen nja!" ³⁹ Den, 6e nanji mo, 6e padfi mo 6aawo gesa, 6e bari mo. ⁴⁰ Jooni noo, to jom gesa innabooje on wari, noy o wadanta 6e?»

⁴¹ Be toontii mo, 6e bi'i: «O halkan reenu6e hallu6e 6en halkere naawune. Den o hokkan wo66e gesa njan, wada haya, baawoo6e ko hokki mo gedu makko, to wakkati 6orol bi66e fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i 6e: «On meeday jannugo ko winnaa der dewtere na? "Hayre ne mahoo6e woppi, kayre laatii hayre jogiine maadi." Kanjum woni golle Joomiraawo, edum haayinii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on: «Laamaare Alla sottinte caka moodon, ne hokkee him6e lenyi janani, wadoo6e ko Alla yidi. ⁴⁴ [Neddo janudo dow hayre nen, heltoto. Mo ne yanti dow mum fu bo, muunyitinto.]»

⁴⁵ No hooree6e limaami6e e Farisaa6e nani ka, 6e paami kam6e nun Yeesu wadani ballaaji dii. ⁴⁶ Bee daarta laabi no 6e nanjirta mo, amma 6ee kula him6e, gam him6e fu e daari mo annabiijo.

22

Ballool dow 6angal
(Luka 14.15-24)

¹ Yeesu baddi 6e kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gadudo julde 6angal 6iyam. ³ O lili gollotoo6e makko noddanaa mo noddinaa6e julde 6angal. Amma noddinaa6e 6en yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotoo6e makko wo66e, o wi'i 6e: "Bi'ee noddinaa6e 6en, huune fu siriyama, ga'i e baali payudi hisaama, huune fu gasii, 6e gara nyaamide." ⁵ Amma noddinaa6e yeebii noddooere nen, hiinnii haajuuji mum. Oo do yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum.

⁶ Horiibe nanji gollotoobe, toori 6e, wari 6e. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa himbe 6en, wuuda ci'e ma66e. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotoobe makko: "Nafa 6angal 6enni, amma noddinanoo6e fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirde laabi, noddon 6e tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotoobe 6en yahi to fottirde laabi, noddi 6e tawi don fu, hallu6e e woodu6e fu, faa suudu hebbi himbe.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaabe mum. O hollirii goddo gom, mo 6ornaaki gineeeji 6angal. ¹² O 6attii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirdaa do go a 6ornaaki gineeeji 6angal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotoobe mum: "Ka66ee mo, koyde e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiye." ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaabe e duudi, amma su6aa6e duudaa.»

Yobugo laamiido Roma ceede faada
(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Farisaabe yahi baddoy dow no 6e nanjirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiibe ma66e wo66e, e 6e Eroodu, 6e bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun janjinirtaa laawol Alla, a hulataa bo himbe, gam a burontirtaa himbe. ¹⁷ Den, batu men ko miiludaa dow haala kaa do: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji berde ma66e kalludi. O toontii 6e, o wi'i: «Onon munaafitiibe! Ume wadi ko oon daarta jam-maago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardi goote. ²⁰ O yami 6e, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni do?» ²¹ Be toontii, 6e bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i 6e: «To non, kokkee laamiido Roma ko laatanii dum, kokkon Alla bo ko laatanii dum.»

²² No 6e nani ka o toontii, haaynaare nanji 6e. Den 6e acci mo, 6e jawti.

Pintol maaybe
(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, wo66e yiwoy diga e waalde Sadukiibe. Kambe nun yeddata, e wi'a maaybe fintataa. Be gari to Yeesu, 6e yami mo, ²⁴ 6e bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To goddo maayii rimay 6i66e, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo." ²⁵ Dum wadiino caka amen dow wo66e rindaa6e jeedido. Arano 6anji debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko bo o maayi, o rinday mo 6iddo. Tata6o bo non non, faa 6e fu jeedido 6en. ²⁷ Baawo ma66e 6e fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darjal, to maaybe fintoy,

moy nun e ma66e, o laatoytoo debbo mum, dow kambe jeedido 6en? Gam 6e fu 6e koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «On majjii, gam on paamay Dewte, on annaa baawde Alla bo. ³⁰ To maaybe fintii, wor6e 6anjataa, rew6e bo 6anjataake, 6e laatoto nun hande malaykaabe tawaa6e dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maay6e, on janjay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² "Min woni Alla Iburahiima, Alla Isiyaaku, e Alla Yaakuubu." Alla laataaki Alla maayu6e, amma Alla wuuuru6e.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nanji dum e ekkitinol makko.

Sariya buruka mawnugo
(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaabe nani Yeesu mu66ii kunnude Sadukiibe e haala, 6e gadi hawriine. ³⁵ Gooto ma66e, laatiido janjinoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye 6uri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «"Yidu Alla Joomiraawo maa e 6erne maa fu, e yonki maa fu, e hakkillo maa fu." ³⁸ Kanka woni sariya arana, 6uruka manju. ³⁹ Sariya dida6a nanduka e makka nani: "Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa." ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda
(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaabe hawritii, Yeesu yami 6e, wi'i: ⁴² «Ume miiltonon dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Bii Dawda nun.» ⁴³ Den Yeesu wi'i 6e: «Noy Dawda noddiri mo "Joomiraawo?" Ruuhu Alla hollii mo dum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ "Joomiraawo wi'i Joomam:

Jooda nyaamo am, faa mi wada jaabaa way6e maa." ⁴⁵ To Dawda noddii mo "Joomiraawo", den, noy o laatortoo biyiiko?»

⁴⁶ Be fu 6e baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, goddo suusay ko yami mo yande godde.

23

Yeesu felii moodi66e tawreeta e Farisaabe

(Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

¹ Den, Yeesu baddi jama'aare e aahiibe mum, wi'i: ² «Moodi66e tawreeta e Farisaabe, yowanaama janjingo tawreeta Muusa. ³ Gam majjum, nananee 6e, gadee huune fu ko 6e bi'i on. Amma to on gadee ko 6e gadata, gam 6ee bata, amma 6e gadataa ko 6e bati. ⁴ Bee ka66a doolle teddu6e, 6ee doonina himbe dow balbe mum. Amma kambe, 6e jidaa meemugo

de baa e kollel. ⁵ Ko 6e gadata fu, 6ee gada dum gam himbe yi'ana 6e. Kanjum acci 6ee binna aayaaje dow laayaaji, 6e ka66a e tiide, e dow came ma66e. Bee juutina sariji toggooje ma66e. ⁶ Bee jidi joonde arandeeje to 6e noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde 6urde teddugo, der cuudi baajordi. ⁷ Bee jidi sanneego caka jaayri to jama'are hawritii, e noddeego "Moodibbo". ⁸ Amma onon, to on nootee noddedon "Moodibbo", gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu onon banniraabe. ⁹ To on noddee goddo "Baaba" e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu. ¹⁰ To on ja6ee noddeego "Hooreejo", gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu. ¹¹ Burudo mawnugo caka moodon laato gollantoodo horiibe. ¹² Mawnindo hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! gam onon ma66ana himbe dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naatataa, on accay yidube naatugo bo, naata. [¹⁴ Bone laatanto on onon moodi66e e Farisaa6e munaafitiibe! Oon teeta cuudi gawniibe, onon juutina du'aaaje gam himbe mana on. Gam majjum, on kiitete kiita buruka naawugo.]

¹⁵ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam onon boositoo leyde, e maayo fu, gam ke6on baa gooto tokka on. To on ke6ii mo, laatinton mo bii yiiteejo, de didi, bura no moodon.

¹⁶ Bone laatanto on, onon wumu6e ardiibe! Oon bi'a: "To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁷ Onon majju6e, e wumu6e! Ume 6uri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laabinoonol kanjeeri? ¹⁸ Oon bi'a kade: "To neddo hunorake hiisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cackaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁹ Onon wumu6e! Ume nun 6uri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laabinoore sadaka kan? ²⁰ To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. ²¹ Kunoriido suudu Alla, hunorake ɲol e Alla tawaado der mayru. ²² Kunoriido kammu bo, hunorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

²³ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam onon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu,

e anisa, e kume, amma onon jeeboo ko 6uri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on jeebee ko horii. ²⁴ Onon wumu6e ardiibe! To buubol yanii der jaram moodon, onon cekoo, ikkinon ɲol, amma onon moda jeelooba!

²⁵ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam onon lay6a 6aawo jarirkon, e 6aawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko teetaa. ²⁶ An Farisaa6e bumdo! Lay6u taw der jarirkon e der keede, den 6aawo majje bo laa6an.

²⁷ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam onon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayu6e, e huune ko sobi fu. ²⁸ Onon bo, hande non laatidon. Dow gite himbe, onon nandi hande foonnitiibe, amma der moodon e hebbi munaafitaare, e luudaare.

²⁹ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam onon maha jenaale annabiibe, onon boodina caabeeje foonnitiibe. ³⁰ Den onon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraabe amen, men kawtataano e ma66e dow barki annabiibe 6en." ³¹ Hande non, nootoridon onon nun laatii 6i66e warunoo6e annabiibe. ³² To non, kebbinee golle de kaakiraabe moodon fudduno! ³³ Onon 6i66e bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? ³⁴ Gam majjum, mii lildana onon annabiibe, e hakkil6e, e moodi66e tawreeta. On baran wo66e, tiggon wo66e, wo66e, piyon dum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron 6e, der ci'e e ci'e. ³⁵ Alla hiitoto onon sabbu yiyyam himbe foonnitiibe, baraabe. Dum fuddan diga yiyyam Habiila, poonnitiido, faa yiyyam Jekariya, 6ii Barakiya, mo barudon hakkune suudu Alla e hiisirde. ³⁶ E goonja batanmi on: Huune dum fu, tawan himbe jaamanuuru nuu do!

Yeesu yurmike himbe Urusaliima

(Luka 13.34-35)

³⁷ «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiibe, e paddoowo 6e Alla lildanoy maa kaaye! De duuddum jidumi hawritingo 6i66e maada hande no gertogal hawritinga coppo mum ley biyeede mum. Amma onon jabay. ³⁸ Gam majjum, on accante genni moodon laato bille. ³⁹ E goonja batanmi on, onon ji'ataa am kade faa nyalaane bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomi-raawo!"»

24

Pusol suudu Alla e keennyol duuniyaaru
(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)

¹ Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiife makko battii, e holla mo no suudu Alla ስጎል mahiraa. ² Den, o wi'i 6e: «On ji'i huune dum fu na?» E goonja batanmi on: «Baa hayre yowwataako dow wonne, dum fu, dum pusete.»

³ Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene waanne Jaytuuje, den aahiife makko wari kambe tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun dum wadata. Maane ney nun hollitinta garki maa e keennyol duuniyaaru?» ⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. ⁵ Gam duu66e waran e inne am, 6e bi'a, kambe nun woni Almasiihu. Be majjinan him6e duu66e. ⁶ On nanan habaruuji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. ⁷ Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e dimmaade leydi wadan der nokkuje godde. ⁸ Dum don fu laati nun hande fuddoode ስatawre.»

⁹ Den him6e wattan on e juude wo66e gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. ¹⁰ Wakkati mum, him6e duu66e accan goondinki, 6e jam-montiran, 6e banyontira hakkune ma66e. ¹¹ Annabiife fewoo6e duu66e waran, 6e majjinan him6e duu66e. ¹² Hallande yahan e duuda faa yidde him6e duu66e feewta. ¹³ Amma munyudo faa timmoode, hisan. ¹⁴ Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatanoo lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

¹⁵ «Gam majjum, to on ji'ii "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batanoo e darii dow nokkuure ceniine, den sey janno66e ka wada hakkillo. ¹⁶ Den, tawaabe Yahudiya fu dogga eenca baalle. ¹⁷ Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. ¹⁸ Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoyyo toggoore mum. ¹⁹ Bone laatanto rew6e gaambe, e musintee6e der nyalaade den! ²⁰ Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteteene. ²¹ Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadi diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. ²² To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaa6e mum.»

²³ Wakkati mum, to goddo wi'ii on: «Almasiihu nani do,» naa bo "o nani to," to on goondinee. ²⁴ Gam almasiihuu6e e annabiife fewrekuu6e waraan. Be gadan kaayefiiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam 6e majjina baa e subaa6e, to wadoto.

²⁵ Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

²⁶ To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to 6e bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. ²⁷ Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. ²⁸ To baatudum woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoyyo Almasiihu

(Marku 13.24-31; Luka 21.25-33)

²⁹ «Don maa don, 6aawo nyalaade 6illaaje den, naaje ni66an, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi him6e duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e teddujal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaa6e makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, so66iire e hoore fudo, gam hawritingo subaa6e makko wonu6e der duuniyaaru fu.»

Ballool ibbi

(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Paamee ko ibbi ekkittinta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dunju faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi do fuddi wadugo, annitee wakkati Bii neddo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E goonja batanmi on: Him6e jaamanuuru nu do maayidintaa go huune dum fu laatoo. ³⁵ Kammu e leydi heennyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane darna

(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa annudo am. Baa malaykaa6e wonu6e dow kammu annaa, baa Biddo bo. Walaa annudo dum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no dum laatino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii neddo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, him6e e nyaamanno, e yaranno, e bananno, e banana 6i66e mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be miijanaaki dum, faa ilam tufaana wari halki 6e 6e fu. Hande non garki Bii neddo bo laatorto. ⁴⁰ Wakkati mum, wor6e dido wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rew6e dido namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa do: To jim wuro e anni wakkatiire ne gujjo warata jemma, o daanataako. O accataa gujjo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam majjum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo
(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka 6e nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanam mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am 6ooyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraabe makko gollotoobe, oo nyaamida, oo yarida e yaroobe. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o heba riiba e munaafitiibe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

25

Ballool dow gati sappo di annaa worbe

¹ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa worbe ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko. ² Joyo ma66e e laatii nyaabiibe, joyo bo yoyube. ³ Nyaabiibe ben etti fitillaaji mum, amma 6e ettay nebbam goddam. ⁴ Yoyube kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam. ⁵ No jommanjo jenni waray, 6e fu 6e noni, 6e daani.

⁶ Faa caka jemma, huubaano nanaa, wi'i: «Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!» ⁷ Den 6e fu 6e pini, 6ee moyyina fitillaaji ma66e. ⁸ Gati joy nyaabiibi wi'i banniraabe mum yoyube: «Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa.» ⁹ Yoyube toontii 6e, wi'i: «Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Jahee to sippoobe, coodee dam moodon!» ¹⁰ No 6e jawti soodoygo nebbam, jommanjo gorko yottii. Wadunoobe siri mum naatidi e makko der wuro to bangal wadata, den dammugal ma66aa. ¹¹ No 6ooyi sedda, joyo horiibe wittoy, e huuba, e wi'a: «Joomiraawo, Joomiraawo, ma66itan men!» ¹² Amma o toontii 6e, o wi'i: «E goonja batanmi on, mi annaa on.»

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Deenee, gam on annaa nyalaane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoobe tato
(Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jahaanal. Den o noddi gollotoobe makko, o yowani 6e jawdi makko. ¹⁵ O hokki arano ma66e ceede cardi keme joy, dida6o, ceede cardi keme didi, tata6o bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum. Den o yawti genni makko. ¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede

cardi keme joy, yahi tenkorii de, de diibi ceede cardi keme joy godde. ¹⁷ Kokkaado ceede cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde. ¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No 6ooyi, joomiraawo ma66e warti, noddi 6e, 6e liiso, 6e kolla no moy ma66e fu wadiri golle mum. ²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: «Joomiraawo, ceede cardi keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde.» ²¹ Joomiiko wi'i mo: «Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko 6uri dum mawnugo. War naatu ceyodadaa e ami!» ²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: «Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde.» ²³ Joomiiko wi'i mo: «Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko 6uri dum mawnugo. War naatu ceyodadaa e ami!» ²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: «Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa 6otta ko a hawritay. ²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoymi ceede maa der leydi. Ja6u ceede maa!» ²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: «An gollotoodo kalludo, ciywaakuujjo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii 6otta ko mi hawritay, ²⁷ den, ume wadi ko a wataay ceede am der banki, to mi wartiino mi jabanno de e riiba majje. ²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy. ²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete. ³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira nyiye.»

Bii neddo hiitoto himbe nyaanne daryal

³¹ «To Bii neddo warii e teddujal mum e malaykaa6e fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko jal teddujal. ³² Himbe lenyi duuniyaaru fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran himbe hande no duroowo seennirra baali e be'i. ³³ O resan baali, junjo makko nyaamo, o resa be'i bo, junjo makko nano. ³⁴ Den, laamiido wi'an wonu6e junjo mum nyaamo: «Garee, onon 6e Baaba am barkidini, jabee donnu laamaare ne ciriyana6on diga fuddoode duuniyaaru. ³⁵ Gam rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi laatiino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi ma66aamaa der kasu, on daaroyii am.» ³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a:

"Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa dondii, ko men jarnu maa? ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa ma66aa der kasu, men daaroy ma?" ⁴⁰ Laamiido on toontoto 6e, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraabe am 6ee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonu6e junjo makko nano: "Dillee woddi am, onon ya'aa6e! Naatee der yiite tabitiine, desanaane Ibiliisa e malaykaa6e mum! ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii laatino kodo, on beerinay am, mi wonino funtu, on koltinay am, mi nyawii, ma66aami der kasu, on daaray am." ⁴⁴ Den, 6e toontoto mo kambe bo, 6e bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa ma66aa der kasu, ko men ballay maa?" ⁴⁵ O toontoto 6e o wi'a: "E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der buru6e faandugo, min woni on gadanay dum." ⁴⁶ Den kambe, 6e jahan der billaare tabitiine, amma foonnitiibe he6an yonki tabitiiki.»

26

Maw6e Yahuduube e dawra no nanjirta Yeesu

(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)

¹ No Yeesu heennyi wa6ugo fillaaji din fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde didi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude him6e, 6e tigga mo dow leggal palaarjal.»

³ Wakkati mum, hooree6e limaamiibe e dottii6e wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri 6e nanja Yeesu e yoyre, 6e bara mo. ⁵ Amma 6e bi'i: «To en gadee dum wakkati juulde, gam to him6e ummin fitina caka jama'aare.»

Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu

(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)

⁶ Yeesu e wonuno Baytaniya der wuro Simon ceccefo. ⁷ No 6e nyaamata, don debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiraanjal hayre albaatiri kebbu6ol wardi, dam ceede duudde. O waanji dam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, berde ma66e welay, 6e bi'i: «Gam ume wardi dam biisaa baanji? ⁹ Dam waaweteno sippego ceede duudde, de ceennanee talakaa6e.»

¹⁰ Yeesu faanti ko 6e batannoo, wi'i 6e: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadanii am golle boodde. ¹¹ Gam talakaa6e e wondi e moodon wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. ¹² O moomii 6annu am wardi, gam siryaago uwol am. ¹³ E goonja batanmi on: To linjiila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu

(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe sappo e dido, yahi to hooree6e limaamiibe. ¹⁵ O wi'i 6e: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» Be limi ceede cardo laso e sappo, 6e kokki mo. ¹⁶ Diga wakkati majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahiibe mum

(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

¹⁷ Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahiibe Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciriyanee hiraane Paska?» ¹⁸ O toontii 6e, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahiibe makko."» ¹⁹ Aahiibe wadi ko Yeesu bati dum, 6e ciryii hiraane Paska.

²⁰ No kiikiide wadi, o joododii e aahiibe makko sappo e dido, 6ee nyaama. ²¹ Wakkati 6e nyaamata, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.» ²² Berde ma66e biisii puy, go 6ee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinaa?» ²³ O toontii 6e, o wi'i: «Tummidindo junjo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am. ²⁴ E goonja Bii neddo dillan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone woodani jammii do mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

²⁵ Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirraari ceniini

(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

²⁶ No 6e nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, njappiti, hokki aahiibe mum, wi'i: «Ja6ee, nyaamee, kanjum woni 6annu am.» ²⁷ Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki 6e, o wi'i: «Jaree on fu. ²⁸ Kanjam laatii yiyam am, yiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeji him6e duu66e. ²⁹ Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada,

sey nyalaane jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.»

³⁰ Baawo 6e jimi jimol, 6e burtii, 6e jahi waanne Jaytuuje.

Yeesu wi'ii Piyer yeddan dum

(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

³¹ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: "Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito."»

Yeesu beydi, wi'i: ³² «Amma 6aawo to mi fintii, mi artan on Galili.» ³³ Den Piyer, wi'i mo: «Baa to 6e fu 6e accii maa, min kan mi accataa maa pay.» ³⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» ³⁵ Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.» Aahiibe fu wi'i, hande non.

Yeesu e du'oo der Gesemane

(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Baawo majjum, Yeesu e aahiibe mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i 6e: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» ³⁷ O yaadi e Piyer, e 6iibe Jebede dido, ko 6erne makko fuddi biisaago, oo maata toora 6erne puy. ³⁸ Den o wi'i 6e: «Biisere 6erne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» ³⁹ O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidufadaa laato, hinaa ko jidumi.»

⁴⁰ O wittoy, o tawi 6ee daani. O wi'i Piyer: «On baaway ko reenidi e am baa yanne woore na? ⁴¹ To on daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam 6erne e yidi, amma bannu tampii.»

⁴² O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora nel yawta, mi yariray nel, den, accu yidde maa laato!»

⁴³ Yeesu wittoy kade, o tawi 6e 6ee daani, gam doynol e jogii 6e puy. ⁴⁴ O acci 6e kade, o witti du'aago de tatawre e bolliide goote den. ⁴⁵ Baawo majjum, o wittoy to aahiibe makko, o wi'i 6e: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo watete der juude hakke6e. ⁴⁶ Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nannjoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

⁴⁷ Yeesu heennay batugo, go Yahuuda, gooto der aahiibe makko sappo e dido yottii, e himbe duu66e, jogiibe kaafaaje, e cabbii. Hooree6e limaamiibe, e dottiibe nun liloy 6e. ⁴⁸ Jammotoodo mo on tintiniinoo 6e maane, wi'i: «Neddo mo cannumi e mam-milaade fu, kanko nun don. Nannje mo.»

⁴⁹ Don maa don, Yahuuda battii Yeesu, wi'i mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mam-milii mo. ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, wadu ko waddu maa.» Himbe 6en battii, watti Yeesu junno, nanji mo. ⁵¹ Den gooto der wondunoo6e e Yeesu solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo limaamiibe, setti nowru, ⁵² go Yeesu wi'i mo: «Wittin kaafahi maa der kuunjal mum, gam ka6iroowo e kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta. ⁵³ Aa miili mi waawataa ko noddii Baaba am lildanaanmi ko furi malaykaabe konun-kee6e ukke sappo e didi don maa don na? ⁵⁴ Amma to dum laataaki non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam dewtere wi'i, non dum laatotoo.»

⁵⁵ Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii nanjugo am e kaafaaje, e cabbii hande pasotoodo ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti fu, emi jannjina, go on nanjay am? ⁵⁶ Amma huune dum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabiibe hebba.» Den, aahiibe makko fu doggi, acci mo.

Hooree6e diina Yahuduube hiitake Yeesu

(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana 18.12-13, 19-24)

⁵⁷ Nanju6e Yeesu 6en yaari mo to Kayafas hooreejo limaamiibe, go moodi66e tawreeta, e dottiibe genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo 6aw6awre, diga woddii, faa der fageere wuro hooreejo limaamiibe. O naati, o joododii e reenu6e gam o yi'a no dum heennyitirra.

⁵⁹ Hooree6e limaamiibe, e dawroo6e fu, e daarta fewre ne 6e gaccorto Yeesu gam o waree. ⁶⁰ Himbe duu66e wari seedii fewre dow makko, amma 6e kebay gacce potude warugo mo. Den, wor6e dido gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo nol der balde tati.» ⁶² Hooreejo limaamiibe ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka 6e batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamiibe on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Biddo Ata.» ⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A battii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii neddo e joodii nyaamo Jom Baawde, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamiibe faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O battii kalluka dow Alla! En kaajaaka seedee6e gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati. ⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, 6e bi'i: «Emo haani wareego.» ⁶⁷ Den, 6e tuuti mo joode e yeeso, 6ee piya mo guyye. Wob6e ma66e e fiya mo meeye, ⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu
(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62;
Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Horbe tawaaፎ don, gooto mum, battii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo e Yeesu Galilinkoojo.»

⁷⁰ Amma Piyer yeddi ka yeeso himፎ fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo foonnii far dammugal wuro. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonፎ don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratuujo.» ⁷² Piyer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonuፎ don battii Piyer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahiፎ makko, gam batu maa e hollita to yiwudaa.» ⁷⁴ Den, Piyer hunii wi'i: «Alla hiitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadufi.

27

Yeesu yaaraama to Pilaatu
(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

¹ Subaka kecco, hooreeፎe limaamiibe, e dottiibe fu, hawritii e dawra dow no ፎe barirta Yeesu. ² Be kaፎፎi mo, ፎe jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

Maayde Yahuuda Iskariyot
(Golle Lilaabe 1.18-19)

³ No Yahuuda jammido Yeesu yi'i o hitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardii laso e sappo de o jafunoo to hooreeፎe limaamiibe, e dottiibe, ⁴ o wi'i ፎe: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, ፎe bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!» ⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi habbitoyii boggol, maayi. ⁶ Hooreeፎe limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla der suudu Alla, gam ceede yiyyam nun.»

⁷ Baawo dawriine mabbe, ፎe nannantiri, ፎe etti ceede den, ፎe coodiri gesa mahoowo payande gom, gam hobbe e uwee ton.

⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa njan e noddee «Gesa Yiyyam.» ⁹ Hande non annabaaku Yeremiya hebbiri, nju o wadunoo, o wi'i: «Be etti ceede cardii laso e sappo, kanje nun himፎe Isira'iila tawi o foti yobaneego.» ¹⁰ Be coodirii de gesa mahoowo payande, hande no Joomiraawo batunoo am.»

Yeesu yeeso Pilaatu
(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25;
Yuhaana 18.28-19.16)

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduube na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A

battii ka.» ¹² Den hooreeፎe limaamiibe, e dottiibe gaccii mo, amma o toontaaki gokka. ¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de ፎe batata dow maada fu na?» ¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haaynii hooreejo leydi on sanne.

Yeesu hiitaama waree
(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25;
Yuhaana 18.39-19.16)

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango ፎe mabbaado gooto, mo himፎe yidi. ¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo mabbaado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami ፎe, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko ፎe nanji Yeesu ፎe gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hiitoo, deekiiko lili goddo, wi'a mo: «Taa naannu hoore maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooreeፎe limaamiibe, e dottiibe yeeyi jama'aare, ፎe yama Pilaatu yoofana ፎe Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii ፎe, wi'i: «Mi yoofanan on mabbaado gooto, moy nun der dido ben jidudon mi yoofana on?» Be toontii, ፎe bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami ፎe, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» Be fu ፎe toontii, ፎe bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami ፎe, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, ፎe bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini ፎe, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i ፎe: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyyam gorko oo. Haala moodon nun.» ²⁵ Be fu ፎe toontii, ፎe bi'i: «Men jabii gacce yiyyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow biፎፎe amen!» ²⁶ Den, Pilaatu yoofitani ፎe Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, ፎaawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

Soogeeji jaancii Yeesu
(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo. ²⁸ Be ፎorti gineejii makko, ፎe ፎorni mo gulunfaare wodeere. ²⁹ Baawo majjum, ፎe canyi huuneere gi'e, ፎe kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junjo makko nyaamo, ፎe jiccoo yeeso makko, ፎe jaanca mo, ፎe bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduube!»

³⁰ Be tuuti mo joodde, ፎe teeti helliiru njol, ፎe piya mo dow hoore. ³¹ No ፎe keennyi jaancugo mo, ፎe ፎorti gulunfaare, ፎe ፎorni mo gineejii makko. Den, ፎe jaari mo ፎe tiggaa dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanaŋ
(Marku 15.21-41; Luka 23.26-49;
Yuhaana 19.16-30)

³² No 6e burtoto siire, 6e potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanaŋ. ³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore). ³⁴ Be kokki Yeesu innabojam jillontiraadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No 6e keennyi tiggugo mo, 6e pidani gineeji makko tete, 6e ceenniri. ³⁶ Baawo majjum, 6e joodii don, 6ee deeni mo. ³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, 6e takki dow hoore makko. Ko 6e binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduube.» ³⁸ Fasotoo6e dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Him6e falotoo6e don e yenna mo, e dimma ko'e mum, ⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo ŋol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biddo Alla, jippa diga e leggal palaanaŋ ŋal!»

⁴¹ Hande non, hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta, e dottiibe fu jaanciri mo, e wi'a: ⁴² «O faabike wob6e, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanaŋ ŋal, gam goondinen mo. ⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotoo6e, tiggaa6e takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii
(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49;
Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide. ⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu hal6i e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?» ⁴⁷ Wob6e der darinoo6e don no nani dum, wi'i: «Emo nodda Eliya!» ⁴⁸ Don maa don, gooto ma66e doggi waddoy soosuui, suuwi di der jaran lammudam, ha66i e sawru, 6attini to hunnuko Yeesu gam o biccinoo. ⁴⁹ Den horiibe wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.» ⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu hal6i e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirniraane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii, ⁵² jenaale ma66itii, seniibe duu66e maayunoo6e finti. ⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, 6e naatidi e genni seniini, him6e duu66e yi'i 6e.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenudo Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, 6e bi'i: «E goonja, o laati nun Biddo Alla!» ⁵⁵ Rew6e duu66e e tawaa don e daara diga woddi, kam6e nun tokkoynoo mo diga Galili, 6ee jagganoo mo. ⁵⁶ Der ma66e: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna 6i66e Jebede.

Yeesu uwaama
(Marku 15.42-47; Luka 23.50-56;
Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdii-ijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu. ⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum bannu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee ŋol. ⁵⁹ Yusufu etti bannu ŋol, suddi ŋol wudere heyre, ⁶⁰ o watti bannu ŋol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o ma66iri dammugal saabeere nen, o yawti. ⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa don, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwteteene. Den hooree6e Limaamiibe e Farisaa6e hawritii yahi to Pilaatu. ⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciwtorii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre. ⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wuju bannu makko, wi'a, o fintii diga maay6e. Den fewre sakitiineere nen buran arandeere hallugo.» ⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e: «Soogeeji nani, jahee, deenee saabeere nen no baawiridon!»

⁶⁶ Be jahi, 6e deenoy saabeere nen. Be talli hayre, 6e ma66i faa woodi, 6e darini soogeeji gam reena ne.

28

Yeesu fintii
(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhaana 20.1-10)

¹ No nyalaane siwteteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo e Mariyama oo to dawi, yahi daaroygo saabeere nen. ² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre. ³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineeji makko e rawni hande malamalluuje. ⁴ Reenu6e 6en huli faa e diwna, 6e laatii hande maay6e. ⁵ Malaykaaajo wi'i rew6e 6en: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton. ⁶ O walaa do, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo. ⁷ Tinnee, batee aahiibe

makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun don.»

⁸ Rew6e 6en yawti law diga to saabeere nen, go kulol e seyo wadi 6e puy. Be doggi 6e batoy aahii6e makko habaru on. ⁹ Don maa don, Yeesu fotti e ma66e, wi'i 6e: «Mii sanna on!» Be 6attii mo, 6e nanji koyde makko, 6e kujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i 6e: «To on kulee! Jahee, batee hanniraa6e am, 6e jaha Galili. Ton nun 6e ji'atammi.»

Ka reenu6e saabeere seedii

¹¹ Wakkati rew6e 6en yanti laawol, den wo66e der soogeeji deenudi saabeere nen naati e genni, e bata hooree6e limaamii6e ko wadi fu. ¹² Hooree6e limaamii6e, e dottii6e wadi hawriine, 6e baddi, 6e kokki soogeeji din ceede duudde, ¹³ 6e bi'i 6e: «Bi'ee aahii6e makko nun wari jemma, tawi oon daani, wujji 6annu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jabi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduu6e faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahii6e mum

(Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23)

¹⁶ Aahii6e sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo 6e 6e jaha. ¹⁷ No 6e ji'i mo, 6e kujidani mo, amma wo66e ma66e wadi seko. ¹⁸ O 6attii, o wi'i 6e: «Mi hokkaama baawde dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gadee him6e lenyi fu aahii6e am, gadee 6e batisi e inne Baaba e Biddo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee 6e 6e tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Linjiila Yeesu hande no Yuhaana winniri

Haala puddirka

Yuhaana e yidi der derewol mum njol, himbe annita no Yeesu laati nun Biddo Alla, den goondindo mo fu tawee e woodi yonki tabitiiki.

Wecco arano e holla kaayefiiji feere feere, kollitooji no Yeesu nun paabotoodo, mo dum batani der dewte. Yuhaana etii haalaaji goddi nandininirdi, hande jon: diyam, nyaamdu buurinoowol, innabohi goonjahi, o hollitira ko Yeesu laatii.

Yuhaana tan batani bangal der siire Kana, e haala Nikodemu, e debbo samariyaajo, e mofo mo Baytisayda, e gorko dindaado e bundan.

O batanii kaayefiiji jeego'o di Yeesu wadi ko Matiye, e Marku, e Luka winnay. Amma Yuhaana winnay haala golle Yeesu godde. O batanay dingol Yeesu e golle mum der Galili, e jarbeeki mum, e haala kirtaari cakitiineeri gam himbe wakkati makko e an-nunoo dum.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-18
2. Yuhaana gadoowo batisi, 1.19-51
3. Golle Yeesu e waaji mum, 2.1-12.50
4. Balde Yeesu sakitiineeje faa Urusaliima, 13.1-19.42
5. Pintol Yeesu Joomiraawo e kollitaaki mum, 20.1-31
6. Heennyitirde 21.1-25.

Haala laatike jaynjol e yonki

¹ Diga fuddoode, bi'eteedo Haala e w-nunoo. Oo wondi e Alla, o laati nun Alla. ² Diga fuddoode, oo wondi e Alla. ³ E makko Alla tagiri huune fu. Baa goddum ko woni tagaaka to hinaa e makko. ⁴ Yonki yiwii e makko, yonki kin laatanii himbe jaynjol. ⁵ Jaaynjol e yayna der niwre, niwre bo w-away ko nyifi njol.

⁶ Wakkati gom, Alla lili goddo bi'eteedo Yuhaana. ⁷ O warii gam o laato seedeejo, o wadana jaynjol seedaaku, gam himbe fu goondina sabbu haala makko. ⁸ Kanko bane woni jaynjol, amma o waru nun gam o seedanoo jaynjol. ⁹ Kannyol woni jaynjol goonjohol, garunjol e duuniyaaru gam yaynana himbe fu.

¹⁰ Bi'eteedo Haala na'onno der duuniyaaru, e makko duuniyaaru tagiraa, amma himbe duuniyaaru annitay mo. ¹¹ O warii to himbe makko, himbe makko bo ja66aaki mo. ¹² Amma ja66iibe mo fu, ko goondinii inne makko, o hokkii dum laawol laataago 6i66e Alla. ¹³ Be laataaki 6i66e

Alla diga e dingol, e yidde tagaado bo bane, amma gam Alla hokkii 6e yonki kesi.

¹⁴ Haala laatike neddo. Neddo on joododii e meeden, oo hebbi moyyere e goonja. Men ji'ii teddujal makko, teddujal njal Biddo bajjo he6ata e baaba mum. ¹⁵ Yuhaana seedanii mo, bati e daane townne, wi'i: «Oo do woni mo batannoomi on, bi'umi: Baawo am, burdo am waran, gam o na'on diga mi walaano.»

¹⁶ E gonnann makko, en fu en ke6ii moyyere dow moyyere. ¹⁷ Diga e Muusa nun tawreeta hokkiraa, amma moyyere, e goonja warii diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁸ Goddo yi'ay Alla abada, amma Biddo bajjo, laatiido Alla, gondudo e Baaba nun annini en Alla.

Seedaaku Yuhaana gadoowo batisi

(Matiye 3.1-12, Marku 1.18, Luka 3.15-18, Yuhaana 5.33-36)

¹⁹ Yahuduu6e Urusaliima lili moodi66e yiwu6e e lenyol Lewinkee6e e Limaamiibe 6e yama mo, kanko woni moy. ²⁰ O toontii 6e ko laa6i. Nani ko o seedii: «Min, mi Cu6aado bane.» ²¹ Be yamitii mo, 6e bi'i: «Den kan, moy nun laatidaa an? An nun Eliya na?» O wi'i: «Min, mi Eliya bane.» Be bi'i: «An nun Annabiijo batanaado na?» O toontii: «Aawo, kanko bane laatiimi!» ²² Be bi'i mo: «Den fu moy nun laatidaa? Batu men ko men batoyta liloy6e men. Ko bi'udaa hoore maa?» ²³ O toontii, o wi'i: «Min woni batoowo der haro e wi'a: "Moyyinee laawol Joomiraawo," non annabi Esaaya wi'i.»

²⁴ Lilaabe 6en laati nun Farisaa6e. ²⁵ Be yami mo: «Ko woni sabbu ko aa wada batisi nani bo a Cu6aado bane, a Eliya bane, a Annabiijo batanaado bane?» ²⁶ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Min, mii wadira batisi e diyam, amma e woodi goddo hakkune moodon mo on annaa, ²⁷ kanko woni garoowo 6aawo am, mi fotay baa fittugo 6oggi pade makko.» ²⁸ Dum don fu wadu nun Baytaniya, takkol maayo Urdun, to Yuhaana wadannoo batisi.

Yeesu nun woni Jawgiyel Alla

²⁹ Fini mum, Yuhaana yi'i Yeesu e wara to mum, wi'i: «Nani Jawgiyel Alla ikkinoowel hakkeeki duuniyaaru. ³⁰ Kanko nun batannoomi, bi'umi: "Goddo waran 6aawo am, oo burimmi, gam o na'on diga mi walaano." ³¹ Min, mi annaano mo. Amma mi warii, mii wada batisi e diyam gam mi holla mo himbe Isira'iila.»

³² Yuhaana seedii, wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu hande foonu e jippoo diga dow, hodi dow makko. ³³ Min, mi annaano mo. Amma lildo am mi wada batisi der diyam, kanko nun wi'immi: "Mo ji'oytaa Ruuhu e jippoo dow mum, kanko woni gadiroowo batisi e

Ruuhu Ceniido.”³⁴ Yuhaana wi'i: «Min, mi yi'ii, mi seedike, kanko woni Biddo Alla.»

*Aahiiŕe Yeesu arandeeŕe
(Matiye 4.18-22)*

³⁵ Fini mum, Yuhaana e darodii kade e aahiiŕe mum dido. ³⁶ O yi'i Yeesu e faloo, o wi'i: «Nani Jawgiyel Alla!»

³⁷ Aahiiŕe dido 6en nani ka o bati, tokki Yeesu. ³⁸ Yeesu yeeyitii, yi'i 6ee tokki dum, wi'i 6e: «Ume daartoton?» Be toontii, 6e bi'i: «Rabbi (dum wi'ay maa Moodibbo), toy tawadaa?» ³⁹ O wi'i 6e: «Garee, daaree!» den 6e gari, 6e ji'i to o tawaa. Be joododii e makko nyalaane nen. Wakkati on, kiikiide nun.

⁴⁰ Andere, miiraawo Simon Piyer, woni gooto der dido nanuŕe haala Yuhaana, ko tokkini Yeesu. ⁴¹ Mawniraawo makko, Simon, o arti o fotti, o wi'i dum: «Men ji'ii Almasiihu.» (Dum wi'ay maa Cu6aado.) ⁴² O yaari mo to Yeesu. Yeesu daari Simon Piyer, wi'i mo: «An, a Simon 6ii Yuhaana, a innitirte Kefas.» (Dum wi'ay maa Hayre.)

Yeesu noddii Filippu e Natanayel

⁴³ Fini mum Yeesu yidi yahugo Galili. O fotti e Filippu, o wi'i dum: «Tokkam!»

⁴⁴ Filippu, mo Baytsayda nun, genni Andere e Piyer. ⁴⁵ O fotti e Natanayel, o wi'i dum: «Men ji'ii mo haala mum batano der tawreeta Muusa e der dewte annabiife. Yeesu 6ii Yusufu mo Nasaratu.» ⁴⁶ Natanayel wi'i mo: «Ko woodi waawan ko yiwi Nasaratu na?» Filippu toontii mo: «War, daaru!»

⁴⁷ Yeesu yi'i Natanayel e fonnoy dum, wi'i: «Oo do laati nun Isira'iilaajo lalley, jamma fu walaa e makko.» ⁴⁸ Natanayel wi'i mo: «Toy annudaa am?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Mi yi'ii maa ley ibbi diga Filippu nodday maa.» ⁴⁹ Natanayel toontii, wi'i: «Moodibbo, a laati nun Biddo Alla, a Laamiido Isira'iila nun.» ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Gam mi wi'ii mi yi'ii maa ley ibbi, kan acci ko goondindaa na? A yi'an ko buri dum don manju.»

⁵¹ Den o wi'i Natanayel: «E goonja batan mi on: On ji'an duule e ma6iitii, malaykaaŕe Alla e eenca e jippoo dow Bii neddo.»

2

Bangal der siire Kana

¹ Balde didi 6aawo mum, 6angal wadii e siire Kana, der leydi Galili. Inna Yeesu e tawanoo ton. ² Yeesu e aahiiŕe mum ho noddinaama e jamaanu nu. ³ No innabojam ma6ŕe jacci, inna Yeesu wi'i mo: «Be galaa innabojam.» ⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «Inna day, taa accu ka 6illee. Wakkati am yottaaki taw.» ⁵ Den inniiko wi'i gollooŕe: «Ko o wi'i on fu, gadee.»

⁶ Looŕe jeego'o gadiraade kaaye e tawaa don. Diyam majje Yahuduuŕe wadiranno

nanardam gam laaŕingo ko'e mum, hande no diina ma6ŕe bati. Looŕe den, baaney mum fu e ja6a yoogirde diyam sappo. ⁷ Yeesu wi'i 6e: «Kebbinee payande den diyam.» Be kebbini de faa ga6ŕude. ⁸ O wi'i 6e: «Jooni kan, nyedeŕe, jaaranee mawdo 6angal.» Be nyedi. ⁹ No mawdo 6angal metti diyam baylitaadam innabojam dam, o annaa toy dam yiwi. Amma gollooŕe nokkoyŕe dam, e anni. O noddi jommanjo gorko, ¹⁰ o wi'i dum: «Himŕe fu innabojam beldam woowi artirgo. To himŕe buusii, ko dam hewtay welugo sakitoree. Amma an, a resii beldam dam faa jooni.»

¹¹ Non Yeesu wadiri kaayeeŕi mum arandehi der siire Kana, der leydi Galili. Non o hollitiri baawde makko, go aahiiŕe makko goondini mo.

¹² Baawo majjum o yahi Kafarnahum, kanko e inniiko, e miiraabe makko, e aahiiŕe makko. Be joodii ton balde sedda.

*Yeesu riwii tenkuube der suudu Alla
(Matiye 12.38-40, Marku 11.15-18, Luka 19.45-46)*

¹³ No juulde Yahuduuŕe bi'eteedeŕe Paska 6adii, Yeesu yahi Urusaliima. ¹⁴ Der suudu Alla, o tawi sipooŕe ga'i, e baali, e tantabaraaji, e cengotooŕe ceede, e joodii. ¹⁵ O etti 6oggi o wadi 6occol, o riwii 6e 6e burtoo suudu Alla, kamŕe e baali, e ga'i. O sankiti ceede cengotooŕe, o hippi taaburuuji ma6ŕe. ¹⁶ O wi'i sipooŕe tantabaraaji: «Burtinee dum, to on gadee suudu baaba am suudu tenkuru.»

¹⁷ Aahiiŕe makko siwtori ko winnaa e Dewte: «Yidde suudu maa e ja6ina 6erne am.» ¹⁸ Den hooreeŕe Yahuduuŕe wi'i mo: «Kaayeeŕi kiye gadataa ko kollaa men aa woodi laawol wadugo nun nun.» ¹⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Pusee suudu Alla ŕol do, mi mahitinto ŕol der balde tati.» ²⁰ Be toontii mo: «Suudu ŕol mahiraama duu6i lasooji didi e jeego'o, go an, bi'aa a mahitinto ŕol der balde tati na?»

²¹ Amma 6annu makko nun o nandiniri suudu Alla. ²² No Yeesu finti, aahiiŕe mum siwtorii o batiino dum ka, go 6e goondini Dewte e haala ka o batunoo.

Yeesu e anni ko woni e neddo fu

²³ No Yeesu wonunoo Urusaliima gam juulde Paska, duu6ŕe goondini inne makko gam 6e ji'ii kaayeeŕi di o wadi. ²⁴ Amma Yeesu hoolaaki 6e, gam oo anni 6e 6e fu. ²⁵ O bukaaka goddo seedanoo mo ko woni e himŕe, gam oo anni ko woni der 6erne neddo.

3

Yeesu e badda e Nikodemu

¹ E woodunoo goddo, Farisaajo, bi'eteedo Nikodemu, o laati nun gooto der hooreeŕe

Yahuduube. ² Jemmaare gom o yahi to Yeesu, o wi'i dum: «Moodibbo, emen anni a laati nun baajotoodo yiwudo to Alla, gam goddo waawataa ko wadi kaayeeffiji di gadataa, to Alla wondaa e makko.» ³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Mii batee e goonja: Goddo waawataa ko yi'i Laamaare Alla to rimitaaka.» ⁴ Nikodemu wi'i mo: «Noy neddo waawirta ko rimitora to naywii? O waawan ko witti e reedu inniiko, o rimitee na?»

⁵ Yeesu toontii mo wi'i: «Mii batee e goonja: To neddo rimitoraaka e diyam, e Ruuhu, o waawataa ko naati laamu Alla. ⁶ Ko neddo rimata, laati nun neddo. Ko Ruuhu bo rimata, laati nun ruuhu. ⁷ To dum haaynee gam mi wi'ii maa: "E haani dimitedaa." ⁸ Hennu e wifa to yidi fu. Aa nana sonnyo maggol, amma a annaa to njol yiwi, a annaa to njol yahata. Hande nun dimiraado Ruuhu laati.»

⁹ Nikodemu wi'i mo: «Noy dum wadortoo?» ¹⁰ Yeesu toontii mo: «An, moodibbo Isira'iila mawdo, a annaa dum? ¹¹ Mii batee e goonja, menen, ko men anni, men batata, ko men ji'i, men ceedotoo. Amma on jabataa seedaaku amen. ¹² On goondinay no batanmi on kujje de leydi. Noy goondinirton to mi batanii on kujje de dow kammu? ¹³ Goddo meeday eencugo dow kammu, to hinaa jippiido diga kammu, kanko woni Bii neddo. ¹⁴ Hande no Muusa biliri boddi janni dow leggal der ladde haro, hande non Bii neddo bo bilirtee, ¹⁵ gam goondindo mo fu hefa yonki tabitiiki. ¹⁶ Gam Alla yidii duuniyaaru sanne faa hokki Biddo mum bajjo, gam goondindo mo fu to halku, amma hefa yonki tabitiiki. ¹⁷ Alla lilay Biddo mum e duuniyaaru gam o hiitoo nu, amma gam nu hisira diga e makko. ¹⁸ Goondindo mo hiitataake, amma mo goondinay, hiitaamaa ko, gam o goondinay inne Biddo Alla bajjo. ¹⁹ Kiita ma66e nani: Jaaynol warii e duuniyaaru, amma him6e, niwre nun 6uri yidugo dow jaynol, gam gadu ma66e woodaa. ²⁰ Mo golle mum woodaa e wanyi jaynol, warataa e maggol, gam e hula golle mum wurtoo. ²¹ Amma tokkudo goonja, waran to jaynol gam gadu nu wadi gam Alla, wurtoo.»

*Ko Yuhaana seedii dow Yeesu
(Yuhaana 1.19-24)*

²² Baawo mum Yeesu yaadi e aahii6e mum leydi Yahudiya. O joododii e ma66e ton, oo wada batisi. ²³ Yuhaana bo e wada batisi e siire Aynon, takkol Salim, gam ton diyam e duudi. Him6e e yaha ton e wadane batisi. ²⁴ (Tawi Yuhaana ma66aakano taw.)

²⁵ Nyaanne gom aahii6e Yuhaana yed-dontirii e Yahuduugo gom dow haala laa6al. ²⁶ Bejahi to Yuhaana, 6e bi'i dum: «Moodibbo,

gorko gondunoodo e maa takkol maayo Urdun, mo ceedanidaa men, kanko bo oo wada batisi. Him6e fu e yaha to makko.»

²⁷ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Neddo waawataa ko hebi goddum to hinaa ko Alla hokki dum. ²⁸ Onon e hoore moodon, on seede6e am, mi wi'ii: "Mi Almasihu bane, amma mililaama mi ardoo mo".» ²⁹ Yuhaana wi'i kade: «Gaddanaado jommanjo debbo, kanko woni jommanjo gorko. Dottoowo gorko e darii, e hettinii. To o nanii daane jommanjo gorko, 6erne makko welan sanne. Nii bel dum 6erne am hebbiri. ³⁰ Haani teddujal makko e beydoo, njal am e buytoo.»

Yiwudo dow kammu

³¹ «Yiwudo dow kammu nun 6uri fu. Yiwudo e leydi, laati nun leydinkeejo. Haala mum bo laati nun ka leydinke6e. Yiwudo dow kammu, kan nun jinti moy fu. ³² Ko o yi'i e ko o nani, o seedotoo, amma goddo jabataa seedaaku makko. ³³ Jabudo seedaaku makko, tabitinii Alla laati nun goonjaajo. ³⁴ Mo Alla lili, ko Alla bati nun o batata, gam Alla hebbinii mo Ruuhu mum. ³⁵ Baaba e yidi Biddo, faa watti huune fu e junjo makko. ³⁶ Goondindo Biddo, he6ii yonki tabitiiki. Mo goondinay Biddo, he6ataa ki, amma mone Alla e w-nani dum.»

4

*Yeesu e samariyaajo debbo
(Yuhaana 7.37-39)*

¹ Farisaa6e nanii Yeesu e wada batisi, e he6a aahii6e duu66e faa 6uri Yuhaana. ² To goonja nun, Yeesu e hoore mum waday batisi, amma aahii6e makko nun wadannoo dum. ³ No Yeesu nani ka Farisaa6e bati, ummii leydi Yahudiya, watti leydi Galili. ⁴ E haani bo o falta leydi Samariya.

⁵ O wari e siire Samariya bi'eteene Sikar, takkol gesa na Yaakuubu hokki 6iyum Yusufu. ⁶ Don 6unnu Yaakuubu woni. No Yeesu somi yaadu, joodii ga66ude 6unnu njol. Caka nyaalooma nun.

⁷ Samariyaajo debbo wari yoogugo. Yeesu wi'i mo: «Hokkoram diyam, mi yara!» ⁸ (Tawi aahii6e makko yahii siire soodoygo ko nyaamete.) ⁹ Debbo on wi'i Yeesu: «Ee, noy an Yahuduugo, elirtaa am diyam jaraa, min samariyaajo debbo?» Nani bo potal walaa hakkune Yahuduube e Samariya6e. ¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «To aa annunoo no dokkal Alla foti, e moy wi'i maa: "Hokkoram diyam, mi yara!" an nun eelatanoo mo, o hokkee diyam yonki.»

¹¹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, a walaa cawgal. Bunnu nun bo e luggi. Toy ke6ataa diyam yonki dam? ¹² A 6uru nun maama amen Yaakuubu, kokkudo men 6unnu njol

manŋu na? Kanko e 6i66e makko, e bisaaji makko fu, 6e jari e maggol.» ¹³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Neddo fu jardo diyam dam, dondete kade, ¹⁴ amma jardo diyam dam kokkanmi dum, dondataake faa abada. Gam diyam kokkanmi dum, laatanto dum buldude diyam kokkooram yonki tabitiiki.» ¹⁵ Debbo on wi'i: «Moodibbo, hokkoram diyam dam, to mi dondee kade, to mi wittaa bo yoogugo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Yahu noddoy gorko maa, garidon!» ¹⁷ Debbo on toontii mo: «Mi walaa gorko.» Yeesu wi'i mo: «Aa woodi goonja no bi'udaa a walaa gorko. ¹⁸ A ettayno maa wor6e joyo. Gorko gondudaa jooni on bo, gorko maa bane. A batii goonja.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, laa6anii am, a laati nun Annabiijo. ²⁰ Maamiraabe amen saafiino Alla dow waanne nee, amma onon, oon bi'a: "Urusaliima nun Alla haani saafeego".»

²¹ Yeesu wi'i mo: «Banniraawo debbo, hoola ko batan maa mi. Wakkati e wara, dow waanne nee do bane, Urusaliima bo bane caafoton Baaba. ²² Onon Samariyaabe, oon caafa ko on annaa, menen Yahuduube, ko men anni men caafata, gam kisidam to Yahuduube nun yiwata. ²³ Amma wakkati e wara, ki yottike du, de saafoo6e goonjakuube saafirta Baaba e ruuhu e goonja. Iri saafoo6e 6ee don nun Baaba daartata. ²⁴ Alla laati nun Ruuhu. Gam majjum, e haani saafoo6e, saafira mo e ruuhu e goonja.»

²⁵ Debbo on wi'i: «Mii anni Almasiihu, bi'eteedo Cu6aado, waran. To o warii, o humpitanan men kujje fu.» ²⁶ Yeesu wi'i mo: «Min, baddoowo e maa, woni kanko.»

²⁷ Dow kaa don, aahi6e makko yottii to ma66e. No Yeesu baddata e debbo on, dum haaynii 6e, amma baa gooto ma66e wi'ay: «Ko daartataa?» Naa: «Gam ume baddataa e makko?»

²⁸ Den debbo on resi yoogirgal mum, witti siire, bati him6e, wi'i: ²⁹ «Garee, daaree gorko batudo am ko gadunoomi fu. Kanko bane woni Almasiihu on?» ³⁰ Be burti siire nen, 6e jahi to makko.

³¹ Wakkati den aahi6e e sawrina mo, e wi'a: «Moodibbo, nyaamu!» ³² O toontii 6e: «Mii woodi ko nyaamaanmi, ko on annaa.» ³³ Aahi6e 6en e yamontira: «Moy waddani mo ko nyaamete?»

³⁴ Yeesu wi'i 6e: «Nyaamdu am laati nun wadugo sago lildo am, e heennyitingo golle de o hokkimmi. ³⁵ Onon, oon bi'a: "Faa hanne lebbi naay horii go dugge yottoo?" Amma min, mii wi'a on: 6antee gite mon, daaree, gese 6enni, de potii ruggeego. ³⁶ Duggudo he6an joddi, hawritan 6i66e gam yonki tabitiiki, gam aawudo e duggudo seyodoo. ³⁷ Dum don e tabbitina ballool njol do: "Gooto e aawa, gooto e rugga." ³⁸ Mi lili on

duggoon to on gollay. Wo66e gollii, onon, on nafitoroo golle ma66e.»

³⁹ Der siire nen, Samariyaabe duu66e goondinii Yeesu gam haala debbo ceediido, wi'i: «O batii am ko gadunoomi fu.» ⁴⁰ Gam majjum no Samariyaabe yottii to Yeesu, 6e eeli mo o joodoo to ma66e. O wadi don balde didi. ⁴¹ Him6e duu66e, faa 6uri no arande, goondini mo, no nani haala makko. ⁴² Be bi'i debbo on: «Jooni, hinaa gam ka batudaa men tan acci men goondini. Amma menen e ko'e amen, men nanii haala makko, emen anni kanko woni Kisinoowo duuniyaaru lalley.»

Yeesu nyawtii bii semmenteejo gom (Luka 7.1-10)

⁴³ No Yeesu wadi ton balde didi, o witti Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedike, o wi'i: «Annabiijo teddintaake der leydi mum.» ⁴⁵ No o yottii Galili, Galilinkee6e jabborii mo juude didi, gam kam6e bo 6e jahiino juulde Urusaliima, 6e ji'ino ko o wadi ton fu.

⁴⁶ Den Yeesu warti Kana, der leydi Galili to o waylitinnoo diyam laatii jaram. Tawi bii gorko semmenteejo gom, yandaa, e fukkii Kafaranahum. ⁴⁷ Semmenteejo on nani Yeesu yiwii Yahudiya, warii Galili. O yahi to makko, o eeli mo o yaha o nyawtaa 6iyiiko badiido maayugo. ⁴⁸ Yeesu wi'i mo: «Abada on goondintaa, to on ji'ay kaayeeefiiji e haaynaareeji.» ⁴⁹ Semmenteejo on wi'i mo: «Moodibbo, en jaha diga 6iyam maayay.» ⁵⁰ Yeesu wi'i mo: «Hootu, 6iya e wuuri.»

Gorko on goondini ko Yeesu bati dum, witti. ⁵¹ E laawol, golloo6e makko fotti e makko, wi'i mo 6iyiiko yoofike. ⁵² O yami 6e: «Wakkati dey o yoofii?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Keenya juura jonte den yoofi mo.» ⁵³ Baabiiko anniti wakkati oo don nun lalley Yeesu wi'i mo: «Biya yoofike!» Kanko e getti makko fu, 6e goondini Yeesu.

⁵⁴ Dum don woni kaayeefi dida6i ki Yeesu wadi Galili, no yiwunoo Yahudiya.

5

Yeesu nyawtii moofa

(Marku 2.28, Yuhaana 7.19-26 e 9.1-17)

¹ Baawo majjum, juulde Yahuduube e wada. Yeesu yahi Urusaliima. ² Urusaliima ton, takkol Dammugal baali, weldere diyam e woni don, nee wi'e e Iburaninkeere Bayti-sayda. Dammude joy mawde e filitii ne. ³ Nyaw6e duu66e e fukkii ley dammude den: wumu6e, layoo6e, e [moofidin6e. Bee kedii diyam irtee, 4 gam malaykaajo Joomiraawo e jippoo e weldere ne tafe e tife, e irta diyam dam. Nyawdo artudo naati e diyam dam de dam irtaa, e yoofoo no nyaw mum wa'i fu.] ⁵ Gorko nyawdo diga duubi laso e sappo e jeetati e wonunoo don. ⁶ Yeesu yi'i

oo fukkii, anniti o booyidii e nyaw, yami mo, wi'i «Aa yidi yoofaago?» ⁷ Nyawdo on toontii mo, wi'i: «Moodibbo, mi walaa goddo balando am naatugo e weldere nen to diyam irtike, go mi yottoo fu, den goddo artii am naatugo.»

⁸ Yeesu wi'i mo: «Umma, ettu daago maa, yahu!»

⁹ Don maa don gorko on yoofii, etti daago num e yaha. Dum fakkii e nyalaane siwteene, ¹⁰ gam majjum hooree6e Yahuduube wi'i nyawtaado on: «Hanne nyalaane siwteene nun, laawol hokkay maa doonodaa daago maa.» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Nyawtudo am, kan nun wi'immi: Ettu daago maa, yahu!» ¹² Be yami mo: «Moy nun bi'udo maa: Ettu daago maa, yahu?» ¹³ Amma nyawtaado on annaano mo, gam Yeesu mutii caka him6e sabbu no 6e duudiri e nokkuure nen.

¹⁴ Baawo mum Yeesu fottitii e makko der suudu Alla, wi'i mo: «Daaru, jooni kan, a yoofike. Taa wadu hakke kade, wara ko buri dum bonugo hefee.» ¹⁵ Gorko on yahi batoy hooree6e Yahuduube wi'i Yeesu nun nyawti dum.

¹⁶ Go Yahuduube fuddi gaccaago Yeesu gam o wadii dum e nyalaane siwteteene. ¹⁷ Yeesu wi'i 6e: «Baaba am, e golloo faa hanne, min bo, mii golla.»

¹⁸ Gam majjum hooree6e Yahuduube hocchi niiya warugo mo, hinaa gam o biisii nyalaane siwteteene tan, amma gam o wi'i bo, Alla woni Baabiiko. O fotinii hoore makko e Alla.

Baawde Biddo Alla

¹⁹ Yeesu wi'i 6e: «Mii bata on e goonja: Biddo waawataa ko wadi goddum kan tan, sey ko yi'i Baaba e wada. Gam ko Baaba wadata fu, kanjum Biddo bo wadata. ²⁰ Gam Baaba e yidi Biddo, kan wadi e holla mo huune fu ko o wadata. O hollan mo golle burde dee do fu manju, faa haaynaare wada on. ²¹ Gam hande no Baaba fintinirta maay6e wuurina 6e, nun Biddo bo wuurinirta mo yidi. ²² Baaba kan, hiitataako goddo, amma o hokkii Biddo baawde hiitaago kiita fu, ²³ gam him6e fu teddina Biddo hande no teddiniri Baaba. Neddo fu mo teddinay Biddo, teddinay Baaba liloydo mo.

²⁴ Mii bata on e goonja. Nanudo haala am ko goondini liludo am, hehii yonki tabitiiki, o hiitataake. O yiwii e maayde, o warri to yonki. ²⁵ Mii bata on e goonja: Wakkati e wara, ki yottike du, wakkati de maay6e nanata daane Biddo Alla. Nanu6e ne bo wuuran. ²⁶ Hande no Baaba laatorii bulirde yonki, hande nun o hokkii Biddo bo laato bulirde yonki. ²⁷ O hokkii mo baawde hitaago, gam o laati nun Bii neddo. ²⁸ To dum haaynoo on. Wakkati waran, de maay6e

wonu6e der caabeeje nanata daane makko, ²⁹ 6e burtoo. Wadu6e ko woodi, finta, he6a yonki, wadu6e ko halli finta, hiitee.»

Haala Yeesu laati nun goonja

³⁰ «Min e hoore am, walaa fu ko baawumi wadugo. Ko nanumi, kiitortoomi. Kiita am e foonnitii, gam mi tokkataa sago am, sago lildo am nun tokkumi. ³¹ To mi seedanike hoore am, seedaaku am nootataake. ³² E woodi goddo ceedantoodo am. Mii anni seedaaku makko, ko o seedantoo am laati nun goonja. ³³ Onon, on lili him6e to Yuhaana, o seedike goonja. ³⁴ Min, mi bukaaka seedaaku neddo, amma mi batii ka gam kison. ³⁵ Yuhaana laatike fitilla ku6boowa, jaaynoowa. On jabii welweltugo wakkati sedda e jaynoj makko. ³⁶ Min, mii woodi seedaaku burru ju Yuhaana manju. Golle de Baaba yowanimmi mi wada, golle de gadanmi den nun seedantoo am no Baaba nun lilimmi. ³⁷ Baaba liludo am, kanko e hoore makko seedanii am. Abada on nanay daane makko, abada on ji'ay mo. ³⁸ Batu makko woday e moodon, gam on goondinay mo o lili. ³⁹ Oon biditoo Dewte gam oon miiji de kokkan on yonki tabitiiki. Kanje seedantoo am. ⁴⁰ Amma, on jabay warugo to am gam ke6on yonki.

⁴¹ Diga e him6e bane ke6ammi teddujal am, ⁴² amma mii anni on, mii anni yidde Alla walaa e moodon. ⁴³ Min, mi warii e inne Baaba am, on jab6aaki am. Amma to goddo wardii inne mum, on jab6oto dum. ⁴⁴ Noy baawirton ko goondini, onon teddinontiroo6e hakkune moodon, go accudon daartoo teddujal Alla? ⁴⁵ To on miilee min gacotoo on yeeso Baaba. Muusa, mo jowudon hoolaare moodon dow mum, kanko nun gaccoytoo on. ⁴⁶ To on goondiniino Muusa e goonja, on goondinanno am min bo, gam min o batani der dewte makko. ⁴⁷ Amma no on goondinay ko o winni, noy goondinirton haala am?»

6

Yeesu nyaannii him6e ujune joyo

(Matiye 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Baawo majjum Yeesu joli maayo Galili, bi'eteenjo Tiberiya. ² Jama'aare duunne e tokki mo gam 6e ji'i haaynaareeji di o wadi dow nyaw6e. ³ Yeesu eenci dow waanne, joododii ton e aahi6e mum. ⁴ Tawi juulde Yahuduube bi'eteede Paska 6adike. ⁵ Yeesu banti hoore, hollirii jama'aare duunne e fonnoy dum. O yami Filippu: «Toy kebeten cooden nyaamdu ko nyaannata 6ee do fu?» ⁶ O batu nun makko gam o nana ko Filippu toontotoo, gam oo anni ko o miili wadugo.

⁷ Filippu toontii mo, wi'i: «Baa gollotoodo golle juude balde keme didi, joddi mum

heyataa sooda peen, tawee moy fu heba nappel.»⁸ Gooto e aahiíe makko, bi'teedó Andere, miiraawo Simon Piyer, wi'i mo:⁹ «E woodi do suka gorko gom goodudo peen joy e liyyi didi, amma ume dum don wadanta 6ee do fu?»

¹⁰ Yeesu wi'i: «Bi'ee 6e, 6e joodoo.» Nokku-ure nen e hebbi fudo, 6e joodii. 'Be gadan him6e ujune joyo. ¹¹ Yeesu etti peen kon, yetti Alla, yedi wonu6e don. O wadi liyyi dii bo hande nun. O hokki 6e faa 6e kaari. ¹² No 6e kaari, Yeesu wi'i aahiíe mum: «Kawritee ko horii, baa goddum to halku.»

¹³ 'Be kawriti nappe peen joyo ko him6e 6en horii, ko kebbi killaaje sappo e didi.

¹⁴ No him6e yi'i kaayeeffi dum Yeesu wadi, 6e bi'i: «Lalley, kanko woni Annabiijo bi'aado e wara der duuniyaaru.»

¹⁵ Amma no Yeesu e anni 6e garan nannjugo dum e semme, 6e laamina, o dilli diga don, o eenci dow waanne, kanko tan.

Yeesu e yaha dow diyam maayo.
(Matiye 14.22-34; Marku 6.45-53)

¹⁶ Kiikiide mum, aahiíe Yeesu yahii fonjo maayo. ¹⁷ 'Be naati laana diyam gam 6e jola, 6e jaha Kafarnahum. Niwre fuddii wadugo, tawi Yeesu hewtaaki 6e taw. ¹⁸ Henu mawkol e wifa, galmaji diyam e ummoo. ¹⁹ 'Be jawdini laana kan faa 6e ke6i hande kilo joy naa jeego'o. Den 6e kolliri Yeesu e yaha e koyde dow maayo, faa 6attii 6e. 'Be kuli. ²⁰ Yeesu wi'i 6e: «Min nun, to on kulee!» ²¹ 'Be eeli mo o naata e laana kan. Don maa don 6e jottii fonjo to 6e poonnii.

Him6e e daarta Yeesu

²² Fini mum, jama'aare wonunoone fonjo maayo, yi'i laana goota tan woni ton. Yeesu naatiday e aahiíe mum laana kan. Kam6e tan yawti e makka. ²³ Laanaaje yiwude Tiberiya warii takkol to 6e nyaami peen don, 6aawo no Joomiraawo yetti Alla. ²⁴ No jama'aare yi'i Yeesu e aahiíe mum walaa don, 6e naati laanaaje, 6e batti Kafarnahum daartoyo go.

Yeesu woni nyaamdu kokkoowol yonki

²⁵ No 6e tawi Yeesu fonjo maayo, 6e bi'i dum: «Moodibbo, dey gadada do?» ²⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To goonja nun, hinaa gam on ji'ii kaayeeffi acci oon daartammi. Ko daartirton am woni gam on nyaamii faa on kaarii. ²⁷ To on gollee gam nyaamdu keennyowol, amma gollee gam nyaamdu tabitintoonjol, kokkoowol yonki tabitiiki. Nyaamdu njol don nun, Bii neddo hokkata on, gam kanko Alla Baaba, wadani maane baawde mum.»

²⁸ Den 6e yami mo, 6e bi'i: «Ume men gadata ko men gada golle de Alla yidi?» ²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Golle de Alla yidi woni goondinon mo o lili.»

³⁰ 'Be toontii mo, 6e bi'i: «Kaayeeffi kiye gadataa men ji'a, faa men goondinee? Ume gadataa? ³¹ Maamiraabe amen nyaamii nyaamdu maannu der haro, hande no dewte wi'i: "O hokki 6e nyaamdu yiwunu dow kammu".» ³² Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: hinaa annabi Muusa hokki on nyaamdu yiwunol dow kammu. Baaba am hokki on nyaamdu geetol, yiwunol dow kammu. ³³ Nyaamdu njol Alla hokkata woni, yiwunol dow kammu, kokkoowol duuniyaaru yonki.» ³⁴ 'Be bi'i mo: «Moodibbo, hokku men nyaamdu njol baadey.»

³⁵ Yeesu wi'i 6e: «Min woni nyaamdu kokkoowol yonki, garudo to am, rafataake abada, goondindo am bo dondataake abada. ³⁶ Amma mi batii on: on ji'ii am, ko on goondinay. ³⁷ 'Be Baaba hokkimi fu, waran to am. Garudo to am fu, mi salataako dum. ³⁸ Gam wadugo ko jidumi bane acci yiwmi dow kammu, amma gam mi wada ko liludo am yidi. ³⁹ Nani ko lildo am yidi: to baa gooto der him6e o hokki am majju, amma gam mi ummitina 6e nyalaane darjal. ⁴⁰ Nani ko Baaba am yidi: ji'udu Biddo fu, to goondinii mo, he6ii yonki tabitiiki. Mi ummitinan mo nyalaane darjal.»

⁴¹ Yahudu6e e dumbitoo hakkune mum dow haala Yeesu, gam o wi'i: «Min woni nyaamdu yiwunol dow kammu.» ⁴² 'Be bi'i: «Oo do, hinaa Yeesu 6ii Yusufu, mo annuden inna mum e baaba mum on na? Noy o wi'irta: "Dow kammu yiwmi"?"»

⁴³ Yeesu wi'i 6e: «To on dumbiteo hakkune moodon! ⁴⁴ Goddo waawataa ko wari to am, to Baaba lildo am foday mo. Min, mi ummitinan mo nyalaane darjal. ⁴⁵ E wannii der dewte annabiíe: "Be fu Alla janninan 6e." Neddo fu nanudo ko Baaba bati, go jabi janninol makko, waran to am. ⁴⁶ Baa gooto yi'ay Baaba, to hinaa yiwudo to Alla, kanko tan yi'i Baaba. ⁴⁷ Mii bata on e goonja: Goondindo am, he6ii yonki tabitiiki. ⁴⁸ Min woni nyaamdu kokkoowol yonki. ⁴⁹ Maamiraabe moodon nyaamii maannu der haro, 6e maayii bo. ⁵⁰ Njol do nun nyaamdu yiwunol dow kammu, nyaamudo njol fu maayataa. ⁵¹ Min woni nyaamdu yonkintewol, yiwunol dow kammu. To neddo nyaami nyaamdu njol, wuuran faa abada. Nyaamdu njol kokkanmi gam duuniyaaru wuura, laati nun 6annu am.»

⁵² Dow kaa don Yahudu6e e yeddontira no waawi fu, e wi'a: «Noy neddo oo waawirta ko hokki en 6annu mum nyaamen?» ⁵³ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: To on nyaamaay 6annu Bii neddo, on jaray yiyam makko, yonki walaa der moodon. ⁵⁴ Neddo fu nyaamudo 6annu am, to yari yiyam am, he6ii yonki tabitiiki. Mi fintinan mo nyalaane darjal. ⁵⁵ Gam 6annu am laati nun nyaamdu lalley, yiyam

am bo laati nun jaram lalley. ⁵⁶ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, oo wondi e am, min bo mii wondi e makko. ⁵⁷ Baaba liloydo am laati nun buurudo. Gam makko buurumi. Hande nun nyaamudo am fu, wuurirta gam am. ⁵⁸ Nol do nun woni nyaamdu yiwuwoj dow kammu. Nol nandaa e nol kaakiraabe moodon nyaamuno, 6e maayii bo. Nyaamudo nyaamdu nol do wuuran faa abada.»

⁵⁹ Haalaaji dii do nun Yeesu jannini der suudu waajorde Kafarnahum.

Yonki tabitiiki

⁶⁰ No 6e nani haalaaji din, duuggal e aahiibe makko wi'i: «Haala ka e tiidi. Moy waawata ko jabi ka?»

⁶¹ Yeesu faami der 6erne mum, aahiibe mum e dumbitoo dow majjum, go o wi'i 6e: «Haala kan jibi on nun? ⁶² Jon kan to on ji'i Bii neddo eenci to wonunoo, den mum noy gadoton? ⁶³ Ruuhu woni buurinoowo, bannu nafataa goddum. Haalaaji haalanmi on dui, laati nun Ruuhu e yonki. ⁶⁴ Nani e woodi hakkune moodon 6e goondinay.» Gam Yeesu e anni diga fuddoode, 6e goondinay dum, e jammotoodo dum. ⁶⁵ O beydi o wi'i: «Gam majjum bi'umi on: "Walaa baawoowo ko wari to am, to Baaba hokkay dum no warirta".»

⁶⁶ Diga den, duuggal e aahiibe makko dilli, acci tokkugo mo. ⁶⁷ Den Yeesu yami aahiibe sappo e dido 6en: «Onon bo, oon jidi dillogo na?» ⁶⁸ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to moy men jahata? An woodi haala kokkoowa yonki tabitiiki. ⁶⁹ Men goondinii, emen anni an woni Ceniido yiwudo e Alla.» ⁷⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Hinaa min su6i on, onon sappo e dido? Gooto moodon laati nun seydaanuujo.»

⁷¹ Haala Yahuuda, 6ii Simon Iskariyot nun o batata, gooto der sappo e dido 6en. Oo don woni jammotoodo mo.

7

Miiraabe Yeesu goondinay dum

¹ Baawo majjum Yeesu e woosoo der Galili. O yidaa woosaago der Yahudiya gam hooree6e Yahuduu6e e daarta no warirta mo. ² Tawi juulde Yahuduu6e bi'eteede juulde bukaaji 6adike. ³ Miiraabe Yeesu wi'i dum: «Eggu, jahaa Yahudiya gam aahiibe maa yi'a golle de gadataa. ⁴ Goddo suudataa ko wadata, to e yidi anneego. No aa wada golle dee, hollitin hoore maa him6e.»

⁵ Baa miiraabe makko goondinay mo. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Wakkati am waray taw, amma onon, wakkati fu laati nun wakkati moodon. ⁷ Him6e duuniyaaru waawataa ko wanyi on, amma min, 6ee banyimmi gam mii seedoo golle ma66e woodaa. ⁸ Onon, jahee juulde den. Min, mi yahataa, gam

wakkati am waray taw.» ⁹ No o bati 6e kaa don, o joodii leydi Galili.

Yeesu yahi juulde bukaaji

¹⁰ No miiraabe Yeesu yahi juulde den, Yeesu bo yahi ton, amma o hollitay hoore makko, o suudii. ¹¹ Hooree6e Yahuduu6e e daarta mo der juulde, e wi'a: «Toy o woni?»

¹² Him6e duu66e e dumbitoo dow haala makko. Wo66e e wi'a: «Neddo geeto nun!» Wo66e bo e wi'a: «Nun nun bane, majjinoowo him6e nun.» ¹³ Goddo susay batango mo e daane townne, gam 6ee kula hooree6e Yahuduu6e.

¹⁴ Tawi juulde den fecciri, go Yeesu fuddi janningo der suudu Alla. ¹⁵ Haaynaare wadi Yahuduu6e sanne, 6e bi'i: «Noy o waawiri dewte, kanko mo jannay?»

¹⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jande janninammi on, yiwaw e am. Diga to liloydo am, dum yiwi. ¹⁷ To neddo e yidi wadugo sago Alla, o annitan janninol am to Alla yiwi, naa bo to haalaaji am, e baawde am nun yiwi. ¹⁸ Batanoowo hoore mum, hoore mum nun daartanta teddujal. Amma daartoowo teddujal liloydo dum, oo don goonja nun batata, fewre walaa e makko. ¹⁹ Hinaa Muusa hokki on tawreeta na? Amma baa gooto moodon golliray tawreeta. Ko woni sabbu go oon daarta warugo am?» ²⁰ Him6e 6en toontii mo, wi'i: «An, aa woodi ginnool. Moy daartata warugo maa?»

²¹ Yeesu toontii 6e: «Golle goote tan gadumi, on fu, haaynaare wadi on. ²² Muusa hokkii laawol gadon julnol. Diga to Muusa du bane nol yiwi, diga to kaakiraabe mon nun, go oon julna suka nyalaane siwteene. ²³ To suka e julnee nyalaane siwteene, gam to tawreeta Muusa yartee, gam ume monnotodon gam mi nyawtii tagaado bumbum nyalaane siwteteene? ²⁴ Accee hitoraago no ji'irton, amma gadee kiita poonitiika.»

Yeesu woni Almasiihu na?

²⁵ Go him6e Urusaliima wo66e wi'i: «Hinaa oo do 6e daartata warugo na? ²⁶ Oo woni caka ma66e, oo bata, 6e bi'ay mo gokka. Den maw6e amen annitin nun kanko woni Cu6aado na? ²⁷ Oo do kan, een anni to yiwi, amma to Cu6aado e wara, goddo annataa to o yiwata.»

²⁸ Tawi Yeesu e jannina der suudu Alla, o bati e daane townne, o wi'i: «Oon annimmi, oon anni to yiwumi! Min bane waddi hoore am. Liloydo am laati nun goonjaajo. Kanko woni mo on annaa. ²⁹ Min, mii anni mo gam to makko yiwumi. Kanko liloyummi.»

³⁰ Den 6e daarti no 6e nannirta mo, amma goddo junjo mum meemaay mo, gam wakkati makko waray taw. ³¹ Duuggal der jama'aare goondinii mo, wi'i: «To Cu6aado

warii, o wadan kaayee fi buruɗi di gorko oo wadi na?»

Reenuɓe suudu Alla lilaama nanja Yeesu

³² Farisaaɓe nani ko himbe ɓen dumb-itintoo dow haala Yeesu. Hooreeɓe Li-maamiibe e Farisaaɓe lili reenoobe, nanja mo. ³³ Yeesu wi'i: «Min, mii wondi e moodon sedda taw. Baawo mum, mi wittan to liloyɗo am. ³⁴ On daartan am, amma on jiiataa am, gam on baawataa ko yahi to gonumi.»

³⁵ Yahuduube yamontiri, wi'i: «Toy o yahata ko en baawataa ko yiiti mo? O yahan to himbe meeden feroyɓe to Yunaninkeeɓe, o janjina Yunaninkeeɓe na? ³⁶ O wi'i en daartan mo, en jiiataa mo, gam en baawataa ko yahi to o tawtee. Kaye nun kaa don bo?»

Diyam yonki

³⁷ Nyalaane sakitiineere der juulɗe ɗen ɓuri teddugo. Nyaanne mum, Yeesu darii, bati e daane townne, wi'i: «Neddo fu dondaado wara to am, yara. ³⁸ Goondindo am fu, "ilaadi diyam yonki mawɗi ilan e ɓerne mum" hande no Dewte bati.»

³⁹ O batu nun kaa don dow Ruuhu mo goondindo fu heɓata. Den Ruuhu hokkaaka taw, gam Yeesu teddinaaka taw.

Himbe luudontirii sabbu Yeesu

⁴⁰ No wobbe der jama'aare nen nani haala ka, wi'i: «Lalley kanko woni Annabi-ijo.» ⁴¹ Wobbe wi'i: «Kanko woni Cuɓaado.» Wobbe bo wi'i: «Cuɓaado yiwani diga Galili na?» ⁴² Dewte wi'ay ba, e lenyol annabi Dawda nun Cuɓaado yiwata, der siire Baytilaama, to Dawda yiwai? ⁴³ Jama'aare nen luudontiri gam makko. ⁴⁴ E woodi yidube nanjugo mo der maɓɓe, amma goddo junjo mum meemaay mo.

Mawbe Yahuduube goondinay Yeesu

⁴⁵ Reenoobe warti to hooreeɓe Li-maamiibe e Farisaaɓe, ɓe yami ɓe, ɓe bi'i: «Ko woni sabbu ko on gadday mo?» ⁴⁶ Reenoobe ɓen toontii, wi'i: «Abada goddo batiray no gorko on batiri.» ⁴⁷ Farisaaɓe yami ɓe: «Onon bo on majjinaama hinaa? ⁴⁸ E woodi baa gooto der hooreeɓe, maa bo der Farisaaɓe goondindo mo na? ⁴⁹ Amma jama'aare ne annaa tawreeta, ne yaa'aane»

⁵⁰ Gooto der maɓɓe, bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Yeesu wi'i ɓe: ⁵¹ «Tawreeta meeden e hiitoo neddo tawee nanaaka ko o bati, annaaka ko o wadi na?» ⁵² Be bi'i mo: «An bo a Galilinkeejo na? Wiɗita Dewte, a yi'an walaa annabiijo yiwudo Galili.» [⁵³ Baawo mum, moy fu hooti wuro mum.

8

Debbo jeenoowo

¹ Yeesu yawti far waanne Jaytuuje. ² Subaka kecco o witti der suudu Alla. Jama'aare fu wari. O joodii, oo janjina ɓe.

³ Moodiɓɓe tawreeta, e Farisaaɓe waddi debbo nanjaado e wada jeenu. Be darni mo caka jama'aare. ⁴ Be bi'i Yeesu: «Moodibbo, debbo oo do nanja nun e wada jeenu. ⁵ Muusa batii der tawreeta men, iri debbo oo don kaaye nun warirtee. An bo, kaye bi'udaa?»

⁶ Be baddu nun ɓe yoyra mo, gam ɓe kefa no ɓe gaccorii mo. Amma Yeesu jimminii, e winna e honnu mum dow leydi. ⁷ No ɓe tokki ɓee yamitoo mo, Yeesu ɓanti hoore, wi'i ɓe: «Goddo moodon mo waday hakke dadey arta fadda mo hayre.»

⁸ O jimminii kade, oo winna e leydi. ⁹ No ɓe nani ka, ɓe dilli gooto gooto. Nayeeɓe arti dilli. Yeesu e debbo on tan horii. ¹⁰ Yeesu ɓanti hoore, wi'i mo: «Debbo, toy ɓe goni? Baa gooto hiitaaki maa?» ¹¹ O toontii, o wi'i: «Moodibbo, baa gooto.» Yeesu wi'i mo: «Min bo, mi hiitataako ma. Yahu, taa mayta kade wadugo hakke.]]

Yeesu woni jayɗol duuniyaaru

¹² Yeesu baddi e maɓɓe kade, wi'i: «Min woni jayɗol duuniyaaru. Tokkudo am, yahataa e niwre abada, amma o heɓan jayɗol yonki.» ¹³ Dow kaa don, Farisaaɓe wi'i mo: «To aa seedanoo hoore maa, seedaaku maa jabataake.»

¹⁴ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Baa to mi seedanike hoore am, seedaaku am e laatii goonja, gam mii anni to yiwmi, mii anni to jahammi bo. Amma onon, on annaa to yiwmi, on annaa bo to jahammi. ¹⁵ Oon gada kiitaa hande no himbe hiitortoo, amma min, mi hiitataako goddo. ¹⁶ To mii wada kiita, kiita am e laatii goonja, gam mi hiitataako min tan, amma Baaba liloyɗo am, e wondi e am. ¹⁷ E winnii e tawreeta moodon: "Seedaaku himbe dido e laatii goonja". ¹⁸ Mii seedanoo hoore am. Baaba liloyɗo am bo, e seedanoo am.» ¹⁹ Be bi'i mo: «Toy Baaba maa woni?» Yeesu toontii, wi'i ɓe: «On annaa am min, hakko Baaba am. To oon annunoo am, maa on anniino Baaba am bo.»

²⁰ Yeesu batii haalaaji dii no o janjinta der suudu Alla, to nokkuure ceede Alla wattertee. Goddo nanjay mo, gam wakkati makko yottaaki taw.

On baawataa yahugo to jahanmi

²¹ Yeesu wi'i ɓe kade: «Mi nani yaha, on daartan am, on maaydan e hakkeji moodon. On baawataa ko yahi to jahanmi.» ²² Yahuduube wi'i: «O waritinto nun naa? Gam o wi'i en baawataa ko yahi to o yahata.» ²³ Yeesu wi'i ɓe: «E ley jeyadon, amma min, dow jeyaami. E duuniyaaru nuu jeyadon, amma min, mi jeyaaka e maayru. ²⁴ Gam majjum bi'umi on: on maaydan e hakkeji moodon. Gam to on goondinay min woni mo gonmi, on maaydan e hakkeji moodon.» ²⁵ Be yami mo: «An moy nun

laatiɗaa?» Yeesu toontii: «Mo bi'unoo mi on diga arande, laatiimi. ²⁶ Mii woodi huune duuddum ko batanmi, e ko kiitotoomi dow mon. Amma lilyoɗo am laati nun goonjaajo. Ko nanumi e makko, batanmi duuniyaaru.»

²⁷ Be paamay naa Baaba nun o batanta 6e. ²⁸ Den Yeesu wi'i 6e: «To Bii neddo bilaama fu, den paamoton "min woni mo gonmi," mi wadataa bo godɗum e hoore am, amma mi batan nun ko Baaba ekkitinimmi tan. ²⁹ Liloyɗo am e wondi e am, o accay am min tan, gam ko welata mo gadanmi wakkati fu.» ³⁰ No o bati hande nun, duuɓɓe goondinii mo.

Rimbe e maccuɓe

³¹ Yeesu wi'i Yahuduube, goondinbe dum: «To oon jogii haala am, on laati nun aahiibe am lalley. ³² On annan goonja. Goonja bo rindinan on.»

³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Menen, men yiwi e lenyol Iburahiima, abada men laataaki maccuɓe goddo. Noy bi'irtaa men dimɗan?»

³⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: gaɗoowo hakke fu laati nun maccuɗo hakke. ³⁵ Maccuɗo wonataako der saare baadey, amma biɗɗo nun wonotoo der saare e baadey ³⁶ To Biɗɗo rindinii on, on laatoto rimbe e goonja. ³⁷ Mii anni on yiwi e lenyol Iburahiima, amma oon daarta warugo am gam haala am naatay der moodon. ³⁸ Ko ji'umi e Baaba kan nun batanmi, onon bo oon gada ko Baaba moodon wi'i on.»

³⁹ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baaba amen woni Iburahiima.» Yeesu wi'i 6e: «To on laatino biɓɓe Iburahiima e goonja, maa on gadiino golle Iburahiima. ⁴⁰ Amma jooni oon daarta warugo am, min batudo on goonja ka nanumi to Alla. Dum don Iburahiima waday dum. ⁴¹ Onon, golle Baaba moodon gadoton.» Be bi'i mo: «Menen, men jaaluube bane, Baaba gooto men goodi, kanko woni Alla.»

⁴² Yeesu wi'i 6e: «To Alla nun laatino Baaba moodon, maa on jidiino am, gam to Alla yiwmi, ko garumi. Mi waday hoore am, amma kanko lilimmi. ⁴³ Gam ume ko on nanataa haala am? Gam on baawataa ko hettinii haala am. ⁴⁴ Seydan woni baaba moodon. Jidaadi baaba moodon gadoton. Baroowo nun o laatii diga fuddoode. O walaa der goonja, gam goonja walaa der makko. To oo bata fewre, jikku makko nun, gam oo pewoowo, oo baaba fewre. ⁴⁵ Amma min, gam mii bata goonja, wadi ko on goondinay am. ⁴⁶ Moy moodon waawata seedaago mi wadii hakke? To mi batii goonja, gam ume ko on goondintaa am? ⁴⁷ Neddo Alla nun hettintoo haala Alla. Onon, on kettintaako gam on laataaki himbe Alla.»

Yeesu e buri Iburahiima

⁴⁸ Yahuduube wi'i mo: «Men batay goonja no men bi'i a laati nun samariyaajo, aa woodi bo ginnool na?» ⁴⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mi woodaa ginnool, amma mii teddina Baaba am. Onon, oon jawoo am. ⁵⁰ Tedduɗal hoore am bane daartanmi. E woodi daartanoowo am tedduɗal, kiitotoodo. ⁵¹ Goonja batanmi on: Jaɓudo haala am fu, maayataa abada.»

⁵² Yahuduube wi'i mo: «Jooni men tabbitini aa woodi ginnool. Iburahiima e annabiibe fu maayi, amma an, a wi'i: "Jaɓudo haala am fu, maayataa abada". ⁵³ Aa buri Iburahiima baaba amen manju na? O maayii, annabiibe bo maayii. Ume miiludaa aa laatii?»

⁵⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To hoore am teddinanmi, tedduɗal am laati nun baanji. Baaba am, mo bi'oton Alla moodon on nun teddintanmi. ⁵⁵ On annaa mo. Amma min, mii anni mo. To mi wi'i mi annaa mo, mi laatoto pewoowo hande moodon. Amma mii anni mo, mi tokkii haala makko. ⁵⁶ Baaba moodon Iburahiima e seyorino yi'ugo nyalaane wittoygo am. O yi'i ne, go berne makko weli.» ⁵⁷ Yahuduube wi'i mo: «A waday taw baa duuɓi lasoy didi e sappo, go aa wi'a a yi'i Iburahiima?» ⁵⁸ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: Diga Iburahiima tagaaka, min, mi na'on.» ⁵⁹ Dow kaa don 6e etti kaaye 6e padɗa mo. Amma Yeesu soltii, wurtii e suudu Alla.

9

Yeesu wuntinii dimdaado e bundan

¹ No Yeesu yawtata, o yi'i gorko dimdaado e bundan. ² Aahiibe makko yami mo, wi'i: «Moodibbo, moy wadi hakke, kanko na, naa baaba e inna makko nun, ko o rindaa e bundan?» ³ Yeesu toontii 6e wi'i: «Kanko bane wadi hakke, baaba e inna makko bo bane. Amma gam baawde Alla yi'ee e makko nun. ⁴ No jayɗol na'on taw, haani gaden golle lilyoɗo am. Gam jemma waran de goddo waawataa ko gollii. ⁵ No mii tawaa e duuniyaaru, min woni jayɗol mayru.»

⁶ Den, no o bati kaa don, o tuuti jooɗe e leydi, o laawi loope e jooɗe den, o moomi e gite bumɗo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmaa weeldere Silowe.» (Dum wi'ay maa Lilaado.) O yahi, o sulmii. O warti oo yi'a.

⁸ Wondunooɓe e makko, e yi'annooɓe mo oo fiya bara, wi'i: «Hinaa oo do joodotono e fiya bara na?» ⁹ Woɓɓe wi'i: «Kanko nun!» Woɓɓe bo wi'i: «Kanko bane! Nandi makko nun!» Gorko on e hoore mum wi'i: «Min nun lalley!» ¹⁰ Be yami mo: «Noy buntirɗaa?» ¹¹ O toontii: «Gorko bi'eteedo Yeesu laawi loope, moomi e gite am, wi'immi: "Yahu

weldere Silowe, culmodaa". Jahumi, culmiimi, ko buntumi.» ¹² Be yami mo: «Toy gorko on woni?» O toontii: «Mi annaa!»

Farisaa6e e yantinoo buntinaa6o

¹³ Den 6e jaari buntinaa6o on to Farisaa6e. ¹⁴ Nyalaane Yeesu laawi loope wumtini mo, laati nun nyalaane siwteteene. ¹⁵ Farisaa6e bo yami mo, wi'i: «Noy buntirdaa?» O toontii 6e: «O moomu nun loope e gite am, ko culmiimi, ko buntumi.» ¹⁶ Wo66e der Farisaa6e wi'i: «Gorko on waawataa ko yiwi to Alla, gam o jogaaki nyalaane siwteteene.» Wo66e bo wi'i: «Noy gadoowo hakke waawirta ko wadi iri kaayee fiiji dii do?» Go 6e ceenniri hakkune ma66e.

¹⁷ Farisaa6e yami buntinaa6o on kade, wi'i: «An kaye batataa dow buntindo maa on?» O toontii 6e, o wi'i: «Annabijjo nun.»

¹⁸ Hooree6e Yahudu6e jafay naa oo laatiino buntinaa6o, sey no 6e noddii baaba e inna makko. ¹⁹ Be yami 6e: «Oo do biddo moodon mo bi'udon rindaa e bumdan on nun don na? Jon kan noy o wuntiri?» ²⁰ Baabiiko e inniiko toontii: «Emen anni biddo amen nun, e bumdan nun bo o rindaa. ²¹ Amma no o wuntiri jooni, men annaa. Men annaa bo moy wuntini mo. Kanko bo o mawdo nun. O waawan ko toontanii hoore makko. Yamee mo!»

²² Baabiiko e inniiko toontorike nun nun gam 6ee kula hooree6e Yahudu6e. Gam 6e desu nun: Neddfo fu jabi Yeesu laati nun Cubaado, 6e diiwa dum, 6e burtina waa-jorde. ²³ Gam majjum saareeji makko wi'i: «O mawnii, yamee mo!»

²⁴ Farisaa6e nodditii buntinaa6o on, 6e bi'i mo: «Teddin Alla, emen anni, menen kan, gorko on hakkejo nun.» ²⁵ O wi'i 6e: «To o hakkejo nun, min kan, mi annaa. Goota tan annumi: Mi bumnoo6o, jooni mii yi'a.» ²⁶ Be yami mo: «Ume o wadi e maa? Noy o wuntiniri maa?» ²⁷ O toontii 6e, o wi'i: «Mi batiino on dum, amma on kettinaaki. Gam ume go oon jidi nanitaago ka kade? Naa onon bo, on jidu nun laataago aahiibe makko?»

²⁸ Be jenni mo, 6e bi'i: «An woni aahiijo makko! Menen, men aahiibe Muusa nun. ²⁹ Menen, emen anni Alla baddii e Muusa, amma kanko, men annaa to o yiwi.»

³⁰ Gorko on toontii 6e, wi'i: «E dum haaynii no on annaa to o yiwi, ko o wuntinimmi! ³¹ Een anni Alla hettinantaako wadoo6e hakke, amma oo hettinanoo teddindo mo, gadoowo sago makko. ³² Dadey nanaaka buntindo dimdaado e bumdan. ³³ To hinaa to Alla gorko on yiwi, o waawataano ko wadi goddum.»

³⁴ Be toontii mo: «An, bumbum, der hakkeji dimadaa, an jannjinta men!» Be nyeebi mo yaasi.

Bundan der 6erne

³⁵ Yeesu nani 6e nyeebii buntinaa6o on, yi'itii mo, yami mo: «An kan, aa goondini Bii neddo na?» ³⁶ O toontii: «Moodibbo, moy woni kanko faa mi goondina mo?» ³⁷ Yeesu wi'i mo: «A yi'ii mo, baddoowo e maa woni kanko.» ³⁸ O toontii: «Moodibbo, mii goondini.» O sujidani Yeesu.

³⁹ Den Yeesu wi'i mo: «Mi waru nun der duuniyaaru mi wada kiita, gam wumu6e yi'a, yi'oo6e wuma.» ⁴⁰ Farisaa6e tawanoo6e don, nani ka, yami mo, wi'i: «Menen bo, men wumu6e na?» ⁴¹ Yeesu toontii 6e: «To oon bumuno, on goodataano boofi. No bi'oton jooni oon ji'a, gam majjum boofi moodon tabitii.»

10

Ballool duroowo e baali

¹ Yeesu wi'i: «Mii bata on e goonja, neddo fu naatoowo der hoggo baali go naatiray dammugal, go yartorii to feere, kanko woni gujjo, kanko woni pasotoo6o. ² Amma duroowo baali, dammugal nun naatirta. ³ Cakkiido dammugal ma66itanan mo, baali din bo nanan daane makko. O noddiran di, naye fu e inne mum, o yaara di yaasi. ⁴ To o wurtinii di di fu, o ardo di, di tokka mo gam dii anni daane makko. ⁵ Abada di tokkataa kodo, amma di doggan mo nun faa woddi gam di annaa daane ho66e.»

⁶ Yeesu wadani 6e ballool nol, amma 6e paamay ko nol fillitii.

Yeesu laatii duroowo geeto

⁷ Yeesu wi'i 6e kade: «Mii bata on e goonja, min woni dammugal baali. ⁸ Artu6e am warugo fu, laati nun wuy6e e pasotoo6e, amma baali dii nananay 6e. ⁹ Min woni dammugal. Neddfo fu naatirdo e am, hisan, he6an durdugol, ooran, jaannyan. ¹⁰ Gujjo warataa maa gam wujja, o wara, o biisa, amma min, mi waru nun gam him6e he6a yonki, he6a ki kii heewi.

¹¹ Min woni duroowo geeto. Duroowo geeto woni kokkitiroowo yonki mum gam baali mum. ¹² Amma biiro, mo laataaki duroowo geeto, mo jeyaa baali, to yi'ii buuru, sey dogga, acca baali. Buuru nanja baali din, sankita koriidi. ¹³ Biiro on doggan gam faalaaka e majji. ¹⁴ Min woni duroowo geeto. Mii anni baali am, baali am bo e annimmi. ¹⁵ Hande no Baaba annirimmi, non annirmi Baaba. Mii hokka yonki am gam baali am. ¹⁶ Mii woodi kade baali goddi di galaa der hoggo no. Dii don bo haani mi dura dum. Di nanan daane am, di laato darne woore, di gooda duroowo gooto.

¹⁷ Baaba e yidimmi gam mii hokkitira yonki am gam mi hebitoo ki kade. ¹⁸ Goddo ittantaam am ki, min hokkata ki e hoore am. Mii woodi baawde hokkitirgo ki, mii woodi bo baawde hebitaago ki. Ooda kaa don kebumi e Baaba am.»

¹⁹ Batuuji dñi seenni kade Yahuduube. ²⁰ Duu66e ma66e e wi'a: «Oo ginnaajijoo nun, o haanja nun. Gam ume go oon kettinanoo mo?» ²¹ Amma wob6e wi'i: «Batu kaa, haala ginnaajijoo bane. Ginnool waawan ko wuntini bundo na?»

Yahuduube salike Yeesu

²² Juulde senuki suudu Alla e wadenoo Urusaliima. Dum fottii e dabbune. ²³ Ley suudu Alla don, Yeesu e yaha e warta ley danki Suleymaanu. ²⁴ Yahuduube fiilitii mo, wi'i mo: «Faa dey accataa men der seko? To an woni Cubaado laabinan men.»

²⁵ Yeesu toontii 6e: «Mi batii on, on goondinay. Golleeji di gadirmi inne Baaba am, e seedanoo am. ²⁶ Amma on goondinay gam on laataaki baali am. ²⁷ Baali am e nana daane am. Mii anni di, dñi tokkimmi. ²⁸ Mii hokka di yonki tabitiiki, di baatataa abada. Goddo teetataa di e junjo am. ²⁹ Baaba am kokkudo am di, buri huune fu. Goddo waawataa ko teeti di e junjo Baaba. ³⁰ Min e Baaba fu, men gooto.»

³¹ Den Yahuduube eti kade kaaye gam 6e padda mo. ³² Yeesu wi'i 6e: «Mi wadii yeeso moodon golleeji booddi duuddi e baawde Baaba. Der golleeji din, diye e majji jidandon warirgo am kaaye?» ³³ Yahuduube toontii mo: «Gam golle boodde bane men jidi warirgo maa kaaye, ko men jidi warirgo maa nun, gam a yennii Alla. An a tagaado nun, a wadii hoore maa Alla.»

³⁴ Yeesu toontii 6e: «Dum winnaaka der tawreeta moodon: "Alla wi'ii on, on allaa6e na"?» ³⁵ To tawreeta noddii allaa6e, 6e o baddi, een anni ko dewtere bati ikkintaake. ³⁶ Onon mo Alla seni, ko lili mo e duuniyaaru, oo don nun bi'oton: "A yennii Alla!" Gam o wi'ii oo laatii Biddo Alla. ³⁷ To mi waday golle Baaba am, to on goondinee am. ³⁸ Amma to mii wada de, baa to on goondintaa am, min e hoore am, goondinee golle am, gam annon, paamon Baaba na'on e am, min bo mi na'on e Baaba.»

³⁹ Be daarti nannugo mo kade. O sottii 6e. ⁴⁰ Yeesu wittii fonjo maayo Urdun, nokkuure to Yuhaana wadannoo batisi arande, o joodii ton. ⁴¹ Him6e duu66e wari e makko, wi'i: «Yuhaana waday alaama kaayniika baa goota. Amma, ko o bati e gorko on fu laatii nun goonja.» ⁴² Ton duu66e goondini Yeesu.

11

Maayde Lasar

(Luka 10.38, 40, 7.11-16; Marku 5.35-43)

¹ Gorko gom, bi'eteedo Lasar e tawano Baytaniya, o nyawi. Oo woodi sakikiraa6e dido, Mariyama e Marta. ² Mariyama on nun woni moomunoodo wardi e Joomiraawo, go o moytiri gaasa makko koyde Yeesu. Sakiike makko, Lasar nyawunoo. ³ Sakikiraa6e makko lili e Yeesu wi'a mo: «Moodibbo, beldiijo maa yandaa.»

⁴ No Yeesu nanunoo ka, wi'i: «Nyaw dum don nyaw maayde bane. Dum waru nun gam teddujal Alla, gam Biddo Alla teddinee e majjum.»

⁵ Yeesu e yidi Marta, e miiraawo mum, e Lasar. ⁶ Baa no o nani Lasar yandaa, haday mo joodaago balde didi to o wonunoo. ⁷ Baawo majjum o wi'i aahiibe makko: «En bittee leydi Yahudiya!» ⁸ Aahiibe wi'i: «Moodibbo, baa 6ooyay Yahuduube e daartano warirgo maa kaaye, go ton nun bitataa?» ⁹ Yeesu toontii: «Hinaa wakkatijji sappo e didi woni der nyaalooma? Jahoowo nyaalooma fergataako gam oo yi'a jayjol duuniyaaru nu. ¹⁰ Amma jahoowo jemma fergoto gam jayjol walaa e makko.»

¹¹ Baawo o bati haalaaji dñi, o wi'i: «Gido meeden Lasar daanike, mi yahan, mi finnina mo.» ¹² Aahiibe wi'i: «Moodibbo, to o daani nun, o yoofoto.» ¹³ Maayde Lasar nun o batannoo. Kam6e 6e miili haala doynol nun o batani. ¹⁴ Yeesu laabinani 6e: «Lasar maayii! ¹⁵ Berne am welii gam moodon ko mi tawaaka ton. Dum laatanto on daliila goondinon. To non en jahu, to makko.» ¹⁶ Den Toma bi'eteedo Ciwto wi'i aahiibe horiibe: «En jahu enen bo gam maayden e makko.»

Yeesu nun woni ummital e gurnam

¹⁷ No Yeesu yottinoo, tawi wadii balde naay Lasar e tawaa der saabeere. ¹⁸ Hakkune Baytaniya e Urusaliima 6uraa kilooji tati, ¹⁹ Yahuduube duu66e wari to Marta e Mariyama gam eytugo 6e e maayde sakiike ma66e.

²⁰ No Marta nani Yeesu warii, yahi tab6itoyii mo, tawi Mariyama e joodii der suudu. ²¹ Marta wi'i Yeesu: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano. ²² Amma baa jooni mii anni huune fu ko yamudaa Alla, o wadante.» ²³ Yeesu wi'i mo: «Sakiike maa fintan.» ²⁴ Marta wi'i: «Mii anni o fintan nyalaane ummital.»

²⁵ Yeesu wi'i mo: «Min woni pintinoowo, min woni kokkoowo yonki. Neddo fu goondindo am, baa to maayii, o wuuran. ²⁶ Buurdo fu, goondindo am, maayataa abada. Aa goondini dum na?» ²⁷ O toontii: «Ee, moodibbo! Mii goondini an woni Cubaado, Biddo Alla, garoowo e duuniyaaru.»

Yeesu wullii

²⁸ E dow dum Marta yahi noddoygo mirraawo mum Mariyama, o sownii dum: «Moodibbo warii, oo noddee.»

²⁹ No Mariyama nanuno kaa don, ummii don maa don, yahi to makko. ³⁰ Yeesu naatayno siire nen taw. Oo tawaa to Marta fottunoo e makko. ³¹ Yahuduube e wondunoo e Mariyama der suudu. Bee eyta mo. Be ji'i o fadditii, o wurtii. Be tokki mo, be miili o yahan nun e saabeere o wulla.

³² No Mariyama yotti to Yeesu, no o yi'i mo, o diccii yeeso makko, o wi'i: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano.»

³³ No Yeesu yi'i Mariyama e Yahuduube wondunoo e mum e wulla, hakkillo makko ummii, o wemmaa. ³⁴ O yami: «Toy gattudon mo?» Be toontii: «Moodibbo, war, daaru!» ³⁵ Yeesu wulli. ³⁶ Yahuduube wi'i: «Daaree no o yidiri mo.» ³⁷ Wo66e e ma66e wi'i: «Bumtindo bundo waawataano ko hadi gorko on maayugo na?»

Lasar fintinaama

³⁸ Hakkillo Yeesu ummii kade, o yahi to saabeere woni. Saabeere nen laati nun gayka maa66iraaka hayre. ³⁹ Yeesu wi'i: «Ikkinee hayre nen!» Marta, sakiike maaydo, wi'i mo: «Moodibbo, o luubii ko, gam hanne wadi balde naay oo woni der saabeere.» ⁴⁰ Yeesu wi'i mo: «Mi wi'ay maa baa, to a goondinii, a yi'an baawde Alla?»

⁴¹ Be ikkini hayre nen. Yeesu tiggittii, wi'i: «Baaba, mii yettee gam aa nananammii. ⁴² Min kan, mii anni baadey fu aa nananammii. Amma mi baddu maa nun gam him6e darii6e 6ee do, gam 6e goondina an nun lilimmi.» ⁴³ Baawo haalaaji dii, o bati e semme: «Lasar wurta!» ⁴⁴ Maayunoodo on wurtii, juude mum e koyde mum e filaa leppi, yeeso mum e soomii. Yeesu wi'i 6e: «Pilitee mo, accon mo o yaha.»

⁴⁵ Duuggal e Yahuduube warunoo6e to Mariyama, yi'u6e ko Yeesu wadi, goondini mo. ⁴⁶ Amma wo66e ma66e yahi to Farisaa6e, bati 6e ko Yeesu wadi. ⁴⁷ Farisaa6e 6en e hooree6e Limaamiibe wadi dawriine, wi'i: «Gorko oo e wada kaayefiiji duuddi. Noy gadeten? ⁴⁸ To en accirii mo nunnun, 6e fu, 6e goondinan mo. Romankee6e waran, halka en enen e nokkuure meeden ceniine e leydi meeden.»

⁴⁹ Gooto ma66e, bi'eteedo Kayafas, laatinoodo hooreejo Limaamiibe duu6ol mum, wi'i 6e: «Onon, on annaa goddum. ⁵⁰ On annaa gomma neddo gooto maayana leydi men e buri leydi nin fu halka.» ⁵¹ Nani e hoore makko bane o bati haalaaji dii, amma gam o laatinoo hooreejo Limaamiibe duu6ol mum, o waday maa annabaaku e haani Yeesu maayana leydi nin. ⁵² Leydi nin tan bane haani o maayana, amma gam

o hawrita 6i66e Alla sankitii6e fu laato jama'aare woore.

⁵³ Diga nyaanne den, hooree6e Yahuduube dawri warugo mo. ⁵⁴ Jon kan Yeesu acci yahugo e warta hakkune Yahuduube. O yawti diga don, o yahi siire wi'eteene Efrayim gonune ley haro. O joododii ton e aahiibe makko.

⁵⁵ Juulde Yahuduube bi'eteede Paska 6adike. Duuggal e him6e leydi nii yahi Urusaliima gam laa6ina ko'e mum diga juulde den yottaaki. ⁵⁶ Bee gonii e fageere suudu Alla, 6ee daarta Yeesu, 6ee yamontira: «O warataa e juulde den? Naa no miiludon?»

⁵⁷ Tawi hooree6e Limaamiibe e Farisaa6e batiino annudo to o woni fu, bata, he6a o nanjee.

12

Mariyama waanjii wardi e koyde Yeesu

¹ Balde jeego'o horii go juulde Paska yot-too, Yeesu yahi Baytaniya to Lasar mo o fintinnoo. ² Be jonjani mo hiraane. Marta e yeda 6e, Lasar e wondunoo e nyaamdo6e e Yeesu. ³ Mariyama etti feccere liitiri nardi, caadiidum, waanji e koyde Yeesu, moytiri de gaasa mum. Suudu njol fu lu-utti. ⁴ Yahuda Iskariyot, gooto der aahiibe makko, garoowo jammoo mo, yami: ⁵ «Gam ume wardi dum sippaaka hande jaka ceede joddi gollii6o duu6ol, ceede mum hokkee talakaabe?»

⁶ Ko acci o wi'i nun, hinaa gam yurmeene talakaabe, amma oo gujjo nun. Kanko woni jogiido ceede, oo wujja de. ⁷ Yeesu wi'i: «Accu debbo on seese. O wadu dum nun gam nyalaane uweteemi. ⁸ Talakaabe e tawdaa e moodon nyalaane fu. Min kan, mi tawdataake e moodon nyalaane fu.»

Hooree6e Limaamiibe dawrii warugo Lasar

⁹ Jama'aare Yahuduube duunne nanani Yeesu Baytaniya. Gam Yeesu tan bane 6e gari, amma gam 6e ji'a Lasar pintinaado bo. ¹⁰ Hooree6e Limaamiibe dawri warugo Lasar bo. ¹¹ Gam Lasar nun, Yahuduube duu66e wurtii e ma66e, goondini Yeesu.

Yeesu naati Urusaliima e teddujal
(Matiye 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Fini mum jama'aare duunne, warune juulde, nani Yeesu e wara Urusaliima. ¹³ Be calti bali, 6e ta66itoyii mo. Bee kulgina, 6ee bi'a: «Hosana! Alla barkidin gardudo e inne Joomiraawo, Laamiido Isira'iila!» ¹⁴ Yeesu he6i binnej babba, joodii dow maggel hande no winniraa e Dewte:

¹⁵ «Sire Siyoona, taa hulu!
Daaru, Laamiido maa e wara,
e waddii binnej babba.»

16 Arande aahii6e makko faamayno dum. Baawo ko Yeesu teddinaa, 6e ciwtorii dum winnaanoma. Kanjum bo wadi e makko.

17 Jama'aare tawdanooone e makko no o noddunoo Lasar wurtoo e saabeere, o fin-tini dum, seedanike mo. 18 Him6e nani o wadino alaama kaayniika. Kanjum acci 6e ta66itoyii mo. 19 Farisaa6e baddontiri, wi'i: «On ji'ii, walaa fu ko baawandon mo, duuniyaaru fu nani e tokkii 6aawo makko.»

Yunaninkee6e e daarta Yeesu

20 Der him6e war6e Urusaliima juulde gam sujidana Alla, Yunaninkee6e e woni der ma66e. 21 Be 6attii Filippu mo Bayti-sayda, mo leydi Galili. Be bi'i dum: «Mood-ibbo, emen jidi yi'ugo Yeesu.»

22 Filippu batoy Andere. Be batoy Yeesu. 23 Yeesu toontii 6e: «Wakkati teddinol Bii neddo warii. 24 Mii bata on e goonja: binjel gawri aawaajel, to nel nyolay, nel wonan nun binjel gootel. Amma to nel nyoli, nel rimaan faa duuda. 25 Neddo fu jidudo yonki mum, dullan yonki tabitiiki, banyudo ki e duuniyaaru nu, hef6an yonki tabitiiki. 26 To goddo e yidi jagganaago am, sey tokkammi. To gonmi fu, don jagganiido am bo wonata. Baaba teddinan neddo jaggantoodo am.»

Yeesu batanii maayde mum

27 «Jooni kan, mi wemmaama. Kaye bi'anmi? Mi waawataa ko wi'i: "Baaba hisinam e wakkati oo", amma gam wakkati on nun garumi. 28 Baaba, teddin inne maa.» Den daane nanaa e yiwoy dow kammu, wi'i: «Mi teddinii ne, mi teddinan ne kade.» 29 Him6e darii6e ton, nani daane nen, wi'i: «Dum laati nun riggaajo duule.» Wob6e wi'i: «Malaykaajo nun baddi e makko!»

30 Yeesu wi'i 6e: «Gam am bane daane nee nanaa, ne nana nun gam moodon. 31 Jooni woni kiita duuniyaaru. Jooni laamiido duuniyaaru nuu, tippetee yaasi. 32 Min, to mi bantaama dow fu, mi foodan him6e fu e am.» 33 Batuuji o batata dii, hollan nun maayde ne o maayata. 34 Him6e 6en toontii mo: «tawreeta batii: «Cu6aado maayataa abada. Noy baawirtaa ko wi'i Bii neddo ettete?» Moy woni Bii neddo on?» 35 Yeesu toontii 6e: «Jaayjol na'on caka mon, amma dum 6ooyataa. Jahee diga oon goodi jayjol, gam to niwre juhu on. Gam jahoowo der niwre annaa to yahata. 36 Goondinee jayjol diga oon goodi nol gam laaton don bi66e jayjol.» Baawo Yeesu bati kaa don, yawti suudoyii 6e to woddii.»

Yahuduube goondinay Yeesu

37 Baa no o wadi kaayeeffiji duuddi yeeso ma66e, 6e goondinay mo, 38 nunnun haala annabi Esaaya goondiri: «Joomiraawo, moy goondini lilal meeden? Moy Joomiraawo holli baawde mum?»

39 Esaaya wi'ii kade bo gam ume him6e 6en waawataa ko goondini:

40 «Alla wuminii 6e, yoorinii 6erne ma66e, gam to gite ma66e yi'u, to berde ma66e faamu,

to 6e tuubu, to mi nyawtu 6e bo.»

41 Esaaya wi'u dum nun gam o yi'ii teddujal Yeesu, go o bati haala makko.

42 Amma baa hooree6e Yahuduu6e duu66e goondinii Yeesu. Amma gam Farisaa6e, 6e kulii wurtingo dum, gam to 6e burtinee e waajorde. 43 Gam 6ee jidi manoore him6e buri manoore Alla.

Haala Yeesu nun hiitoto

44 Yeesu towni daane, wi'i: «Goondindo am fu, min bane o goondini, amma lildo am nun o goondini. 45 Ji'udo am bo yi'ii liloydo am. 46 Mi warii e duuniyaaru, mii jayjol, gam goondindo am fu to joodoo der niwre. 47 Nanudo haalaaji am go tokkay, min bane hiitotoo dum. Gam mi waray hiitaago duuniyaaru, gam mi hisina nu nun garumi. 48 Caliido am, to ja6ay haalaaji am, e woodi ko hiitantoo dum. Ko janjinimmi, kan hiitotoo dum nyalaane darnjal. 49 Gam mi batanay hoore am, amma Baaba lildo am hokkimmi ko bi'anmi e ko janjinammi. 50 Mii anni ooda makko hokkata yonki tabitiiki. Ko batanmi, mi batan dum nun no Baaba batirimmi.»

13

Yeesu e loota koyde aahii6e mum

1 Nyaanne finata juulde Paska, Yeesu e anni wakkati o accata duuniyaaru o hoota to Baaba yottike. O yidii him6e makko e duuniyaaru, oo yidi 6e faa keerol yidde.

2 Wakkati hiraane, Seydan watti e 6erne Yahuuda Iskariyot bii Simon o jammoo Yeesu. 3 Yeesu e anni e hoore mum, to Alla nun yiwi, to Alla nun hootata. Baaba wattii huune fu der junjo makko. 4 O ummii o acci hiraane nen, o 6oorti toggoore makko, o etti lefol, o taadi. 5 O wayli diyam e lootorgal, o yanti lootogo koyde aahii6e makko, oo moytra de lefol nol taadinoo. 6 No o yotti to Simon Piyer, Piyer wi'i mo: «Moodibbo, an lootata koyde am?» 7 Yeesu toontii mo: «A faamay jooni ko gadanmi, amma 6aawo nii a faamaan.» 8 Piyer wi'i mo: «A lootataa koyde am abada!» Yeesu toontii mo: «To mi lootay maa, a walaa gedu e am.» 9 Simon Piyer wi'i mo: «Moodibbo! To nunnun, taa haadu e koyde tan, lootu juude e hoore am bo.» 10 Yeesu wi'i mo: «Lootiido walaa haaju looteego, sey loota koyde, gam o fu oo laafi. Onon on laa6u6e, amma on fu bane.» 11 Oo anni jammotoodo mo. Kan wadi o wi'i: «On fu bane woni laa6u6e.»

12 No Yeesu lootunoo koyde ma66e, ettitii toggoore muudum, jooditii, yami: «On paamii ko gadanmi on? 13 Oon noddammi

moodibbo e maalan. On peway, kan nun laatiimi, ¹⁴ jon kan mi maalan nun, mi moodibbo bo, to mi lootii koyde moodon, onon bo oon kaani lootoontiron koyde. ¹⁵ Ko kollumi on laati nun tintinol. Onon bo gadee ko gadumi. ¹⁶ Mii bata on e goonja, maccudo burataa joomum, lilaado burataa lildo dum. ¹⁷ To oon anni dum, to on gollirii, barke laatanto on.

¹⁸ On fu bane batanmi. Mii anni 6e cubumi, amma haani ko winnaa e dewte goonda: "Nyaamdoowo e am ummanike am." ¹⁹ Diga jooni mii bata on dum hakko dum yottoto, gam to dum yottike on goondina min woni "mo gonmi!" ²⁰ Mii bata on e goonja: Neddó fu jab6iido lilaado am, min nun o jab6ii. Neddó fu jab6iido am, jab6ike lildo am.»

Yeesu hollii Yahuuda nun jammotoo dum (Matiye 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Baawo no o bati nunnun, o jibii sanne, o wi'i: «Mii bata on e goonja: Gooto moodon jammoto am.» ²² Aahiife 6en e daaron-tira. Bee yamontira moy o batanta. ²³ Gooto e aahiife makko, mo Yeesu buri yidugo, e joodii takkol makko. ²⁴ Simon Piyer baayi mo o yama Yeesu moy o wondanaa. ²⁵ Aahiijo on wuurorii far to gabaare Yeesu, wi'i: «Joomam moy nun?» ²⁶ Yeesu toontii mo: «Mi suyyan lonjere, mo kokkan mi ne, kanko nun.» Yeesu etti lonjere, suyyi ne, hokki Yahuuda, 6ii Simon Iskariyot. ²⁷ Baawo o jabi lonjere nen, Seydan naati e makko. Yeesu wi'i mo: «Wadu ko gadataa, law!»

²⁸ (Baa gooto e joodiife don faamay ko o batani kaa don. ²⁹ Gam Yahuuda nun jogotono ceede ma66e, wo66e e miijii Yeesu wi'u nun o soodaa godum gam juulde, maa o he6a ko o hokki talakaabe.) ³⁰ Yahuuda no jabi lonjere nen fu, don maa don o wurti. Tawii jemma wadi.

Ooda kesa

³¹ No Yahuuda wurtinoo, Yeesu wi'i: «Bii neddo teddinaama, Alla bo teddinaama sabbu makko. ³² [To Alla teddinaama sabbu makko,] Alla e hoore mum bo teddinan mo, baa 6ooyataa. ³³ Sukaabe am, mii wondi e moodon sedda taw. On daartan am. Mi wi'an on jooni ko bi'unoo mi Yahuduu6e wo66e: "On baawataa ko yahi to jahammi." ³⁴ Mii hokka on ooda kesa: Jidontiree! Hande no jidirmi on, onon bo jidontiree! ³⁵ To yidde e woni hakkune moodon, hande nun, him6e fu annirta on aahiife am.»

Yeesu batii Piyer wi'aan annaa dum

³⁶ Simon Piyer wi'i mo: «Joomam, toy jahataa?» Yeesu toontii mo: «To jahanmi, a waawataa ko tokki am jooni. Amma

6aawo do a tokkan am!» ³⁷ Piyer wi'i mo: «Joomam, gam ume mi waawataa ko tokki maa jooni? Mi hokkitiran yonki am gam maa.» ³⁸ Yeesu toontii: «Goonja a hokkitiran yonki maa gam am? E goonja batan maa mi: Hakko jakaraari joggata, a wi'an de tati a annaa am.»

14

Yeesu woni laawol jaarool to Baaba

¹ Yeesu wi'i aahiife mum: «Pukkinee berde moodon, goondinee Alla, goondinon am min bo. ² Cuudi duuddi na'on der wuro Baaba am. To dum laataakino goonja, mi batataano on mi yahan, mi moyyinanaa on joonne. ³ To mi moyyinanii on to gonoyton, mi wittaani mi hokka on to am gam gonon to gonmi. ⁴ Oon anni laawol jahoowol to jahanmi.»

⁵ Toma wi'i mo: «Moodibbo, men annaa to jahataa, noy men annirta laawol mum?» ⁶ Yeesu toontii mo: «Min woni laawol, min woni goonja, min woni yonki. Goddo yahataa to Baaba to yiwiray to am. ⁷ To oon annunoo am, on annanno Baaba am bo. Diga jooni oon anni mo, on ji'i mo.»

⁸ Filippu wi'i mo: «Moodibbo, hollu men Baaba, dum don heyana men.» ⁹ Yeesu wi'i mo: «No 6ooydirmi e moodon nii fu, Filippu a annaa am? A annaa ji'udó am fu, yi'ii Baaba? Noy bi'irtaa: "Hollu men Baaba?" ¹⁰ A goondinay mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am na? Batuuji di batumi on dii fu, di yiway e hoore am. Baaba mo kawtumi e mum wadataa golle mum. ¹¹ Goondinee ko batumi on: "Mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am." Baa to on goondinay am, goondinee gam golle am. ¹² Mii bata on e goonja, neddo fu goondindo am, wadan kanun bo golle gadanmi. O wadan du ko buri de, gam mii dilla to Baaba. ¹³ Mi wadan on huune fu ko yamirton e inne am. Mi wadan dum gam Baaba teddinee diga e Biddo. ¹⁴ Ko eelirdon e inne am, mi wadan dum.»

Yeesu wi'i lildaan Ruuhu Ceniido

¹⁵ «To oon jidi am, on tokkan ooda am. ¹⁶ Mi eelan Baaba hokka on balloowo goddo. O wondan e moodon faa abada. ¹⁷ Oo don woni Ruuhu goonja. Duuniyaaru nuu waawataa ko jabi mo, gam nu yi'ataa mo, nu annaa mo. Amma onon, oon anni mo gam oo wondi e moodon, oo tawaa bo der moodon.

¹⁸ Mi accataa on hande gondaa6e, mi wittaani to moodon. ¹⁹ To 6ooyii sedda, duuniyaaru nuu yi'ataa am kade. Amma onon, on ji'an am, gam mi buurdo, onon bo on buuran. ²⁰ Nyaanne muudum on paamaan mii hawti e Baaba, oon kawti e am, mii woni e moodon.

²¹ Jogiidó oodaaji am ko tokki dí, kanko nun woni jidó am. Jidúdo am, Baaba am yidán dóm. Min bo, mi yidán mo, mi wirniantanto dóm min e hoore am.»

²² Yahuuda, banda Yahuuda Iskariyot, wi'i Yeesu: «Joomam, noy dóm laatortoo birnitanodaa men, tawee a wirtanaaki duuniyaaru?» ²³ Yeesu toontii mo: «To goddó e yidi am, o golliran haala am, Baaba am yidán mo. Min e Baaba men garda to makko, men joodódo e makko. ²⁴ Neddó fu mo yidaa am, gollirtaa haala am. Haala ka nanoton ka, ka am bane, haala Baaba lildó am nun.»

²⁵ Mi batii on dóm diga mii wondi e moodón. ²⁶ Ruuhu Ceniidó, balloowo on, mo Baaba liloyta e inne am, kanko anninta on kujje fu. O suwtoran on ko batunoomi on fu.

²⁷ Mii accana on jam, mii hokka on jam am. No duuniyaaru hokkirta bane kokkirranmi on. To berde moodon biisoo, to on kulee. ²⁸ On nanii ko bi'umi on: «Mi yahan, mi wartan to mon.» To oon jidunoo am, berde mon welanno ko jahanmi to Baaba, gam kanko burimmi manju. ²⁹ Mii bata on jooni, diga dóm waray taw, gam to dum warii, goondinon. ³⁰ Mi baddataa kade e moodón ko duudi, gam laamiidó duuniyaaru nuu e wara. Baa goddóm o waawataa e am, ³¹ amma sey duuniyaaru anna mii yidi Baaba, nu annan mi wadan bo ko Baaba wannunoo am. Ummee, jawten diga do.»

15

Yeesu nun woni innabohi goonjahi

¹ «Min woni innabohi goonjahi, Baaba am woni jom gesa innabooje. ² Lical takkiinjal e am fu, to rimataa, o saltoto dóm, lical dimoowal fu, o saabanoo dóm gam njal beyda rimugo. ³ Onon, jooni on laaɓube gam waaju mo baajiimi on. ⁴ Tabbitee e am, min bo mi tabbitoo e moodón! No lical caltaanjal waawataa ko rimi e hoore mum, haani e njal tiggii e innabohi, hande nun onon bo on baawataa ko rimi to on tiggaaki e am.»

⁵ Min woni innabohi, onon woni licce. Tiggiidó e am ko mii tiggii e mum, o rimaan faa duuda. Gam on baawataa ko wadi goddóm to dóm yiway e am. ⁶ To goddó tiggaaki e am, o woppete nun yaasi hande lical caltaanjal, o yoor. Licce joorde den hawritinte, faddée der yiite, de jaɓa. ⁷ To on piɓontirii e am, waaju am bo e fiɓontirii e mon, ko yamoton fu, on keɓan. ⁸ To on dimii faa duudi, den kan on laatike aahiibe am. Nunnun teddujal Baaba am wurtortoo. ⁹ Hande no Baaba yidirimmi, nun jidirmi on. Tabbitee der yidde am. ¹⁰ To on tokkii ooda am, on tabbitito der yidde am, hande

no tokkirmi oodaaji Baaba am go mii tabbii der yidde makko.»

¹¹ «Mi batu on nun kaa don gam beldum berne am wona der moodón. Den beldum berne moodón bo hebba. ¹² Ooda am nani: jidontiree hande no jidirmi on. ¹³ Yidde buuroore yidde nee do manju walaa, kokkitiroore yonki mum gam weldiibe mum. ¹⁴ To on gadii ko resanmi on on laati nun weldiibe am. ¹⁵ Mi noddataa on kade maccube gam maccudo annaa ko joomum gollata. Mi noddan on weldiibe gam ko nanumi diga Baaba am fu, mi anninii on dóm. ¹⁶ Onon bane suɓimmi, min suɓi on go desumi on jahon, dimoon ɓiɓɓe, ɓiɓɓe moodón taboo, den Baaba hokkan on huune fu ko eelirton e inne am. ¹⁷ Ko resanmi on woni, jidontiree.»

Duuniyaaru wanyii Yeesu e himbe mum

¹⁸ «To duuniyaaru nuu wanyii on, annee, min nu arti nu wanyi. ¹⁹ To oon laati-noo ɓe duuniyaaru, duuniyaaru yidanno ko mum. Amma onon ɓe duuniyaaru bane. Min seenni on e duuniyaaru, no cuɓumi on. Gam majjum nu wanyi on. ²⁰ Ciwtoree ko bi'unoo mi on: «Maccudo burataa joomum.» To ɓe toorii am, ɓe tooran on onon bo. To ɓe gollirii haala am, ɓe golliran haala moodón. ²¹ Amma ɓe gadanan on dóm dóm fu gam am, gam ɓe annaa liludo am. ²² To mi warayno, to mi baddayno e maɓɓe, ɓe goodataano hakke, amma jooni, ɓe galaa accitaneego hakkeeki maɓɓe. ²³ Banyudo am fu, wanyii Baaba am bo. ²⁴ To mi wadayno golleeji dii hakkune maɓɓe, di goddó meeday wadugo, ɓe goodataano hakke. Amma jooni ɓe ji'i di, ɓe banyii am, e min, e Baaba. ²⁵ Dum wadu nun gam dóm goondina ko winnaa der Dewtere tawreeta maɓɓe: «Be banyirii am baanji».

²⁶ To balloowo mo lildan mi on warii, kanko woni Ruuhu goonja yiwoowo to Baaba, kanko e hoore makko seedantoo am. ²⁷ Onon bo, on ceedanto am gam oon goondi e am diga fuddoode.»

16

¹ «Mi batii on dóm gam to on majjee. ² Be burtinan on diga baajorde. Wakkati waran, bardo on fu mijan Alla saafata. ³ Be gadan dóm nun gam ɓe annaa Baaba, ɓe annaa am, min bo. ⁴ Mi batii on dóm, gam to wakkati on waroy, ciwtoron, mi batiino on dóm.»

Gollal Ruuhu Ceniidó

Mi batay on dóm diga arande gam mii wondunoo e moodón. ⁵ Jooni mi na'on hoota to lildó am, amma baa gooto moodón yamay am: «Toy jahataa?» ⁶ Berde moodón biisike gam mi batii on ka. ⁷ Mii bata on e goonja, yaadu am buran nafugo on. To mi yahay, balloowo on warataa to moodón.

Amma, to mi yahii, mi lildan on mo. ⁸ To o warii, o anninan himbe duuniyaaru boofi mum dow hakke, dow foonnitaare, e dow kiita. ⁹ Dow hakke, 6ee boofa gam 6e goondinay am. ¹⁰ Dow foonnitaare, 6ee boofa gam mii hoota to Baaba am, on ji'ataa am kade. ¹¹ Dow kiita, 6ee boofa gam laamiido duuniyaaru hiitaama ko.

¹² Mii woodi kade kujje duudde de batanmi on, amma on baawataa ko faami de jooni. ¹³ To Ruuhu goonja warii, o anninan on goonja lalley, gam o batantaa hoore makko, amma o batan on ko o nani, o batan on bo ko warata. ¹⁴ O teddinan am gam o jaban ko woni e am, o yottina on dum. ¹⁵ Ko Baaba am jey fu, min jey, gam majjum bi'umi o yottinanan on ko o hebi e am.»

Biisere berne laatoyto seyo

¹⁶ «To 6ooyii sedda, on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am.» ¹⁷ Wobbe e aahiibe makko yamontiri, wi'i: «Ume woni maana haala makko ka o wi'i: "To 6ooyii sedda, on ji'ataa am e to 6ooyii sedda, ji'on am kade", gam mii yaha to Baaba?» ¹⁸ Be bi'i: «To 6ooyii sedda, ume dum hollata? Men paa-may ko o wi'i.»

¹⁹ No Yeesu annunoo 6e jidi yamugo dum, wi'i 6e: «Oon yamontira maana haala am ka: "To 6ooyii sedda on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am." ²⁰ Mii bata on e goonja: on bullan bullitodon, amma duuniyaaru nuu welwelan. Berde mon biisoto, amma biisere berne mon waylitinto welwelo. ²¹ To debbo badike rimugo, o tooroto gam njatawre fillan mo. Amma to o rimii, o yeggitan naawella, 6erne makko e weli gam o rimii neddo e duuniyaaru. ²² Onon bo hande nun berde mon e biisii jooni, amma en jiidaan kade. Berde mon welan, goddo waawataa ko ikkini beldum berde moodon.

²³ Nyalaane nee don, on yamataa am gokka dow goddum. Mii bata on e goonja, huune fu ko eeludon Baaba, e inne am o hokkan on dum. ²⁴ Faa jooni, walaa fu ko eeludon e inne am. Eelee, on keban gam beldum berne mon hebba.»

Yeesu woni jaaliido duuniyaaru

²⁵ «Ko batumi on jooni laati nun ballaaji. Wakkati waran de mi batirtaa on e ballaaji, amma mi batan on haala batanoowa Baaba faa laaba. ²⁶ Nyalaane nee don on eelan Baaba e inne am. Mi wi'ay mi eelanan on Baaba, ²⁷ gam Baaba e hoore muudum e yidi on. Oo yidi on gam oon jidimmi, on goondinii bo to Alla yiwmi. ²⁸ Mi yiwii to Baaba, mi warii e duuniyaaru, jooni mi accan duuniyaaru, mi hoota to Baaba.»

²⁹ Aahiibe makko wi'i mo: «Jooni kan, a batii faa laabi, a accii haalango men e ballaaji. ³⁰ Jooni kan, emen anni aa anni huune fu, a walaa bo haaju goddo yamee

gokka, gam majjum men goondini a yiwudo to Alla.»

³¹ Yeesu toontii 6e: «Jooni kan, on goondinii na? ³² Wakkati e wara, wakkati on yottike du, on fu on cankitinto, moy fu yaha feere mum, accan am mi tan. Amma min tan bane, gam Baaba e wondi e am. ³³ Mi batii on dum, gam kebon jam der kawtal moodon e am. Oon gonii e billaare der duuniyaaru. Amma tinnee, gam mi jaalike duuniyaaru.»

17

Yeesu e du'ano aahiibe muudum

¹ Baawo haalaaji din, Yeesu tiggiti dow, wi'i: «Baaba, wakkati warii, teddin Biya, gam Biya bo teddinee. ² A hokkii mo baawde dow himbe fu, gam o hokka 6e kalfindaa mo fu yonki tabitiiki. ³ Annugo an woni Alla gooto, goonjaajo, e lilaado makko Yeesu Almasiihu, kan woni yonki tabitiiki. ⁴ Mi teddinii maa e duuniyaaru, mi hebbinii golle de kokkudaa am mi golla. ⁵ Jooni kan, Baaba, teddinam teddujal jal goodunoo mi to maa diga duuniyaaru tagaaka.

⁶ Mi anninii inne maa himbe duuniyaaru 6e kalfindaa am. An 6e gonannoo, a halfinii am 6e. Be jabi haala maa. ⁷ Jooni kan, 6ee annii ko kokkudaa am fu, to maada dum yiwi. ⁸ Gam mi yottinii 6e haala ka kaalandaam. Be jabii ka. Bee anni lalley to maada yiwmi, 6e goondinii an lilimmi.

⁹ Gam sabbu ma66e nun du'otoomi. Mi du'ataako gam duuniyaaru. Amma mii du'oo gam 6e kalfindaa am, gam an jey 6e. ¹⁰ Huune fu ko jeyumi, an jey, huune fu ko jeydaa, min jey. Mi teddinaama e ma66e. ¹¹ Mi wonataa der duuniyaaru kade, mii wara to maada. Amma kambe 6e na'on der duuniyaaru. An Baaba Ceniido, reenir 6e inne maada ne kokkudaa am, gam 6e laato gootum hande no laatoriden gootum. ¹² No gondunoo mi e ma66e der duuniyaaru, mi reenirii 6e inne maa ne kokkudaa am. Mi hakkilanii 6e, baa gooto e ma66e majjay to hanaa 6ii halkere, gam ko batanaa e Dewte goondinee. ¹³ Jooni kan mii foonni to maa. Mi batii haalaaji ddi diga mi na'on e duuniyaaru gam beldum berne am hebba 6e. ¹⁴ Mi janninii 6e haala maa, go duuniyaaru wanyi 6e, gam 6e duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁵ Mi eelay burtinaa 6e e duuniyaaru, amma deenaa 6e e Kalludo. ¹⁶ Be duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁷ Senu 6e e goonja maa. Haala maa woni goonja. ¹⁸ Hande no lilirdaa am e duuniyaaru, nunnun, liliranmi 6e min bo e duuniyaaru. ¹⁹ Mii sena hoore am gam ma66e gam kambe bo 6e laattoo senaabe der goonja.

²⁰ Hinaa gam ma66e tan du'otoomi. Amma mii du'oo bo gam goondinan6e am e haala ma66e. ²¹ Mii eela gam 6e laattoo gootum. Baaba, 6e kawta e meeden hande no kawtirɗaa e am, no min bo kawtirmi e maa. Be fu 6e laattoo gootum, he6a duuniyaaru hooloo an nun lilimmi. ²² Min, mi hokkii 6e tedduŋal ŋal kokkudaa am, gam 6e laattoo gootum, hande no laatoriden gootum. ²³ Mi na'on hawti e ma66e, a na'on hawti e am, nunnun 6e laatoroo gootum mam mam, he6a duuniyaaru anna an lilimmi. Aa yidi 6e bo hande no jidirdaa am.

²⁴ Baaba, mii yidi 6e kalfindaa am 6ee, tawdee e am nokkuure to tawaami, gam 6e ji'a tedduŋal ŋal kokkudaa am, gam a yidii am diga duuniyaaru diidaaka. ²⁵ Baaba poonnitiidoo, duuniyaaru nuu annay maa, min kan mii annu maa, 6ee do bo annii an nun lilimmi. ²⁶ Mi anninii 6e inne maa. Mi anninan 6e ne kade gam yidde ne jidudaa am tawee e ma66e, min bo mi hawta e ma66e.»

18

Nanjoore Yeesu

¹ Baawo haalaaji di, Yeesu yawtidi e aahiibe mum fonŋo maayel bi'eteenjel Kedoron. Ledde e duudunoo ton, o naatidi ton e aahiibe makko. ² Yahuuda jammotoodo mo e anni nokkuure nen, gam Yeesu e aahiibe mum e hawritannoo ton de duuddum. ³ Yahuuda ardii ililingal soogeeji, e reenoobe 6e Limaamiibe e Farisaabe lili. Be jottii don, 6ee jogii jolli, e fitillaaji e konirdum. ⁴ Tawii Yeesu e anni ko fonnoy hebugo dum, ta66itii 6e, wi'i: «Moy daartoton?» ⁵ Be toontii mo: «Yeesu mo Nasaratu.» O wi'i 6e: «Mi nani!»

Yahuuda jammotoodo mo e darodii e ma66e. ⁶ No Yeesu wi'unoo «Mi nani!» Be tartartiri 6aw6awre 6e jani. ⁷ Yeesu yami 6e kade: «Moy daartoton?» Be toontii: «Yeesu mo Nasaratu!» ⁸ Yeesu toontii 6e: «Mi wi'ii on, min nun. To min nun daartoton, joofee aahiibe am 6en 6e dilla.»

⁹ O batu nun kaa don gam ka o batuno goonda: «Mi majjinay baa gooto e 6e kalfindaa am.» ¹⁰ Den Simon Piyer e woodunoo tabugaahi, saabii ki, feyyii maccuɗo hooreejo Limaamiibe, setti nowru mum nyaamooru. Maccuɗo on e wi'ee Malkus. ¹¹ Yeesu wi'i Piyer: «Wattita tabugaahi maa kii e kuunŋal mum. Aa miiji mi yarirtaa jardugel bone ŋel Baaba hokkimmi na?»

Yeesu yaaraama yeeso Annas

¹² Ililingal soogeeji e mawɗo ma66e, e maccuɗe hooree6e Yahuduu6e nanji Yeesu,

ha66i mo. ¹³ Be artii jaarugo mo to Annas. Annas esiraawo Kayafas nun. Der duu6ol ŋol don, kanko nun woni hooreejo Limaamiibe. ¹⁴ Kayafas batunoo hooree6e Yahuduu6e ko 6uri woodugo, kan woni neddo gooto maayana leydi fu.

Piyer yeddi, wi'i laataaki aahiijo Yeesu
(*Matiye 26.69-70; Marku 14.66-68; Luka 22.55-57*)

¹⁵ Simon Piyer e aahiijo goddo tokki Yeesu. Aahiijo oo don e annirnoo e hooreejo yotinoobe sadaka, o naatidi e Yeesu fageere hooreejo Limaamiibe on. ¹⁶ Go Piyer e darii yaasi ley dammugal. Aahiijo annirɗo e hooreejo Limaamiibe on, wurti baddi e debbo deenoowo dammugal, naanni Piyer. ¹⁷ Debbo deenoowo dammugal on wi'i mo: «An bo a laataaki gooto e aahiibe gorko oo na?» Piyer toontii mo: «Aawo, mi laataaki aahiijo makko.»

¹⁸ Maccuɗe e reenoobe hu66iino yiite e aytinoo, gam jaanŋol na'on. Piyer bo e darodii e ma66e e aytinii.

Hooreejo Limaamiibe e yama Yeesu yande
(*Matiye 26.59-66; Marku 14.55-64; Luka 22.66-71*)

¹⁹ Hooreejo Limaamiibe on yami Yeesu haala aahiibe mum, yami ko o janŋinta. ²⁰ Yeesu toontii mo: «Mi laa6inanii duuniyaaru haala am. Nyalaane fu mi janŋinii der baajorde, der suudu Alla to Yahuduu6e hawritinta nyalaane fu. Walaa fu ko batumi e cuucukka. ²¹ Gam ume yamantaa am? Ko batumi, yamu hettinaniibe am. Bee anni no ko woodi batumi.»

²² Der haala ka, gooto e reenoobe fiyi Yeesu meenyoo, wi'i: «Nun nun toontortodaa hooreejo Limaamiibe na?» ²³ Yeesu toontii mo: «To ko boni nun batumi, haala kay nun boni e makka. To tawii ko woodi nun batumi, gam ume piyandaa am?»

²⁴ Annas lildi mo to Kayafas hooreejo Limaamiibe, oo ha66aa.

Piyer yeditake wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(*Matiye 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62*)

²⁵ Simon Piyer e aytininoo don. Be bi'i mo: «An bo, a laataaki gooto e aahiibe makko na?» Piyer yeddi, wi'i: «Mi laataaki!»

²⁶ Gooto e maccuɗe hooreejo Limaamiibe, gettol mo Piyer settunoo nowru muudum, wi'i mo: «Mi yi'idayno maa e makko der gesa to na?»

²⁷ Piyer yeddi kade, wakkati den nun, jakaraari joggi.

Yeesu yeeso Pilaatu

²⁸ Be burtini Yeesu diga to Kayafas, diga subaka kecco, 6e jaari mo laamorde Roma. Yaaru6e mo 6ee naatay 6aade, gam to

6e co6u, faa 6e ke6a nyaamugo nyaamdu juulde Paska. ²⁹ Pilaatu yahi tawoy 6e yaasi ton, wi'i: «Ume beeforidon gorko oo?» ³⁰ Be toonti mo: «To o wadataano ko boni, men gaddataano mo to maa.» ³¹ Den Pilaatu wi'i 6e: «Ettee mo, kiitodon mo e ooda moodon.» Yahuduu6e wi'i mo: «Men goodaa laawol warugo goddo.»

³² Nunnun haala ka laatorii gam goondingo ka Yeesu batuno dow no o maayirta. ³³ Pilaatu naati der laamorde mum, noddi Yeesu, wi'i dum: «A laamiido Yahuduu6e nun na?» ³⁴ Yeesu toontii mo: «An wi'i dum e hoore maa, naa to wob6e nanudaa ka?» ³⁵ Pilaatu toontii mo: «Mi Yahuduujjo, min? Him6e lenyol maa e hooree6e Limaamiibe waddu maa to am. Ko gadudaa?» ³⁶ Yeesu toontii: «Laamaare am, laamaare duuniyaaru bane. To ne laamaare duuniyaaru nun, maccu6e am habanno gam to mi naatu juude Yahuduu6e. Amma jooni Laamaare am ne do bane.» ³⁷ Den Pilaatu wi'i mo: «To nunnun a laamiido nun?» Yeesu wi'i mo: «Hande no bi'udaa, mi laamiido nun. Mi rimaama, mi warii bo e duuniyaaru gam mi seedanoo goonja. Jiddo goonja fu, nanan haala am.» ³⁸ Pilaatu yami mo: «Goonja, ume nun don?»

Yeesu hiitaamaa waree

(Matiye 27.15-31; Marku 15.15.6-20; Luka 23.13-25)

Baawo o bati ka, o wurti kade, o tawoy Yahuduu6e yaasi, o wi'i 6e: «Mi hebay gacce baa goote de nanjiranmi gorko oo. ³⁹ Oon boowi juulde Paska fu mi yoofana on neddo gooto. Oon jidi mi yoofitana on laamiido Yahuduu6e na?» ⁴⁰ Be toonti dow dow: «Kanko bane, sey Barabbas.» Nani Barabbas laati nun pasotoodo.

19

¹ Den Pilaatu wi'i 6e nanja Yeesu 6e piya mo looci. ² Soogeeji din sanyi gi'e, 6e kuuini mo, go 6e bornini mo toggowa bodeya. ³ Be battii mo, 6e bi'a: «Fofo, laamiido Yahuduu6e!» Bee piya mo meeye.

⁴ Pilaatu wurtii kade, wi'i Yahuduu6e: «Mi wurtinanan on mo, heba annon mi hebay fu gacce nanjiran moo mi.» ⁵ Yeesu wurti e huunii huuneere gi'e, e bornii toggowa bodeya. Pilaatu wi'i 6e: «Nani neddo on.» ⁶ No hooree6e Limaamiibe e reenoobe yi'i mo, 6e bati dow 6e bi'i: «Tiggu mo! Tiggu mo!» Pilaatu wi'i 6e: «Nanjee mo onon bo, tiggon mo, gam min kan, mi hebay gacce e makko.» ⁷ Yahuduu6e toontii mo: «Emen goodi ooda, ooda kan nun hokki laawol o waree gam o wadii hoore makko o Bii Alla.»

⁸ No Pilaatu nanunoo haala kan, kulol makko beydii. ⁹ O naati der laamorde, o wi'i Yeesu: «An, toy yiwudaa?» Amma

Yeesu toontaaki baa goota. ¹⁰ Den Pilaatu wi'i mo: «A toontataako na? A anna mii woodi baawde yoofugo maa, mii woodi bo baawde tiggugo maa na?» ¹¹ Yeesu toontii mo: «Walaa fu ko baawdaa e am, to hinaa Alla hokku maa baawde mum. Gam majjum gattudo am e junjo maa, e buru maa hakke.»

¹² Diga wakkati on Pilaatu e daarta yoofitingo mo. Amma Yahuduu6e e bata dow, e wi'a: «To ni a yoofitii mo, a laataaki beldiijo laamiido Roma. Gam neddo gadudo hoore mum laamiido, laati nun ganyo laamiido Roma mawdo.»

¹³ No Pilaatu nani haalaaji dii, o wurtini Yeesu o joonni mo dow kittaal kiita, nokkuure bi'eteene to kaaye yowyowtiri e ne wi'e e Iburaninkeere: «Gabbata.»

¹⁴ Nyalaane ciryaade Paska nun, caka nyaalooma. Pilaatu wi'i Yahuduu6e: «Nani laamiido moodon!» ¹⁵ Bee boola: «Waru mo! Waru mo! Tiggu mo!» Pilaatu toontii: «Mi tigga laamiido moodon na?» Hooree6e Limaamiibe wi'i: «Min galaa laamiido to hinaa laamiido Roma.» ¹⁶ Den o hokki 6e Yeesu, 6e tiggaa.

Yeesu tiggaa e palaanjal

Be kocci Yeesu. ¹⁷ O wurtii oo roonii palaanjal makko faa o yottii nokkuure noddeteene «Le'al hoore» e ne wi'e e Iburaninkeere: «Golgota.» ¹⁸ Don 6e tiggidi mo e wob6e dido: oo do nano, oo do nyaamo, Yeesu e tummii caka.

¹⁹ Pilaatu wadi alluwal winnaa hande ni: «YEEUS MO NASARATU, LAAMIIDO YAHUDUUBE», wi'i njal takkee e palaanjal njal. ²⁰ Duuggal e Yahuduu6e jannji binni nin gam to Yeesu tiggaa woddidaa e siire. Alluwal njal winniraama e Iburaninkeere e Romankoo e Yunaninkeere. ²¹ Hooree6e Limaamiibe bati Pilaatu: «Taa winnu "Laamiido Yahuduu6e", amma winnu: "Kanko wi'i o laamiido Yahuduu6e".» ²² Pilaatu toontii: «Ko binnumi, wannike.»

²³ No soogeeji din tiggidino Yeesu, 6e kocci gineeji makko 6e ceenni ukke naay. Moy fu etti to mum. Horii gulunfaare ne lefol gootol, cannyaane diga dow faa ley, ne walaa nyoogol. ²⁴ Soogeeji din baddi: «To en cerkatee ne, en pidanee ne tete, daaren kebando ne,» gam ko bataa e dewte goonda: «Be ceennii gineeji am hakkune mab6e, 6e pidani gulunfaare am tete.» Nun bo soogeeji din wadi.

²⁵ Inna Yeesu, e miiraawo mum, e Mariyama debbo Kolopas, e Mariyama mo Magadala e darii takkol leggal njal Yeesu tiggaa e mum. ²⁶ Yeesu yi'i inna muudum e aahijo mum mo buri yidugo e darodii, wi'i inna muudum: «Inna, biya nani!» ²⁷ Baawo mum, o wi'i aahijo on: «Inna maa nani.»

Diga nylaane nee don, aahiijo on hoori Mariyama wuro muudum.

Maayde Yeesu

²⁸ Baawo Yeesu anni walaa fu ko horii, gam ko winnaa e Dewte goonda, o wi'i: «Donka e woodimmi.» ²⁹ Yoogirgal kebbuñal innabojam lammudam e wonunoo don. Be cuuwi soosuji e innabojam dam, 6e kaññi e loocol, 6e battini e hunnuko makko. ³⁰ No Yeesu biccininoo innabojam dam, o wi'i: «Dum fu dum hebbii!» O jimminii, o maayi.

Soogeeru yuwii wuttudu Yeesu

³¹ Nylaane ciryaaki juulde nun. Hooreeñe Yahuduube yami Pilaatu gam koyde tiggaabe heltee, 6e biltee. Be jidaa balli tiggaabe tawee e ledde nylaane siwteteene, gam nylaane siwteteene nen laati nun nylaane mawne. ³² Soogeeji ñin wari, helti koyde arandeejo e didaño, tiggidaabe e Yeesu 6en. ³³ Amma no 6e jottino to Yeesu, 6e tawi o maayii. Gam majjum, 6e keltay koyde makko. ³⁴ Amma gooto e soogeeji ñin yuwi wuttudu Yeesu e labbo. Don yiyam e diyam facci. ³⁵ Ji'udo e seedoo, seedaaku makko bo goonja nun. Oo anni o batii goonja gam onon bo, goondinon. ³⁶ Dum fu dum wadii gam ko bataa e Dewte goonda: «Baa yiyal makko gootal heltataake.» ³⁷ Aayaare wonne der Dewtere bo wi'ii: «Be daaran mo 6e juwi.»

Yeesu uwaama

³⁸ Baawo mum, Yusufu mo Arimatiya, eeli Pilaatu hokka dum ñannu Yeesu. Yusufu on e laatioo aahiijo Yeesu e cuuccukka gam oo hulannoo Yahuduube. Pilaatu nootii, Yusufu wari etti ñannu kol. ³⁹ Nikodemu, jahunoodo to Yeesu der jemmaare gom, kanun bo warii, waddi urdiiji bi'teedi, miir e alo'es jillontiraadi, ko wadata kilooji laso e sappo. ⁴⁰ Be etti ñannu Yeesu kol, 6e piili ñol leppi baanjaadi wardi hande no Yahuduube woowi wadugo to 6ee uwa maaydo. ⁴¹ To Yeesu tiggano, gesa e wonunoo don. Der gesa ñan e woodunoo saabeere heyre ne baa goddo uwaakano e muudum. ⁴² Don 6e gatti Yeesu gam sabbu ciryaaki juulde Yahuduube, saabeere nen bo e 6adii don.

20

Saabeere baanji tawaa

¹ Nyaanne alal, Mariyama mo Magadala hujji, yahi e saabeere Yeesu. O tawi hayre maññiranoone saabeere nen tallitaama. ² O doggi, o yahi to Simon Piyer e aahiijo mo Yeesu buruno yidugo. O wi'i 6e: «Moodibbo ikkinaama e saabeere, mi annaa to o wataa.»

³ Piyer e aahiijo oo ton wurtii, 6e jahi e saabeere ton. ⁴ Be fu dido 6ee dogga. Aahiijo oo ton dañi Piyer, arti mo yottaago saabeere. ⁵ O yuurnii, o yi'i leppi e joowi,

amma o naatay. ⁶ Simon Piyer yottii, naati, tawi leppi e joowi. ⁷ Lefol piilanoonol e hoore makko ñol hawritayno e leppi ñii ton, ñol tawa nun e ñol resii feere maggol. ⁸ Den aahiijo artudo yottaago on, kanun bo naati, yi'i dum, goondini. ⁹ Be paamayno taw Dewte batiino Yeesu fintan. ¹⁰ Baawo mum aahiiñe 6en hootii.

Yeesu wirnitanike Mariyama mo Magadala

(Matiye 28.9-10; Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama darii yaasi ley to saabeere, e wulla: O jimminii, oo yuurnoo der saabeere nen. ¹² O yi'i malaykaabe dido ñorniiñe ginneeji daneeki e joodi to Yeesu fukkinanoo: Goto e joodii to hoore wonnoo, gooto far to koyde. ¹³ Malaykaabe 6en yami mo: «Debbo, ume bullantaa?» O toontii 6e: «Moodibbo am ikkinaama, mi annaa to o wataa.»

¹⁴ No o batunoo haala ka, o saeyitii, o yi'i Yeesu e darii, amma o annitay dum. ¹⁵ Yeesu wi'i mo: «Debbo, ume bullantaa? Moy daartataa?» Amma kanko, oo miiji jom gesa nun baddata e makko, o wi'i dum: «To an etti mo, batan to gattudaa mo, faa mi ettitoo mo.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Mariyama.» Mariyama wonyitii, wi'i mo e Iburaninkeere: «Rab-buni,» waato moodibbo.

¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Taa meemam, gam mi encay to Baaba am taw, amma yahu to banniraabe am, bi'aa 6e: «Mi wonu nun mii enca to Baaba am, laatiido bo Baaba moodon, to Alla am, laatiido bo Alla moodon'».

¹⁸ Mariyama mo Magadala batoy aahiiñe: «Mi yi'ii Joomiraawo.» O holli 6e ko Yeesu bati mo.

Yeesu wirnitanike aahiiñe muudum

¹⁹ Alal kiikiide, aahiiñe Yeesu fu hawriti der suudu, kullii dammugal gam kulol hooreeñe Yahuduube, Yeesu suppti hakkune maññe. O wi'i 6e: «Jam wonana on!»

²⁰ Baawo haala ka, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Berde aahiiñe 6en weli no 6e ji'i Joomiraawo. ²¹ Den Yeesu wi'i 6e kade: «Jam wonana on. Hande no Baaba lilirimmi nunnun, liliranmi on.»

²² No o batunoo haalaaji ñii, o fuufi dow maññe, o wi'i: «Jañee Ruuhu Ceniido. ²³ Mo jaafanidon hakkeeki mum, yaafaama, mo on jaafanaaki, yaafataake.»

Yeesu wirnitanike Toma

²⁴ Toma bi'teedo Ciwto, gooto e aahiiñe sappo e dido, walaano don no Yeesu warunoo. ²⁵ Aahiiñe 6en wi'i mo: «Men ji'ii Joomiraawo!» O toontii 6e: «To mi yi'ay battarde newe makko, to mi wattay honnu am e julande majje, mi watta junjo am e wuttudu makko, mi goondintaa.»

²⁶ No balde jeetati wadi, aahiibe hawritii der suudu kade, Toma e wondi e ma66e. Dammude fu e kullii, Yeesu suppiti hakkune ma66e, wi'i 6e: «Jam wonana on!» ²⁷ O wi'i Toma: «Waddu honnu maa, daaru newe am; waddu junjo maa bo, wattu e wuttudu am. Taa laata mo hoolaaki, goondin tan.» ²⁸ Toma toontii mo: «Joomam, Alla am.» ²⁹ Yeesu wi'i mo: «Gam a yi'i am, a goondinii: Barke wonana 6e ji'ay go goondini.»

Daliila Dewtere nee do

³⁰ Yeesu wadii kaayeeffiji kaayniidi duuddi goddi yeeso aahiibe mum di winnaaka e dewtere nee. ³¹ Dii do winnaama gam goondinon Yeesu laati nun Cu6aado, Bii Alla, gam to on goondinii mo, ke6on yonki sabbu makko.

21

¹ Baawo majjum, Yeesu wirnitanike aahiibe mum kade fonjo maayo Tiberiya. Nani no o wirnitorii e ma66e: ² Simon Piyer, e Toma bi'eteedo Ciwto, e Natanayel mo Kana, leydi Galili, e 6i66e Jebede wor6e, e aahiibe makko dido wo66e, 6ee tawdaa don. ³ Simon Piyer wi'i 6e: «Mi yahan cuubaaki liyyi.» Be bi'i: «Menen bo, men jahidan e maa.»

Be jahi, 6e naatoy laana, der jemmaare nee don, 6e ke6ay baa goddum. ⁴ No beegol ummoy, Yeesu wari e fonjo non, amma aahiibe annitay naa kanko nun. ⁵ Yeesu wi'i 6e: «Sukaabe, on ke6ii liyyi na?» Be toontii mo: «Men ke6ay!» ⁶ O wi'i 6e: «Paddee taaruwol njo wecco laana nyaamo, on ke6an.» Be paddi njo. Be ke6i liyyi faa 6e tampi watugo njo der laana sabbu no liyyi duudiri. ⁷ Aahijjo Yeesu mo o buri yidugo wi'i Simon Piyer: «Joomiraawo nun!»

No Simon Piyer nanunoo: «Joomiraawo nun», o etti ginewol makko, o 6ornii gam funtu o wonunoo, o yanti e diyam. ⁸ Aahiibe wo66e wardi e laana kan, e daasa taaruwol kebbunol liyyi. Be boddoraaki fonjo ko burata kuule keme didi. ⁹ No 6e njabbunoo, 6e ji'i yul6e yiite, liyyi e peen e yowii dow mum. ¹⁰ Yeesu wi'i 6e: «Gaddee liyyi di nannudon din.»

¹¹ Simon Piyer naati laana, foodi taaruwol kebbunol liyyi mawdi, hewre e lasoy didi e sappo e tati. Baa no di duudiri nunnun fu taaruwol njo serkitaaki. ¹² Yeesu wi'i 6e: «Garee nyaamee!» Baa gooto e aahiibe 6en suusay yamugo «An moy nun?»

Gam 6ee anni Joomiraawo nun.» ¹³ Den Yeesu wari, etti peen e liyyi, hokki 6e.

¹⁴ Tatawre nun don ko Yeesu wirnitanii aahiibe mum 6aawo no o finti.

Yeesu e yama Piyer haala

¹⁵ No 6e nyaamdi, Yeesu yami Simon Piyer: «Simon 6ii Yuhaana, aa buri 6ee do

yidugo am?» O toontii: «Ee! Joomam, aa anni mii yidu maa.» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁶ Yeesu wi'i mo kade: «Simon, 6ii Yuhaana, aa yidimmi?» O toontii: «Ee! Joomam aa anni mii yidu maa!» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁷ O wi'i mo kade: «Simon, 6ii Yuhaana, aa yidimmi na?» Piyer 6erne mum biisii, gam o wi'i dum de tatawre: «Aa yidimmi na?» Piyer wi'i mo: «Joomiraawo aa anni huune fu, aa anni bo mii yidu maa.» Yeesu wi'i mo: «Duru baali am dii. ¹⁸ Mii batee e goonja, e sukaanaaku maa, aa ha66onoo 6el6elol, jahaano to jidudaa, to a naywii, a 6antan juude maa, ka66anedaa 6el6elol, jaaredaa to a yidaa.» ¹⁹ Batuuii din hollan nun no Piyer maayirta, e no o teddinirta Alla. Baawo majjum, o wi'i mo: «Tokkam.»

Yeesu e aahijjo mum mo o buri yidugo

²⁰ Piyer yeeyitii, yi'i aahijjo Yeesu mo o buri yidugo e tokki 6e. Kanko woni bahinoodo ley gabaare makko, wakkati 6e kirtotoo, bi'unoodo: «Moodibbo, moy woni jammotoodo maa?» ²¹ No Piyer yi'unoo mo, yami Yeesu: «Joomam, noy oo do heennyirta?» ²² Yeesu toontii mo: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa? An ni tokkam.»

²³ Haala kan sankitii caka goondin6e Yeesu ike aahijjo on maayataa. Amma Yeesu wi'ay: «O maayataa». O wi'u nun: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa?»

²⁴ Aahijjo oo don nun seedii kujje den, winni de, emen anni bo seedaaku makko laati nun goonja.

Heennyitoode

²⁵ Yeesu wadii kujje godde duudde kade: To de binnaanoma gootel, gootel, mii mila duuniyaaru nuu waawataano ja6idingo dewte binnoytenoode.

Derewol ɲol Pol wannani ɓe Roma

Fuddoode haala

Derewol Pol ɲol dɔ e jogii ekkitinooje feere feere. Gam majjum eɲol woodi jayri mawni der waajaago linjiila e der habaru ekle-siya. Jooni Pol heennyii hawritingo ceede de 6e lenyi janani hawriti gam wallugo goondinɓe Urusaliima. Pol wannii derewol ɲol der jahaanjal mum tataɓal. O wadii lebbi tati der Korintu, diga ton bo o winni derewol ɲol, hakkune duuɓi 57-58.

Debbo bi'eteedo Fiibi, gollotoodo der eklesiya Kenkereya nun yaari derewol ɲol Roma. Kenkereya bo woddidaa e Roma.

Pol meeday go yahi Roma, de o yidi yahugo fu laawol maɓɓitantaako mo. Amma e non fu, oo anni goondinɓe duuɓe der Roma 6e o fottunoo nokkun, kamɓe o sanni der hoore 16, go o yaha Roma, o wannani 6e derewol. Der maggol o janjini 6e haala kisidam e tokkontirki. O wadii dum gam eklesiya kan daroo der goondinki semmidinki, gam to ekkitinooje Yahuduube 6e goondinay dimma ka, heɓa ka mawna der potal hannuko. Baawo mum no Pol heennyi faamingo ko wi'eteɓe linjiila der hoore 1, waato baawde Alla kisinooje goondindo fu, o laaɓinii dum der haalaaji makko di yeeso.

O fuddii faamingo no hakke woodiri baawde dow himɓe fu. Himɓe 6e lenyi janani woodaa accitaneego yeeso Alla. Non, Yahuduube bo woodaa accitaneego hakku yeeso Alla. Himɓe fu wadii hakke, 6e fu bo, 6e baawan daarego foonnitiibe gam sabbu goondinki.

Hande non dum laatii e Iburahiima. Be kiita doyyi gam hakke Aadamu, der Almasiihu tan 6e keɓata laatineego foonnitiibe.

Der hoore 6 e 7, Pol e toontoo yande wanyuɓe linjiila. Amma Ruuhu e laatina en 6iɓɓe Alla, oo walla en bo.

Hoore 9 faa 11 e batana Isira'iila e laawol no Alla suɓirta himɓe. Diga hoore 12 faa 15, Pol e bata haalaaji feere feere dow gondal hakkune goondinɓe der eklesiya e 6e walaa der eklesiya. Hoore 16 Pol heennyitiri e cannooje.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗinirka, 1.1-17
2. Himɓe fu e haajaa hisineego, 1.18-3.20
3. No Alla hisinirta himɓe, 3.21-4.25
4. Goonki kesi e Yeesu Almasiihu, 5.1-8.39
5. Ko Alla miilani Isira'iilaabe, 9.1-11.36
6. No haani goondindo yahira, 12.1-15.13
7. Haala kennyitirka e cannooje, 15.14-16-27.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am min Pol maccudo Yeesu Almasiihu. Mi noddaama gam mi laatoɓ lilaado, mi suɓaama gam mi waaɓoo linjiila Alla.

² Linjiila kan, Alla haɓɓiino alkawal mum diga dum ɓooyi diga e annabiibe mum, der Dewte ceniide. ³ Eka batana Biɗɗo makko, Joomiraawo meeden, yiwudo e lenyol Dawda diga e ɓannu. ⁴ O hollitaama e baawde, diga e Ruuhu Ceniido, o laati nun Biɗɗo Alla de o fintini mo e maayɓe. Kanko woni Almasiihu, Joomiraawo men. ⁵ Diga e makko keɓumi moyyere laataago lilaado, gam mi wafa himɓe caka lenyi fu goondina mo, dwtanoo mo, 6e teddina inne makko. ⁶ Onon bo, on na'on caka maɓɓe, onon 6e Yeesu Almasiihu noddi.

⁷ Mii sanna on on fu, onon wonɓe Roma, yidaaɓe Alla, seniibe 6e o noddi. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, hokka on moyyere e jam.

Pol e yidi yi'a ɓe Roma

⁸ Taw, mii yetta Alla am diga e Yeesu Almasiihu gam moodon on fu. Gam goondinki moodon e batanee der duuniyaaru fu. ⁹ Alla mo jaggantoomi e ɓerne woore, emi waa-joroo linjiila Biɗɗo mum, e anni goonja nun batanmi. De du'otoomi fu, mii siwtora moy moodon fu. ¹⁰ Mii eela Alla hokkammi laawol mi wara to moodon to oo yidi. ¹¹ Mii yidi yi'ugo on sanne, heɓa mi seennira e moodon dokkal Ruuhu gam dum semmidina on. ¹² Naa bo mi wi'a, to mi warii to moodon, deyyitinotiren en fu sabbu goondinki kawtuki en, min e mon.

¹³ Banniraaɓe, mii yidi annon, no de duuddum mi daartii mi wara to moodon, amma faa jooni mi heɓoray taw. Mii yidi golle am rima ɓikkol caka mon, hande no dum laatorii to 6e lenyi janani. ¹⁴ Doole nun mi yaha to himɓe fu, fettuɓe gite e 6e fettay, janɗuɓe e 6e janɗay. ¹⁵ Kanjum acci mii suunaa waaajaago on linjiila, onon wonuɓe Roma.

Baawde linjiila

¹⁶ Mi sentirtaa linjiila, gam der makka baawde Alla kisinooje goondindo fu woni, aran Yahuduube, ɓaawo mum 6e lenyi janani. ¹⁷ Gam der linjiila nun foonnitaare Alla hollitii. Foonnitaare nen, e goondinki tan ne heɓortoo, diga fuddoode faa heennyitirde. E wannii der dewtere: «Poonnitiibo wuuran e goondinki.»

Himɓe fu laati nun hakkeɓe

¹⁸ Alla e hollita mone mum diga kammu dow himɓe 6e hulataa mo fu, e dow wadooɓe ko halli e suudira goonja der hallande mum. ¹⁹ Ko haani neddo anna dow Alla e laaɓani 6e, gam Alla e hoore mum

hollitii 6e d̄um. ²⁰ Diga Alla tagi duuniyaaru, ko yi'ataake e makko, hande jon baawde makko tabitiide, e Allaaku makko, e faamee diga ko o tagi. Gam majjum, yeddu6e woodaa laawol dadirde. ²¹ Bee anni Alla, amma 6e teddinay mo hande no haani Alla teddiniree, 6e jettay mo bo. Miilooji ma66e majjinii 6e. Berde ma66e de galaa faamu ni66ii. ²² Bee gada hande woodu6e faamu, amma 6e laatake haanjaabe. ²³ Be battontiri teddujal Alla mo maayataa e tooruuje nandinaade e him6e maayo6e, e pooli, e bisaaji di koyde naayi, e daasotoodum.

²⁴ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e gada cobudum, hande no suuno berde ma66e yidi. Nonnon 6e cobinirta falli ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be battontirii goonja Alla e fewre. Te teddini ko tagaa, 6e caafi d̄um, 6e acci Tagudo, mo yettoore wonani faa abada. Aami!

²⁶ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e tokkoo suunooji ma66e centiniidi. Rew6e ma66e wattontiri baaldal hande no tawiraa, 6ee gada ko luodontirii e ko tawaa. ²⁷ Hande non wor6e bo acci waaldugo e rew6e, witti e waalontira hakkune mum. Bee gadontira ko sentinii hakkune ma66e. Hande non, 6e kefan riiba majjere ma66e.

²⁸ No 6e calii annitingo Alla, kan wadi ko o yoofi 6e der majjere ma66e, 6e gadi ko haanay wadeego. ²⁹ Be kebbi hallande iri ney fu, e deedi bondi, e suunooji, e ganyaani. Bee kebbi kaajal e warugo him6e e ka6e e nyaamugo him6e amaana. Bee yoyi dow dabareeji bondi e munaafitaaje. Bee nyo'a him6e. ³⁰ Bee jaanca him6e, 6ee banyi Alla, 6ee jara hennu. Bee goodi manju hooe, 6ee juu, 6ee goodi yoyre dow dabareeji bondi. Be d̄owntantaako saareeji ma66e. ³¹ Be galaa hakkillo, 6e kebbintaa ka 6e bati. Be galaa endam, 6e galaa yurmeene. ³² Bee anni, sariya ka Alla resi dow wado6e iri majjum, maayde nun, 6e daroraaki wadugo d̄um tan, amma 6ee teddina wadan6e d̄um bo.

2

Kiita Alla poortiika

¹ To non, an kiitotoodo w66e, baa to moy laatidaa, a woodaa laawol accitaneego haku. To aa hiitoo w66e, hooe maa nun kiitotodaa, gam ko kiitantodaa 6e, kanjum gadata. ² Een anni Alla hiitoto wado6e hu-une d̄um e goonjaaku. ³ An kiitotoodo w66e ko aa wada hande ko 6e gadata, aa miili a dadan kiita Alla na? ⁴ Naa a wonu nun aa yawoo manju neddaaku Alla e sawraare mum e munyal mum? A annitay no Alla hollii maa neddaaku mum gam tuubaa na? ⁵ A yoorinii 6erne maa, a yidaa tuubugo. Gam majjum, a foodanan hooe maa mone Alla mawne, nyaanne o hollitinta mone makko. Nyaanne mum, o hiitote e tawreeta makko

poonnitiika. ⁶ O yoban moy fu jaka gadu muudum. ⁷ Tinnii6e e wada ko woodi e daartira teddujal e manju e ko tabotoo, Alla hokkan 6e yonki tabitiiki. ⁸ Amma yidu6e jeddi, e salii6e goonja, e tokki ko halli, mone e tikkere Alla yanan dow ma66e. ⁹ Billaare e jibayeere duudanan gadoowo ko halli fu, aran, Yahuduube, den 6e lenyi janani. ¹⁰ Manju e teddujal e jam laatanto wado6e ko woodi fu, aran, Yahuduube, den 6e lenyi janani. ¹¹ Gam Alla suttontirtaa him6e.

¹² Wadu6e hakke dow dullere annal tawreeta fu, halkan hinaa e tawreeta. Amma wadu6e hakke e anniri tawreeta, hiitorte e tawreeta. ¹³ Hettintoo6e tawreeta bane laatii foonnitiie6e yeeso Alla. Golliroo6e ko tawreeta bati tan, laatintee foonnitiie6e. ¹⁴ Be lenyi janani, woodaa tawreeta, amma 6ee gada ko tawreeta wi'i e sago ma66e. Be goodaa tawreeta, amma 6ee laatanii ko'e ma66e tawreeta. ¹⁵ Be kollitii golle de tawreeta yami e winnii e berde ma66e. Cuudiidum berde ma66e e seedanoo 6e d̄um. Tife miilooji berde ma66e e gacoo 6e, tife bo, dii caloroo 6e. ¹⁶ Dum hollitinto nyaanne Alla hiitoto miilooji him6e cuudiidi. O wadan d̄um diga e Yeesu Almasiihu, hande no linjiila ka baajotoomi bati.

Yahuduube e tawreeta

¹⁷ Aa nodda hooe maa Yahuduujo, aa darii dow tawreeta, aa juroro Alla. ¹⁸ Aa anni ko Alla yidi, aa anni suttontirgo ko woodi gam a janninaama tawreeta. ¹⁹ Aa miili a fotii ardanaago wumu6e, kollaa wonu6e der niwre jayjol. ²⁰ Aa ekkitina 6e galaa annal, aa jannina sukaa6e. Aa woodi annal e goonja diga e tawreeta. ²¹ An janninoowo w66e, a janninta hooe maa na? Aa waajoo w66e to 6e bujju, go an aa wujja! ²² Aa wi'a: «to on jeenee», go an aa jeena? Aa wanyi tooruuje, go aa wujja ko woni der cuudi majje! ²³ Aa mawntoroo tawreeta, go aa yawna Alla e yaartaago ka. ²⁴ Dewtere wi'ii: «Gam daliila moodon acci 6e lenyi janani e yenna inne Alla.»

²⁵ E goonja juulnol e nafa to a d̄owntanike tawreeta, amma to a yaartake tawreeta, a laatake hande a juulnaaki. ²⁶ To mo juulnaaki wadii ko sariya yamata, mo juulnaaki on fotay daarego hande juulniido na? ²⁷ Mo juulnaaki, go e d̄owntanii ko tawreeta bati, o hiitete an goodudu tawreeta e juulnol, go a d̄owntanaaki ka. ²⁸ Hinaa ko yi'ete yaa si bannu laatinta neddo Yahudu-ujo, hinaa bo ko wadete dow bannu laatii juulnol. ²⁹ Yahuduujo e goonja, woni laatido d̄um diga der. Juulnol goonjakuwol bo woni nol Ruuhu wadata der 6erne, hinaa nol

tawreeta waɗata. Iri Yahuduujo on, Alla nun manata d̄um, himbe bane.

3

¹ Den to non, ume nun Yahuduujo ɓurdiri 6e lenyi janani? Ume woni nafuwe juul-nol? ² Nafuwe majjum e mawni dow laabi fu. Aran, Yahuduube nun Alla arti yowani haala mum. ³ To non, to wobbe maɓbe laataaki hoolaabe, d̄um hadan Alla laataago koolaado na? ⁴ Waɗataako! Dum annitinte non Alla laati nun goonjaajo, himbe fu bo e laatii fewooɓe. Gam e winnii:

«A annitinte aa laatii poonnitiido diga e haala maa, to a hiitaama, a jaaloto.»

⁵ Amma to dullere goonjaaku meeden e hollita foonniitaare Alla, den ume bi'eten? Alla laataaki poonnitiido to mone makko um-make dow meeden na? Mii bata do hande non himbe batirta. ⁶ Aawo nun nun bane, Gam to non non nun, noy Alla hiitortoo duuniyaaru?

⁷ Gam to fewre am e beyda hollugo goonja Alla, e teddina mo, ume kiiteteemi hande mi laati nun hakkeejo? ⁸ Wobbe e hallina men e wi'a, menen nun wi'ata: «En gaɗee ko halli gam ko woodi wurtoo diga e majjum.» Kambe, 6e kiitete no haaniri.

Poonnitiido walaa

⁹ To non, enen Yahuduube een ɓuri horiibe na? Aawo, baa sedda! Gam mi hollii no Yahuduujo e mo laataaki Yahuduujo fu na'on e baawde hakke. ¹⁰ Dewtere wi'ii:

«Poonnitiido walaa, baa gooto, ¹¹ mo faamu baa gooto walaa, daartoowo Alla walaa, baa gooto. ¹² Himbe fu majjii, 6e fu 6e biisake, gaɗoowo ko woodi walaa, baa gooto.

¹³ Konoli maɓbe e nandi e caabeeje maɓbitiide,

6ee jammoo himbe e delle maɓbe. Tondi kunnude maɓbe e hebbi tooke, hande bolle pure.

¹⁴ Kunnude maɓbe e hebbi jaa'ooje e boliide naawude.

¹⁵ Koyde maɓbe e yawɗanoo reyyitingo yiyyam himbe.

¹⁶ Halkere e bone e woni to 6e jah fu.

¹⁷ Be annaa laawol jam.

¹⁸ Kulol Alla walaa e berde maɓbe baa sedda.»

¹⁹ Een anni ko tawreeta wi'i fu, ka wi'anay d̄um maa wonbe e makka. Den kunnude fu muɓfoto, gacce himbe fu annitee yeeso Alla. ²⁰ Gam majjum, walaa laatinteedo poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam tawreeta hollan nun himbe hakkeegi mum.

No Alla laatnirta himbe foonnitiibe

²¹ Jooni, Alla hollitii laawol non o laatnirta himbe foonnitiibe, hinaa e tokkugo tawreeta. Nun dewte tawreeta, e annabiibe seedinoo der binni. ²² Alla laatnan himbe foonnitiibe gam 6e goondinii Yeesu Almasi-ihu. Dum laantano goondindo fu, gam Alla ɓurontirtaa himbe. ²³ Himbe fu wadii hakke, 6e tampi yottaago tedduɗal ɗal Alla hokkata. ²⁴ Amma Alla waɗanii 6e moyyere, laatini 6e foonnitiibe gam Yeesu Almasi-ihu, cooditiido 6e. ²⁵ Kanko nun Alla laati sadaka moytoojum hakkeegi goondinbe yiyyam makko. Hande non Alla hollitiri foonniitaare mum e munyal mum dow hakkeegi gaɗanoodi hiitaaka. ²⁶ O wadii d̄um gam o hollita foonniitaare makko der wakkati ki gonden jooni. Dum hokkii mo laawol laataago poonnitiido e laatingo goondindo Yeesu fu poonnitiido.

²⁷ Ume nun horii ko jurortee kade? Goddum walaa! E sariya kaye? E d̄owntanaago tawreeta na? Gam Alla daarataa d̄owntanaago tawreeta, goondinki tan o daarata. ²⁸ Gam emen miili e goondinki nun neddo laatnirtee poonnitiido, hinaa gam tokkugo tawreeta. ²⁹ Naa Alla laati nun Alla mo Yahuduube tan na? O laataaki Alla 6e lenyi janani na? Seko walaa, o laati nun Alla 6e lenyi janani bo. ³⁰ Alla gooto nun woni. Kanko laatinta juulniibe foonnitiibe sabbu goondinki maɓbe. Kanko bo laatinta 6e juulnaaki foonnitiibe sabbu goondinki maɓbe. ³¹ Den fu, en moytan nun tawreeta gam en goondinii na? Abada! En moytataa ka, amma een tabbitina ka!

4

Goondinki Iburahiima

¹ Ume bi'eten dow Iburahiima maama lenyol meeden? Ume o hefi? ² To Iburahiima laatinaama poonnitiido gam gaɗu mum, den o waawan ko mawnitii, amma yeeso Alla bane. ³ Gam Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii Alla, go Alla daari mo poonnitiido sabbu goondinki makko.» ⁴ To goddo gollake, sey joomum yoɓee joddi mum, moyyere bane o waɗanaa, ko haanani mo nun. ⁵ Hande jon bi'en goddo waɗay golle, amma o goondinii Alla laatinoowo hakkeɓe foonnitiibe. Alla daaran mo poonnitiido gam goondinki makko. ⁶ Hande nun Dawda batirani barke de neddo heɓata to Alla, baa to o waɗay gaɗu geetu. O wi'i:

⁷ «Barke laatani 6e boofi mum yaafaa, e 6e hakke mum moytaa.

⁸ Barke laatani neddo mo Joomiraawo li-may hakkeegi mum.»

⁹ Barke den juulniibe tan nun resanaa de na? de laatanaaki 6e juulnaaki na? Gam en bi'ii: «Alla daarii Iburahiima poonnitiido gam goondinki mum.» ¹⁰ Wakkati dey

nun dum laatani Iburahiima? De o juulnii na? Naa, de o juulnaaki? De o juulnii bane, amma diga o juulnaakino nun. ¹¹ Alla hokkii mo juulnol, ñol laatii alaama foonnitaare ne o hebi. E goondinki o hebi dum diga o juulnaakino. Hande non, o laatorii maama goondin6e fu, 6e juulnaaki, gam kam6e bo 6e daaree foonnitiife. ¹² O laatake bo baaba juulniife. Be daroraaki juulnol tan nun batananmi, amma tokku6e laawol goondinki maama meeden Iburahiima, diga o juulnaaki.

Alkawal Alla

¹³ Iburahiima e lenyol mum ha66anaama alkawal rona duuniyaaru nu. Hinaa gam oo tokkii tawreeta. O ha66anaama alkawal ñal gam foonnitaare makko ne o hebiri goondinki. ¹⁴ Gam majjum, to tokkugo tawreeta nun hokkata donju, den mum goondinki laatake baanji, alkawal bo moytaama. ¹⁵ Tawreeta waddan nun mone Alla. To tawreeta walaa, yaartaago ka bo walaa.

¹⁶ Gam majjum, alkawal Alla dow goondinki nun darii, gam ñal laato e moyyere dow lenyol Iburahiima fu. Hinaa tokku6e tawreeta tan ñal laatani, amma goondin6e hande no Iburahiima laatiido maama meeden en fu goondiniri. ¹⁷ Dewtere wi'ii: «Mi wadii maa baaba him6e lenyi duuddi.» (Iburahiima woni maama meeden en fu,) yeeso Alla mo o goondini. Alla pintinoowo maay6e, laatinooowo ko walaano laato. ¹⁸ Iburahiima hoolake, wakkati daliila hoolaago walaa. O hoolake, o goondini, nun nun o laatorii baaba him6e lenyi duuddi, hande no Alla wi'unoo mo: «Nii lenyol maada laatoyto.» ¹⁹ Goondinki Iburahiima tampay, baa no duubi makko wahan hewre. Oo anni 6annu makko faanake maayugo, Saratu debbo makko bo rimataa kade. ²⁰ O waday seko dow alkawal Alla, o saloo goondingo. Amma goondinki makko semmidinii mo, o teddini Alla. ²¹ O tabbitini no Alla e woodi baawde hebbingo alkawal mum. ²² Gam majjum, Alla daari mo poonnitiido. ²³ Amma hinaa gam makko tan dum winnaa: «O daaraama poonnitiido.» ²⁴ Gam meeden nun, enen bo, Alla daaran goondinki men. En goondinii Alla pintindo Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. ²⁵ Yeesu on maayi gam boofi meeden, o fintinaama gam laatineden foonnitiife.

5

Almasiihu waddii jam hakkune men e Alla

¹ En laatinaama foonnitiife gam en goondinii. Jooni jam wadii hakkune meeden e Alla, sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Kanko yottini en

moyyere Alla ne gonuden e muudum jooni. Dum laatake gam goondinki meeden. Een juroro hoolaare hebugo gedu der teddujal Alla. ³ Hinaa kanjum tan, een juroro bo tooraaji meeden, gam een anni tooraaji riman munyal. ⁴ Munyal e rima hoolaare semmidinne. Hoolaare semmidinne e wadda hedaago ko warata yeeso. ⁵ Hoolaago ko warata yeeso majjintaa en, gam Alla wattii yidde mum der berde meeden, diga e Ruuhu Ceniido mo o hokki en.

⁶ Gam wakkati de en galaano semme, den nun Almasiihu maayani en, enen hakkee6e no wakkati ki o su6i yottii. ⁷ E sadi neddo nootoo maaya gam poonnitiido. Wadoto neddo nooto maaya gam neddo geeto. ⁸ Amma Alla hollitii en yidde mum. Gam Almasiihu maayanii en wakkati laatinoden hakkee6e. ⁹ To en laatinaama foonnitiife gam yiyyam Almasiihu, den kan, een anni en dadan mone Alla sabbu makko. ¹⁰ Wakkati laatinoden way6e Alla, o weldinii en e hoore makko diga e maayde Biyyiko. Jooni en beldii e makko, to non en keban hisineego gam yonki Biyyiko. ¹¹ Kanjum tan bane, een juroro Alla sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, beldindo en e makko jooni.

Aadamu e Almasiihu

¹² Diga e neddo gooto nun hakke naatiri duuniyaaru. Diga hakke bo maayde wari, go ne sankitii dow him6e fu, gam 6e fu 6e gadii hakke. ¹³ Diga tawreeta waray, hakke na'onno der duuniyaaru, amma de limaakano, gam tawreeta walaano. ¹⁴ E non fu maayde nun laamii diga Aadamu faa yottii Muusa. Ne laamake baa dow 6ee do waday hakke hande de Aadamu waduno.

Aadamu on woni misaalu garoowo. ¹⁵ Dokkal Alla foonnataake e hakke Aadamu. E goonja, him6e duu66e maayii gam hakke neddo gooto. Amma endam Alla, e moyyere ne o wadani duu66e diga e neddo gooto, waato Yeesu Almasiihu, e 6uri nun mawnugo. ¹⁶ Kade bo dokkal Alla, e hakke neddo gooto, gootum bane. Gam kiita warii diga e hakke neddo gooto. Baawo boofol gooto, Alla doyyii him6e fu kiita. Amma baawo boofi duuddi, dokkal moyyere Alla wari, laatini duu66e foonnitiife. ¹⁷ Diga e hakke neddo gooto, maayde laamii dow him6e fu gam neddo gooto on. Amma ko neddo gooto wadi, e 6uri mawnugo. O hokkorii 6e moyyereji makko, o laatini 6e foonnitiife. Be keban yonki, 6e laamodoo e makko.

¹⁸ Boofol neddo gooto accii him6e fu doyyaa kiita. Hande non bo gadu geetu ñu neddo gooto wadi acci him6e fu hebi foonnitaare, hokkaa yonki. ¹⁹ Dullere dowtaare

neddo gooto accii himbe duu66e laatii hakke6e. Hande non bo dowtaare neddo gooto accirta himbe duu66e laato foonnitii6e.

²⁰ Tawreeta Muusa warii gam hakke beydoo. Amma to hakke beydii, don nun moyyere Alla furi beydaago. ²¹ Hakke acci maayde laamii. Hande non bo foonnitaare acciri moyyere Alla laamii gam keben yonki tabitiiki ki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokkata.

6

Maayidingo e fintidingo e Almasiihu

¹ Den num, ume bi'eten? En tabitinto nun wadugo hakke gam moyyere Alla beydoo na? ² Wadataako! Gam dow wecco hakke, en maayii. Noy kade buurirten der majje? ³ E goorja on annaa enen wafanaa6e batisi e inne Yeesu Almasiihu, en kawtii e maayde makko na? ⁴ Diga e batisi, en maayii, uwida6en e makko. Almasiihu fintii e maay6e sabbu baawde Baaba teddu6e, hande non enen bo, buurirten gonki kesi.

⁵ To en kawtii e makko dow maayde nandune e ne makko, en pintan bo hande no o fintiri. ⁶ Een anni jikku meeden kiinju tiggidaama e makko dow leggal palaajal. Dum wadaama, he6a 6annu meeden hakke-wol halka, gam to en laato kade maccu6e hakke. ⁷ Gam to goddo maayii, hakke woodaa baawde dow makko. ⁸ To en maaydii e Almasiihu, een koolii no en buuridan e makko bo. ⁹ Een anni Almasiihu pintudo diga maay6e, maayataa kade. Maayde woodaa baawde dow makko. ¹⁰ Almasiihu maayii, de woore gam hakke, dum heyii faa abada. Jooni oo wuuri, gam Alla bo o wuuri. ¹¹ Hande non, onon bo, daaree ko'e mon hande maayuf6e dow wecco hakke, den buuranon Alla sabbu Yeesu Almasiihu.

¹² Gam majjum, to on accee hakke laamanoo 6alli moodon maayooji, to on downtanee suunooji majji. ¹³ To on kokkee hakke jokkule 6alli moodon de gadira ko foonnitaaki. Amma kokkee Alla ko'e moodon. On maayii, jooni oon buuri. To non kokkee mo jokkule moodon, de laato gadirdum ko foonnitii. ¹⁴ To on accee hakke laamanoo on, gam der tawreeta bane gonudon, amma der moyyere Alla.

Gollantoobe foonnitaare

¹⁵ Ume kade? En tokkoto nun wadugo hakke gam der moyyere nun gonuden hinaa der tawreeta na? Dum wadataako! ¹⁶ On annaa na? Mo gadudon ko'e mon maccu6e num, gam downtanonon dum, kanko downtanonon. Wadoto hakke nun, jaarooje der maayde, dum bo dowtaare jaarooje der foonnitaare. ¹⁷ Yettoore laatanoo Alla! On laatikeno maccu6e hakke, amma jooni on downtanake e berde moodon fu janjinol njol

janjinadon. ¹⁸ On dindinaama diga e hakke, on laatake gollantoobe foonnitaare. ¹⁹ Mii bata do hande no himbe woowi batirgo, gam tampere moodon. On kokkiino 6alli moodon, gadudon ko tuuni e ko wuuri, oon gada ko halli. Hande non jooni bo, kokkee 6alli moodon laato6on gollantoobe ko foonnitii gam laato6on seniibe.

²⁰ Wakkati laatinodon maccu6e hakke, foonnitaare woodaano baawde dow moodon. ²¹ Ume ke6unodon no gadunodon ko centirton jooni? Heennyitirde majjum laati nun maayde. ²² Amma jooni, on dindinaama e hakke. On laatike maccu6e Alla, riiba majjum laatii laa6ineego. Heennyitirde majjum laati yonki tabitiiki. ²³ Riiba hakke, maayde nun. Amma kokkal Alla laati nun yonki tabitiiki der kawtal men e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden.

7

Goonando firtake e tawreeta

¹ Banniraabe, mii badda on hande annu6e tawreeta. Oon anni tawreeta dawrantaa maa neddo to emo wuuri. ² Hande non debbo 6arjaado, tawreeta ha66ii dum e gorum wakkati guurnam goriiko. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta ka66unooka mo e goriiko. ³ Amma to o laatika debbo goddo diga goriiko e wuuri, o noddete jeenoowo. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta, o noddataake bo jeenoowo baa to gorko goddo hoowii mo. ⁴ Hande non dum laatii e moodon onon bo, banniraabe am. Sabbu maayde Almasiihu on pirtaama e tawreeta. On laatake jeyde Almasiihu mo Alla fintini diga maay6e gam gaden ko fottanta Alla. ⁵ Wakkati gadettenno ko suunooji 6alli men yidi, en tokkiino gidaadi hakke yiwude e tawreeta. Tawreeta kan gollotono der men e yaara en e maayde. ⁶ Amma jooni, en pirtaama e tawreeta, en maayii dow wecco makka. Gam majjum en caafirtaa Alla e laawol kiinjol njol tawreeta binnaaka. Amma een caafa mo e laawol kesol njol Ruuhu makko.

Tawreeta moytataa hakke

⁷ Den, ume bi'eten kade? Tawreeta laati nun hakke na? Abada! Amma, diga e tawreeta nun annirmi ko woni hakke. Gam mi annataano ko woni suuno to tawreeta wi'ayno: «Taa suuna.» ⁸ Hakke he6ii laawol diga e umuroore, de gattimmi suunooji iri diye fu. Gam to tawreeta walaa, hakke bo waatii. ⁹ Naane, ko mi annaano tawreeta, emi wuurunoo. Amma no umuroore wari, hakke he6ii baawde, ¹⁰ den min, maayumi. Umroore kaanunoone hokkammi yonki, waddanii am maayde. ¹¹ Gam hakke

hebi laawol diga e umuroore, yoyrimmi, yaarimmi der maayde.

¹² Hande non, tawreeta e laatii ceniika. Umuroore bo e laatii seniine, foonniitiine, woodune. ¹³ Jooni, ko woodi laatanike am maayde na? Abada! Amma gam hakke hollitoo no de laati nun hakke e goonja, de gollirii ko woodi, go de barimmi. Hande non, diga e umuroore, hakke hebi hollitirii hallande mum fu.

Habidingo e hakke

¹⁴ Een anni tawreeta yiwii diga Ruuhu. Amma min, mii laatii neddo tampuso, mii laatii maccudo hakke. ¹⁵ E goonja, mi faamataa ko gadanmi. Ko jidumi, mi wadataa dum, amma ko banyumi, gadanmi. ¹⁶ To mii wada ko mi yidaa, edum hollita no mi nootake tawreeta e woodi. ¹⁷ Jooni, min bane wadata ko gadanmi, hakke gonude der am wadata dum. ¹⁸ Gam mii anni, ko woodi walaa der am, waato der bannu am. Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi waawataa ko wadi dum. ¹⁹ Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi wadataa dum. Kalludum ko mi yidaa gadanmi. ²⁰ To mii wada ko mi yidaa, min bane wadata dum, amma hakke gonude der am wadata dum.

²¹ Daa ko ji'umi e wadoo der am: mii yidi wadugo ko woodi, amma go kalludum e takkii am. ²² Der luggudum berne am, mii seyorii tawreeta Alla. ²³ Amma mii yi'a tawreeta gokka der am, kabidoowa e tawreeta ka hakkillo am jabi. Ka laatinimmi maccudo tawreeta hakke gonude der am. ²⁴ Kayto! Mii laatii neddo jurminiido! Moy rindintammi e bannu maayoowol jol? ²⁵ Yettoore laatanoo Alla, diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu!

Min, der hakkillo am, mi laati nun maccudo tawreeta Alla, amma der am, mii maccudo tawreeta hakke.

8

Goonki mo Ruuhu Alla durata (Galaatiya 3.13-14, 5.16-25)

¹ Gam majjum, jooni, hawtu6e e Yeesu Almasiihu doyyataake kiita. ² Gam tawreeta Ruuhu e hokka yonki to goddo hawtii e Yeesu Almasiihu. Kanka rindinimmi diga tawreeta hakke, e maayde. ³ Tawreeta Muusa waawayno ko wadi dum gam tampere bannu. Amma Alla wadii dum. O liloj Biyiiko tii etti bannu nandunol e bannu hakke6e gam o firta 6e diga hakke. Hande non o hiitorii hakke gollitoo6e der balli meeden. ⁴ O wadii dum gam foonniitaare ne tawreeta yami, hebba dow meeden. Hande non, en jahataa kade no bannu yidiri, amma no Ruuhu yidiri. ⁵ Tokkii6e jidaadi bannu, ko bannu yidi 6e miijantoo. Amma tokkii6e Ruuhu, dum Ruuhu 6e miijantoo. ⁶ Tokkugo

jidaadi bannu, maayde nun. Amma tokkugo ko Ruuhu yidi, yonki e jam nun. ⁷ Tokkudo jidaadi bannu laati nun ganyo Alla. O downtantaako tawreeta Alla, o waawataa du ko downtanii ka. ⁸ Wadoo6e ko balli mum yidi waawataa ko fottani Alla.

⁹ Onon kan, on tokkaaki jidaadi moodon, amma Ruuhu Alla, to Ruuhu on e woni e moodon kan. Mo walaa Ruuhu Almasiihu, laataaki mo makko. ¹⁰ To Almasiihu na'on der moodon, e non fu balli moodon maayan gam hakke, amma ruuhu moodon wuuran gam on laatinaama foonniiti6e. ¹¹ Alla fintinii Yeesu diga maay6e. To Ruuhu makko na'on der moodon, den kan pintindo Yeesu Almasiihu diga maay6e, hokkan balli moodon maayooji yonki, diga e Ruuhu makko gonudo der moodon.

¹² To non non, banniraa6e, een jogii nyamaane. Amma hinaa nyamaane suunooji balli jogiden gam gonoden no di jidiri. ¹³ To oon tokki jidaadi bannu, on maayan. Amma to on barii di diga e Ruuhu Alla, on buuran. ¹⁴ Gam 6e Ruuhu Alla dowata fu, kam6e nun laatii 6i66e Alla. ¹⁵ Ruuhu mo Alla hokki on laatinay on maccu6e, hakko gonodon kade der kulol. Amma o laatinii on 6i66e Alla. Ruuhu acci een nodda Alla «Abba» waato Baaba. ¹⁶ Ruuhu Ceniido e hoore mum, e seedanoo ruuhu meeden, en laati nun 6i66e Alla. ¹⁷ To een laatii 6i66e Alla, en donan ko Alla resani him6e mum. En donidan dum e Almasiihu. To en toorodike e makko, en donidan bo teddujal e makko.

Teddujal garoowal

¹⁸ Mii anni tooraaji meeden di jooni, foonnataako e teddujal garoowal, jal Alla suppitinanoyta en. ¹⁹ Ko tagaa fu e haa6i yi'a wakkatiire ne o hollitinta teddujal 6i66e makko. ²⁰ Gam ko tagaa fu naatinaama der jeyaanaaku, dum laatinaa baanji, hinaa e yidde majjum, amma sabbu naatindo dum e maggu. Amma e non, hoolaare na'on. ²¹ Ko Alla tagi fu firtete e jeyaanaaku halkere. Den dum he6a rindineego e teddujal jal 6i66e Alla he6ata. ²² Gam een anni, faa jooni, tagaadum fu e uuma e tooroo hande debbo dimoowo. ²³ Tagaadum tan bane tooroto. Baa enen 6e Alla hokki Ruuhu mum hande kokkal artunjal, een uuma. Enen bo, een kaa6i Alla rindina balli meeden, laatina en 6i66e mum. ²⁴ En kisaanaama, amma een keddi taw. To een ji'a huune ko tammihiden he6ugo, dum laataaki kade tammuwe. Moy nun tammihintoo ko yi'i? ²⁵ Amma to een tammihii ko en ji'ataa yottoto, en kettinto dum e munyal.

²⁶ Hande non bo Ruuhu e wara wallugo en der tampe meeden. En annaa du'aago hande no haani. Amma Ruuhu e hoore mum e du'anoo en e uumaali di neddo

waawataa ko bati. ²⁷ Alla annudo ko woni der berde himbe e anni ko Ruuhu yidi. No Alla yidiri bo, nun nun Ruuhu du'orantoo himbe makko.

²⁸ Een anni bo, ko Alla wadata fu, oo wada dum gam boodfum yiduube mo, kambe be o subi hande no o resiri. ²⁹ Himbe be Alla anni diga aran, o subii be diga fuddoode be nanda e Biyiiko. Den Biyiiko laato afo caka banniraa6e duu66e. ³⁰ Be o su6i diga fuddan, o noddii dum. Be o noddi bo, o laatini dum foonnitiibe. Be o laatini foonnitiibe, o teddini dum.

Walaa ko seennata en e yidde Alla

³¹ Ume bi'eten kade dow haala kan? To Alla e wondi e meeden, moy waawata ko hafidi en? ³² Kanko, mo saloraaki Biyiiko, amma o hokkiritii mo gam meeden en fu. Noy woni o hokkirtaa en ko o woodi fu e moyyere, diga e Biyiiko? ³³ Moy nun gaccoto be Alla subii? Walaa! Gam Alla nun laatinta be foonnitiibe! ³⁴ Moy waawata ko doyyi be kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii gam ma66e. Ko 6uri fu, o fintii, o na'on joodii nyaamo Alla, oo du'anoo en. ³⁵ To non non, moy nun waawata ko seenni en e yidde Almasiihu? Billaare na, jibeeyere na, tooreego na, rafo na, talakaaku na, kaliire na, naa kaafahi? ³⁶ Hande no Dewtere wi'i: «Gam maada acci emen gonii nyalaaene fu der kaliije maayde, emen daaraa hande baali kiiseteeɗi.»

³⁷ Amma der huune dum fu, en ke6ii jaalorgal sabbu jidudo en. ³⁸ Gam mii anni, walaa ko seennata en e yidde makko. Baa maayde, baa guurnam, baa malaykaa6e, baa baawdeejii, baa ko warata jooni, dum bo ko waroyta yeeso, dum bo semme gom, ³⁹ baa baawdeejii gonudi dow, dum bo baawdeejii gonudi ley, to dum bo tagaadum gom, walaa e majjum ko seennata en e yidde Alla nee do hawti en e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

9

Pol e wullana himbe lenyol mum (Galaatiya 4.22-31)

¹ Ka batanmi do goonja nun. E inne Almasiihu, mi fewataa. Cuudiidum berne am bo e seedanoo am diga e Ruuhu Ceniido no goonja nun batanmi. ² Berne am e biisii puy, mii woodi toora ka heennyataa, der berne am. ³ Mi wanyay laataago jaa'aado, mi seenniree e Almasiihu to dum nafanno banniraa6e e baabiraa6e am, be lenyol am. ⁴ Kambe woni Isira'iilaabe, be Alla laatini 6i66e mum, holli be teddujal mum. Be ke6ii alkawalji e tawreeta. O holli be no be caafira mo, o batii be o wadanan be huune duudfum. ⁵ Kambe laatii yiwu6e diga

e kaakiraa6e amen. Almasiihu bo yiwi e lenyol nol. Kanko woni Alla jintudo huune fu, yettoore laatanoo mo faa abada. Aami!

⁶ To non non haala Alla tampu nun na? Gam yiwu6e e lenyol Isira'iila fu bane woni Isira'iilaabe. ⁷ Yiwu6e e lenyol Iburahiima fu bane woni 6i66e makko. Gam Alla wi'i Iburahiima: «Diga e Isiyaaku ke6ataa lenyol in-nitirteenjol inne maa.» ⁸ Ko dum yidi wi'ugo woni: rimaa6e e 6annu bane laatii 6i66e Alla, sey rimaa6e dow alkawal Alla. Kambe nun limetee der lenyol makko. ⁹ Gam Alla ha66anii mo alkawal wi'i: «Mi wittaani mawuuri hande nii, mi tawan Saratu rimii 6iddo gorko.»

¹⁰ Don tan bane. Rebeka bo he6ii reedu siwtu6e. Baaba ma66e nun Isiyaaku, maama meeden. ¹¹ Sukaabe 6en rimaakano taw, be gaday ko woodi, dum bo ko halli. E nun fu, ko Alla resi nun wadata. Cu6ol makko daraaki dow gadu, amma dow no o resiri, kanko cu6oowo. ¹² Alla wi'i Rebeka: «Mawniraawo jagganto miiraawo.» ¹³ Hande ko winnaa: «Yaakuubu jidumi, Isuwa banyumi.»

¹⁴ Den, ume bi'eten? Ko Alla wadata foortaaki na? Abada! ¹⁵ Nani ko o wi'i Muusa: «Mi endoto mo endotoomi, mi yur-moto mo jurmootoomi.» ¹⁶ Hande non, cu6ol Alla daraaki dow sago neddo, dum bo dow anniya mum, amma diga e Alla endotoodo dum yiwi. ¹⁷ Gam Dewtere batii dow Firawna, wi'i: «Mi subii maa e sago am gam mi hollita baawde am dow maa, kade bo gam inne am sankitoo e duuniyaaru fu.» ¹⁸ Den, Alla endoto mo yidi, yoorinan berne mo yidi.

¹⁹ A yaman am bi'aa: «Ume acci ko Alla e gaccoo himbe? Moy waawata ko salii sago makko?» ²⁰ Amma an, moy laatidaa faa jed-dontiraa e Alla? Fayande waawan ko yami mahudo dum: «Gam ume ko mahirdaa am ninni na?» ²¹ Mahoowo payande woodaa hoore mum wada ko yidi e loope goote den na? E loope goote den, o waawan ko mahi payande godde de teddujal, o maha godde bo de walaa teddujal.

²² Alla yidii hollitingo mone mum e baawde mum. Amma o munyanii himbe puy, kambe haanannoobe mone makko, resannoobe gam halkere. ²³ O wadii dum gam hollitingo teddujal makko manjal dow be o endii. O siriyake dum gam be o yidi teddingo. ²⁴ Himbe 6en woni enen be o noddi, hinaa caka Yahuduube tan, amma e caka be laataaki Yahuduube bo. ²⁵ Kanka nun Alla bati e dewtere annabi Hose'a o wi'i:

«Lenyol nol laataakino lenyol am, mi noddan nol lenyol am,

lenyol ɲol yiɗaakano,
mi noddan ɲol lenyol am jidaaŋol.
26 Kade bo, to ɓe bi'etenoo, ɓe laataaki himɓe
am,
ton ɓe noddetee ɓiɓɓe Alla mo yonki*»
27 Annabi Esaaya bo batii haala Isira'iilaabe,
wi'i: «Baa to ɓiɓɓe Isira'iila duudii hande
jaaneeri maayo, woɓɓe maɓɓe tan hisintee.
28 Gam Joomiraawo hebbinan law haala ka
o bati fu, deydey, dow leydi do.» 29 Kade bo
non Esaaya wi'unoo diga ɓooyɗum:
«To Joomiraawo hooreejo konunkeeɓe ac-
canayno en lenyol baa sedda,
en laatotono hande Sodoma,
en nandanno e Gomora.»

Isira'iilaabe dɔwtanaaki Alla

30 Den, ume bi'eten? Himɓe ɓe lenyi
janani dartayno laatoo foonnitiibe yeeso
Alla, amma ɓe keɓii ɗum diga e goondinki.
31 Amma Isira'iilaabe dartube foonnitaare
diga e tokkugo tawreeta, waaway ko hebi
ɗum. 32 Gam ume nun? Gam ɓe dartiray
ɗum e goondinki. E anniya maɓɓe nun ɓe
dartiri ɗum, go ɓe pergi dow hayre doyyoore
ɓe. 33 Dewtere wi'ii:
«Mi yowii dow Siyoona hayre fergeteene,
tepaare doyyoore himɓe.
Amma goondindo ne fu sentintaake abada!»

10

1 Banniraaɓe, mii yidi e ɓerne am fu,
Isira'iilaabe hisa. Kanjum eelanmi Alla.
2 Mii seedanoo ɓe no ɓee goodi tinnaare
gam Alla, amma ɓe galaa annal. 3 Be an-
naa laawol ɲol Alla laatiniirta himɓe foon-
nitiibe. Den ɓe dartani ko'e maɓɓe no ɓe
laatortoo foonnitiibe. Be jiday dɔwtanaago
Alla e laawol ɲol o laatiniirta himɓe foon-
nitiibe. 4 Almasiihu yottinii tawreeta, gam
goondindo mo fu laatinee poonnitiido.

Goondindo Almasiihu fu hisan

5 Muusa winnii dow haala foonnitaare
yiwune e tawreeta, wi'i: «Neddo fu tokkudo
tawreeta, wuuran diga e makka.» 6 Amma
foonnitaare yiwune e goondinki wi'i: Taa
wi'u der ɓerne maa «Moy eencata dow
kammu?» Jippingo Almasiihu nun don.
7 Taa wi'u der ɓerne maa bo: «Moy mu-
tata der leydi?» Wuringo Almasiihu diga
hakkune maayɓe nun don. 8 Den, ume
haala kan bati? «Haala Alla e ɓadii maa, ka
na'on der hannuko maa, e der ɓerne maa.»
Haala kan woni habaru goondinki ki men
baajotoo. 9 To a batii e hannuko maa Yeosu
nun laatii Joomiraawo, go goondindaa der
ɓerne maa Alla fintinii mo diga maayɓe,
den a hisan. 10 Gam goondindo e ɓerne
mum fu, Alla laatinan ɗum poonnitiido.

Batudo e hannuko mum bo, Alla hisinan
ɗum. 11 Dewtere wi'ii: «Goondindo fu sentin-
taake.» 12 Walaa ko suttontiri Yahuduujoo e
mo laataaki Yahuduujoo. Be fu Joomiraawo
gooto ɓe goodi. Kanko nun hokkata nod-
dande mo fu jawdi makko. 13 Gam «noddoo
inne Joomiraawo fu, hisan.»

14 Amma noy ɓe noddirta inne mo ɓe
goondinay? Noy ɓe goondinirta mo ɓe
nanay habaru muudum? Noy ɓe nanirta
habaru makko to baajotoodo walaa? 15 Noy
himɓe waajortoo to ɓe lilaaka? Dewtere
wi'ii: «Ume woodi hande koyde fiinoobe
habaruuji belɗi.» 16 Amma himɓe fu bane
ɗowntanii linjiila kan. Hande no Esaaya
wi'i: «Joomiraawo, moy nun goondini waaji
amen?» 17 Hande non, goondinki e yiwa diga
e nanugo, ko nanetee bo e yiwa diga e haala
Almasiihu.

18 Amma mii yama kaa do: Isira'iilaabe
nanay woni na? E goonja ɓe nanii! Gam
dewtere wi'ii:
«Daade maɓɓe nanaama der duuniyaaru fu,
Haala maɓɓe yottike kaddi leydi.»

19 Mii yama kade: Isira'iilaabe faamay woni
na? Muusa artii wi'i:

«Mi waɗan nawniraagu moodon ummoo
dow lenyol ɲol on gattiray,
Mi accan mone moodon ummoo dow lenyol
ɲol walaa annal.»

20 Baawo mum Esaaya hulay wi'ugo:

«Himɓe ɓe dartayno am yiitii am,
mi hollitanike himɓe ɓe yamanay am.»

21 Amma dow Isira'iilaabe, o wi'i: «Nyalaane
fu mii weedi juude am gam jaɓugo himɓe
nanaruube e yeddoobe.»

11

Alla woppay Isira'iilaabe

1 Mii wi'a: Alla woppu nun himɓe
muudum na? O woppay ɓe! Gam min
bo mi laati nun Isira'iilaajo, taaniraawo
Iburaahiima, mi yiwii e lenyol Benyamin.
2 Alla woppay himɓe muudum ɓe o suɓi
diga fuddoode. Oon anni ko Dewtere bati
wakkati annabi Eliya wullani Alla gam
Isira'iilaabe, e wi'a: 3 «Joomiraawo, ɓe barii
annabiibe maa, ɓe pusii kiisirde maa. Min
tan horii, go ɓee darta min bo ɓe barammi.»
4 Ume Alla toontii mo? O wi'i: «Mii horanii
hoore am worɓe ujune jeediɗo ɓe jiccanaaki
tooruure wi'eteene Ba'al.» 5 Hande non bo
ɗum laatii jooni. E woodi himɓe horiibe ɓe
Alla suɓi e moyyere mum. 6 To e moyyere
nun o suɓiri ɓe, den fu gam gaɗu maɓɓe
bane. To hinaa non, moyyere laatataako
moyyere*.

7 Ume nun kade? Ko Isira'iilaabe dar-
tannoo, ɓe keɓay ɗum. Be Alla suɓi caka

* 9:26 Esaaya 1.9; Laatanooji 19.24-25 * 11:6 Dewte godɗe ɓeydii kaa do: To e gaɗu maɓɓe nun ɓe cuɓiraa, den fu moyyere bane, to hinaa nun gaɗu laataaki gaɗu.

ma66e hebi d̄um. Horiibe, berde muud̄um yoorinaama, ⁸hande no winnaa:

«Alla ma66ii hakkilooji ma66e,
Bee goodi gite, amma 6e ji'ataa, 6ee goodi
noppi amma 6e nanataa.

Non d̄um laatii faa hanne.»

⁹Dawda bo wi':

«Nyaamduuji juulde ma66e laatanoo 6e pittol
e to 6e pergotoo,
d̄um laatanoo 6e doyyere, e riiba golle
ma66e.

¹⁰Gite ma66e wuminee, dulla yi'ugo,
6e laatinee jeyaa6e e baadey⁹!»

¹¹Den, mii yama: Yahuduube fergi nun gam 6e jana e baadey na? Aawo! Amma sabbu fergaago ma66e, 6e lenyi janani hebii kisdam gam nawniraagu Yahuduube umminiree. ¹²Fergaago Yahuduube laatanike him6e duuniyaaru jawdi, seekaago ma66e bo waddanii 6e lenyi janani jawdi. Den noy d̄um laatotono to Yahuduube fu tuubiino?

Kisdam lenyi janani

¹³Jooni, onon 6e lenyi janani nun baddanmi. Mii laatii lilaado caka 6e lenyi janani, mii teddina golle am. ¹⁴Mii yidi to wadoto, mi ummina nawniraagu him6e lenyol am, mi hisina wo66e ma66e. ¹⁵Takkeego ma66e sera weldini him6e duuniyaaru e Alla. Noy d̄um laatotono to 6e bittinaama? Dum nandan hande yi'wugo diga maayde naata e yonki. ¹⁶To peen artuja sakkama Alla, den koriiko fu e laatanii mo. To dadi leggal e laatanii Alla, licce maggal bo e laatanii mo. ¹⁷Hande non d̄um laatii e him6e Isira'iila, 6ee laatii hande leggal jaytuhi. Licce jaytuhi wuro godde wudditaama, go an jaytuhi laddehi takkadaa dow jayri jaytuhi wuro, go aa hefa nyaamdu maa diga e makki. ¹⁸Gam majjum, taa yawa licce budditaade. A woodaa laawol mawnitaago. Amma to aa mawnito, annitino an bane roonii dadi, dadi nun roonii maa.

¹⁹Wadoto bi'aa: «Licce wuddita nun gam mi takkee to de gonunoo.» ²⁰Goonja nun! De budditaama gam dullere goondinki majje, go an takkadaa gam goondinki maa. To non non, taa mawnita, amma hulu Alla. ²¹Gam to Alla accay licce wuro, o accataa maa an bo. ²²En daaree geetaaku Alla e sadella makko. Sadella makko dow yanufe, den geetaaku makko bo dow maa, to aa tabitii der geetaaku makko. To hinaa non, an bo a wudditinte. ²³To Isira'iila6e bo tabitaaki der dullere goondinki mum, Alla takkan6e kade. Gam Alla e woodi baawde takkugo 6e kade. ²⁴An jaytuhi laddehi, a wudditaama takkadaa to jaytuhi ki wuro. Dum don haandanayno maa. To non, edum sadi takkugo licce jaytuhi ki wuro to de gonunoo na?

Alla e woodi yurmeene himbe fu

²⁵Banniraabe, mii yidi faamingo on asiiri d̄um do, gam to on daaree ko'e moodon hande woodu6e hakkillo. Wo66e der Isira'iila6e, berde mum yoorinaama. Amma d̄um daroto to lingal 6e lenyi janani hisintee6e hebbii. ²⁶Hande non, Isira'iila6e fu hisan. Non Dewtere wi': «Kisinoowo waran diga Siyoona, o mooytan dullere kulol Alla caka him6e lenyol Yaakuubu.

²⁷Kanjum woni alkawal am e ma66e to mi moytii hakkeeki ma66e.»

²⁸Dow wecco linjiila Yahuduube laatake 6e Alla wanyi, gam moodon. Amma dow wecco cu6ol Alla, 6e laati nun yidaa6e gam kaakiraabe ma66e. ²⁹To Alla hokkii neddo o hokku nun, to o noddi neddo bo o noddu nun. ³⁰Naane, on dwtanaakino Alla. Amma joonii on kebii endam Alla gam dullere dwtataare Yahuduube. ³¹Non bo jooni, 6e dwtanaaki Alla gam kebon endam makko. Jooni, kam6e bo 6e keban endam makko, hande no onon bo kebiron. ³²Gam Alla ma66ii him6e fu der dullere dwtataare, gam o endoo 6e, 6e fu.

³³Hey! E goonja Alla e mawni! Hakkillo makko e annal makko e luggi! Walaa baawoowo ko faami no o hiitortoo, laabi makko faamataako! ³⁴Gam e winnaa: «Moy anni miilooji Joomiraawo? Moy woni kokkoowo mo saawari?

³⁵Moy arti hokki mo, hakko o yo6a d̄um?»

³⁶Gam huune fu e makko yiwi, gam makko d̄um woni, kanko bo woodi d̄um. Teddunjal laatanoo mo faa abada! Aami!

12

No haani goondinbe Yeesu wuurira

¹Banniraabe, mii eela on sabbu endam Alla. Kokkee mo ko'e moodon hande sadaka yonkinteha, ceniika, pottananka Alla. Kanjum woni sujida goonjaha, kaanuka caafiron Alla. ²To on nandee e him6e duuniyaaru nu. Amma accee Alla waylita on. Hakkilooji moodon laato kesi. Den on baawan suttontirgo ko Alla yidi, e ko woodi, e ko weli, e ko hebbii.

³Alla wadonii am moyyere mum. Gam majjum mii wi'a moy moodon fu to daaru hoore muud̄um bura ko laati. Amma moy fu daara hoore mum jaka no foti, e jaka goondinki ki Alla hokki d̄um. ⁴Moy meeden fu e woodi jokkule duudde der bannu gootol. Jokkule den fu golle goote bane wadata. ⁵Hande non, enen bo, no duud̄ir den fu, en laati nun bannu gootol, gam kawtal meeden e Almasiihu. En fu, een jeyontiri. ⁶Alla hokkii en dokke feere feereje e moyyere mum. Kokkaado gadol annabaaku, wada

dum no fottiri e goondinki. ⁷ To wallugo wof6e nun, o wada dum e hakkillo makko fu. Janjinoowo bo, hiinnoo janjinol mum. ⁸ Kokkaado dokkal semmidingo him6e, o semmidina 6e. Kokkaado dokkal wallugo wof6e, walla e 6erne woore. Ardiido, ardo e tinnaare. Endotoodo him6e, wada dum e seyo.

⁹ Yidde mon laato ne walaa munaafi-taare. Banyee ko halli, takkee ko woodi e semme. ¹⁰ Jidontiree e yidde banniraagu. Moy moodon fu teddina banniraawo mum, 6urina hoore mum. ¹¹ Laatee tinniife, to on laatee ciwankeefe. Accee hakkillo mon e fini. Gollanee Joomiraawo e 6erde mon fu. ¹² Ceyoree ko koolidon on kefan, munyaneer tooraaji, tinnee e wadugo du'aaje. ¹³ Ballitee him6e Alla e haajeeji mum, laatee weer-noof6e hob6e.

¹⁴ Barkidinee tooran6e on, barkidinee, to on jaa'ee. ¹⁵ Ceyodee e seyotoof6e, bullidee e wulloof6e. ¹⁶ Goodee miilooji gooti hakkune mon. To on dartee ko mawni, amma nootee bo wadugo ko leesi. To on daaree ko'e moodon hande woodu6e hakkillo.

¹⁷ To goddo wadanii on ko halli, to on battee mo. Dartee wadugo ko woodi yeeso him6e fu. ¹⁸ To wadoto, gadee no baawudon fu, gonidon e him6e fu e jam. ¹⁹ Banniraabe am yidaabe, to on battanee ko'e moodon, amma accee mone Alla wada dum. Gam Joomiraawo wi'i der Dewtere: «Min nun wattaago wonani, mi yoban moy fu ko wadi.» ²⁰ E winnaa kade: «To ganyo maa e rafa, hokku mo o nyaama, to emo dondaa, hokku mo o yara. To a wadii dum, yul6e yiite nun jowandaa mo don dow hoore makko.» ²¹ Taa accu hallande jaalee, amma jaalora ne ko woodi.

13

Downtanaago maw6e genni (1 Piyer 2.13-17)

¹ Sey moy fu downtanoo laamiife. Laamiido walaa to hinaa mo Alla subii, gam laamiife fu, Alla nun laaminta dum. ² Gam majjum, caliido ko downtanii laamiido, salike ka Alla bati. Caliido ka Alla bati fu, foodanan hoore mum kiita. ³ Gadoowo ko woodi hulaataa maw6e genni, sey gadoowo ko halli. A yidaa aa huli laamiife na? wadu ko woodi, den 6e manete. ⁴ Golle Alla nun laamiife wadata gam nafuwe maa. Amma to a wadii ko halli, sey kulaa, gam baanji bane acci 6ee bakkii kaafahi. Be laati nun gollantoo6e Alla gam 6e battoo, 6e kollita mone makko dow wadoof6e ko halli. ⁵ To non non, edum haani downtanodon laamiife, hinaa gam oon kula hiiteego tan, amma gam miilooji 6erde moodon cuudiidi e holla on dum.

⁶ Gam majjum acci oon joba ceede faada. Alla 6e gollantoo, der golle den. ⁷ Kokkee moy fu ko haanani dum. Jobee ceede faada to haanu6e jobon de. Jobee ko tannyanadon to haanu6e jobon. Kulee kaanudo huleego. Teddinee kaanudo teddineego.

Yidugo banniraawo

⁸ To on joganee goddo nyamaane, to hinaa nyamaane yidontirgo hakkune mon. Gam jidudo banniraawo mum, hebbinii ko tawreeta yami. ⁹ Gam tawreeta wi'i: «Taa jeenu, taa waru neddo, taa wujju, taa suuna.» Tawreeta ka, e tawreetaaji koriidi fu, hawtii dow haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ¹⁰ Yidde wadantaa banniraawo ko halli. To non yidde laati nun hebbingoo tawreeta.

Hedaago wittoyki Yeesu

¹¹ Gadee dum, gam oon anni der iri wakkati kiye nun gonuden. Wakkati kaanuki pinen diga e doyyol nun. Gam jooni kisidam men e 6adii buri de goondinnoden. ¹² Jemma jennji, nokkuuye faanake weetugo. Gam majjum, en accee wadugo golle niwre, en 6ornee kabirdum dum jayjol. ¹³ En gonee hande no haani wonu6e der nyalooma wonira. En accee deereraaku e jarde, accen bo jeenu e suunooji baanji baanji, accen ka6e e nawniraagu. ¹⁴ Bornee jikku Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hande no 6ornortodon kolte. To on kiinnitaneer 6annu gam deyyitingoo suunooji maggol.

14

Gondal semmidin6e e 6e goondinki mum semmidaa

¹ Jabee mo goondinki mum semmidaa, to on jeddontiree dow miilooji makko. ² Hande jon, goddo, goondinki mum hokkan dum semme nyaamugo huune fu. Mo goondinki tampuki bo nyaamataa goddum, sey baafe tan. ³ Nyaamoowo huune fu, to yawoo mo nyaamataa. Mo nyaamataa huune fu bo, to hiitoo nyaamoowo ko yidi fu, gam Alla jabii mo. ⁴ An, moy laatiidaa faa kiitoodaa gollantoodo goddo? To oo darii, dum bo to o yanii, ka joomiraawo makko nun. O daroto bo, gam Joomiraawo e woodi baawde darnugo mo.

⁵ Goddo e daari hande nyalaane nee do e buri nee to teddugo, oo to bo e daari no nyalaade fu fotan nun. Sey moy fu anna to darii der hakkillo mum. ⁶ Burontiroowo nyalaade e wada dum gam Joomiraawo. Nyaamoowo ko yidi fu, e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla. Mo nyaamataa huune fu bo e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla kanko bo. ⁷ Gam walaa e meeden buurudo gam hoore mum, nun nun bo walaa maayoowo gam hoore

mum. ⁸ To een buuri, Joomiraawo nun buuranden, to en maayii bo, Joomiraawo on nun maayanden. To een buuri dum bo to en maayii, Joomiraawo laataniden. ⁹ Gam Almasiihu maayii, o fintii bo gam o laatoo Joomiraawo wuuruube e maayuube fu.

¹⁰ Amma an, gam ume kiitotodaa banniraawo maa goondindo? An bo, ume jawantodaa banniraawo maa goondindo? En fu, en daroyto yeeso hiitorde Alla, ¹¹ gam e winnii:

Joomiraawo wi'i:

«Min, mii wuuri moy fu jiccoto yeeso am, delle fu teddinan am.»

¹² Den moy meeden fu toontanto hoore mum yeeso Alla.

Taa fergin banniraawo maa

¹³ Gam majjum, en accee gaccontirgo. Ko haani gaden woni accen resango banniraabe ko ferginta 6e, 6e jana. ¹⁴ Mii anni, mii tabbitini bo der kawtal men e Joomiraawo Yeesu, no nyaamdu walaa karmuɗol e hoore mum. Amma to goddo e miili e woodi huune ko harmi, dow makko dum harmi. ¹⁵ To gam sabbu nyaamdu, a accii berne banniraawo maa biisake, a tokkay laawol yidde. Taa accu gam nyaamdu maa, neddo mo Almasiihu maayi gam mum halka. ¹⁶ Gam majjum, to on accee himbe bata kalluka dow ko laatanii on boodudum. ¹⁷ Gam Laamaare Alla laataaki gam nyaamde e jarde, amma ne laati nun foonnitaare, e jam, e seyo dum Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hande non, fottanan Alla, himbe bo yettan mo.

¹⁹ Gam majjum, en dartee ko waddata jam hakkune meeden, e ko mawninta goondinki moy meeden fu. ²⁰ Gam sabbu nyaamdu, taa biisu golle Alla. E goonja, nyaamdu fu e laa6i. Amma nyaamaa nyaamdu, den dum doyya goddo, dum woodaa. ²¹ E dum woodi, to neddo yakku tew, to o yaru bo innabojam, o acca wadugo huune ko ferginta banniraawo makko. ²² Ko koolidaa dow haala ka fu, joga dum gam maa yeeso Alla. Barke laatanto mo gaccataako hoore mum dow ko o subii o wada! ²³ Amma gadudo seko dow ko nyaamata, hiitaama, gam joomum nyaamiray dum e goondinki. Nani bo, huune fu ko wadaaka e goondinki, laati nun hakke.

15

¹ Enen 6e goondinki mum semmidi, e haani balliten 6e goondinki mum semmidaa. Haanay daarten ko fottanta en tan. ² Sey moy meeden fu darta ko fottanta banniraawo mum gam nafuwe makko e gam mawningo goondinki makko. ³ Gam

Almasiihu dartay ko welata dum. Amma hande no winnaa: «Jennooje yennan6e maa yanii dow am.» ⁴ Ko artaa winnaa e dewte fu, winnaama gam janjingo en. Kanjum hokkata en munyal, e berde deyyude, een kedorii ko warata. ⁵ Munyal e deyyitinki berne, diga Alla nun yiwata. Alla on hokka on laatonon miilo wooto hakkune mon. Dum laatooy deydey no Yeesu Almasiihu ekkitiniri on. ⁶ Den on teddinan Alla, Baaba Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden e berde goote, e daane woore.

Lenyi janani nanii linjiila

⁷ Ja66ontiree hakkune mon hande no Almasiihu ja66orii on, gam tedduɗal Alla. ⁸ Mii bata on no Almasiihu laatike jaggiido caka Yahuduube. O wadii dum gam o hebbina alkawal ɗal Alla wafanno maamiraabe men gam o tabbitina Alla laati nun goonjaajo. ⁹ Den 6e lenyi janani bo teddina Alla gam endam makko, hande no Dewtere wi'i:

«Mi maantete caka 6e lenyi janani, mi yiman, mi teddina inne maa.»

¹⁰ Dewtere wi'i kade:

«Lenyi janani, belbeltee e himbe Joomiraawo.»

¹¹ Kade:

«Onon 6e lenyi janani fu, Jettee Joomiraawo, Himbe fu yetta mo.»

¹² Annabi Esaaya bo wi'i:

«Yiwudo e lenyol Yesa waraan,

O ummoto gam o laamanoo himbe lenyi janani,

Be jowan hoolaare ma66e dow makko.»

¹³ Alla mo tammuwe hebbina berde moodon seyo e jam gam goondinki mon. Tammuwe moodon beydoo der berde moodon diga e baawde Ruuhu Ceniido!

Pol e batana golle mum

¹⁴ Banniraabe am, min e hoore am, mii hoolii, oon goodi ko woodi, oon keewi annal, on baawan ko hokkontiri saawari hakkune moodon. ¹⁵ Amma der nokkuuje godde der derewol am ɗol, mi wannanii on e cuusal gam siwtorgo on ko annudon. Mi wadii dum sabbu moyyere ne Alla wadanimmii. ¹⁶ O wadii am gollantoodo Yeesu Almasiihu caka 6e lenyi janani. Mii golloo hande Limaamijjo. Mii waajoo 6e lenyi janani linjiila gam 6e laatoosadaka belanka Alla, ka Ruuhu Ceniido laa6ini. ¹⁷ Gam majjum, sabbu kawtal am e Yeesu Almasiihu, mi waawan ko jurorii golle am yeeso Alla. ¹⁸ Gam mi suusataa batango goddum, to hinaa ko Almasiihu wadi diga e am, gam waddugo 6e lenyi janani dowanoo Alla. O wadii dum diga haala am, e gadu am, ¹⁹ non bo diga e baawde kaayeeffiji e haaynaareejji, e baawde Ruuhu Alla. Hande non baajoriimi linjiila Almasiihu diga Urusaliima

e nokkuuje piiltitiide dum, faa yottii leydi Illiriya. ²⁰ Mi tinnake gam to mi waajoo linjiila to inne Almasiihu meedi noddeego. Mi wadii dum, gam mi yidaa mahugo dow dadda goddo. ²¹ Hande no Dewtere wi'i: «Be bataakano haala makko, yi'aan, 6e nanayno oo batanee, faamaan.»

Miilooji Pol

²² Golle am den nun hadimmi de duuddum warugo to moodon. ²³ Amma jooni mi woodaa to gollotoomi, golle am heennyii der leyde dee, kade bo diga duuubi duuddi nun jidumi warugo to moodon. ²⁴ Mii yidi yaalugo on to mii yaha Espaniya. Mi joododoto e moodon sedda, ballon am der jahaanjal am baawo de ji'umi on go hakkillo am fukkii. ²⁵ Amma jooni mi yahan Urusaliima walloygo himbe Alla wonbe ton. ²⁶ Goondinbe Maseduwaan e 6e Akaya hawritii ceede, gam 6e balla goondinbe talakaa6e wonbe Urusaliima. ²⁷ Be gadii dum e sago ma66e, e haani bo 6e gadana 6e dum. Gam to 6e lenyi janani he6ii kujje ruuhun-keeye diga e Yahuduube, den e haani bo 6e balla 6e e jawdi ma66e. ²⁸ To mi yottinii golle den, kokkumi ko hawritaa to haanu6e dum yottoo, den mi yahan Espaniya, mi yaalan to moodon. ²⁹ Mii anni to mii wara to moodon, mi waridan e barke Almasiihu fu.

³⁰ Banniraa6e, mii eela on gam sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e gam yidde ne Ruuhu hokkata: Ballee am hawre, oon eelanammi Alla. ³¹ Du'ee gam mi dada e juude himbe Yahudiya 6e goondinay. Du'ee bo gam himbe Alla wonbe Urusaliima 6a6a ballal njal jaaranmi. ³² Hande non, to Alla e yidi, mi yottoto to moodon e welwelo, den mi siwtoo sedda hakkune moodon. ³³ Alla kokkoowo jam wonda e moodon, on fu. Aami!

16

Cannooje

¹ Mii yowana on sakiike meeden Fiibi junjo, o laati nun gollotoodo der Eklesiya Kenkereya. ² Ja6ee mo e inne Joomiraawo hande no haani himbe Alla wada. Ballee mo dow huune ko o haajaa e mon fu, gam kanko bo, o wallii duu66e, min e hoore am bo o wallii am.

³ Mi sannii Pirisilla e Akilas, gollidoobe e am golle Yeesu Almasiihu. ⁴ Be kokkii ko'e ma66e gam 6e kisina yonki am. Min tan bane seedantoo6e dum, eklesiyaaji 6e lenyi janani fu e seedanoo 6e dum. ⁵ Cannanee am goondinbe hawritintoo6e wuro ma66e. Mii sanna Epaynetus, gido am. Kanko arti goondini Almasiihu der leydi Asiya. ⁶ Mii sanna Mariyama, kokkudo hoore muudum sanne gam moodon. ⁷ Mii sanna Andoronikus e Yuniyas, himbe lenyol am. Min

e ma66e nun ma66idanoo der kasu. Bee laatii lilaabe teddinaabe, 6e arti am bo goondingo Almasiihu.

⁸ Mii sanna bo Ampiliyatus jidaado am sabbu kawtal amen e Joomiraawo. ⁹ Mi sannii Urbanus, gollidoowo e meeden der golle Almasiihu, kanko e Estakis, gido am. ¹⁰ Mii sanna Apelles goondindo Almasiihu e goorjaaku. Mi sannii bo himbe wuro Aristobil. ¹¹ Mii sanna Herodiyon, mo lenyol am. Mii sanna bo himbe wuro Narsisi hawtu6e e Joomiraawo. ¹² Mii sanna Tirifen e Tirifos, rew6e gollantoo6e Joomiraawo puy. Mii sanna bo Persis, debbo jidaado, kokkudo hoore mum sanne gam golle Joomiraawo. ¹³ Mi sannii Rufus mo Joomiraawo su6i, e inna mum, laatiido inna am min bo. ¹⁴ Mii sanna Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermas e goondinbe Yeesu wondube e ma66e fu. ¹⁵ Mii sanna Filologus e Yuliya. Mii sanna bo Nere e sakiike mum, mii sanna Olimpas e himbe Alla wondube e ma66e fu.

¹⁶ Moy moodon fu sanna banniraawo mum e mammilontirgo, e yidde. Kawtal Eklesiyaaji Almasiihu fu e sanna on.

Haalaaji keenyitirdi

¹⁷ Banniraa6e, nani do ko eelanmi on: kakkilane waddoo6e ceennirgu caka mon. Kam6e 6ee darta selingo on diga ekkitinol njol ke6udon. Boddodee 6e! ¹⁸ Gam himbe 6en, Almasiihu Joomiraawo meeden bane 6e gollantoo, amma deedi ma66e. E haalaaji beldi, eytooji 6e jarbortoo himbe 6e walaa hakkillo. ¹⁹ Amma onon, himbe fu e anni habaru dowtaare moodon. Gam majjum mii seyoyri on. Amma mii yidi laatodon hakkilbe dow wadugo ko woodi, laatodon bo laabu6e dow wadugo ko halli. ²⁰ Alla kokkoowo jam muunyitan Seydan yeeso sedda ley koyde moodon. Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²¹ Timote gollidoowo am sannii on. Lusiyus e Yason e Sosipater himbe lenyol am bo e sanna on.

²² Min Tertiyus binnudo derewol njol mi sannii on der kawtal meeden e Joomiraawo.

²³ Gayus, beero am, e beero goondinbe sannii on. Erastus cuudoowo ceede siire sannii on, e Kartus banniraawo meeden.

[²⁴ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonoo e mon on fu. Aami!]

Yettoore

²⁵ Yettoore laatanoo Alla! Oo woodi baawde semmidingo on der goondinki, hande no linjiila ka baajotoomi batiri. Linjiila kan laati nun habaru Yeesu Almasiihu, eka hollita laabi Alla cuudiidi diga dum 6ooyi. ²⁶ Amma jooni dum hollitake. Dewte annabiife e seedoo ka.

Alla tabitiido batii ka anninee himbe lenyi
janani fu, gam be goondina, be dowtoo.

²⁷ Alla tan woodi faamu. Teddunjal
laatanoo mo diga e Yeesu Almasiihu, faa
abada. Aami!

Derewol aranol n̄ol Pol winnani 6e Korintu

Haala Puddirka

Pol lilaado nun winnani 6e Korintu derewol mum aranol n̄ol do hakkune duubi 54 e 55, 6aawo de o wadi duubi tati der wanjarde Efesu, Golle Lilaabe. 20.31. Wakkati mum Korintu laati nun wanjarde mawne der leydi Akaya. Derewol Golle lilaabe 18.1-18 e batana en no Pol yahiri Korintu e no o tiggiri eklesiya der siire nen.

Be Korintu winnaniino Pol, yami yande dow teegal, e dow yakkugo tew caafiranaadum tooruuje. Pol winnani 6e derewol n̄ol do gam o toontoo yande ma66e. Berne makko biisakeno e habaruuji di o nani dow ceenniigu naaturu caka 6e Korintu, e jeddi tawaadi hakkune ma66e, e kade tooraaji goddi gonudi caka ma66e. O nani bo haala jeenu kalluru tawaanu caka ma66e, go 6ee jeedi, 6e baaway ko moyyiini ka.

Ko jogii Pol dow 6e Korintu woni moyyingo goonki ma66e dow ko yaadataa e ko Alla yidi. Haalaaji di o batani der derewol makko e duudi, amma di fu huune gootum nun di cappii. Kan woni, haala jonne goondindo fottune.

Tokkontirki haalaaji

1. Toonti Pol dow ka o nani 1-6
Haala puddirka 1.1-9
Ceenniigu der eklesiya 1.10-4.21
Toora dow jonne goondin6e 5.1-6.20
2. Toonti dow tooraaji feere feere 7-16
Banugo e joodaago banay 7
Woodugo hoore mum e kirtaari ceniini 8.1-11.1
Jikku kaanuru goondindo e woodi der eklesiya 11.2-34
Dokke Ruuhu, e no de gollirte 12-14
Haala pintol 15
Haalaaji cakitiidi e cannooje 16

Sannoore

¹ Min Pol e banniraawo men Sosteni winnani on derewol n̄ol. Min Pol noddaado gam laato lilaado Yeesu Almasiihu e muunyo Alla. ² Emen canna eklesiya Alla gonuka Korintu. Alla laa6ini on gam on kawtii e Yeesu Almasiihu, onon noddaabe gam laatoon seniibe, noddoo6e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu to gonudon fu. Yeesu on laatii Joomiraawo ma66e, e Joomiraawo meeden. ³ Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Korintu

⁴ Wakkati fu mii yetta Alla gam moodon sabbu moyyere makko ne o holliti on. O hollitii on ne gam on kawtii e Yeesu Almasiihu. ⁵ Der kawtal e makko, on kebii huune fu, ko 6uri du, der haala, e der annal fu, ⁶ edum hollita no on jabii seedaago amen haala Almasiihu no woodi. ⁷ Kanjum acci on dullay dokkal Alla baa gootal, on kedorii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wittaa. ⁸ Kanko semmidinta on faa heennyitirde, gam laatoon 6e walaa gacce der nyalaane witooygo makko. ⁹ Gam Alla laati nun koolaado, kanko noddudo on kawton e Biyiiko Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden.

Hawre caka goondinbe

¹⁰ Banniraabe, mii eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, batee haala goota, to on ceenniree, gadee hakkillo wooto e miilo wooto. ¹¹ Banniraabe am, mi nani dige e getti wuro Kolowe, kabe tawaade caka moodon. ¹² Ko jidum wi'ugo woni mi nani moy moodon e wi'a min, mo Pol nun, goddo bo e wi'a: «Min, mo Apollos nun,» goddo feere kade e wi'a: «Min, mo Piyer nun,» faa hanne goddo e wi'a: «Min, mo Almasiihu nun.» ¹³ Almasiihu seenu nun na? Pol nun maayi gam mon dow leggal palaanal na, naa e inne Pol nun gadiradon batisi?

¹⁴ Mi yettii Alla gam mi waday baa gooto moodon batisi, to hinaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non non, goddo moodon waawataa ko wi'i wadaama batisi e inne am. ¹⁶ Ee, goonja, mi wadii getti wuro Estefanas batisi. Baka don, mi annaa naa mi wadii goddo kade batisi. ¹⁷ Almasiihu du lilay am gam mi wada batisi. Ko o lilanimmi woni, mi waajoo linjiila. To emi waajoo ka bo, mi wadirtaa dum e baawal haala, gam to maayde Almasiihu dow leggal palaanal laato baanji.

Baawde Alla e annal mum

¹⁸ Haala maayde Yeesu dow leggal palaanal laati nun haanjaare dow gite halkoo6e, amma dow meeden enen hisinaabe, ka laati nun baawde Alla. ¹⁹ Edum winnaa der dewtere:

«Mi halkan faamu faamu6e,
mi jirgitan annal annu6e»

²⁰ Den, toy woodu6e faamu woni? Toy moodi66e tawreeta woni? Toy waawu6e jeddi der jamaanuuru nuu do woni? Alla bane wayliti annal himbe duuniyaaru nuu wadi n̄al haanjaare na?

²¹ Himbe duuniyaaru nuu e faamu mum fu, annitay Alla no o holliti faamu makko. Dum laatake nun gam Alla e yidi hisingo goondin6e dum fu dige e waaji amen di wo66e daari haanjaare. ²² Gooja nun, Yahudu6e e yama haaynaareeji, Yunaninkee6e bo e darta annal. ²³ Amma

enen, habaru tiggol Almasiihu dow leggal palaanjal baajotoden. Yahuduube e daari dum ko ferginta 6e, Yunaninkee6e bo e daari dum haanjaare. ²⁴ Amma 6e Alla noddi, baa 6ee Yahuduube, dum bo 6ee Yunaninkee6e, 6ee anni no Almasiihu laati nun baawde e annal Alla. ²⁵ Gam haanjaare Alla e 6uri annal neddo, kade bo, tampere Alla e 6uri semme neddo.

²⁶ Onon banniraabe, daaree no Alla noddiri on onon e ko'e moodon, caka moodon, woodube annal dow gite himbe, dum bo semmentee6e, maa bo 6e lenyi laamiibe, duuda.

²⁷ Amma Alla su6ii kaanjal duuniyaaru gam o sentina woodube annal, o su6ii tampe6e gam o sentina woodube semme. ²⁸ O su6ii ko walaa teddujal e jawniidum, e ko wattiraaka der duuniyaaru nuu, gam o yawna ko teddi, ²⁹ gam to goddo hebu juraago yeeso Alla. ³⁰ Kanko hawti en e Yeesu Almasiihu, go Yeesu laatanii en annal Alla, der makko kebuden goonjaaku e laabineego e rindineego diga hakke. ³¹ To non «jurotoodo fu, juro gam kawtal mum e Joomiraawo», hande no winniraa.

2

No Pol waajorii 6e Korintu

¹ Banniraabe, no garunoomi waajaago on haala Alla cuudiika, mi waajoraaki on e annal, dum bo e baawal batu. ² Mi yidayno waajaago on goddum feere to hinaa Yeesu Almasiihu e no o tiggiraa dow leggal palaanjal. ³ Mi wonakeno to moodon e tampere, e kulol, mii diwna puy. ⁴ Haala am e waaji am daraaki dow baawal haala e annal himbe. Edum darii dow ko Ruuhu Ceniido hollitinta e baawde, ⁵ gam to goondinki moodon daroo dow annal himbe, amma dow baawde Alla.

⁶ E nun fu, emen baajoo annal lugujal yeeso 6e goondinki mum semmidi. Amma annal himbe duuniyaaru nuu do bane men baajotoo, dum bo annal himbe halkoo6e woodube baawde. ⁷ Annal Alla kaayniijal, cuudaniijal himbe men baajotoo, jal o siriyanii en diga duuniyaaru tagaaka, gam teddujal men. ⁸ Baa gooto der semmentee6e duuniyaaru nuu annaano jal, gam to 6ee annunoo jal, 6e tiggataano Joomiraawo mo teddujal dow palaanjal. ⁹ Amma hande no winnaa:

«Ko itere meeday ko yi'i, noppi bo meeday ko nani,

ko hakkillo goddo yahay dow mum abada, kanjum Alla siriyanii yidu6e dum.»

¹⁰ Amma enen, Alla hollitii en dum diga e Ruuhu mum. Ruuhu on e widitoo huune fu, faa e luggudum Alla. ¹¹ Moy waawata ko anni neddo to hinaa yonki gonuki der joomum? Hande nun Alla bo,

walaa annudo mo to hinaa Ruuhu gondo der makko. ¹² Enen kan, ruuhu duuniyaaru bane kebuden, Ruuhu Alla nun, gam annen ko Alla wadani en e moyyere nun. ¹³ Men batirtaa dum bo e boliide de himbe duuniyaaru janjinta, amma e boliide de Ruuhu janjinta. Hande non men paaminirta he6u6e Ruuhu, kujje ruuhunkeeje.

¹⁴ Mo he6ay Ruuhu Alla waawataa ko jabi kujje Ruuhu, gam de laalani mo nun haanjaare. O waawataa ko anni de, gam e ballal Ruuhu tan de annitirtee. ¹⁵ Goodudo Ruuhu Alla e suttontira huune fu, amma kanko e hoore makko, walaa cuttontiroowo haala makko. ¹⁶ Edum winnaa der Dewtere: «Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy tintinta mo gokka?»

Amma enen, Ruuhu Almasiihu na'on der meeden.

3

Gollantoo6e Alla

¹ Banniraabe, mi waaway ko baddi on hande he6u6e Ruuhu Ceniido, doole mi badda on hande himbe duuniyaaru, e hande sukahon petton der goondinki Almasiihu. ² Gam majjum baajiimi on hande yaroo6e kosam, hinaa nyaamdu tekkujol kokkumi on, gam on potanay jal taw. Faa jooni bo, on potanay jal, ³ gam jikku duuniyaaru nun jogii on taw. To nawniraagu e kabe e woni hakkune moodon, dum hollitintaa no jikku duuniyaaru nun jogii on na? Dum hollitintaa no balli moodon nun jaalii on na? ⁴ To oon ceenniri hakkune moodon faa moy moodon fu e wi'a: «Min mo Pol nun,» oya bo e wi'a: «Min mo Apollos nun,» dum hollataa no onon e 6e duuniyaaru fu on gootum nun na?

⁵ Moy nun Apollos laatii? Moy nun Pol laatii? Men laati nun gollantoo6e Alla, 6e diga e muudum goondindon, jaka no Joomiraawo hokkiri moy ma66e fu. ⁶ Min, mi aawi, go Apollos misi diyam, amma Alla mawnini. ⁷ Hande non, aawudo e misudo diyam fu laataaki goddum, Alla mawnindo tan laatii goddum. ⁸ Aawudo e misudo diyam fu laati nun gootum, moy ma66e fu he6an riiba jaka golle mum. ⁹ Gam minon men gollidoo6e e Alla, onon laatii deme makko, e suudu makko maheteenol.

¹⁰ Dow moyyere ne Alla wadanimmi, daddumi dadda suudu, hande mahoowo annanaado. Jooni goddo feere e maha dow makka. Amma sey moy fu wada hakkillo dow no mahirta. ¹¹ Gam goddo waawataa ko daddi dadda gokka to hinaa arana, kanka woni Yeesu Almasiihu. ¹² Wo66e e maha dow dadda kan e kanjeeri, wo66e e cardi, wo66e bo e kaaye dime, wo66e bo e mahira

leddé e fudo e yomme. ¹³ Nyalaaane darɲal, Almasiihu sumpitan golle moy fu, gam moy fu yiite foonnan golle mum, gam yiite hollan no golle moy fu wa'i. ¹⁴ Mo golle mum jaɓay yiite dow dadɗa, joomum heɓan riiba golle mum. ¹⁵ Amma mo golle mum yiite nyaami, dullan riiba mum, kanko o hisan, amma o nandan hande cuttaado e yiite.

¹⁶ Faa jooni on annitay onon nun laatii suudu Alla na? On annaa Ruuhu Alla na'on der moodon na? ¹⁷ To goddo halkii suudu Alla, Alla halkan joomum. Gam suudu Alla laati nun seniinu, onon nun bo laatii suudu makko.

¹⁸ To goddo jammoo hoore mum. Miludo e moodon e woodi faamu der jaamanuuru nuu do, sey o laatoo taw kaɲaado, gam o heba faamu goonjauu. ¹⁹ Gam annal duuniyaaru nuu laati nun haanjaare yeeso Alla. E winnii der dewtere: «Alla nanjiran annuɓe e dabareeji maɓɓe.» ²⁰ E winnii kade: «Joomiraawo e anni miilooji annuɓe, di laati nun baanji.» ²¹ Gam majjum, to goddo juroro himbe, gam huune fu onon woodi. ²² Pol e Apollos e Piye, ko woni der duuniyaaru, yonki e maayde, hanne e jaanjo fu, onon woodi. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu bo, Alla woodi dum.

4

Lilaabe Almasiihu

¹ Min Pol e Apollos, daaree men hande gollantooɓe Almasiihu, yowanaabe haala Alla cuudiika. ² Ko yidaa yi'ee dow yowaanaabe golle woni ɓe gaɗa golle de ɓe jowanaa e hoolaare. ³ Mi faalaaka baa to on kiitake am, dum bo to woɓɓe hiitake am. Min e hoore am bo, mi hiitataako hoore am. ⁴ Baa to ɓerne am gaccaaki am, dum yiday wi'ugo mii poonnitiido. Joomiraawo woni kiitotoodo am. ⁵ Gam majjum, to on kiitee goddo ko wakkati yottoo, kedee faa joomiraawo wara. Kanko wurtinta ko suudii der niwre, o hollita ko woni der ɓerde himbe. Nyalaaane majjum, moy fu heɓan yettoore kaananne mo to Alla.

⁶ Banniraabe, haalaaji di batumi dow am e Apollos fu, gam moodon batumi di. Men jidu nun tokkitodon koyde amen, golliron haala bi'uka to neddo yartoo ko winnaa. To on mawnitoree janjinoowo oo do, jawodon oo to. ⁷ Den moy burnu maa dow woɓɓe? Ume goodudaa ko a hokka dum bane? To laatake a hokka dum nun, ume wadi go aa mawnitoo dum hande a hokka dum bane?

⁸ On kaarii ko, on keɓii ko jawdi, on puɗɗii laamaago, men laamodaaki e mon! Kay, emen jidi laamodon, gam men laamodoo e moodon minon bo! ⁹ Gam edum nandi

hande minon lilaabe, Alla laatinii men saktiibe. O nandinii men hande hiitaaɓe waree, ko duuniyaaru e malaykaaɓe e himbe e daara men. ¹⁰ Minon men kaanjaama gam Almasiihu, amma onon oon goodi annal gam kawtal mon e Almasiihu. Minon men galaa semme, amma onon oon cemmidi. On teddinaabe, amma minon men jawaaɓe. ¹¹ Faa e jooni, minon men dafaabe e dondaabe, funtu men goni, emen piyee, emen jiiloo toy fu. ¹² Emen golloo e ko'e amen hande maayooɓe gam nyaanugo ko'e amen. To men jennaama, men barkidina, emen tooree emen munyi, ¹³ to men batanaama kalluka, men toonto geeta. Men laatake buuri duuniyaaru, e tuuni ni himbe fu woppata.

¹⁴ Mi winnanay on gam mi sentina on, amma gam mi waggina on, hande sukaaɓe am yidaabe. ¹⁵ E nun fu, baa to oon goodi ekkitinooɓe ujune sappo der goondinki mon Almasiihu, on goodaa baabiraabe duuɓɓe kan. Gam der kawtal moodon e Almasiihu, min on laatii baaba moodon diga e waaji linjiila. ¹⁶ Gam majjum mii eela on, yemminee am. ¹⁷ Kan wadi lilumi Timote biyam jidaado to moodon, koolaado der kawtal mum e joomiraawo. O siwtoran on no tokkirmi Almasiihu, e ko baajotoomi nokku fu der eklesiyaaji.

¹⁸ E woodi mawnitiibe caka moodon, ɓee miji mi warataa kade to moodon. ¹⁹ Amma ɓooyataa ko mi wara to moodon, to Joomiraawo e yidi. To mi warii, mi yidaa nanugo haala mawnitiibe ɓen tan, amma baawde maɓɓe. ²⁰ Gam Laamaare Alla, hollitintaako e haala tan, amma e baawde. ²¹ Ume gurudon yidugo? Mi warida to moodon e sawru na? Naa e yidde e diggere?

5

Ko sentinii caka goondinbe Korintu

¹ Men nanii huune centiniidum wadii caka moodon. Iri majjum meeday ko wadii baa caka heeferbe. Men nanii gooto moodon e yidi debbo baaba mum! ² Go oon juroro dum! Ko haanuno ɓerde moodon biisoo, burtinon gaɗudo iri baadi bonni nii caka moodon.

³ Min, mii wodɗodii on e bannu, amma miilooji am e wondi e mon. Mi hiitake gaɗudo baadi ni hande mi na'on to moodon. ⁴ De kawritidon fu, hakkillo am e wondi e moodon, gadee dum do e baawde Joomiraawo meeden Yeesu: ⁵ gattee neddo on der juude Seydan, gam suunooji bannu makko halka, amma yonki makko hisa der nyalaaane garki joomiraawo.

⁶ E goonja, on goodaa laawol juraago! On annaa no yuufinirdum sedda yuufinan conni peen laawaani fu na? ⁷ Laaɓinee

ko'e moodon, ikkinee yuufinirdum kiiddum hakkune moodon, hefa laatodon conni laawaani keyri, on galaa yuufinirdum. Oon laafi ko, gam Almasiihu jawgiiri Paska meeden hiisaama. ⁸ Gam majjum, en nyaamee juulde Paska hinaa e yuufinirdum kiiddum dum hallande e ganyaani. Amma nyaamen de e conni peen ni walaa yuufinirdum, laatiini alaama laabal e goonja.

⁹ Mi wannaniino on der derewol am bi'umi, to on kawtee e wadoobe jeenu. ¹⁰ Himbe duuniyaaru jeenoobe bane batananmi, to dum bo suunaabe, maa bo wuybe, to dum bo saafoobe tooruuje, gam to kambe nun batananmi, doole sey burtonon duuniyaaru. ¹¹ Ko binnumi woni, to on kawtee e goddo noddeteedo goondindo, go emo laatii jeenoowo, to dum cuunaado, maa bo caafoowo tooruuje, maa bo nyo'oowo himbe, dum bo jaroowo bagi, to dum bo gujjo, baa nyaamde to on kawtee e iri makko.

¹² Ume faalii am e hiitaago himbe 6e goondinay? Onon yowanaa hiitaago wonbe caka moodon. ¹³ Himbe 6e goondinay, Alla nun hiitotoo dum. Gam e winnaa: «Burtinee neddo kalludo caka moodon.»

6

Gaccontirgo hakkune goondinbe

¹ To goddo mon e woodi haala gom e banniraawo mum, o suusan o yaara ka to hiitotoobe 6e duuniyaaru, 6e goondinay, o acca himbe Alla na? ² E goonja on annaa no seniibe nun hiitoytoo himbe duuniyaaru na? Den, to onon nun hiitoyto himbe duuniyaaru, noy tampirdon ko hiiti haalaaji petti? ³ On annaa enen nun hitoyto malaykaa 6e na? Gam ume tampeten ko hiiti haalaaji goonki ki jooni? ⁴ Den, to haala gom wadii caka moodon, himbe 6e eklesiya daaray goddum cuboton 6e kiitoo ka! ⁵ Mii bata ka gam centon! E goonja on goodaa mo hakkillo baa gooto caka moodon, baawoowo ko hiiti haala caka banniraabe na? ⁶ Goondindo e yaara goondindo bannu kiita to 6e goondinay!

⁷ Maa to oon gaccontira, edum hollita no on tampii. Ume wadi on jabataa gadanedon ko woodaa? Ume wadi on munyantaa nyaameego amaana? ⁸ Amma onon, oon parkana wobbe, oon nyaama 6e amaana, banniraabe moodon bo gadanton dum.

⁹ On annaa 6e fonnitaaki naatataa der Laamaare Alla na? To on jammee ko'e moodon: Sobube, e saafooobe tooruuje e jeenoobe e luudiiibe, ¹⁰ e wuybe e suunaabe e yarooobe bagi, e nyo'ooobe, e pasotoobe, 6e fu 6e naatataa Laamaare Alla. ¹¹ Wobbe moodon laatakeno hande non, amma jooni

on lootaama, cenadon, on laatinaama foonniibe e baawde inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e Ruuhu Alla meeden.

Teddiniree Alla balli moodon

¹² Oon bi'a, oon goodi laawol wadugo huune fu. Goonja nun, amma huune fu bane nafata on. Mii woodi laawol wadugo huune fu, amma mi nootataako mi laatoo jeyaaado majjum. ¹³ Oon bi'a, nyaamdu wadaaka maa gam reedu, reedu bo gam nyaamdu. Goonja nun, amma Alla halkan dum dum fu didum. Bannu bii aadama tagaaka gam wadugo jeenu, nol laatani nun Joomiraawo, Joomiraawo bo gam maggol. ¹⁴ Hande nun, Alla pintindo Joomiraawo meeden e maayde, fintinan en enen bo e baawde mum.

¹⁵ E goonja, on annaa balli moodon laati nun jokkulal gootal der bannu Almasiihu na? Den, e haani mi etta jokkulal Almasiihu mi laatina jokkulal jeenoowo na? Wadataako! ¹⁶ E goonja on annaa kawtudo e debbo jeenoowo fu, laatake bannu gootal e makko na? E winnaa: «Be fu dido, 6e laatoto bannu gootal.» ¹⁷ Amma kawtudo e Joomiraawo laatoto ruuhu gooto e makko.

¹⁸ Boddodee haala jeenu fu. Hakke de neddo wadata fu, meemataa bannu mum, amma gadudo jeenu, wadii hakke der bannu mum. ¹⁹ On annaa balli moodon laati nun suudu Ruuhu Ceniido gondor moodon, mo Alla hokki on na? On jeyaa ko'e moodon, ²⁰ gam Alla soodirii on e huune teddufum. Gam majjum, teddinee mo e balli moodon.

7

Toonti yande dow teegal

¹ Jooni kan mii yidi toontaago on yande de binnandon am. E goonja, e dum woodi to gorko meemay debbo. ² Amma, gam to on gonee der jeenu, e haani gorko fu e woodi debbo mum, debbo moy fu bo, e woodi gorko mum. ³ Gorko huntana debbo haaje mum, debbo bo hande nun. ⁴ Debbo jeyaa bannu mum, gorum jey nol. Gorko bo hande non, jeyaa bannu mum, debbo mum jey nol. ⁵ To on calontiree dow kawtal balli moodon, sey to on nannantiri dow majjum der wakkati sedda gam du'aago. Baawo majjum, kawtee kade gam to Seydan jarboo on dow tampere jogaago ko'e mon.

⁶ Ka batumi on do, doole bane, saawari nun. ⁷ Mii yidi himbe fu laatoo hande am, amma moy fu bane Alla hokki dum. Moy fu e dokkal muudum non, oo do hande nii, oya bo hande nun.

⁸ Mii yidi wi'ugo 6e banjay e 6e banjaaka, e gowniibe, edum woodi 6e joodoo hande am. ⁹ Amma to 6e baawataa ko jogii ko'e maabe, 6e banjontira. Banjontirgo e buri wonaago der suunooji.

¹⁰ Banjontirbe, mii hokka be dooka, to am bane ka yiwi, amma to Joomiraawo: debbo haanay saloo gorum. ¹¹ To o salake bo, sey o joodoo nun nun, maa bo o naara e goriiko. Nunnun gorko bo, haanay seera debbo mum.

¹² Amma dow horiibe, min nun batata kaa do, Joomiraawo bane. To goondindo e woodi debbo mo goondinay, go debbo on nootii wondugo e makko, to o seeru mo. ¹³ Non non nun bo, to debbo goondindo e woodi gorko mo goondinay, to gorko on nootake wondugo e makko, to o saloo mo. ¹⁴ Gam gorko mo goondinay senaama gam debbo mum, nun bo debbo mo goondinay senaama gam gorko mum. To hinaa nun, fi66e mab6e laatataako seniibe, nani bo 6ee ceniibe. ¹⁵ Amma mo goondinay, to e yidi seerugo goondindo, o seera. Den fu goondindo, debbo, to dum bo gorko, doolaaka joodoo der teegal mum, Alla noddu en nun gam gonoden der jam. ¹⁶ Debbo, aa anni naa a hisinan gorko maa na, nun bo gorko, aa anni naa a hisinan debbo maa na?

Moy fu wonoo hande no Joomiraawo noddiri dum

¹⁷ To non, moy fu wonoo hande no Joomiraawo hokkiri dum, moy fu wonoo der goonki ki wonuno go Alla nodda dum. Kanjum umuranmi der eklesiyaaji fu. ¹⁸ Juulniido go Alla noddii dum, wonoroo nun nun, mo juulnaakino bo go Alla noddii dum, wonoroo nun nun. ¹⁹ Juulnaago e dullere juulnaago fu, laataaki goddum, sey tokkugo umurooje Alla. ²⁰ Moy fu wonoro hande no laatinoo go Alla nodda dum. ²¹ To jeyaado nun laatinooda go Alla noddu maa, taa accu dum billee. Amma to a hebii laawol no dimdirtaa, taa yeeba dum. ²² Gam jeyaado mo Joomiraawo noddii, laatake dimo gam Joomiraawo. Dimo mo Alla noddii bo, laatake jeyaado Almasiihu. ²³ On coodiraama e huune ko teddi. Gam majjum, to on laatinee ko'e mon jeyaa6e him6e. ²⁴ Banniraa6e, moy fu wonoro yeeso Alla, hande no laatinoo go o noddee.

Bajugo dum bo joodaago nun nun

²⁵ Dow him6e be meeday bajugo, dum bo ba6eego, mi woodaa umuroore gom yiwne to Joomiraawo, amma mi batan ko miilumi, min mo Joomiraawo yurmii, wadimmi koolaado. ²⁶ Mii miila to neddo wonake non, dum buran woodugo, sabbu tooraaji di jooni. ²⁷ Bajudo, to seeru, mo bajay bo to daartu bajugo. ²⁸ Amma bajudo waday gacce, gatol bo to ba6aama, waday gacce. Amma annee no ba6ube e woodi billaaje der goonki mum. Kanji bo woni mi yidanaa on. ²⁹ Banniraa6e, ko jidum batugo on nani: Wakkati juutaa, gam majjum,

ba6ube laatoos hande be bajay, ³⁰ wulloobe laatoos hande be bullataa, seyotoobe wada hande be ceyataako, soodoobe bo wada hande be goodaa goddum, ³¹ seyortoobe jawdi duuniyaaru, wonoo hande be ceyataako, gam duuniyaaru nuu do faanake heennyugo.

³² Ko jidumi woni, burtodon e sugullaaji. Mo bajay e hiinnitano golle Joomiraawo, ko fottanta Joomiraawo tan o dartata. ³³ Amma bajudo, hakkillo mum, to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata debbo makko o dartata, ³⁴ hakkillo joomum seenake. Hande non bo, mo ba6aaka, hakkillo mum to kujje Joomiraawo wonoto, gam bannu e yonki makko fu laatoos ko senaa. Amma bajudo, hakkillo mum to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata goriiko o dartata.

³⁵ Mi batay ka, gam mi fergina on, amma gam wallugo on batanmi ka. Mii yidi gonodon der goonki kaanuki, tokkodon bo Joomiraawo e berde goote.

³⁶ To goddo e woodi dab6ere mum, go o yidaa sentingo mo diga o bajay mo, o wada ko o yidi. O ba6a mo, o farkay to o banji mo. ³⁷ Amma to gorko wadi niya der 6erne mum, hinaa e doole, laatoos bo o waawan ko jogii hoore makko, o bajay, o wadii ko woodi. ³⁸ Bajudo dab6ere mum wadii ko woodi, amma mo bajay mo, wadii ko buri woodugo.

³⁹ Debbo ba6aado laati nun ka66aado to goriiko e wuuri. Amma to goriiko wuuraa, o rindii, o waawan ko etti mo o yidi fu, amma tawee der laawol Joomiraawo nun. ⁴⁰ Dow miilo am, to debbo joodake ba6aaka, o buran hebugo seyo. Miilooji am nun batanmi don, mii miila bo mii woodi Ruuhu Alla.

8

Toonti yande dow tew caafiranaadum tooruuje

¹ Jooni faa mi toontoo yande moodon dow tew caafiranaadum tooruuje. Gooja nun, en fu, een goodi annal. Annal e wadda manju hoore, amma yidde woni ko yaarata eklesiya yeeso. ² Neddo miijudo e anni, joomum annaa taw no haani anniree. ³ Amma neddo fu jidudo Alla, Alla e anni dum.

⁴ Dow yakkugo tew caafiranaadum tooruuje, een anni tooruure laataaki goddum der duuniyaaru, Alla gooto tan woni. ⁵ Him6e e saafa tooruuje de dow e de ley. E goonja, saafete6e duu66e e wi'ete6e joomiraabe duu66e na'on. ⁶ Amma e nun fu, enen kan, Alla gooto tan woni, Baaba tagudo huune fu, mo gam mum buuruden. Kade bo Joomiraawo gooto tan woni, Yeesu Almasiihu mo huune fu laatorii e mum, e mo gam mum ke6uden yonki.

⁷ Amma him6e fu bane anni goonja kaa don. Wob6e woowunoobe tooruuje, e yakka tew caafiranaadum tooruuje, go miilooji berde ma66e tampudi e hiitoo 6e. ⁸ Nyaamdu beydantaa en goddum to Alla. To en nyaamii, dum nafataa en goddum, to en nyaamay bo, dum buytataa en goddum.

⁹ Amma kakkilee to dimaaku moodon doyya 6e goondinki mum semmidaa. ¹⁰ An goodudo annal, to goddo yi'ii maa aa nyaama to tooruure saafetee, hakkillo makko tampuŋo hokkan mo o nyaama kanko bo. Den fu, der cuudiidum 6erne makko, nafa caafiranaaka tooruure bane o nyaami na? ¹¹ Den banniraawo tampudo halkan gam annal maa, kanko mo Almasiihu maayi gam muudum halka gam annal maa. ¹² To oon gada hakke dow banniraabe moodon 6e goondinki mum semmiday hande nun, oon nawna miilooji berde ma66e, hakke nun gadoton don dow Almasiihu. ¹³ Gam majjum to nyaamdu nun doyyata banniraawo am, mi yakkataa kade tew abada, gam to mi doyyu mo.

9

Ko haanani lilaado

¹ Mi jeyaa hoore am na? Mi laataaki lilaado na? Mi yi'ay Joomiraawo meeden Yeesu na? Diga golle de gollaniimi Joomiraawo bane goondinirdon na? ² Baa to wob6e daaray am hande lilaado, to moodon kan, mi lilaado nun, gam onon laati ko hollitinta no Joomiraawo nun lilimmi.

³ Daa ko bi'anmi yidu6e gaccaago am: ⁴ Men kaanaa nyaamugo e yarugo der golle amen na? ⁵ Men kaanaa woositaago e rew6e goondin6e hande no lilaabe wob6e, e miiraabe Joomiraawo, e Kefas wadata na? ⁶ Min e Barnabass tan nun haani golloo gam nyaannugo ko'e amen na? ⁷ Soogeeru nuye ha6ata konu e nyaanna hoore mum bo? Demoowo moy woni mo nyaamataa bi66e gesa mum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam darne mum?

⁸ Ka batanmi do, dow miilooji him6e bane dum yiwi, tawreeta bo batii dum. ⁹ E winnaa der tawreeta: «Taa ha66u hunnuko gaari gollotooni der nafa.» Ga'i demooji nun Alla batani ka na? ¹⁰ E goonja enen bane batanaa ka na? Enen nun batanaa haala ka, gam demoowo e duggoowo fu wada golle muudum e miiliri hebugo gedu mum. ¹¹ Men aawii der moodon kujje ruuhunkeeje. To men duggii jawdi ni goodudon, ko mawni nun na? ¹² To wob6e e woodi laawol dow moodon, minon, men 6uraa 6e woodugo ŋol na?

Amma minon, men nafitoraaki baawde amen. Men munyanii huune fu gam to men paddoo linjiila Almasiihu yahugo

yeeso. ¹³ E goonja, on annaa gollotoobe der suudu Alla e he6a nyaamdu mum der ko sakketee na? On annaa bo no gollotoobe der wuudirde sadakaaji, der don nun he6ata gedu mum na? ¹⁴ Hande non bo, Joomiraawo batii waajotoobe linjiila, he6a nyaamdu mum diga waaji linjiila.

¹⁵ Amma min, mi nafitoraaki kujje dee fu, to mi winnii ka bo, gam mi he6a de bane. Gomma mi maaya, mi nootataako goddo hadanmi juraago dow majjum. ¹⁶ Gam waajaago linjiila laatanaaki am juro, doole nun mi waajoo ka. Bone woodanimmi to mi waajaaki ka! ¹⁷ To e anniya 6erne am nun gadiranmi golle den, mi he6an riiba am. Amma min bane su6i, mi yowana de nun. ¹⁸ Den fu, ume woni riiba am? Riiba am woni waajaago linjiila hinaa gam joddi. Mi dartay nafitoraago ko haani mi he6a gam gollal ŋal.

¹⁹ Mii dimo dow him6e fu, amma mi laatinii hoore am jaggantodo him6e fu, gam mi he6ana Almasiihu duu66e ma66e. ²⁰ To mi na'on caka Yahuduube, mi wada hoore am hande Yahuduugo, gam mi he6a 6e. To mi yahii to tokku6e tawreeta, mii wada hoore am hande tokku6e tawreeta, gam mi he6a 6e, baa to mi tokkay tawreeta. ²¹ Hande nun bo to mi yahii to 6e annaa tawreeta, mii wada hoore am hande mo annaa tawreeta, gam mi he6a 6e, dum yiday wi'ugo mi tokkay tawreeta Alla, gam der umuroore Almasiihu gonumi. ²² To mi yahii to goondin6e tampu6e, mii wada hoore am hande tampudo, gam mi he6a 6e. Walaa fu no mi laatinay hoore am dow him6e fu gam mi hisinira wob6e ma66e, baa no wadi fu. ²³ Dum fu, mi wadi dum gam linjiila, gam mi he6a gedu am der barke makka.

²⁴ E goonja, on annaa him6e fu nun doggata der jayri, to wadoobe dadontiro doggata na? Amma e non fu, gooto ma66e tan nun he6ata ko resaa on. Gam majjum, doggee gam ke6al. ²⁵ Jiddo dadugo der doggudu fu, sey elta 6annu mum der huune fu. Kam6e, 6ee gada dum gam hebugo ke6al meetalol dayloowol, amma enen, een tammi hebugo meetalol ŋol daylataa. ²⁶ Gam majjum to emi dogga, gam baanji bane dogganmi, to emi lukka bo, dow hennu bane lukkanmi. ²⁷ Amma mii gollina 6annu am e naawdum faa mi jaaloo ŋol, gam mii hula mi dulla hebugo yetteego 6aawo baajiiimi wob6e linjiila.

10

To on caafee tooruuje

¹ Banniraabe, mii yidi paamon dum do: 6aawo no kaakiraabe meeden wurti Misira, der wakkati Muusa, 6e fu 6e gonake ley duulere ardani ne 6e, 6e fu

bo, 6e jolii maayo. ² Be fu 6e gadanaama batisi der duulere e der maayo sabbu kawtal ma66e e Muusa. ³ Kade bo, 6e fu 6e nyaamii nyaamdu ruuhunkewol gootol, ⁴ 6e fu 6e jarri jaram ruuhunkejama gootam, burtiidam e tepaare ruuhunkeere, jaadannoore e ma66e. Tapaare nen woni Almasiihu. ⁵ Amma e non fu, duu66e ma66e, Alla yerdaaki dum. Be baraama der ladde.

⁶ Huune dum fu, laatanake en misaalu gam to en tokkee jidaadi yonki meeden, hande no ma66e. ⁷ To on laatee saafoo6e tooruje hande no wo66e ma66e wadi, hande no winnaa: «Him6e joodii nyaami yari, den 6e ummii gam 6e piija fiyo jaayjo.» ⁸ To on naatee jeenu hande no wo66e ma66e wadi. Faa him6e ujune laso e tato maayi nyalaane woore. ⁹ To on jarbee Joomiraawo hande no wo66e ma66e wadi, ko bolle halki 6e. ¹⁰ To on dumbitee hande no wo66e ma66e wadi, go malaykaajo maayde halki 6e.

¹¹ Huune dum fu, tawii 6e gam keben misaalu. Dum winnaama bo gam keben hakkillo, enen wonu6e der wakkatiiji cakitiidi. ¹² Gam majjum, miiludo e darii fu, wada hakkillo to yanu. ¹³ Jarbeeji walaa di kebudon, di wo66e he6ayno. Alla e laatii koolaado, o accataa jarbedon bura semme mon. To di garii bo, o hokkan on laawal no munyirton, e no burtortodon e majji.

¹⁴ Gam majjum, banniraa6e am yidaa6e, boddodee caafol tooruje. ¹⁵ Mii badda on hande woodu6e hakkillo, onon e ko'e moodon biditee ko batumi. ¹⁶ Jarirgel hiraane seniine nel jetteten Alla gam mum, nel hollitintaa en kawtii e yiyam Almasiihu na? Peen ceenneten een nyaama, na hollitintaa en kawtii e bannu Almasiihu na? ¹⁷ Peen nan laati nun goota, nun nun enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gooton, gam en fu, een ke6a gedu meeden e peen goota nan.

¹⁸ Daaree Isira'iilaabe: him6e ma66e nyaamoo6e sadakaaji cakkanaadi Alla, 6e goodaa kawtal e Alla cakkanteedo sadakaaji din na? ¹⁹ Ko jidum wi'ugo woni: Tooruure e tew ko ne saafiranaa e laatii goddum? Aawo! ²⁰ Amma, ko heefer6e saafirta, ginnaaji 6e caafanta dum, Alla bane. Nani bo mi yidaa oon goodi kawtal e ginnaaji. ²¹ On baawataa ko yariri jarirgel Joomiraawo, jariron bo nel ginnaaji, on baawataa ko nyaamidi e Joomiraawo, nyaamidon e ginnaaji bo. ²² Naa en jidu nun ummingo nawniraagu Joomiraawo? Een buri mo semme na?

Teddinee Alla der huune fu

²³ Gooja nun: «Huune fu e dagii». Amma huune fu bane nafata. «Huune fu e dagii,» amma huune fu bane yaarata eklesiya

yeeso. ²⁴ To goddo moodon daartu ko nafata dum kan tan, amma ko nafata wo66e bo.

²⁵ Ko sippetee der luumo fu, on baawan ko nyaami dum, to on daartee annugo to dum yiwi, gam berde mon e gacoo on. ²⁶ Gam: «Leydi e ko woni e mayri fu, Joomiraawo jey.»

²⁷ To mo goondinay noddinii on nyaamde, go nootidon noddoore makko, nyaamee ko o resani on fu e jam, to on biditee dum gam berde moodon e gacoo on. ²⁸ Amma to goddo wi'ii on: «Tew dum do caafiranaadum tooruure nun,» den kan, to on nyaamee gam sabbu ceedinoo on, e gam sabbu cuudiidum berne. ²⁹ Mi batantaa do miilooji berde mon, amma di oya. E goonja, gam ume miilooji berne goddo hiitotoo dimaaku am? ³⁰ To mi yettii Alla dow nyaamdu am, gam ume gaceteemi dow nyaamdu nu jettumi Alla gam mum?

³¹ Gam majjum, on nyaaman nun, on jaran nun, ko gadoton fu de, gadee dum gam teddinon Alla. ³² To on laatanee Yahuduube e Yunaninkee6e e eklesiya Alla fergere. ³³ Laatee hande am, gam dow huune fu, mii darta fottango him6e fu, mi dartataa ko nafatammi min tan, ko nafata him6e fu dardanmi, gam 6e kisa.

11

¹ Yemminee am hande no min e hoore am yemminiranmi Almasiihu.

Ekkkitinol dow fiilaago

² Mii yetta on gam oon ciwtorammi wakkati fu, e kade bo gam oon joggii ekkkitinooje hande no ekkkitinirmi on. ³ Mii yidi bo paamon no Almasiihu nun woni hooreejo dow gorko fu, gorko bo woni hooreejo dow debbo, Alla bo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ To gorko e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go e suddii hoore mum, o teddinay hooreejo makko. ⁵ Amma to debbo kan e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go fiilaaki, o teddinay hooreejo makko, oo nandi e pemmiido laa6une. ⁶ Gam to debbo fiilaaki, sey o hesa gaasa makko. Amma to hesugo gaasa, dum bo femmugo ka e sentinoo mo, den fu, o fiiloo. ⁷ Gorko haanay sudda hoore mum gam o laati nun nandi Alla e teddujal mum. Amma debbo, laati nun teddujal gorko. ⁸ Gam gorko bane yiwi e debbo, debbo nun yiwi e gorko, ⁹ gorko bane tagaa gam debbo, debbo nun tagaa gam gorko. ¹⁰ Gam daliila malaykaa6e, debbo fiiloo gam hollita baawde mum. ¹¹ Hande no Joomiraawo resiri, debbo wonataako to gorko walaa, gorko bo wonataako to debbo walaa. ¹² Gam hande no debbo yiwiri e gorko, non non nun gorko bo rimiraa e debbo. Amma dum fu, to Alla dum yiwi.

¹³ Miilee onon e ko'e moodon: E woodi debbo e du'oo, o filaaki na? ¹⁴ Tawaanjol hollataa to gorko yoofitii gaasa mum, femmay ka, edum sentinii na? ¹⁵ Amma to debbo, teddujal muudum nun, gam o hokkaama gaasa juutuka hande filaanu. ¹⁶ Jiddo yeddugo ka fu, baa minon, baa eklesiya Alla, en goodaa tawaanjol njal don.

Hiraane Joomiraawo seniine

¹⁷ Woodi ko jidum batugo on kade dow haala no kawritirton. Dow majjum mi waawataa ko mani on, gam no kawritirton laataaki gam jaarugo on yeeso, amma gam wittingo on baawo. ¹⁸ Taw, mi nanii to on kawtii, hunnuko wooto walaa hakkune mon, mi hoolake bo haala kan gokka mum, goonja nun. ¹⁹ Haani du ceenniigu laattoo caka moodon, gam heba goonjaabe wurtoo e moodon. ²⁰ To on kawritii, hiraane Joomiraawo bane nyaamoton. ²¹ Gam to on kawritii oon nyaama, moy moodon fu, e yawdanoo nyaamugo nafa mum, den tawaa wobbe e rafaa, wobbe bo bagi e doyyi dum. ²² E goonja on goodaa cuudi to haani nyaamon, jaron na? Naa on jawu nun eklesiya Alla? On jidu nun sentingo talakaabe na? Ume bi'anmi on? Mi yetta on na? Mi waawataa ko yetti on dow majjum.

²³ Min, diga Joomiraawo nun kebumi ko jottimmi on: Jemmaare ne der muudum Joomiraawo meeden Yeesu jammaa, o etti peen, ²⁴ o yetti Alla, o njappiti ja, o wi'i: Dum do woni bannu am kokkaanjol gam moodon. Gadee dum, oon ciwtorirammi. ²⁵ No 6e keennyi, o etti jarirgel innabojaam, o wi'i: Jarirgel nel woni alkalaw kesal tabbitiniraanjol e yiyam am. De jaroton dam fu, jaree dam, oon ciwtorirammi. ²⁶ De nyaamoton peen oon jara der jarirgel nel fu, oon baajoo wa don haala maayde Joomiraawo faa de o wittoy.

²⁷ Gam majjum, neddo fu yakkudo peen, yariri jarirgel Joomiraawo hande no haaniray, wadii hakke dow bannu Joomiraawo e yiyam mum. ²⁸ Gam majjum, moy fu widitoo hoore mum go yakka peen, yara bo der jarirgel nel. ²⁹ Gam neddo yakkudo peen, yari der jarirgel nel, go suttontiray ko woni bannu Joomiraawo, o foodanan hoore makko kiita diga nyaamde e jarde makko. ³⁰ Gam majjum wadi ko duubbe moodon laatii nyawbe e moofidinbe, duubbe bo maayi. ³¹ To en biditake ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma Joomiraawo e hiitoo en gam o elta en, wara doyyideden kiita e himbe duuniyaaru.

³³ To non, banniraabe am, to on kawritii gam nyaamon hiraane Joomiraawo, kedontiree. ³⁴ To woodi e moodon mo rafo wadata, joomum nyaama diga wuro mum, gam to kawtal moodon waddana on kiita.

Dow ko horii fu, to mi warii, mi laa'inaanan on dum.

12

Dokke Ruuhu Ceniido

¹ Banniraabe, dow haala dokke Ruuhu Ceniido hokkata, mi yidaa dullon annal dow mum. ² Ciwtoree, den ko on goondinayno, on poodeno far to tooruuje muume. ³ Gam majjum wadi ko mii yidi paamon dum do. Walaa bi'oowo Yeesu laati nun naalaado to Ruuhu Alla o batirta ka, kade bo walaa bi'oowo Yeesu laati nun Joomiraawo to joomum woodaa Ruuhu Ceniido.

⁴ Dokke Ruuhu Ceniido feere feereje nun woni, amma Ruuhu on gooto nun. ⁵ Golle feere feereje nun woni, amma Joomiraawo majje laati nun gooto. ⁶ Baawal golle feere feereje nun woni, amma Alla gooto on wadata huune fu der moy fu. ⁷ Moy fu hebii kokkal kollitoowal baawde Ruuhu, nafaowal himbe fu. ⁸ Ruuhu hokkata oo do dokkal batugo e hakkillo, o hokka oo to dokkal batugo e annal. Ruuhu gooto on wadata dum. ⁹ Kanko on hokkata oo do goondinki, oo to nyawtugo nyawbe, ¹⁰ o hokka oo do baawde wadugo haaynaareeji, oo to baawde wadugo annabaaku, oo do baawde annitingo ko warata diga Ruuhu, oo to baawde batugo e delle Ruuhu, goddo bo o hokka dum baawde nantingo delle den. ¹¹ Ruuhu gooto on tan wadata dum don fu, o seennirana moy fu dokkal hande no o yidiri.

Jokkule duudde der bannu gootol

¹² Hande no bannu laatorii gootol baa no jokkule duudde njol woodi, nun bo, jokkule duudde laatorii bannu gootol. Non Almasiihu bo wa'i. ¹³ Gam en fu, en kebii batisi diga e Ruuhu gooto gam laatoden bannu gootol, Yahuduu6e e Yunaninkee6e, maccube e rimbe, en fu en jarinaama Ruuhu gooto on.

¹⁴ Bannu neddo laataaki jokkujal gootal, amma jokkule duudde. ¹⁵ To koyjal wi'i: «No mi junjo bane, mi jeyaaka e bannu.» e nun fu njal jeyaaka e bannu na? ¹⁶ Naa to nowru wi'i: «No mi laataaki itere, mi jeyaaka e bannu.» dum hadan ne jeyeego e bannu na? ¹⁷ To jokkule bannu fu laatake gite, noy neddo nanirta? Naa to de fu de laatake nowru, noy neddo luuttirta? ¹⁸ Amma, Alla resii jokkujal baanjale fu der bannu, hande no o yidiri. ¹⁹ To jokkule fu laatakeno gootal, noy bannu laatotonoo? ²⁰ E goonja, jokkule e duudi, amma de fu, de laati nun bannu gootol.

²¹ Itere waawataa ko wi'i junjo: «Mi woodaa haaje maa». Hoore bo waawataa ko wi'i koyde: «Mi woodaa haaje moodon». ²² Amma, jokkule bannu daaraade e buri tampugo, kanje bo dee nafa. ²³ Jokkule de

daareten walaa tedduñal, kanje buruden tedingo. Jokkule de centirten bo kanje buruden hakkilango. ²⁴ Jokkule meeden godde en kaajaaka hakkilango dum. Alla hawtii jokkule fu, hokki burude faandugo, tedduñal, ²⁵ gam to ceenirgu wadu der 6annu, o acci jokkule fu e wallontira hakkune mum. ²⁶ To jokkulal gootal e naawee, de fu de nana naawdum e maggal. To jokkulal gootal teddinaama, de fu de maata welwelo e maggal.

²⁷ Onon, on laati nun 6annu Almasiihu, moy moodon fu laati nun jokkulal 6annu makko. ²⁸ Hande nun Alla resiri him6e der eklesiya mum. Aran, lilaabe, didawre annabiibe, tatawre janjinoobe, 6aawo majjum wadoobe haaynaareejii, e nyawtoobe nyaw6e, e faabotoobe, e ardiibe, e batoobe delle Ruuhu. ²⁹ Him6e 6en fu laati nun lilaabe na? Naa 6e fu 6ee annabiibe nun? Naa 6e fu 6ee janjinoobe nun? Him6e fu nun wadata haaynaareejii na? ³⁰ Him6e fu bane hokkaa baawde nyawtugo nyaw6e, 6e fu bane hokkaa baawde batugo e delle Ruuhu, 6e fu bane bo hokkaa baawde nantingo delle den. ³¹ To non, tinnee daartee dokke burude nafugo. Jooni mi hollan on laawol burñol woodugo.

13

Yidde

¹ Baa to mii waawi batugo delle him6e e delle malaykaa6e fu, to mi walaa yidde, mi laati nun hande lenñuru piyeteenu, dum bo hande rimmo baggu. ² To Alla hokkii am dokkal wadugo annabaaku, to mi hebii annal dow siiriiji e dow huune fu, dum bo to mii woodi goondinki faa mi sottina baalle, amma mi woodaa yidde, mi laataaki goddum. ³ Baa to mi hokkii jawdi am fu talakaabe, mi sakka 6annu am bo wuudee yiite, to mi woodaa yidde, dum nafataa am.

⁴ Goodudo yidde e woodi munyal, nee hebbi neddaaku. Yidde walaa nawniraagu, ne jurataako, ne woodaa manju hoore. ⁵ Goodudo yidde wadataa ko sentinii, o dartaata ko nafata mo tan, o monnortaako goddo, o jogataako hallande. ⁶ Goodudo yidde seyortaako ko halli, amma e seyoro goonja. ⁷ Oo yaafoo huune fu, oo hoolo huune fu, oo hedoo Alla der ko waroyta, oo munyana huune fu.

⁸ Yidde heennyataa faa abada. Annabaaku heennyan, batugo e delle feere feereje heennyan, annal bo heennyan. ⁹ Annal meeden laa6idaa, annabaaku meeden bo laa6idaa. ¹⁰ Amma to huune fu laa6inaama, ko laa6aa fu majjitan.

¹¹ No laatinoomi suka, mi batii hande suka, mi miiyono hande suka, jiide am bo hande jiide suka. Amma no mawnumi,

mi accii golle sukaaku. ¹² Jooni en ji'ataa taw huune fu e laa6al, dum nandi hande daanorgal ni66uñal nun daanortoden. Amma wakkati waraan, en ji'an e gite meeden deydey. Jooni taw annal am laa6ay, amma wakkati waraan de annanmi faa laa6a, hande no Alla annirimmi.

¹³ Den, huune tati woni ko tabitii, goondingo, e hedaagu moyyere Alla, e yidde. Amma yidde 6uri dum dum fu mawnugo.

14

Gollirgo dokke Ruuhu Ceniido

¹ To non, daartee yidde. Daartee bo dokke Ruuhu Ceniido, hakko du dokkal annabaaku. ² Batoowo e delle Ruuhu, Alla nun joomum baddata, him6e bane. Gam goddo faamataa ka o batata, Ruuhu nun hokkata mo haalaaji Alla cuudiidi. ³ Amma gadoowo annabaaku wallan nun wobbe mawnugo der goondinki, e tiidina 6e, e hokka 6e semme. ⁴ Batoowo e delle Ruuhu, semmidinan nun goondinki mum, gadoowo annabaaku bo e walla eklesiya yahugo yeeso.

⁵ Mii yidi on fu baton e delle Ruuhu, amma ko burumi yidugo woni, gadon annabaaku. Gadoowo annabaaku e 6uri batoowo e delle Ruuhu, gam batoowo e delle Ruuhu mawnintaa eklesiya to jottinoowo de walaa. ⁶ Banniraabe, hande jon bi'en, mi wara to moodon, mi yanta baddirgo on e delle Ruuhu tan, laattoo mi janjinay on ko Alla hollitimmi, mi waddanay on bo annal kesal, mi ekkitinay on bo, ume nafanmi on?

⁷ Daaree ji'en, baa huune jimirdum, hande jon fuuraanu dum bo moolooru. To puuroowo fuuraanu, dum bo piyoowo moolooru fiyay hande no haaniri, moy tintotoo ko fuuretee dum bo ko fiyete?

⁸ Naa moy siriyanto konu to puuroowo walaldu konu fuuray hande no haani?

⁹ Hande non onon bo, to haala moodon laa6ay, moy faamata ko jiddon wi'ugo? On boppii haala moodon! ¹⁰ Delle duudde nun woni der duuniyaaru nu, de fu, dee goodi ko de bi'ata. ¹¹ Amma to goddo baddii am e denñal ñal mi nanataa, mi laatake janano makko, kanko bo o laatake janano am. ¹² Hande non, onon bo, no oon tinnii daartugo dokke Ruuhu, daartee aran dokke puy, jaarooje eklesiya yeeso.

¹³ Gam majjum, batoowo e delle Ruuhu fu, eela Alla walla dum nantingo de. ¹⁴ Gam to mii du'oo e denñal Ruuhu, ruuhu am e du'oo, amma hakkillo am gollataako. ¹⁵ Den, noy gadanmi? Mi du'oto e ruuhu am, mi du'oto bo e hakkillo am. Mi yiman e ruuhu am, mi yiman bo e hakkillo am. ¹⁶ To hinaa nun, to aa yetta Alla e ruuhu, noy tawaado caka hettiniibe, mo annaa

dum, waawirta ko wi'i «aami» to a yettidii? Gam joomum nanataa ko batataa. ¹⁷ Baa to yettoore maa e woodi hande noy, dum mawnintaa goondinki joomum.

¹⁸ Mii yetta Alla gam mii furi on, on fu batugo e delle Ruuhu. ¹⁹ Amma der eklesiya, mii furi yidugo mi bata haalaaji joy paameteedi gam ekkitingo wo66e, furi batugo haalaaji ujune sappo e delle Ruuhu de faamataake.

²⁰ Banniraa6e, to on laatee hande sukaa6e der hakkillo moodon. Amma dow hallande laatee hande sukaa6e, dow suttontirgo huune, laatee 6e hakkillooji mum 6enni hande maw6e. ²¹ E winnaa der tawreeta:

Joomiraawo wi'i:

«Him6e 6ee, e delle Ruuhu, e kunnude ho66e nun

baajortoomi 6e.

Amma e nun fu, 6e kettinantaako am.»

²² Hande non, batugo e delle Ruuhu laati nun maane kiita dow 6e goondinay. Wadugo annabaaku laati nun gam goondin6e, hinaa gam 6e goondinay.

²³ Hande jon, to him6e eklesiya fu hawritii, den moy ma66e fu e bata delle Ruuhu feere feere, to him6e 6e janninaaka, dum bo 6e goondinay warii yi'ii dum, 6e bi'ataa ko'e mon sottake na? ²⁴ Naa bo, hande jon, mo goondinay, dum bo mo annaa dum, naati der juulirde moodon, go o tawi him6e fu e wada annabaaku, ka o nanata hiitoto mo, o faama no oo woodi hakke. ²⁵ Miilooji 6erne makko cuudiidi wurtinte, den o jiccoo, o sujidana Alla, o wi'a: «E goonja, Alla e wondi e moodon.»

No haani huune fu wadoroo der Eklesiya

²⁶ Banniraa6e, noy haani gaden? To on kawritii, go oo do e woodi jimol, oo to e woodi janninol, goddo bo e woodi kollitol gom, goddo bo e bata e delle Ruuhu, goddo bo e nantina de, sey huune fu wadee gam goondin6e mawna. ²⁷ To delle Ruuhu nun batete, sey him6e dido bata, to dum buru tato, moy fu e wakkati mum. Goddo moodon nantina de. ²⁸ Amma to nantinoowo walaa, goodudo dokkal batugo e delle Ruuhu jeedoo der eklesiya, bata der 6erne mum, badda e Alla. ²⁹ Dow wadoo6e annabaaku, dido dum bo tato etta haala, horiibe widitoo haala ma66e. ³⁰ To goddo der joodiibe e woodi ka Alla hollii dum bata, sey aranneejo batoowo jeedoo. ³¹ Hande nun, on baawan ko wadi annabaaku gooto gooto, gam moy moodon fu ekkitoo, semmidina goondinki mum. ³² Wadoo6e annabaaku sey waawa ko jogii ko'e mum, ³³ gam Alla laataaki Alla mo jibayeere, amma Alla mo jam.

Hande no dum laatii toy fu der eklesiyaaji Alla, ³⁴ sey rew6e jeedoo der eklesiya, 6e

kokkaaka laawol 6e bata. Sey 6e baawa jogaago ko'e ma66e 6ee dowtii hande no winniraa der tawreeta. ³⁵ To woodi ko 6e jidi faamineego, 6e acca faa to 6e kooti wuro, 6e yama wor6e ma66e. Gam to debbo battii haala der eklesiya, dum centiniidum.

³⁶ Naa oon miili to moodon nun haala Alla yiwi? Onon tan hebi ka na? ³⁷ To goddo e miili e laati annabiijo, dum bo e miili hebi Ruuhu Ceniido, e haani joomum annita ko binnanmi on laati nun umuroore Joomiraawo. ³⁸ To goddo salake ko jabi haala ka, edum hollita no kanko e hoore makko Alla ja6ay mo.

³⁹ Gam majjum, banniraa6e, tinnee daartee dokke annabaaku. To on calee bo him6e bata e delle Ruuhu, ⁴⁰ amma kakkilee, huune fu wadoo e hakkillo, e no haaniri.

15

Pintol Almasiihu

¹ Banniraa6e, mii yidi siwtorgo on linjiila ka baajiimi on, ja6udon ko oon darii dow makka e semme. ² Diga e makka kisintedon to oon jogii ka hande no baajoriimi on. To hinaa non, goondinki moodon laatoto baanji.

³ Aran, mi yottinii on ko ke6umi min e hoore am, kanjum woni. Almasiihu maayii gam hakkeji meeden, hande no Dewtere wi'i. ⁴ O uwaama, o fintii nyalaane tatawre, hande no Dewtere batiri. ⁵ O hollitanake Piyer, 6aawo majjum o hollitanii aahiibe sappo e dido. ⁶ Baawo majjum o hollitanii banniraa6e ko furi keme joyo de woore. Duu66e ma66e e wuuri faa jooni, amma wo66e mum maayi. ⁷ Baawo majjum, o hollitanake Yaakuuba, den go o hollitanii lilaa6e fu.

⁸ Faa sakitiineere, o hollitanii am, min nandudo hande sukeel dimaanel lebbi mum hebbay. ⁹ Gam min furi lilaa6e fu faandugo, mi fotay du noddeego lilaado, gam mi tooriino eklesiya Alla. ¹⁰ Gam moyyere Alla laatoriimi ko laatiimi. Moyyere ne o wadanimmi bo laataaki baanji, gam mi golake ko furi lilaa6e fu. Min bane wadata dum, amma moyyere Alla wonne der am wadata dum. ¹¹ To non, min nun, kam6e nun, haala goota kan men piinata, kanka nun bo goondindon.

Pintol maay6e

¹² To emen baajoo no Almasiihu fintii e maayde, den noy wo66e moodon wi'irta maay6e fintataa? ¹³ To pintol maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum bo fintay, ¹⁴ to Almasiihu fintay bo, waaji amen laatake baanji, goondinki moodon bo laatake baanji. ¹⁵ Ko furi fu, to e goonja maay6e fintataa, minon bo men laatake seedaniibe Alla fewre, gam emen ceedoo

o fintinii Almasiihu, nani bo goonja bane, to maay6e fintataa. ¹⁶ Gam to maay6e fintataa, Almasiihu e hoore mum fintay. ¹⁷ To Almasiihu fintay, goondinki moodon laatake baanji, der hakkeeki moodon bo gonudon faa jooni, ¹⁸ maayunoo6e e goondinki Yeesu bo halkii. ¹⁹ To der duuniyaaru do tan miiluden hebugo riiba gonuka der kawtal men e Almasiihu, enen burannoo him6e fu yurmunaago.

²⁰ Amma e goonja, Almasiihu fintii, o laatake arano der maay6e finto6e. ²¹ Hande non maayde naatiri der duuniyaaru diga neddo, hande non bo pintol wariri diga e neddo. ²² Hande no him6e fu maayirta gam kawtal mum e Aadamu, hande non him6e hebirta yonki gam kawtal mum e Almasiihu. ²³ Moy fu fintan e wakkati mum. Almasiihu laatii arano, 6aawo mum, goondin6e mo tokkina der nyaalaane garki makko. ²⁴ Baawo majjum, timmoode duuniyaaru waran. Almasiihu halkan hooree6e e woodu6e baawde e semmeeji kalludi fu, den o hokka Alla Baaba meeden laamaare. ²⁵ Gam doole Almasiihu laamoo faa to Alla wattii way6e makko ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakitorteedo halkeego woni maayde. ²⁷ E winnaa: «Alla wattii huune fu ley koyde makko». Amma to wi'aama, «huune fu» Alla gattudo huune fu ley koyde makko bane wondaa. ²⁸ To Almasiihu laatake hooreejo dow huune fu, kanko Biddo bo, o hokkan Alla hoore makko, den Alla laamoo dow huune fu, e dow moy fu.

²⁹ To non, riiba kaye wadete6e batisi faa maayira woodi to maay6e fintataa? Ume wadi ko him6e e wadee batisi faa maayira? ³⁰ Enen e ko'e meeden bo, gam ume potteten wakkati fu kaliije maayde? ³¹ Banniraa6e, nyaalaane fu der hunnuko maayde nun gonumi. Amma e nun fu mii juroro on gam daliila kawtal moodon e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ³² To e miilooji hebugo goddum der duuniyaaru do nun gadirmi duuro der wanjarde Efesu, ka6umi e bisaaji ladde kalludi, ume dum nafatammi to maay6e fintataa? Dum laatotono hande no ballool njol do wi'i: «Nyaamen jaren, gam jaajo en maayan.» ³³ To on jammee ko'e moodon: «Yaadugo e kalludo biisan jikku booduju.» ³⁴ Pukkinee hakkillooji moodon hande no haani, to on gadee hakke. Mi batii ka gam centon, gam wo66e moodon annaa Alla.

³⁵ Amma, wadoto goddo yama: «Noy maay6e fintirta? Bannu iri njole 6e bittiroyta?» ³⁶ Onon 6e galaa hakkillo! To a aawi awdi, doole ni waata go ni fuda. ³⁷ Awdi ni aawudaa fu, to gawri nun, dum bo awdi feereeri gom nun, gitel tan aawataa, pudol e haako mum bane. ³⁸ Baawo mum,

Alla nun hokkata awdi fu bo e pudol muudum nun. ³⁹ Kujje yonkinteeje fu bane woodi 6annu gootol. Him6e e woodi 6annu mum, bisaaji e 6annu mum, pooli e 6annu mum, liyyi bo e 6annu mum.

⁴⁰ E woodi 6annu njol dow kammu, e 6annu njol leydi. Bannu njol dow e njari mum, njol leydi bo e njari mum. ⁴¹ Naanje e jaynjol mum, lewru e jaynjol mum, koode bo e jaynjol mum, baa koode den jaynjol mum e suttontiri.

⁴² Hande non, pintol maay6e bo laatii. To 6annu uwaama, njol nyola, to njol fintinaama, njol nyolataa. ⁴³ To njol uwaama njol woodaa teddujal, njol fintinee, enjol woodi teddujal. To njol uwaama, njol tampunjol, njol fintinee enjol woodi semme. ⁴⁴ To njol uwaama 6annu leydinkewol, njol fintinee enjol laatii 6annu ruuhunkewol. To 6annu leydinkewol na'on, 6annu ruuhunkewol bo na'on. ⁴⁵ E winnaa: «Aadamu neddo aranneejo laatake yonkinteejo». Aadamu cakitiido laatake Ruuhu kokkoowo yonki. ⁴⁶ Ruuhunkejum bane ardii, dum 6annu nun ardii. Baawo mum ko dum Ruuhu tokkii. ⁴⁷ Aadamu neddo arandeejo e sollaare leydi nun tagiraa, e leydi o yiwi, neddo dida6o bo, dow kammu yiwi. ⁴⁸ No tagiraado e sollaare leydi wa'i, hande non woodu6e 6annu leydinkewol bo wa'i. No yiwudo dow kammu wa'i, hande non 6e dow kammu bo wadoyta. ⁴⁹ Hande no nandirden e neddo tagiraado sollaare leydi, hande non bo nandiroyten e neddo yiwudo dow kammu.

⁵⁰ Banniraa6e, ko jidum wi'ugo on nani: Bannu e yiyam waawataa ko roni Laamaare Alla, kade bo, nyoloojum waawataa ko roni ko nyolataa.

⁵¹ Nani mi hollan on asiiri gom: en fu bane maayata, amma en fu en baylitinte, ⁵² der wakkati gooti, der mayyande itere, to rimmo walaldu sakitiinewol nanaama. To njol fuuraama, maay6e artan finta e 6annu njol nyolataa, enen horiibe en baylitinte. ⁵³ Den fu, 6annu nyoloowol 6ornoto ko nyolataa, 6annu maayoowol bo 6ornoo ko maayataa. ⁵⁴ To 6annu nyoloowol 6orninaama ko nyolataa, maayoowol bo 6oorninaama ko maayataa, den haala annabaaku binnaaka ka hebban: «Maayde jaalaama, modaa.

⁵⁵ Maayde, toy jaalorgal maa woni? Maayde, toy tooke maa woni?»

⁵⁶ Hakke woni tooke maayde, baawde hakke bo woni tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla kokkoowo en jaalaago diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

⁵⁸ Gam majjum banniraa6e am yidaa6e, laatee tabitiibe, 6e dimmataako. Wakkati fu kiinnee golle Joomiraawo, gam oon anni

ko gaduɗon sabbu kawtal moodon e Joomiraawo yanataa baanji.

16

Wallugo goondinbe Urusaliima

¹ Jooni, wallirgo goondinbe wonbe Urusaliima e ceede nun batananmi. Onon bo gadee hande no batumi eklesiyaaɗi leydi Galaatiya. ² Alal fu, moy moodon fu resa wecco dow ko o hebi. To on kedee mi wara go kawriton de. ³ To mi warii, mi lilan be cuɓoton be jaara ballal moodon faa Urusaliima, e dereje paaminooji haala ballal moodon. ⁴ To fotii mi yaha min e hoore am, be jaadan e am.

Pol e miili witta to be Korintu

⁵ Mi waran to moodon, amma mi yiwiran e leydi Maseduwaan, gam ton tokkiranmi. ⁶ Wadoto to mi warii mi joodoo to moodon balde sedda, dum bo mi dabba ton. Den ballon am der jahaanjal am mi yahira to jahanmi fu. ⁷ Gam e laawol pol do, mi yidaa yaalugo on to mii yawta, to Joomiraawo e yidi mi joodoto to moodon balde sedda.

⁸ Amma mi joodoto taw Efesu faa juulde Pantekosta yottoo, ⁹ gam laawol manɗol maɓɓitanake am mi wada golle am, baa no waybe bo e duudi.

¹⁰ To Timote warii to moodon, jaɓɓee mo, jogodon mo faa wooda, gam golle Joomiraawo nun o wadata hande am. ¹¹ Gam majjum, to goddo yawoo mo. Ballitee mo dow jahaanjal makko. O yaha e jam, o warta to amen. Min e banniraaɓe emen kedii mo.

¹² Banniraawo meeden Apollos, mi tiidini dum de duuddum o yaada e banniraaɓe to moodon, amma faa hanne o nootaaki. Amma o waran to o heɓori.

Baynaade

¹³ Kakkilee, daree e semme der goondinki, kollitee cuusal mon, goodee semme. ¹⁴ Ko gadoton fu, gadiiree dum e yidde.

¹⁵ Banniraaɓe, ko eelanmi on woni, oon anni Estefanas e himbe wuro mum, kambe nun arti goondini der leydi Akaya fu. Be tinnake gollanaago himbe Alla. ¹⁶ Downtanee himbe iri maɓɓe, tinniiɓe e gollodoo e maɓɓe.

¹⁷ Berne am weli e garki Estefanas e Fortunatus kan e Akaykus. Be gadanii am ko on baaway ko wadanimmi gam oon boddi.

¹⁸ Be pukkinii berne am e berde moodon. Gam majjum teddinee himbe hande maɓɓe.

¹⁹ Himbe eklesiyaaɗi leydi Asiya fu sannii on. Akilas e Piriikiila, e goondinbe Yeesu hawritintoobe der wuro maɓɓe fu e sanna on sanne e inne Joomiraawo. ²⁰ Banniraaɓe fu e sanna on.

Moy moodon fu sanna banniraawo mum e yidde mawne.

²¹ Min Pol mi sannii on e binni junɗo am.

²² Neddo fu mo yidaa Joomiraawo, o naalaaɗo! Maranata, yaa Joomiraawo Yeesu, war!

²³ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²⁴ Mii yidi on on fu, gam kawtal meeden e Yeesu Almasiihu.

Derewol nɔl Pol wannani 6e Galaatiya

Haala Puddirka

Derewol Galaatiya laati nun nɔl Pol wannani eklesiyaaɗi dɪ o titi wakkati o wadɪ jahaale makko de Golle Lilaabe batani. Wo66e e miili, eklesiyaaɗi dɪn tawa nun weccoore Asiya pettel, waato to wi'eteɗ Turkiya jooni. No Pol yawti, Yahuduu6e waajotoo6e wo66e yahii ton e bata kalluka dow golle waaji de o wadata. Bee bi'a: haanu nun him6e dowtanoo tawreeta Muusa e juuldeɗi Yahuduu6e, e juulnol. Baawo mum, wo66e der goondɪn6e wi'i e woodi hoore mum, go 6e etti dimaaku ma66e bee gaɗira ko haanay. Pol fuddi toontaago dow ka 6e gaccortoo dum dow golle waaji de o wadata. Bee bata ka gam 6e gatta seko der tedduɗal linjiila ka o waajoto. Yeesu Almasiihu pintudo e hoore mum nun hollitanii Pol, kanko nun bo hokki Pol linjiila ka waajoto. Lilaabe Yeesu wo66e bo e darii 6aawo Pol. Pol wooltanii Piyer der siire Antakiya gam munaafitaare makko. O ha6idii bo yidube e jogii tawaanɗal Yahuduu6e. Pol hollii 6e no goondɪndo fu laatinaama poonnitiido diga e goondinki mum, hande no Ibu-rahiima ha66iranaa alkawal mum. Baawo mum, Pol hollii ko laatii golle tawreeta. Goondingo Yeesu Almasiihu e waylita gonki men, laatina en rim6e, hinaa maccu6e. Witiitaago der dowtanaago golle tawreeta, kanjum laatinta neddo maccudo. Baawo mum, Pol heennyitiri e hollugo goonki mo Ruuhu Alla ardanii.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-10
2. Alla e hoore mum nun laatini Pol lilaado, 1.11-2.21
3. Haala moyyere Alla, 3.1-4-31
4. Dimaaku goondin6e e ko 6e jowanaa, 5.1-6.10
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.11-18.

Sannoore

¹Derewol nɔl do yiwwi e am, min Pol, lilaado. Him6e bane lilimmi. Lilal am yiway diga e neddo. Amma Yeesu Almasiihu e Alla Baaba pintindo mo diga maayde nun lilimmi. ²Min e banniraa6e wondube e am fu, emen binnana on derewol nɔl, onon him6e eklesiyaaɗi leydi Galaatiya. ³Baaba meeden Alla, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, wadana on moyyere, hokka on jam. ⁴Almasiihu hokkii hoore mum gam hakkeɗi meeden. O wurtinii en diga e jamaanuuru hallunu nu. Hande non Alla Baaba meeden yidiri. ⁵Tedduɗal laatanoo mo faa abada. Aami.

Linjiila feereha gom walaa

⁶Dum haaynake am no baylitoridon law, tokkudon linjiila gokka, accudon Alla, noddudo on e moyyere Almasiihu. ⁷Linjiila gokka walaa. Amma him6e nun laawata on e yidi waylitingo linjiila Almasiihu. ⁸To goddo waajike on linjiila feereha ka yaaday e ka men baajii on, baa to menen nun, dum bo malaykaajo yiwudo dow kammu nun, naalooɗe Alla wonoo dow joomum. ⁹Men batiino on ka, jooni bo mii batitoo on ka: To goddo waajike on linjiila feereha, cuttontirka e ka men baajii on, naalooɗe Alla wonoo dow joomum.

¹⁰Den kan, fottango him6e nun daartanmi, naa fottango Alla? Mi daartan nun mi fottana him6e na? To mii daartanno fottango him6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pol laatorii lilaado

¹¹Banniraa6e, mii yidi paamon no linjiila ka baajotoomi yiway e neddo. ¹²Neddo bane hokkimmi ka, neddo bane janninimmi ka bo, amma Yeesu Almasiihu hollitanii am, hokkimmi ka.

¹³On nanii no laatinoomi arande, der diina Yahuduu6e. Mi toorii eklesiya Alla e cattal, mi tinnakeno halkugo ka. ¹⁴Mii 6urunoo igoo6e am duu66e der laawol diina Yahuduu6e. Mii wooduno tinnaare mawne dow saloraago tawaanɗal kaakiraa6e am.

¹⁵Amma Alla subii am diga mii woni der reedu inna am, noddimmi sabbu moyyere mum. ¹⁶O hollitii am Biyiiko gam mi waajoo heefere6e habaru makko. Wakkati mum, mi seedinay goddo. ¹⁷Mi yahay Urusaliima to artube am laataago lilaabe, amma mi yahii leydi Arabiya, bittoyimi Damas. ¹⁸Duu6i tati 6aawo mum jahumi Urusaliima, gam mi annita Piyer, gondumi e makko balde sappo e joy. ¹⁹Mi yi'ay lilaado baa gooto, to hinaa Yaakuuba, miiraawo Joomiraawo.

²⁰Ko binnanani on do, Alla woni seedejo am, mi fewataa.

²¹Baawo majjum, jahumi leydi Siriya, e leydi Silisiya. ²²Wakkati majjum, goondin6e 6e eklesiyaaɗi leydi Yahudiya meeday yi'ugo am e gite mum. ²³Be nananno nun tan e wi'ee, neddo tooranooɗo en, jooni na'on waajoo haala goondinki ki yiduno halkugo. ²⁴Den 6e teddinii Alla sabbu am.

2

No lilaabe jabiri Pol.

¹Duu6i sappo e naay6aawo mum, bittumi Urusaliima min e Barnabbas. Titus bo e wondi e am. ²Mi yahii ton gam ko Alla hollitimmi. Mi hawtii min tan e ardiife, kollumi 6e linjiila ka baajotoomi caka 6e lenyi janani. Gam mi yidaa golle am de

gadumi, e de gadanmi laato baanji. ³ Titus gondudo e am, laati nun Yunaninkeejo, o doolaaka bo julnaago. ⁴ E non fu, ban-niraabe fewrekuube naatuube caka men e yoyre, e yidunoo dum. Be daartii liinyugo di-maaku kebuden der kawtal meeden e Yeesu Almasiihu, gam 6e bittina en der maccun-naaku. ⁵ Amma men kokkay 6e laawol baa sedda, hefa goonja linjiila tabitoo caka moodon.

⁶ Daaraabe mawbe 6en, baa to ume 6e laatiino, wala ko faalii am, gam Alla burontirtaa himbe. Mawbe 6en yowanay am goddum. ⁷ Amma 6e paamii Alla nun yowanimmii linjiila mi waajoo 6e lenyi janani, hande no o yowirani Piyer waajoo Yahuduube. ⁸ Alla laatindo Piyer lilaado caka Yahuduube, kanko laatinnimmi min bo lilaado caka 6e lenyi janani. ⁹ Yaakuuba e Piyer e Yuhaana, laatiibe darjanal goondinbe annitii moyyere ne Alla wadanimmii. Be kokkii men juude min e Barnabbas gam hollitingo naaral amen. Hande non menen, men jaha men baajoo 6e lenyi janani, kambe bo 6e baajoo Yahuduube. ¹⁰ Ko 6e eeli men tan woni, men ciwtora talakaa6e. Mi tinnike bo wadugo dum.

Pol wooltanii Piyer der siire Antiyokiya

¹¹ Amma no Piyer wari Antiyokiya, mi wooltanii mo yeeso himbe gam o woofii. ¹² Gam ko lilaabe Yaakuuba wara, Piyer e nyaamdannoo e 6e lenyi janani. Amma no 6e jottii, o takkittii 6e, o acci nyaamdugo e ma66e, gam o hula Yahuduube. ¹³ Yahuduube goondinbe Yeesu wo66e hawtii e makko, faa 6e naanni Barnabbas bo der munaafitaare ma66e. ¹⁴ No ji'umi 6e jahataa der goonja linjiila, bi'umi Piyer yeeso himbe fu: «An Yahuduujo, aa wada hande no 6e lenyi janani wadata, hinaa hande no Yahuduube, nay doolirta 6e lenyi janani 6e gada hande Yahuduube?»

Goondingo Yeesu Almasiihu tan hisinta

¹⁵ Menen, men dimaaka maa der lenyol Yahuduube, men laataaki hakkee6e 6e lenyi janani. ¹⁶ Emen anni neddo laatintaake poonnitiido e tokkugo tawreeta. E goondinki Yeesu Almasiihu tan neddo laatindirtee poonnitiido. Menen bo men goondinii Yeesu Almasiihu, gam men laatinee foonnitiibe diga e goondinki, hinaa gam tokkugo tawreeta. Gam wala baa gooto laatinteedo poonnitiido e tokkugo tawreeta. ¹⁷ Emen daarta laatineego foonnitiibe der kawtal amen e Almasiihu. Der majjum, to tawaama men hakkee6e nun, den Almasiihu laati nun gollantoodo hakke na? Abada! ¹⁸ Gam to mii mahitoo ko pusumi, min e hoore am mii tabbitina no

mi boofudo. ¹⁹ Amma min, mi maayi dow wecco tawreeta, tawreeta kan warimmi, hefa mi wuura gam Alla. Mi tiggidaama e Almasiihu dow leggal palaanal. ²⁰ Min bane wuurata, Almasiihu nun wuuri der am. Guurnam bannu buuranmi jooni, e goondinki Biddo Alla nun buuranmi, kanko jiddo am faa hokkiriti hoore mum gam am. ²¹ Mi woppataa moyyere Alla. Gam to e tokkugo tawreeta nun neddo laatindirtee poonnitiido, den fu Almasiihu maayii gam baanji.

3

Tokkugo tawreeta dum bo goondingo Yeesu

(Roma. 4; 8.14-17)

¹ Onon 6e Galaatiya, on galaa hakkillo! Moy jammii on? On laabinanaamaa haala Yeesu Almasiihu, tiggadao dow leggal palaanal. ² Toontee am yande dee do: Gam tokkudon tawreeta acci kebudon Ruuhu Ceniido na, naa gam on nanii linjiila go goondindon Yeesu Almasiihu? ³ Non hakkillo moodon faandiri? On puddiri e Ruuhu Alla, ko oon jidi heennyitirgo e semme moodon? ⁴ Huune ko hebi on dum fu laatike baanji na? Wadataako dum laato baanji. ⁵ Kokkudo on Ruuhu mum, go e wada haaynaareeji hakkune mon, gam tokkudon tawreeta o wadata nun na, naa gam on nanii linjiila ko goondindon?

⁶ Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii, go Alla daari mo poonnitiido.» ⁷ Gam majjum, paamee kaa do: Goondinbe Alla nun laatii biibe Iburahiima. ⁸ Dewtere batiino, no Alla wadan 6e lenyi janani foonnitiibe gam goondinki ma66e. Kan acci ne batunoo Iburahiima linjiila diga law, ne wi'i: «Lenyi fu barkidinte diga e maa.» ⁹ Iburahiima goondinii go o barkidinaa. Hande non goondinbe heban barkidineego e makko.

¹⁰ Amma hooliibe tawreeta fu naaloore na'on dow ma66e. Gam e winnii der Dewtere: «Naaloore laatanoo mo tokkay baadey e gollira ko winnaa der tawreeta.» ¹¹ Dum laabii no baa gooto laatintaake poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam dewtere wi'i: «Poonnitiido wuuran sabbu goondinki mum.» ¹² Nani tawreeta yiway e goondinki, gam e winnii: «Golliroowo ko tawreeta bati fu wuuran e majjum.»

¹³ Almasiihu sooditake en diga naaloore tawreeta. O laatake naalaado gam men, gam e winnii: «Bilaado dow leggal fu laati nun naalaado.» ¹⁴ Yeesu wadii dum gam barke Iburahiima laatanoo 6e lenyi janani. Goondindo Yeesu Almasiihu heban Ruuhu mo Alla ha66ani dum alkawal.

Tawreeta e alkawal

¹⁵ Banniraaፎe, mii bata do hande no himፎe batirta. To neddo haፎፎii alkawal tabbitini ስal, walaa piirtando ስal, walaa ፎeydoowo ስal bo. ¹⁶ Alla haፎፎanii Iburahiima e taaniraawo mum alkawal. Dewtere wi'ay: «Taaniraaፎe», hande ፎe duuፎፎe nun, amma gooto ne batani, ne wi'i: «taaniraawo maa», kanko woni Almasiihu. ¹⁷ Ko jidumi wi'ugo woni: Alla haፎፎi alkawal faa woodi. Den tawreeta garuka ፎaawo duuፎi keme naay e laso e sappo, waawataa ko fiirti ስal, laatina ስal baanji. ¹⁸ To don፵u heፎirte nun e tawreeta, den fu e alkawal bane ፵u heፎirtee. Nani bo e alkawal nun Alla hokkiri Iburahiima moyyere.

¹⁹ Den ume sariya wari wadugo? Ka hokkaamaa gam hollitingo boofi, faa ko taaniraawo Iburahiima wara, kanko nun Alla haፎፎani alkawal. Diga e malaykaaፎe bo tawreeta hokkaa, der jun፵o hakkunneejo. ²⁰ Amma to neddo gooto nun, haaje hakkunneejo walaa. Nani bo Alla kan laati nun gooto.

²¹ Den, tawreeta luudontiran nun e alkawal Alla na? Aawo! To tawreeta waawanno ko hokki yonki, den fu e goonja neddo laatinteno poonnitiido diga e tawreeta. ²² Dewtere wi'i, hakke jaalake himፎe fu. To non goondinፎe Yeesu Almasiihu heፎan ko ፎe kaፎፎanaa alkawal gam goondinki maፎፎe.

²³ Diga goondinki waray, tawreeta e haፎፎunoo en hande der kasu. Ekaa haፎፎi en hakko goondinki suppitintoo. ²⁴ Hande non tawreeta laatorii deenoowo en faa wakkati Almasiihu wari gam laatineden foonnitiፎe diga e goondinki. ²⁵ Jooni no goondinki wari, en burtake e jun፵o deenoowo on.

²⁶ On fu, on laatake ፎiፎፎe Alla gam on goondini Yeesu Almasiihu. ²⁷ On fu, on kawtii e Almasiihu, gadanaፎon batisi e inne makko, nandudon mo. ²⁸ Cuttontirol walaa hakkune Yahuduuj e Yunaninkeejo, dimo naa bo maccudo, gorko naa bo debbo, gam on fu on laatike gootum der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁹ To on laatike himፎe Almasiihu, den on laatike ፎe lenyol Iburahiima, on donan ko Alla haፎፎannoo mo alkawal.

4

¹ Ko jidum wi'ugo woni, to donoowo e laatii sukeel, walaa ko suttontirta mo e maccudo, baa no kanko nun woodi huune fu. ² O dōwtanto reenoፎፎe mo e dawranoፎፎe jawdi makko faa wakkati ki baabiiko resi yottoo. ³ Enen bo, no laatinoden sukaaፎe, en laatikeno maccuፎe baawፎeeji duuniyaaru. ⁴ Amma no wakkati ki Alla resi hebbi, o lili Biddo makko. Biddo on rimaama e debbo, o umminaama ley baawፎe tawreeta, ⁵ gam o

rindina wonፎe der makka, o laatina en ፎiፎፎe Alla.

⁶ Gam een laatii ፎiፎፎe Alla, o lili Ruuhu Biyiiko der ፎerde meeden. Kanjum acci Ruuhu on e wi'a: «Abba», waato Baaba. ⁷ To non, a laataaki kade maccudo, ፎiddo nun laatiፎaa. No aa laatii ፎiddo, a ronan ko Alla resani ፎiፎፎe mum.

Ko jogii Pol dow ፎe Galaatiya

⁸ Den ko on annaano Alla, on jagganakeno safeteፎፎe ፎe laataaki Alla e goonja. ⁹ Amma jooni no annitindon Alla, dum bo mi wi'a no Alla anniti on, noy dum wadi ko oon bitta to ruuhuuj di walaa baawፎe e teddu፵al? Ko jey sabbu ko oon jidi laataago maccuፎe majji kade? ¹⁰ Oon kakkilana nyalaፎe godፎe, e lebbi godፎi, e wakkatiiji godፎi, e duuፎi godፎi. ¹¹ Mii hula to golle gadumi gam moodon laato baanji.

¹² Banniraaፎe, mii eela on, laatee hande am, gam min bo mii laatii hande moodon. On gaday am fu gacce gom. ¹³ Oon anni gam sabbu nyaw nun acci ko baajjimi on linjiila aran. ¹⁴ Nyaw am toorii on, amma on jawaaki am, on elay am bo. On jabii am hande malaykaa፵o Alla, e hande Yeesu Almasiihu. ¹⁵ To non, toy seyo moodon goodunodon woni? Gam mii seedanoo on dum, to on baawiino, on doofanno gite moodon kokkon am. ¹⁶ Mi laatiike ganyo moodon gam mii bata on goonja na?

¹⁷ Tinnaare himፎe ፎen woodi dow moodon woodaa, gam ፎe jidu nun seennugo on e am, gam tokkodon ፎe e tinnaare. ¹⁸ Wadugo ko nafata e tinnaare baadee e woodi, amma hinaa to mii woni e moodon tan. ¹⁹ Sukaaፎe am, mii tooro kade gam moodon hande no debbo nanirta ፵atawre. Dum laato faa jikku Almasiihu wonoo der moodon. ²⁰ Mii yidunoo wonaago to moodon jooni, gam mi heፎa no baddirmi e moodon. Jooni mi annaa noy gadanni e haala moodon.

Alkawalji didi: Jeyaanaaku e dimaaku

²¹ Batee am onon yiduፎe dōwtanaago tawreeta. On nanay ko tawreeta kan wi'i na? ²² E Winnii no Iburahiima e woodi ፎiፎፎe worፎe dido, gooto ፎii korፎo, gooto bo ፎii dimo. ²³ Bii korፎo rimaama hande no himፎe fu rimirtee, ፎii dimo bo rimiraa e alkawal Alla. ²⁴ E woodi ko soomii der haala ka. Rewፎe dido ፎen laati nun alkawalji Alla didi. Gootal, waato Hajara, yiwii dow waanne Sinayi, kan፵al rimi maccuፎe. ²⁵ Hajara laati nun hande waanne Sinayi, tawaane leydi Arabiya. Oo nandi e Urusaliima ni jooni. Gam Urusaliima e sukaaፎe mum, e jeyaanaaku woni. ²⁶ Amma Urusaliima ni dow kammu laati nun dimuri, kayri laatii inna meeden. ²⁷ Gam e Winnii: «Welweltu, an dimaro!

Huuḅu kuuḅaali seyo! an mo meeday ko nani ḡatawre.

Gam sukaaḅe debbo accaado ḡudan ḅura ḅe debbo ḅaḅaado.»

²⁸ Onon banniraaḅe, on laati nun ḅiḅḅe alkawal Alla hande Isiyaaku. ²⁹ Amma, hande no dimaado e ḅannu tooriri dimaado e Ruuhu Alla, hande nun bo ḡum laatii faa hanne. ³⁰ Amma ume nun Dewtere wi'i? Ne wi'i: «Riiwu kordo e ḅiyum, gam ḅii kordo ronidintaa e ḅii dimo». ³¹ Hande non banniraaḅe, en laataaki ḅiḅḅe kordo, amma een ḅiḅḅe dimo.

5

Goondinḅe rindinaama

¹ Almasiihu firtii en gam laatodon rimḅe e gooḡa. Gam majjum, daree e semme, to on accee bittinedon der baawde jeyaanaaku. ² Min Pol, mii wi'a on: To on nootike juulnadon, Almasiihu nafataa on godḡum. ³ Mii batitoo ka kade, nedḡo fu nootiido juulnaago, sey joomum dowanoo tawreeta fu. ⁴ Onon dartooḅe laataago foonnitiḅe diga e tawreeta, on ceedi e Almasiihu, on bodḡodike e moyyere Alla. ⁵ Menen, e men keḡi Alla laatina men foonnitiḅe diga e goondinki. Kanjum men keḡi e baawde Ruuhu Ceniido. ⁶ To godḡo hawtii e Yeesu Almasiihu, juulno e dullere juulno fu laataaki godḡum. Ko nafata woni, goondinki gollotooki e yidde.

⁷ On pudḡii doggudu moodon no woodiri. Moy haggi on, hadi on dowanaga gooḡa? ⁸ Ko wayliti miilooji moodon yiway to Alla, noddudo on. ⁹ E wi'ee: Yuufinirdum sedḡa yuufinan conni laawaani fu. ¹⁰ Min kan, mii hoolii on gam Joomiraawo, mii anni miilo moodon wittay nokkun feere. Amma laawoowo on on, baa to moy nun, o doyyete kiita.

¹¹ Banniraaḅe, to haala juulno nun baajotoomi, gam ume tooreemi? To kanka baajotoomi, den fu maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatantaakono godḡo fergere. ¹² Laawooḅe on ḅee, yaha wuddita ḡum fu.

¹³ Banniraaḅe, on noddaama gam laatodon rimḅe. To on ettee dimaaku moodon gadiron jidaadi yonki. Amma, moy fu jagganoo bannun e yidde. ¹⁴ Gam tawreeta fu hawtii der haala goota kaa ḡo: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa». ¹⁵ Amma to oon yakkontira, oon nyaamontira hande dawaadi, kakkilee to on kalkontiree.

Ruuhu Ceniido e jidaadi yonki

¹⁶ Gam majjum, mii bata on: Accee Ruuhu Ceniido dura gonki mon, den on tokkataa jidaadi yonki moodon. ¹⁷ Gam jidaade yonki e luudontiri e Ruuhu, ko Ruuhu yidi bo e

luudontiri e jidaadi yonki. Edum luudontiri hakkune majjum, kan acci on baawataa waḡugo ko jidudon. ¹⁸ Amma to Ruuhu durata on, tawreeta woodaa baawde dow mon.

¹⁹ Ko jidaadi yonki waddata e laaḅi. Kanjum woni, jeenu, ko soḅi, kaaruwaaku, ²⁰ caafol tooruuje, dobodobooge, gayḡu, hawre, nawniraagu, mone, jeddi cattudi, luudontirgo, ceennirgu, ²¹ suuno, jarde bagi, deereraaku e ko nandi e majjum. Mii seedina on hande no ceedinirnoomi on bi'umi, waḡooḅe iri baadi nin fu naataata der Laamaare Alla.

²² Amma ko Ruuhu Ceniido rimata woni: yidde, seyo, jam, munyal, neddaaku, yurmeene, goondinki, ²³ diggere e jogaago hoore mum. Tawreeta walaa gaccotooka iri kujje dee. ²⁴ Laatiiḅe ḅe Yeesu Almasiihu tiggii ḅalli mum e jidaadi yonki, e suuno mum fu dow leggal palaanjal. ²⁵ To e Ruuhu nun buurirden, accee jahiren no Ruuhu yidiri. ²⁶ To en mawnitee, to en corkontiree, to en gadontiree nawniraagu.

6

Ballontiree hakkune moodon

¹ Banniraaḅe, to on nanḡii godḡo e wada boofol, onon wooduḅe Ruuhu, bittinee joomum e diggere. Amma, onon bo kakkilee gam to on naatee der jarbeeji. ² Ballontiree roonaago doolle moodon, hande non kebbinirton ko Almasiihu resani on. ³ To godḡo e miili e laatii godḡum, nani bo o laataaki godḡum, o jammike hoore makko. ⁴ Moy fu daara golle muudum. To de poti ko o juroro, o juro gam hoore makko, amma to o jura dow golle godḡo. ⁵ Gam moy fu roonoto e hoore mum doongal mum.

⁶ Janḡinteedo haala Alla, e haani seennira ko woodi e janḡinoowo ḡum.

⁷ To on majjinee ko'e moodon, Alla nootataako godḡo yawoo ḡum. Ko moy fu aawi, kanjum ruggata. ⁸ Aawudo ko suuno mum yidi, ruggan ko suuno rimata, waato maayde. Aawudo ko Ruuhu Ceniido yidi, ruggan ko Ruuhu rimata, waato yonki tabitiiki. ⁹ To en comee waḡugo geetum. Gam to en tampay, en duggan to wakkati mum warii. ¹⁰ To non, de gooduden wakkati, en gadanee himḅe fu geetum, accu dun banniraaḅe meeden goondinḅe.

Haalaaji cakitiidi e baynaade

¹¹ Daaree binniiji mawdi di binnanmi on e junḡo am. ¹² Dartooḅe hollitingo hoore mum yeeso himḅe, kamḅe doolata on juulnaago. Bee gada ḡum gam ḅe jidaa tooreego sabbu leggal Almasiihu palaanjal. ¹³ Baa kamḅe juulnaaḅe, ḅe tokkaaki tawreeta. Be jidu nun juulnodon gam ḅe keḅa juroraago on. ¹⁴ Min kan, mi jurortaako godḡum

to hinaa leggal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu palaanjal. Diga e maggal duuniyaaru tiggaa gam am, min bo tiggaami gam mayru. ¹⁵ Gam juulnaago e dullere juulnaago fu laataaki goddum, sey laataago neddo keso, tagitaado. ¹⁶ Tokku6e laawol 7ol fu, Alla hokku dum jam e endam, kam6e e Isira'iilaa6e 6e Alla.

¹⁷ Diga jooni, to goddo tooranmi kade, gam 6annu am e woodi maane 6attarde Yeesu.

¹⁸ Banniraa6e, moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon! Aami.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Efesu

Haala Puddirka

Derewol Pol ɲol do, eklesiya Efesu tan bane o winnani ɲol, amma eklesiyaaji 6aadeere leydi Asiya fu o winnani ɲol, don nun wi'ete jooni Turkiya. Der binniiji arandeeji, inne Efesu walaano der derewol ɲol. Pol e anni eklesiya Efesu, gam o wadiino ton hande duubi tati. Golle Lilaabe 19 e 20. Dum nandi hande derewol Efesu ɲol nun Koloosi 4.16 batani.

Roma nun Pol woni o winniri derewol ɲol hakkune duu6ol 62, ko Tikikus yaari ɲol. Diga fuddoode maggol, Pol hollii laawol ɲol Alla tokki o hisinira him6e diga e Yeesu Almasiihu. Alla e hoore mum resiino ko yiduno wadugo diga duuniyaaru tagaaka. Kanjum Pol noddii asiiri. O hollitii asiiri ko o resunoo wadugo diga e Yeesu Almasiihu, den o subii Pol laatoo gollantoodo asiiri on.

Baawo haalaaji di, Pol batanii goonki goondin6e hebbu6e Ruuhu Ceniido. O lundontirii ki e goonki 6e goondinay, 6e annaa Alla.

Hande non, 6e Pol winnanta hebirta semme jaalaago ekkitinoo6e fewrekuu6e, dartoo6e seekina eklesiyaaji gonudi 6aadeere Koloosi.

Haala mawka der derewol ɲol woni no him6e fu laatorii gootum diga e Almasiihu baa no 6ee laatii lenyi e him6e feere feere.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Almasiihu e eklesiya mum, 1.3-1-23
3. Yahuduube e 6e lenyi janani laatake gootum baa no 6ee laatii lenyi feere feere (2.1-3.20)
4. Eklesiya e laatii goota, amma moy fu e dokkal mum der eklesiya ka wuro (4.1-16).
5. Him6e fu e laatii gootum baa no joonne ma66e e suttontirii (5.21-6.9)
6. Kabirdum goondindo e cannooje, 6.10-24.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwi e am min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e yidde Alla. Mii winnana him6e Alla won6e Efesu, goondin6e Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, wadana on moyyere, hokka on jam.

Barke Alla wadanta him6e diga Almasiihu

³ Yettoore laatano Alla, laatiido Baaba Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Gam kawtal meeden e Almasiihu, o barkidini

en e hokkugo en barke ruuhunkeje feere feereje, yiwude dow kammu. ⁴ Diga duuniyaaru tagaaka, Alla subii en sabbu Almasiihu, gam laatoden seniife, 6e wala gacce yeeso makko. ⁵ O subii en diga aran, gam laatoden bi66e makko diga e Yeesu Almasiihu. Non non o yidiri dum sabbu geetaaku makko. Non dum fottirani mo bo. ⁶ Gam majjum, en maantee, teddinen Alla gam moyyere makko ne o wadani en, diga hokkugo en Biyiiko jidaado.

⁷ Moyyere Alla e mawni: Diga e kawtal men e Almasiihu, en pirtaama, jaafaden, sabbu yiyam makko deyyitidam. ⁸ O duudinani en moyyere makko, o hokki en hakkillo e faamu kebbuɲu. ⁹ Geetaaku makko acci o annini en asiiri sago makko, ko o resuno wadugo diga fuddoode diga e Almasiihu. ¹⁰ To wakkati warii, Alla hebbinan ko resuno wadugo, o hawritan ko woni dow kammu e dow leydi fu, o wada Almasiihu laatoo hooreejo majjum.

¹¹ Der kawtal men e Almasiihu, Alla hokkii en gedu ɲu o ha66annoo en alkawal mum, e subugo en diga law, hande no o resirno. O wadii dum, gam non o subirno e sago makko, ¹² gam maanten Alla, teddinen mo, enen artaabe subaa, watti hoolaare mum dow Almasiihu.

¹³ Onon bo, no kawtudon e Almasiihu, on nanii haala goonja, kanka woni linjiila kaa do hisinta on. No goondindon, Alla maanake on. Maane nen woni Ruuhu Ceniido mo o ha66uno alkawal mum o hokkan. ¹⁴ Ruuhu Ceniido on nun laatii hande torma barke de desanaden. En keban de to nyaalaane kisidam men hebbidii. To non en maantee Alla, teddinen mo.

Pol e du'anoo goondin6e Efesu

¹⁵ Gam majjum, min bo, no nanumi habaru no goondindon Yeesu Joomiraawo, e no jidirdon banniraabe goondin6e, ¹⁶ mi accay yettugo Alla gam moodon. De du'otoomi fu, emi siwora on. ¹⁷ Mii eela Alla Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Baaba mo tedduɲal, hokka on Ruuhu mum kokkoowo hakkillo. Ruuhu on hollita on Alla hande no o laati. ¹⁸ Mii eela Alla yaynina berde moodon, he6a paamon ko hedii on der noddoo ne o noddii on, paamon bo no barke de desanadon onon e him6e makko teddiri. ¹⁹ On paaman bo baawde mawde, semmenteeje, de o holliti dow meeden, enen goondin6e. E baawde den, e semme makko, ²⁰ o fintiniri Almasiihu diga e maayde. O joodini mo wecco junɲo makko nyaamo, dow kammu. ²¹ Hande non Almasiihu laatorii burudo laamuuji e baawdeje e semmeeje e maw6e fu. Kanko nun laatii hooreejo dow ko woodi inne fu, hinaa der duuniyaaru nuu do tan,

amma e der duuniyaaru nu yeeso bo. ²² Alla wattii huune fu ley koyde Almasiihu. O wadii mo Joomiraawo dow huune fu, o laatini mo hooreejo Eklesiya. ²³ Eklesiya kan woni 6annu Almasiihu. E makka Almasiihu hebbi, kanko mo Alla hebbi der mum.

2

Almasiihu woni Kisinoowo

¹ Onon, on maayiino gam boofi moodon e hakkeejii moodon. ² Kanji tokkunodon, hande no duuniyaaru yahirta, dowanidon hooreejo ruuhuujii kalluufi, tawaadii hakkune dow e ley. Ruuhuujii din nun gollotoo faa e hanne caka himbe yeddube Alla. ³ En fu, hande no ma66e laatnoden. Suunooji meeden tokkunoden. Ko miilooji meeden kalluufi, e jikku meeden yidi gadetteno. Gam sabbu jikku meeden nu, mone Alla nun haandannoo en hande no ma66e.

⁴ Amma endam Alla walaa kaddi, o yidii en e yidde mawne. ⁵ Gam majjum, enen maayunoo6e sabbu boofi men, o fintidini en e Almasiihu. E goonja, gam moyyere Alla kisudon. ⁶ No een kawti e Yeesu Almasiihu, Alla fintidini en e makko, joodidini en e makko dow kammu. ⁷ O wadii dum gam o hollita en geetaaku makko. Jaamanuujii garooji fu yi'an manju moyyere makko ne foonnirtaake godfum. O wadanii en ne gam een kawti e Yeesu Almasiihu. ⁸ Gam sabbu moyyere Alla kisudon, e gam on goondinii Almasiihu. Kisidam moodon laati nun dokkal Alla, golle moodon bane. ⁹ Kisidam mon yiway diga e mon, gam to godfo hebu juraago. ¹⁰ Alla nun wadi en, kanko tagi en diga e kawtal men e Yeesu Almasiihu, gam golle boodde. Golle boodde den, Alla siriyake de diga aran gam gaden de.

Almasiihu laatini en gootum

¹¹ Yahuduube e woodunoo maane juul-nol e 6alli mum, 6ee jidi bo noddeego «juulniibe.» Onon 6e laataaki Yahuduube, on goodaa hande maane nen e 6alli mon, go 6ee nodda on «heefere.» To non ciwtoree ko laatnodon. ¹² Wakkati mum, on goodaano Almasiihu, on kawtaano e Isira'iilaa6e, on galaano der alkawalji di Alla ha66uno. On kedaakino godfum yeeso, on goodaano bo Alla der duuniyaaru. ¹³ Amma jooni, no kawtudon e Yeesu Almasiihu, onon woddinoobe, on 6attinaama diga e yiyyam makko deyyitiidam. ¹⁴ Gam Almasiihu nun laatii jam meeden. O wadii laatiibe Yahuduube e 6e lenyi janani laatii gootum, diga e hokkugo yonki makko dow leggal palaanjal. Hande non o pusiri bombooru gaynu nuu do seennunoo 6e. ¹⁵ Almasiihu

moytii Sariya e umurooje mum, e kakkilanol mum fu. Non non o wadii Yahuduube e 6e lenyi janani fu laatii lenyol kesol, gam 6ee kawti e makko. Hande non o jonniri jam hakkune ma66e. ¹⁶ Diga e maayde makko dow leggal palaanjal o weldiniri 6e e Alla. O hawtii 6e 6e laatii 6annu gootol diga e maayde makko. Diga e palaanjal nal, o sottiniri gaynu tawanooju hakkune ma66e. ¹⁷ Almasiihu warii fiinii habaru jam caka moodon, onon 6e lenyi janani woddinoobe, e onon Yahuduube 6adinoobe. ¹⁸ Gam sabbu Almasiihu, en fu, en keebii laawol yottaago to Baaba, e ballal Ruuhu gooto.

¹⁹ Hande non, on laataaki kade ho66e, dum bo janan6e. On laatodake 6e genni goori e himbe Alla, oon himbe wuro Alla. ²⁰ On mawnira, faa ni towa, ni laatao suudu Alla Joomiraawo ceniinjal. ²² No kawtudon e makko, on laatake mahirdum to Alla wonoto diga e Ruuhu mum.

3

Pol, lilaado caka 6e lenyi janani

¹ Min Pol, mii ma66aado der kasu gam golle Yeesu Almasiihu caka moodon, onon 6e lenyi janani. ² Seko walaa, on nani habaru golle de Alla yowanimmi e moyyere mum, mi wada gam mon. ³ O hollitanake am, o faaminimmi asiiri ko o resi o wada. Kanjum nun binnanmi on e haala sedda. ⁴ To on janjii derewol am, on annan no paamirmi asiiri dow Almasiihu. ⁵ Asiiri on, himbe hollaakano dum der jaamanuujii jawtudi. Amma jooni, diga e Ruuhu Ceniido, Alla hollitii dum lilaabe e annabiibe 6e o su6i 6e gollanoo mo. ⁶ Nani do no asiiri on laatori: Diga e linjiila, 6e lenyi janani hebi gedu mum der moyyereji desaadi, hande no Yahuduube he6iri. Be laatake jokkule 6annu gootol, 6ee goodi alkawal gootal gam 6e kawtii e Yeesu Almasiihu.

⁷ Linjiila kan nun laatiimi gollotoodo mum, sabbu moyyere ne Alla wadanimmi e golle baawde mum. ⁸ Min 6uri goondin6e fu faandugo. E non, mi he6ii moyyere waajaago 6e lenyi janani habaru jawdi gonuni der Almasiihu, ni faamataako. ⁹ Mi he6ii bo dokkal faamingo no Alla tagudo huune fu hebbinirta ko o resuno o wada, cuudinoodum diga den. ¹⁰ Hande non Eklesiya anninirta woodu6e baawde e semme dow kammu, no faamu Alla duudiri. ¹¹ Non o resunoo o wada diga 6ooydum, ko o hebbini dum diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹² En kawtii e Almasiihu, en goondinii mo, to non, en baawan ko fattii

Alla e hoolaare. ¹³ Kanjum wadi mii eela on, to on accee berde moodon biisoo sabbu tooraaji di ke6ammi gam moodon. Tooraaji din laati nun teddujal moodon.

Yidde Almasiihu yidi en

¹⁴ Gam sabbu dum don fu, mii jiccanoo Baaba. ¹⁵ Diga e makko lenyi gonudi dow kammu e leydi fu hebi inne mum. ¹⁶ Mii eela Alla mo teddujal manjal semmidina berde mon e baawde Ruuhu mum Ceniido. ¹⁷ Mii eela Almasiihu wonoo der berde moodon, diga e goondingo mo. Mii eela mo kade, cemmidee der yidde, gadee dadi der mayre. ¹⁸ Hande non paamirton, onon e himbe Alla fu, no yidde Almasiihu foti yaaugo e juutugo e luggugo e towugo. ¹⁹ Mii eela Alla annina on yidde Almasiihu burune faamu fu, gam laatonon hebbu6e, Alla bo hebba der moodon.

²⁰ Alla gollotoodo der meeden e baawde mum, wadana en bura ko eeleten, e ko miiletan fu. ²¹ Teddujal laatanoo mo der Eklesiya, diga e Yeesu Almasiihu, der jaamanuui fu, faa abada abadin! Aami.

4

Laataago gootum der goondinki

¹ Mii eela on, min ma6baado der kasu gam Joomiraawo, goniree no fottiri hande no Alla noddiri on. ² Buytee ko'e mon, laatee diggu6e e munyu6e. Munyane himbe e yidde. ³ Tinnee oon laatii gootum hakkune mon, diga e jam mo Ruuhu Ceniido hokkata on. ⁴ Bannu gootol nun woni, e Ruuhu gooto, non bo gootum woni ko tammihidon yeeso, dum Alla noddani on. ⁵ Joomiraawo gooto nun woni, e goondinki gooti, e batisi gooti. ⁶ Alla gooto nun woni, laatiido Baaba himbe fu, laamanii6o himbe fu, gollotoodo diga e himbe fu, gonudo der himbe fu.

⁷ Moy meeden fu hebi dokkal moyyere, jaka no Almasiihu yidrani dum. ⁸ Dewtere wi'ii:

«O eencii dow, o yaarii nanjaa6e, o hokkii himbe dokke*»

⁹ Ume nun «o eencii dow» yidi fillitaago? Ko dum fillitii woni, o artii o jippii der nokkuure to buri luggugo der leydi.

¹⁰ Jippiido on woni, «eencudo» faa dow kammu, gam o hebba duuniyaaru fu.

¹¹ Kanko nun hokki wo66e 6e laato lila6e, wo66e annabi6e, wo66e waajotoo6e, wo66e bo durugo himbe, e jannjingo 6e. ¹² O wadii dum gam o siriyoo himbe Alla gam golle, 6e mawninira 6annu Almasiihu. ¹³ Hande non tinnortoden ke6en goondinki gooti, e annal Bid6o Alla gootal, laatoden maw6e, jottoden to Almasiihu woni laatoden hande no o wa'i. ¹⁴ Den, en laataatako kade sukaa6e wifitintee6e nokku fu, hande laanayel

diyam nel galmaaji diyam yaarata to yidi. Den bo, jannjinoo6e pewe majjintaa en e yoyre mum. ¹⁵ Amma to een bata goonja e yidde, en mawnan der huune fu, een poonnorii Almasiihu laatiido hooreejo. ¹⁶ Diga e makko nun jokkule 6annu fu jogontirii. To jokkulal fu e wada golle mum, den 6annu mawnan, yaha yeeso der yidde.

Almasiihu laatinii en hey6e

¹⁷ Mii bata on, mii batitoo e inne Joomiraawo, to on nyaamee goonki mon hande heefer6e, 6e miilooji mum majjinta dum. ¹⁸ Hakkillo ma66e ni66ii, 6ee boddodii yonki ki Alla hokkata. Be galaa annal, ko berde ma66e e yoori. ¹⁹ Be anna suttontirgo ko woodi e ko halli, 6ee nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu, 6ee gada ko berde ma66e yidi.

²⁰ Amma onon, kanjum bane jannjinadon e Almasiihu. ²¹ On nanii habaru makko, on jannjinaama goonja gonuka e makko. ²² To non, borte jikku moodon nu gonunodon e muudum. Kanjum woni suunooji 6annu kalkooji yonkiiji moodon. ²³ Accee Ruuhu Alla latina yonki moodon e hakkillo moodon kesum. ²⁴ Bornee jikku kesu nu Alla tagi dow nandi mum he6a gonodon no foonnitorii e no laafiri, yiwudum diga e goonja.

²⁵ Ton non, accee batugo fewre, moy mon fu bata bannun goonja, gam en fu, en laati nun jokkule 6annu gootol. ²⁶ To mone wadii on, to on gadee hakke. To on accee mone wada on faa naaje yana. ²⁷ To on kokkee Seydan laawol der moodon baa sedda. ²⁸ Bujjannoodo acca guyka mum, wada golle geete e semme 6annu mum, gam he6a ko wallirta woodu6e haaje. ²⁹ Haanay haalaaji bondi e wurtoo diga e kunnude moodon. Ko haani gadon woni, baton haalaaji nafaooji, cemmidiinooji goondinki wo66e, gam kettinaniibe on nana ko nafata dum. ³⁰ To on mettinee 6erne Ruuhu Ceniido mo Alla maanorii on, gam o rindina on nyalaane darnal. ³¹ Ikkinee ko haadi e gaynu, e mone, e palmooje, e jennooje e huune ko halli fu caka moodon. ³² Gadontiree ko woodi hakkune mon. Jurmintiree, moy fu yaafano bannun, hande no Alla yaaforanii on, sabbu kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

5

Wonaago der jaynoj

¹ Jooni on laatike bi66e Alla yidaa6e, gam majjum, yemminee mo. ² Yidde ardanoo goonki mon, hande no dum laatii e Almasiihu. O yidii en, faa o hokki yonki makko gam meeden. O laatake sadaka e kiisaadum pottandum Alla.

³ On laatike himbe Alla. Gam majjum haanay jeenu, e cobudum fu, e suuno,

batanee caka mon. ⁴ Hande non bo, haanay haalaaji centiniidi, di walaa hoore, e haalaaji baanji baanji, nanee caka moodon. Ko haani wurtoo e kunnude moodon woni, jetton Alla. ⁵ E haani paamon faa wooda: Jeenoo6e e sobu6e e suunaabe, gam suno laati nun saafugo tooruure, 6ee don fu walaa gedu der Laamaare Almasiihu e Alla.

⁶ To on accee goddo majjina on e haalaaji baanji baanji, gam iri majjum nun wadata mone Alla dow salii6e dwtanaago mo. ⁷ Sabbu majjum, to on kawtee e him6e iri ma66e. ⁸ Aran, der niwre gonunodon, amma jooni, gam kawtal moodon e Joomiraawo, on naati e jayjol. To non, buuree hande 6i66e jayjol. ⁹ Gam ko jayjol rimata woni: geetaaku e foonnitaare e goona fu. ¹⁰ Liinyee ko fottanta Joomiraawo. ¹¹ To on gattee juude mon e golle gadeteede der niwre, de walaa nafuwe, amma cumpitee de. ¹² Ko him6e 6en wadata e suude, baa batugo dum e sentinii. ¹³ Amma to huune sumpitaama, jayjol hollitan no dum laatii. ¹⁴ Huune ko wurtii fu, laatoto jayjol. Gam majjum acci e wi'ee:

«Finu e doynol maa, an daaniido!
Umma hakkune maay6e,
Almasiihu yaynante jayjol mum.»

¹⁵ Gam majjum, kakkilane yaa duu mon dow no gonirton, to on laatee hande 6e galaa hakkillo, amma laatee hakkil6e. ¹⁶ To on majjinee wakkati, gam nyalaade de gonuden e mum jooni e halli. ¹⁷ Gam majjum, to on laatee 6e walaa hakkillo, amma paamee ko Joomiraawo yidi. ¹⁸ To on accee bagi doyya on, gam edam watta him6e der hallumaru, amma, kebbe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Cemmidinontiree e jimi jabuuraaji e jettooje, e jimi ruuhunkeeeji. Jimanee Joomiraawo, maantee mo e 6erde mon fu. ²⁰ Jettee Alla Baaba wakkati fu e gam huune fu, e inne Joomiraawo meedeen Yeesu Almasiihu. ²¹ Moy moodon fu dwtano banniraawo mum gam teddingo Almasiihu.

Joonne banjontir6e

²² Onon rew6e, dwtanee wor6e moodon hande no dwtorantodon Joomiraawo. ²³ Gam gorko nun laatii hooreejo dow debbo muudum, hande no Almasiihu laatorii hooreejo dow Eklesiya. Kanko woni kisinoowo Eklesiya, laatiika 6annu makko. ²⁴ Hande no Eklesiya dwtorantoo Almasiihu, hande non debbo fu, haani dwtorano gorko mum, dow huune fu.

²⁵ Onon wor6e bo, jidee rew6e moodon hande no Almasiihu yidiri eklesiya. O yidii ka, faa o hokki yonki makko gam makka, ²⁶ gam o loota ka e diyam, o laa6ina ka e haala makko. ²⁷ O wadii dum, he6a o

darina ka yeeso makko e teddujal, ka laattoo ceniika, ka walaa aybe, dum bo tuni, maa bo boofol gom, e huune ko nandi e mum fu. ²⁸ Hande non, haani wor6e yidira rew6e mum, hande no 6e jidiri 6alli ma66e. Jidudo debbo mum, yidii hoore mum. ²⁹ Dadey, goddo meeday ko wanyi 6annu mum. Amma oo nyaanna nol, oo hinnoo nol, hande no Almasiihu wadanta Eklesiya, ³⁰ gam enen nun laatii jokkule 6annu makko. ³¹ Kan wadi dewtere wi'i: «Gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, 6e fu dido, 6e laattoo 6annu gooto!» ³² Asiiiri mawdo nun don. Amma, Almasiihu e Eklesiya mum nun batananmi. ³³ Amma onon ko yaali on woni, gorko fu yida debbo mum, hande no yidiri hoore mum. Debbo bo teddina gorum.

6

Sukaabe e saareeji mum

¹ Onon sukaa6e, dwtanee saareeji moodon, gam sabbu Joomiraawo, kanjum laatii ko fotti. ² «Teddin baaba maa e inna maa.» Kanka woni umuroore arandeere, goodune alkawal. ³ Den: «a he6an barke, balde maa juuta der duuniyaaru.» kan woni alkawal njal».

⁴ Onon saareeji, to on mettinee 6erde sukaa6e moodon, amma, eltee 6e, oon ekkitina 6e laawol Joomiraawo hande no haani.

Maccube e joomiraabe mum

⁵ Onon maccube, dwtanee joomiraabe moodon 6e duuniyaaru do, e kulol e diwnugo, e 6erde laa6ude, hande no dwtorantodon Almasiihu. ⁶ Dwtanee 6e, hinaa yeeso ma66e tan, gam fottango 6e. Amma dwtanee 6e gam on maccube Almasiihu, wadoo6e ko Alla yidi e 6erde goote. ⁷ Jagganee 6e e seyo, hande Joomiraawo nun jaggantodon, him6e bane. ⁸ Gam oon anni neddo fu gadudo ko woodi, he6an riiba majjum to Joomiraawo, baa to oo dimo, dum bo maccudo.

⁹ Onon joomiraabe bo, jogoree non maccube moodon. Accee nyaasitaago 6e. Annitee, onon e ma66e fu, Joomiraawo gooto goodudon dow kammu, o 6urontirtaa bo him6e.

Kafiridum goondindo

¹⁰ Ko horii wi'ugo on woni: Accee baawde Joomiraawo mawde semmidina on. ¹¹ Ettee kafiridum dum Alla hokki on fu, gam baawon daraago yeeso dabareeji Seydan. ¹² Gam e him6e bane kafidinten, amma e ruuhuui kalludi, tawaadi dow kammu, goodudi baawde e semme, e laamanii duuniyaaru nu niwre. ¹³ Gam majjum, ettee

ka6irdum dum Alla fu, gam baawon ko darii to nyalaade kallude warii, ke6on semme 6aawo to hawre heennyii.

¹⁴ To non, ummee daree. Ka66ee goonja hande 6el6elol e punjuli moodon. Bornee foonnitaare hande toggoore janni ne konu. ¹⁵ Tinnaare waajaago linjiila ka jam laatoopade moodon. ¹⁶ Wakkati fu, jogee goondinki hande ta66ordum kure. E makki nyifirton kure Ibiliisa de yiite. ¹⁷ Kuunee kisidam hande huuneere janni, jogee haala Alla hande kaafahi ki Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Wakkati fu gadee du'aaje feere feere. Eelee ballal Alla hande no Ruuhu Ceniido hollitirta on. Deenee e tinnaare! To on accee du'anaago him6e Alla. ¹⁹ Du'anee am min bo, gam Alla hokkammi boliide pottude, mi anninira e cuusal, goonja cuudiika der linjiila. ²⁰ Kanka nun laatiimi lilaado mum, mii ha66iraa callalluuji. Du'anee am, gam mi waawa ko waajii ka e cuusal, hande no haaniri.

Baynaade

²¹ Mii yidi onon bo, annon no gonirmi e ko gadanmi. Gam majjum, Tikikus banniraawo meeden jidaado, gollantoodo Joomiraawo e hoolaare, humpitan on habaru am fu. ²² Mii lila mo e moodon, gam annon no men goniri, o fukkina hakkillo moodon.

²³ Banniraabe, Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on jam e yidde, o hokka on goondinki bo. ²⁴ Yidu6e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu fu, e yidde ne heennyataa, moyyere Alla laatanoo dum.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Filippi

Haala Puddirka

Filippi tawaaka maa der leydi Eropa, weccooe Maseduwaan to Romankeeye laamanii. Der jahaanjal dɔɗaɗal ɲal Pol wadi kanko e Silaasi gam waajaago linjiila, der maggal nun o waaji him6e Filippi, go eklesiya fuddi, Golle Lilaabe 16.12-40. Eklesiya arandeya nun don ɲa Pol tiggi der leydi Eropa. Sabbu tooraaji ummiidi nun Pol nanɲaa ma66aa der kasu. Diga kasu don nun o winnani him6e Filippi derewol ɲol do.

Wo66e e miila Efesu nun Pol woni der kasu go o winniri derewol ɲol. Wo66e bo e miila Kaysariya nun, amma to nandi goonja ɓuri woni Roma. Amma e nun fu Pol e miili yooftintine, o yaha to him6e Filippi gam o walla 6e, goondinki ma66e beydoo, berde ma66e wela.

Pol yettii him6e filippi gam ballal ɲal 6e balliti mo dow dokkal ɲal 6e lildani mo diga e junɲo Epaforoditus. Baawo mum, o batii 6e no o wonorii, e ko wadata to o woni. O semmidinii 6e 6e daroo der goonja linjiila no haaniri, o tiidini 6e 6e gonoo der joonne seese hakkune ma66e, ko dum laatoo bo, sey moy ma66e fu buyta hoore mum.

Wo66e innii derewol ɲol, «derewol seyo» gam boliide ceyee, belbeltee kebbude der maggol.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje 1.1-12
2. Habaruuji dow Pol 1.13-26
3. Wonaago der nannantiral e buytugo hoore mum 1.27-2.18
4. Habaruuji dow Timote e Epaforoditus 2.19-30
5. Hakkilango waajotoo6e fewoo6e, e kujje kallude 3.1-4.9
6. Jettooje e cannooje 4.10-23

Sannoore

¹ Min Pol e Timote, maccu6e Yeesu Almasiihu, winnani seniibe hawtu6e e Yeesu Almasiihu won6e Filippi derewol ɲol, e onon ardiibe e gollotoo6e der eklesiya.

² Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokka on moyyere e jam!

Pol e du'anoo 6e Filippi

³ Mii yetta Alla am de ciwtormi on fu. ⁴ Wakkati du'antoomi on on fu, e 6erne welne du'ortoomi, ⁵ diga nyalaane arandee faa jooni, on darorake am, on ballii am waajaago linjiila. ⁶ Mii tabbitini, Alla puddudo golle muudum boodude der moodon hebbinan de, der nyalaane Yeesu Almasiihu. ⁷ E fotti, mii woodi miilooji

dii dow mon on fu, gam mii watti on der 6erne am. Gam baa no ka66aami callalluuji gam mi seedanake linjiila tabbitinmi ka, on darorake am, on kawtii e am der moyyere ne. ⁸ Alla woni seedeejo am, mii yidi on on fu e yidde Yeesu Almasiihu.

⁹ Ko eelananmi on Alla woni, beydodon yeeso yeeso, dow yidde, e dow annal, e suttontirgo goonja e fewre, ¹⁰ gam baawon annitingo ko ɓuri nafugo, laatodon laa6u6e, 6e galaa gacce der nyalaane Almasiihu witoyta. ¹¹ On kebbinaama 6i66e foonnitaare yiwude diga e Yeesu Almasiihu, gam inne Alla teddinee, yettee.

Almasiihu woni yonki

¹² Banniraabe, mii yidi, annon dum do: ko hebiimi walli linjiila yahugo yeeso. ¹³ Him6e hiitorde wuro laamiido, e wo66e, e nokku fu e anni no gam Almasiihu nun ma66aami der kasu. ¹⁴ Ma66ol am accii banniraabe duu66e beydii hoolaago Joomiraawo, 6e accii hulugo, 6e beydi cuusal dow waajaago haala Alla.

¹⁵ E goonja, woodi waajotoo6e habaru Almasiihu gam nawniraagu e jeddi, amma e woodi waajortoo6e e miilooji boodudi. ¹⁶ Bee do e wada dum gam bee jidi Almasiihu, 6ee anni mi yowanaama ha6ango linjiila. ¹⁷ Amma 6ee to, e waajo habaru Almasiihu gam nawniraagu, miilooji ma66e bo laa6aa, kade bo, 6ee daarta beydugo toora callalluuji am der kasu.

¹⁸ No 6e baajori fu, dum fillataa am! to yidi anniyaaji ma66e laatoo bondi maa bo boodudi, anni inne Almasiihu waajee tan, mii seyii, mi seyoto bo kade. ¹⁹ Gam mii anni heenyitirde toora kan laatotoo kisiidam am, gam sabbu du'aaje moodon, e ballal Ruuhu Yeesu Almasiihu. ²⁰ Mii hedii sanne, mii woodi bo tammuwe, mi hebataa senteene goddum. Amma hande no baadey, nun jooni bo, mii anni mi teddinan Almasiihu e tinnaare, der gurnam am, baa to mii wuuri, baa to mi maayi. ²¹ Min kan, Almasiihu woni gurnam am, maayde laatani am nun riiba, ²² amma, to wonaago am e duuniyaaru waddanan am wadugo golle nafaooje, den mi annaa du ume nun cubanmi. ²³ Mii wada berde didi: ko jidumi woni, mi yaha mi wonda e Almasiihu, kanjum ɓuranimmi woodugo. ²⁴ Amma gonki am e duuniyaaru ɓuran nafugo on. ²⁵ Mii hoolii, mii anni mi wonoto e duuniyaaru taw, mi wonda e moodon on fu, gam beydodon yeeso, berde moodon wela gam goondinki, ²⁶ hande nun, to mi wittoyo to moodon, daliila juroraago kawtal mon e Yeesu Almasiihu beydoto.

²⁷ Amma, sey no gonirdon fotta e linjiila Almasiihu, gam to mi warii daarugo on, naa bo to mi waray, mi nana oon

tabitii der hakkillo wooto, oon ka6a gam goondinki linjiila e 6erde goote, ²⁸ to on accee way6e huunna on baa sed6a, kanjum hollitinta seedaaku halkere ma66e, amma onon, kisidam moodon, dum fu diga to Alla dum yiwi. ²⁹ On kokkaama moyyere goondingo Almasiihu, kanjum tan bane, on kokkaama bo moyyere tooranaago mo, ³⁰ e daranaago hawre woore ne ji'udon mii ha6a, e ne nanoton kade mii ha6a faa jooni.

2

No Almasiihu leesiniri hoore mum, e no Alla mawniniri mo

¹ Almasiihu deyyitini 6erde moodon, semmidini on der yidde, oon kawti e Ruuhu, oon goodi yurmeene e endam, naa noy?

² To non kan, kebbinee seyo am e laataago gootum hakkune moodon: yidde moodon, e 6erde moodon, e miilo moodon laatao gootum. ³ To on gadee goddum e miilooji burontiro, naa bo e manju hoore; amma leesinee ko'e mon, moy mon fu daara wo66e hande 6uru6e dum. ⁴ To goddo moodon daarta ko nafata dum tan, amma daarta ko nafata wo66e bo. ⁵ Goodee hakkune mon, miilo 7o Yeesu Almasiihu woodunoo.

⁶ Kanko potindoo e Alla diga fuddooode, e non fu, o daaray fotugo makko e Alla hande huune ko o jogitinto,

⁷ amma o buyti hoore makko, o etti jayri maccu6o, o nandi e him6e, o tawaama oo laatii neddo deydey.

⁸ O leesinii hoore makko, o downtanii Alla faa o maayi, o maayi dow leggal palaanjal.

⁹ Gam majjum, Alla etti mo faa dow, hokki mo inne 6urne inde fu manju,

¹⁰ gam to inne Yeesu noddaama, doole him6e fu jiccoo dow kammu e dow leydi, e der leydi fu,

¹¹ kade bo him6e fu batan wi'a, Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo, gam inne Alla Baaba teddinee.

Jaynee der duuniyaaru

¹² Gam majjum, banniraabe am yidaabe, hande no dowtoridon wakkati fu, hande nun, gadee kolliton kisidam moodon e kulol e diwnugo, hinaa to mii wondi e moodon tan, amma baa no mii boddodii on bo. ¹³ Gam Alla e hoore mum nun gollata der moodon, faa jidon ko weli mo, gadon dum bo.

¹⁴ Ko gadoton fu, to on dumbitee, to on ka6ee bo, ¹⁵ gam laatodon 6e walaa gacce, laabu6e, 6i66e Alla 6e walaa ko elee, won6e der jaamanuuru biisiinu, oonyiinu, laatodon yainoo6e der duuniyaaru hande fitillaaji. ¹⁶ Oon baajoo 6e haala ka yonki

gam mi juro der nyalaane wittooyo Almasiihu, mi anna doggudu am e comuri am waday baanji.

¹⁷ Golle moodon laatake hande dokkal goondinki mon. Baa to yiyam am reyyitake dow dokkal moodon, mii seyorii dum, mii seyorii on bo on fu. ¹⁸ Hande non onon bo, ceyee, ceyodee e am.

Timote e Epaforoditus

¹⁹ To Joomiraawo Yeesu jabii, 6oooytaa mi lilan Timote to moodon, gam min bo, mi he6a habaruuji moodon di o waddanoytammi, di cemmidinammi, ²⁰ gam mi walaa goddo jidudo on hande am, paaliido on e goonja, to hinaa kanko, ²¹ horiio6e fu haaje mum tan miijantoo, hinaa dum Yeesu Almasiihu. ²² Oon anni Timote hollitii oo laatii koolaado, o gollodake e am gam waaji linjiila hande no biiddo gollorantoo baaba mum. ²³ Kanko miilumi lilugo to moodon law, to mi annii no haala am laatortoo. ²⁴ Mii hooli Joomiraawo, do e yeeso sedda, min e hoore am mi waran to moodon.

²⁵ Amma mi tawi e haani mi lila banniraawo am Epaforoditus, gollodiido am, e wallitammi hawre, kanko lilunodon to am gam o wallammi huuntugo haaje am. ²⁶ Emo humpaa on boodum on fu, kade bo o toorakeno sanne no nanudon emo nyawi.

²⁷ E goonja, o nyawiino sanne faa o 6adii maayugo, amma Alla yurmako mo, kanko tan bane Alla yurmii, baa min Alla yurmako am, gam to mi he6u biisere 6erne dow biisere 6erne. ²⁸ Kan wadi, jidum lilugo mo law to moodon, gam 6erde moodon wela e yi'ugo mo, min bo, biisere 6erne am buytoo. ²⁹ Cilminee mo e inne Joomiraawo e seyo manjo. Teddinee him6e hande makko, ³⁰ gam der golle Almasiihu o 6adino maayugo, o hokkii yonki makko der kalire gam o hebbita ko on baaway wallugo am wadugo.

3

Goonjaaku, sey der Almasiihu

¹ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni: Ceyoree Joomiraawo. Mi somataa mayitaaago goota kan der binni am, gam kanjum tabbitinta faamu moodon. ² Kakkilane him6e nandu6e e dawaadi, e gollotoo6e hallu6e, jeeyan6e on juulnaago! ³ Gam enen woni julniio6e e goonja, enen saafiroo6e Alla e Ruuhu, jurorto6e Yeesu Almasiihu, 6e koolaaki ko'e mum. ⁴ Min e hoore am, mi waawanno yowugo hoolaare am dow gadu bannu. Wo66e e miili waawan hoolaago hoore mum, hako min. ⁵ Mii julnaado nyaanne jeetatawre, mii Isira'iilaajo yiwudo e lenyol Benyamin, mii Iburaninkeejo 6ii Iburaninkeejo. Dow wecco tawreeta, mii Farisaajo, ⁶ ko yaalani tinnaare, mi tooriino

eklesiya, dow wecco foonnitaare ko tawaa der sariya, mi walaa gacce. ⁷ Dum don fu daarunoomi hande riiba, amma jooni mi daarii dum baanji gam Almasiihu. ⁸ E goonja, mi daarii huune fu baanji, gam mi hebii ko buri dum teddugo, kan woni annugo Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Gam makko, mi majjini huune fu, daarumi dum hande buuri, gam mi heba mo, ⁹ mi tawee e makko, hinaa e foonnitaare yiwune diga dwtanaago tawreeta, amma e foonnitaare yiwune diga goondingo Almasiihu, ne Alla hokkata goondinbe. ¹⁰ Min kan, sago am woni annugo Almasiihu e baawde pintol mum, mi heba gedu am der toora makko faa mi nanda mo der maayde makko, ¹¹ gam no dum wadi fu, min bo, mi heba yottaago nyalaane pintol maaybe.

Doggango far to riiba

¹² Mi wi'ay mi hebii ko kebal am, naa bo mii kebbudo, amma emi jokki doggudu am gam mi happa njal law. Min e hoore am Yeesu Almasiihu happii am. ¹³ Banniraabe am, min e hoore am, mi wi'ay mi happii njal ko, amma ko gadanmi nun: Emi yeg-gita ko yawti, mii foonnani ko woni yeeso, ¹⁴ mii doggana heennyitirde gam mi heba riiba, noddoo ne Alla noddi en diga dow kammu gam kawtal men e Yeesu Almasiihu.

¹⁵ To non en fu, enen bennube der goondinki, sey gooden iri miilo noo, amma dow gokka, to on goodi miilo wonjo no paamirton, Alla hollan on ko haani. ¹⁶ Amma to jottiden do, sey tokken laawol njal jaheten e mum jooni.

¹⁷ Banniraabe, on fu, yemminee am, daaree wa'ube hande no ji'udon emen laatii. ¹⁸ Gam duube e yaha hande waybe leggal Almasiihu palaanjal, mi batiino on ka de duuddum, jooni bo, mii batitoo on ka e bo-ji, ¹⁹ heennyitirde ma66e laatoto halkere, deedi ma66e laatii tooruje ma66e, 6ee juroro ko waddanta 6e senteene, huune duuniyaaru tan 6e miijanto. ²⁰ Amma enen, dow kammu jeyaden, diga ton kediden Kisinoowo men, Joomiraawo Yeesu Almasiihu wara. ²¹ Kanko o waylitan balli meeden centiniidi, o nandina di e banu makko teddujol, o wadan dum diga e baawde kokkude mo laamanaago huune fu.

4

Ceyoree kawtal mon e Joomiraawo

¹ Gam majjum, banniraabe am yidaabe, mii woodi kumpa yi'ugo on sanne, onon laatii seyo am, e tuutawal am, tabitee hande nun der kawtal mon e Joomiraawo, onon yidaabe am.

² Mii wi'a Ewodi e Sintis 6e gonda der hakkillo wooto gam Joomiraawo. ³ An der lidoowo e am koolaafo, mii eelee ballaa rew6e 6en, 6e gollidii e am gam waaju linji-ila, kam6e e Kelema e gollodiibe e am won6e, inde ma66e winnaama der dewtere yonki.

⁴ Wakkati fu, ceyee der kawtal moodon e Joomiraawo, mii batitoo ka kade, ceyee! ⁵ Acee him6e fu annita neddaaku moodon. Joomiraawo badake warugo. ⁶ To on acee berde moodon biisoo gam goddum, amma huune fu kollee dum Alla. Du'ee, eelee, eel-itee, jettee Alla. ⁷ Jam Alla burudum faamu fu, reena berde moodon e miilooji moodon der kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

⁸ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni, miilane ko laatii goonja, ko foti teddineego, e poonnitiidum, e laa6udum, e kaanudum yideego, e ko manetee, e kaanudum yet-teego, e ko haani maanteego. ⁹ Ko janjnimi on jabudon, nanudon, ji'udon e am, golloree dum, Alla mo jam wonda e moodon.

Pol e yetta gam ballal

¹⁰ Mii seyorii Joomiraawo sanne, gam on pudditake miilango am. E goonja oon goodunoo miilooji dii dow am, amma on kebayno laawol hollitingo dum. ¹¹ Hinaa gam dullere acci ko mii bata ka, gam mi ekkitake seyoraago no gonirmi fu. ¹² Mii waawi wonaago der dullere, mi waawan bo ko woni der kebal. Der wakkatiiji fu e no dum laatii fu, mi ekkitake wonaago der haarande e rafo, der goonnan e dullere. ¹³ Mi waawan ko wadi huune fu, gam sabbu cemmidiinoowo am. ¹⁴ Amma e nun, on gadii ko woodi, no balludon am der toora am.

¹⁵ Onon 6e Filippi, oon anni no yiwumi Maseduwaan, der wakkati puddumi wajaago linjiila, eklesiya gom hawtay e am dow hokkugo e jabugo, to hinaa onon, ¹⁶ onon tan wallimmi, gam no jahumi Tesalonika, on liddii am ballal de didi mi huntira haaje am. ¹⁷ Dum wi'ay no ballal nun daartanmi, ko daartanmi woni, biikkon goondinki moodon beydoo faa duuda. ¹⁸ Mi hebi ballal moodon njal lildudon am fu e junjo Epaforoditus, njal heyii am faa buri haaje am. Njal laatake hande wardi beldo, hande sadaka, dum Alla jabi. ¹⁹ Alla am huunta haajeeji moodon fu, jaka goonnan mum teddujal, dum wadoo der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁰ Teddujal wananoo Alla Baaba meeden faa abada, Aami!

Cannooje

²¹ Cannee seniibe hawtu6e e Yeesu Almasiihu. Banniraabe wondu6e e am sannii on. ²² Goondinbe won6e do fu sannii on, won6e der wuro Kaysara bo sannii on puy.

²³ Moyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonda e moodon!

Derewol nɔl Pol wɪnnani 6e Koloosi

Haala Puddirka

Der wakkati gooti nun Pol wɪnni derewol Koloosi, e nɔl Efesu. Wannarde Koloosi tawaaka maa der Turkiya ni jooni. Pol bane titi eklesiya kan, amma gollodintooɓe mo gooto mum nun. Epafaras nun waajii 6e linjiila. Wadoto Epafaras nun maatini Pol tooraaji di goondinɓe Koloosi woodi, gam woɓɓe yahii ton e janjina haalaaji di yaaday e linjiila. Kanjum laatii ko woɓɓe daari annal lugguɗal. Ekkitinooje den yiwii diga e Yunaninkeeɓe, go dɔm hawrontiri e tawaanjal Yahuduuɓe, e gaɗu maɓɓe, hande jon saafugo malaykaaɓe, e haala juulnol. Boofi jannjinteedi dɪn e wittina himɓe der dɔwtanaago tawreeta Muusa. Baawo no Pol sanni 6e hande no o woowi wadugo. O batanii Almasiihu e golle mum. Baawo mum o batanii 6e hawre ne o wadata gam linjiila yaha yeeso der siire Koloosi e Lawdikiya. Den o wittoy oo batana golle Almasiihu.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje, 1.1-11
2. Manju Almasiihu e golle mum, 1.12-2.19
3. Goonki goondindo laati nun goonki to neddo jey hoore mum 2.20-3.5
4. No goonki kin hollitorto, 3.6-4.6
5. Cannooje, 4.7-23.

Sannoore

¹ Min Pol, mii laatii lilaado Yeosu Almasiihu e sago Alla. Min e banniraawo meeden Timote, ² men canni on onon himɓe Alla wonuɓe Koloosi, banniraawe men hoolaabe der kawtal mum e Almasiihu. Alla Baaba meeden wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Koloosi

³ Wakkati fu, emen du'anoo on, emen jetta Alla, Baaba Joomiraawo meeden Yeosu Almasiihu. ⁴ Men nanii habaru goondinki moodon dow Yeosu Almasiihu e batane, e yidde ne goodudon dow himɓe Alla fu. ⁵ Oon goodi dum gam oon kedii ko Alla resani on dow kammu. Oon kedii ko Alla resani on gam on nanii haala goonakuwa, yiwuka e linjiila. ⁶ Linjiila kan yottake on, e rima bikkon, e sankitoo, e laya der duuniyaaru fu. Hande non dum laatii to moodon onon bo, diga nyaanne nanudon, ko paamuɗon moyyere Alla e goonja. ⁷ Epafaras banniraawo amen jidaado, gollodintoodo e amen, waajike on haala moyyere nen. Oo laatii koolaado, gollantoodo Almasiihu caka moodon. ⁸ O batii men bo yidde ne Ruuhu Ceniido watti der berde moodon.

⁹ Gam majjum, menen bo, diga men nani ka, men accay du'anaago on. Emen eela Alla hokka on hakkillo fu e faamu yiwuɗu diga e Ruuhu mum. Den on kebban annal sago makko faa wooda. ¹⁰ Hande non, on buuran der goonki pottananki Joomiraawo der huune fu. On tabitinto wadugo ko woodi feere feere, on beydoto annugo Alla. ¹¹ Emen eela Alla hokka on semme, e baawde mum tedduɗe, gam baawon tinnaago, e mungango huune fu. ¹² Jettee Alla Baaba e seyo, gam o wadii on fotuɓe heɓugo gedu der moyyereji di o resani himɓe makko, gonudi der jayɗol. ¹³ Kanko teeti en e baawde niwre, naanni en der Laamaare Biyiiko jidaado. ¹⁴ O sooditake en, o yaafii hakkeji meeden.

Tedduɗal Almasiihu

¹⁵ Biddo on nun laatii nandi Alla mo yi'ataake. Kanko woni afo, burudo huune ko tagaa fu. ¹⁶ E makko Alla tagiri huune fu, ko woni dow kammu, e ko woni e leydi, ko yi'etee, e ko yi'ataake fu, laamuuj, e baawdeji, e semmeeji, e hoorejum fu, diga e makko dum fu dum tagaa, e gam makko bo. ¹⁷ Almasiihu na'on diga huune fu tagaaka, huune ko woni fu, diga e makko dum woni. ¹⁸ Kanko woni hooreejo Eklesiya laatiika bannu makko. Kanko woni fuddoode, oo laatii arano dow fintoobe diga maayde, gam o laato arano dow huune fu. ¹⁹ Gam dum fottanii Alla ko woni der mum fu wonoo der Almasiihu. ²⁰ E Almasiihu nun o weldiniri huune fu e makko, ko woni dow kammu, e ko woni der leydi fu. O waddii jam, sabbu yiyam Almasiihu deyyitiidam dow leggal palaanjal.

²¹ Naane, oon boddodinoo e Alla, oon laatinoo wayɓe makko, gam miilooji moodon kalludi, e golle moodon bonde. ²² Amma jooni, Alla weldinii on e muudum diga e maayde Biyiiko laatiido neddo, gam darodon yeeso makko oon laatii seniibe, laabuɓe, 6e walaa gacce. ²³ Amma, sey tiidon, darodon e semme der goondinki, laaton 6e dimmataako. To on boddodee e linjiila, laatiika tammuwe meeden. Linjiila ka nanudon, waajaama der duuniyaaru do. Min Pol, kanka nun laatiimi gollotoodo mum.

Golle Pol caka goondinɓe Yeosu

²⁴ Jooni, berne am e weli gam tooraaji di keɓammi gam moodon. Hande non, kebbiniranmi ko horii der tooraaji Almasiihu gam bannu mum, laatiinɔl eklesiya makko. ²⁵ Eklesiya kan nun laatiimi gollotoodo mum. Alla yowanii am golle waajaago on haala mum deydey no ka wa'i. ²⁶ Kanjum woni asiri cuudaninoodo himɓe diga den, der jaamanuuj duuddi, amma jooni, Alla hollitii dum himɓe mum. ²⁷ Gam

Alla e yidi anningo himbe 6e lenyi janani manju asiiri mum tedduo. Asiiri on woni, Almasiihu na'on der moodon. Kanko hokki on tammuwe hebugo gedu der teddujal Alla. ²⁸ Almasiihu on nun men piinata haala mum. Emen baajoo himbe fu, emen janjina 6e e hakkillo fu, gam men jottina moy fu yeeso Alla e hebbi der kawtal mum e Almasiihu. ²⁹ Kanjum acci mii golloo, mii ha6a diga e baawde Almasiihu gollotoode e semme der am.

2

¹ Mii yidi anningo on hawre mawne ne ka6ammii gam moodon, e gam banniraabe meeden wonu6e Lawdikiya, e wo66e 6e meeday yi'ugo am e gite muudum fu. ² Mii wada dum, gam 6e ke6a cuusal, 6e kawta der yidde, 6e keewa hakkillo hebbu6o, 6e paama asiiri Alla cuudiido, kan woni Almasiihu. ³ Der makko nun jawdi ni faamu e annal fu suudii.

⁴ Mi batii ka, gam to goddo majjin on e haalaaji beldi. ⁵ Bannu am e woddodii on, amma hakkillo am e wondi e moodon. Berne am e weli gam foonnitaare tawaane caka moodon, kade bo oon darii dow goondingo Almasiihu e semme.

Wonaago goonki kesi e Almasiihu

⁶ Jooni, no on jabii Yeesu Almasiihu laato Joomiraawo moodon, tokkee mo. ⁷ Ga6ee dadi der makko, mahee goonki mon bo dow makko. Cemmi6ee der goondinki hande no janjiniradon, jettee Alla puy.

⁸ Kakkilee gam to goddo yoyra on e annal luggu6al. Kakkilane e bo haalaaji majjinooji, yiwudi e tawaan6al himbe, naa bo e semmeeji duuniyaaru. E Almasiihu bane dum yiwi. ⁹ Gam ko woni der Alla fu e yi'oo der bannu Almasiihu. ¹⁰ Onon bo, on ke6ii huune fu der kawtal moodon e makko, kanko laatii hooreejo laamuuji, e baawdeejii fu.

¹¹ Der kawtal moodon e Almasiihu, on ke6ii juulneego. Amma juulnol 6ol himbe wadata bane. Juulnol yiwu6ol e Almasiihu nun. 6ol laati nun hande moytugo baawde hakke jaaliide 6alli moodon. ¹² Diga e batisi, on uwidaama e Almasiihu, on pintidinaama bo e makko, gam on goondinii baawde Alla pintinde mo e maayde. ¹³ Onon, on maayiino gam boofi moodon, e gam on juulnaaki. Amma Alla wuuridini on e Almasiihu, yaafi boofi meeden fu. ¹⁴ O moytii derewol nyamaane men, gaccotonoo 6ol en. O ikkini 6ol, o tiggi dow leggal palaan6al. ¹⁵ O 6ortii laamuuji, e baawdeejii fu, o sentinii di yeeso himbe fu. Non Alla jaalorii di e maayde Almasiihu.

¹⁶ Gam majjum, to on nootee goddo gacoo on dow ko nyaamoton e ko jaroton, dum bo dow hakkilango nyalaade juulde, e lebbi,

maa bo dow nyalaade ciwteteede. ¹⁷ Dum fu, kollitoojum ko waroyta nun, goonja majjum fu der Almasiihu nun woni. ¹⁸ To on accee wadoo6e hande e 6uyti ko'e mum, ko 6ee caafa malaykaa6e majjina on. Koydaali ma66e 6e tokkii, 6ee mawnito dow baanji, gam miilooji ma66e 6e tokkii. ¹⁹ Be kawtay e Almasiihu laatiido hoore. Kanko nun hokkata 6annu fu ko haajaa, kanko acci jokkule e dadi fu e hawti. Kanko bo acci 6annu e mawna no Alla yidiri.

Maayidingo e wuuridingo e Almasiihu

²⁰ On maayidii e Almasiihu, burtidon e baawdeejii duuniyaaru. Den, ume wadi ko oon nyaama goonki mon hande woniibe der baawdeejii duuniyaaru? Ume wadi ko oon nooto dwtanaago bodaaji himbe resanta on: ²¹ «Taa ettu dum do, taa mettu dum to, taa meemu dum do?» ²² Bodaaji dii fu laati nun nyolooji, janjinol himbe tan nun. Alla tagii kujje fu gam nafitoroden de. ²³ Goonja nun, sujidango baawdeejii, e 6uytugo hoore mum, e toorugo 6annu mum puy, e nandi ko woodi. Amma, dum don fu nafataa goddum, suuno 6annu tan dum deyyitinta.

3

¹ Onon, on pintidinaama e Almasiihu. Gam majjum, daartee kujje gonude dow kammu to Almasiihu joodii nyaamo Alla. ² Miilane e kujje gonude dow kammu, to on kakkilane e kujje de leydi. ³ Gam on maayi, yonki moodon na'on suudi e Almasiihu to Alla. ⁴ To Almasiihu laatiido yonki moodon suppitoyke, on cuppitinto e makko onon bo e teddu6al.

Goonki kesi e kiikki

⁵ Gam majjum, baree suunooji duuniyaaru gonudi der moodon, hande jon, baadi jayni, e co6udum, e yidde baanjaare, e suunooji kalludi, e suuno woodugo huune fu. Dum don fu, laati nun caafol tooruje. ⁶ Kanjum waddata mone Alla dow saliibe ko dwtanii mo. ⁷ Onon bo, hande non nyaamirnodon goonki mon naane, de gonunodon der hakkeejii mon.

⁸ Amma jooni, boppee kujje dee do: mone, e 6ernugo, e haadugo reedu, e jennooje, e batugo kalluka. ⁹ To on pewontiree hakkune moodon, gam on boppii jikku mon kiinju, e golle mum fu. ¹⁰ On laati ke himbe hey6e. Alla tagudo huune kesum der moodon, accataa waylitingo dum, faa dum nanda e makko, gam ke6on annal kebbu6al. ¹¹ To non, walaa ko suttontiri Yahuduujjo e mo laataaki Yahuduujjo, juulniido e mo juulnaaki, janjudo e mo janjay, maccudo e dimo, gam Almasiihu nun laatii huune fu, e der moy fu.

¹² Alla su6ii on laatini on himbe mum yidaa6e. Gam majjum, goodee yurmeene

mawne, e neddaaku, e buuytugo hoore, e diggere, e munyal. ¹³ Munyontiree hakkune mon. To goddo woofanii bannun, jaafontiree hande no Joomiraawo yaaforanii on. ¹⁴ Ko buri dum fu, accee berde moodon hebba yidde, gam yidde e hawta himbe no woodi. ¹⁵ Accee jam Almasiihu laamanoo miilooji moodon, kanjum Alla nod-dani on, gam laatodon bannu gootol. To non, jettee mo. ¹⁶ Accee haala Almasiihu hebba e moodon faa wooda. Janjnontiree, tiidnontiron e hakkillo. Jimanee Alla e berde moodon fu, jettee mo e jimi jabuurraaji, e maantooje, e jimi di Ruuhu Ceniido hokkata on. ¹⁷ Ko batoton e ko gadoton fu, gadee dum e inne Yeesu Joomiraawo. Jettee Alla Baaba meeden diga e makko.

No haani goondinbe Almasiihu wonoro

¹⁸ Onon rewbe, dwtanee worbe moodon, hande no haani rewbe tokkuba Joomiraawo wonira.

¹⁹ Onon worbe, jidde rewbe moodon, to on monnane 6e.

²⁰ Onon sukaa6e, dwtanee saareeji moodon dow huune fu, gam kanjum fottanta Joomiraawo.

²¹ Onon saareeji bo, to on monninee sukaa6e moodon, gam to berde ma6be bisoo.

²² Onon maccu6e, dwtanee joomiraabe moodon 6e duuniyaaru do, dow huune fu, hinaa yeeso ma6be tan, gam himbe yetta on. Ko haani nun, jagganodon 6e e berde laa6ude, der kulol Joomiraawo. ²³ Ko gadoton fu, gadee dum e berde goote, gam Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ²⁴ Annitee Joomiraawo hokkan on riiba ka o resani himbe makko. Gam Joomiraawo mo jaggantodon woni Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko halli fu, he6an riiba golle mum kallude, gam Alla burontirtaa himbe.

4

¹ Onon joomiraabe, gadanee maccu6e moodon ko woodi, ko foonnitii. Annee onon bo oon goodii joomiraawo dow kammu.

Haalaaji cakitiidi

² Tinnee der du'aare, deenee, oon jetta Alla. ³ Du'anee men menen bo, gam Alla ma6bitana men laawol finugo haala mum, gam mi waawa ko waajii asiiri Almasiihu. Sabbu majjum nun acci jooni, mii ma66aa der kasu. ⁴ Eelee Alla gam mi waajoo asiiri on hande no haaniri.

⁵ Kakkilane gondal mon e himbe 6e goondinay. De ke6udon wakkati fu, nafi-toree ki. ⁶ Sey wakkati fu haala moodon e laatii belka, nafoowa. Annee bo no toon-tortodon moy fu.

Baynaade

⁷ Tikikus, banniraawo meeden jidaado, humpitan on no gonirmi fu. O laati nun koolaado, gollodintoodo men der golle Joomiraawo. ⁸ Mi lilii mo to mon gam majjum, he6a annon no men goniri, hakkillo moodon fukkoo. ⁹ Mi lilidii mo e banniraawo meeden Onesimu jidaado, koolaado, neddo leydi moodon. Be batan on ko wadotoo do fu.

¹⁰ Aristarkus mo ma66idaami e sanna on, e Marku dendiraawo Barnabbas mo bi'umi to warii to moodon, ja66odon dum no woodi. ¹¹ Yeesu noddeteedo Yustus bo e sanna on. Kam6e tan laatii Yahuduube gollodii6e e am der Laamaare Alla. Be cemmidiinii am sanne.

¹² Epafaras, neddo leydi moodon, gollantoodo Yeesu Almasiihu, e sanna on. Wakkati fu, o accay ha6ugo gam moodon der du'aaje makko. O eela he6a cemmidon der goondinki, kebbinon sago Alla. ¹³ Mii seedanoo mo dum, oo hiinnanii on sanne, onon e 6e Lawdikiya, e 6e Hiyerapolis fu. ¹⁴ Luka lokotoroojo men jidaado, e Demas sannii on.

¹⁵ Emen canna banniraabe meeden wonu6e Lawdikiya. Emen canna bo Nimfa, e goondinbe hawritintoo6e wuro makko fu. ¹⁶ To on janjii derewol 6ol, gadee no gadoton fu, faa himbe eklesiya Lawdikiya bo janja 6ol. Onon bo, janjee derewol 6ol 6e lildanoyta on diga Lawdikiya. ¹⁷ Batee Arkippus tinnoo wada golle de Joomiraawo yowani dum no woodi.

¹⁸ Min Pol, mi wannanii on sannoore ne e junjo am. To on jeggitee e callalluuji nun gonumi.

Moyyere Alla wonoo e moodon!

Derewol dida6ol ɲol Pol winnani 6e Tesalonika

Haala Puddirka

Pol, e Silaasi, e Timote nun haawi winnani 6e Tesalonika derewol ɲol. Siire Korintu 6e goni, diga ton nun 6e binni ɲol. Pol yettii goondin6e Tesalonika puy, sabbu goondinki ma66e e no 6e tinnorii baa der tooraaji ma66e. O moyyini boofol dow no 6e kedorii wittoygo Joomiraawo.

Sabbu tooraaji di 6e tooretee, 6e Tesalonika e miili nyalaane darɲal nun yottii. Pol batii 6e no nyalaane nen warataa to neddo kalludo artay wari. To o warii, o ha6idan ko wi'etee Alla fu, e ko teddintee dow laawol diina fu.

Der hoore 3, 6aawo no Pol eeli 6e du'anoo dum, o eelii 6e 6e boddodoo e him6e 6e yidaa gollaago, gam 6ee miila no der wakkati cakitiiki nun 6e gonii. O batii 6e o wi'i: «Mo gollaaki haanay nyaama».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Pol manii him6e Tesalonika, du'anii 6e, 1.3-12
3. Ekkitinol dow wittoyki Almasiihu, 2.1-17
4. No haani goondin6e yahira, 3.1-15
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.16-18.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii diga e Pol, e Silaasi, e Timote. Emen canna eklesiya Tesalonika, kawtuka e Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam!

Goondinki 6e Tesalonika

³ Banniraabe, e haani men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Edum fotti, gam goondinki moodon e beydoo yeeso yeeso, kade bo yidde ne goodontirdon hakkune moodon e beydoo der moy moodon. ⁴ Kanjum acci emen juroro on der eklesiyaaji Alla. Emen juroro munyal moodon, e goondinki moodon, der tooraaji di tooretedon, e 6illaaje de munyanton.

⁵ Tooraaji din laati nun ko hollitinta kiita Alla poonnitiika, gam laatodon fotube naatugo der Laamaare Alla, ne gam mum tooretedon. ⁶ Gam edum foonnitii yeeso Alla, o yo6a tooran6e on, toora. ⁷ Onon toorootoo6e, o hokkan on siwtaare e amen. Dum laatoto to Joomiraawo meeden Yeesu gonudo dow kammu suppitoyke e malaykaabe mum 6e baawde. ⁸ Nyalaane majjum, o suppitinto der denɲal yiite,

gam o fooda noppi 6e annaa Alla, e 6e dwtanaaki linjiila Joomiraawo men Yeesu. ⁹ Poodol ma66e noppi e foonnitii, halkere tabitiine nun, 6e boddodinto e Joomiraawo e tedduɲal baawde mum. ¹⁰ Dum laatoto der nyalaane ne o wittoyta. Den him6e makko teddinan mo, goondin6e mo fu haaynee gam makko. Onon bo, on gonoto caka ma66e, gam on goondinii waaji men baajii on.

¹¹ Gam majjum emen du'anoo on wakkati fu. Emen eela Alla meeden laatina on fotube noddoo ne o noddi on. Baawde makko hokka on semme hebbingo golle boodude de jidudon wadugo fu, gam on goondinii mo. ¹² Hande nun inne Joomiraawo meeden Yeesu teddirtee der moodon, onon bo, teddinedon gam makko. Dum fu, gam moyyere Alla meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

2

Nyalaane Joomiraawo

¹ Banniraabe, dow garki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e no kawritirteden e makko, nani do ko men eelata on: ² To on accee hakkillo moodon ji6oo law. To on accee bo goddo huunna on der annabaaku mum, dum bo der haala mum, dum bo goddo wi'a, men binnii ka der derewol amen no nyalaane Joomiraawo warii ko. ³ To on accee goddo yoyra on baa dow laawol ɲole. Gam nyalaane nen warataa to hinaa him6e duu66e yeddi Alla, neddo kalludo, laatiido 6ii halkere suppitoo. ⁴ Ganyo on mawnitinto dow huune fu ko saafetee e noddee Alla, o yahan faa o joodoo der suudu Alla, o wi'a hoore makko, kanko woni Alla.

⁵ Mi batiino on ka wakkati gonnoomi to moodon, on ciwtoray na? ⁶ Jooni kan oon anni ko faddii mo warugo. Amma o hollitinto to wakkati makko wadii. ⁷ Gam baawde hakke cuudiide e golloo ko diga jooni. Amma paddiido de na'on taw. To o yawtii, den ⁸ neddo kalludo on suppitinto. Amma Yeesu Joomiraawo waran mo e foofaanjo hunnuko mum, halka mo e jayɲol garki mum. ⁹ Neddo kalludo on waridan e baawde Seydan, o wadan kaayeeffiji, e maaneeji, e kaayeeffiji fewrekuuji. ¹⁰ O eytan halkoo6e e hakkeeeji diye fu. Be majjan, gam 6e jiday goonja kaa do hisinta 6e. ¹¹ Gam majjum Alla lildanoyta 6e baawde majjinooje, he6a 6e goondina fewre. ¹² O wadan dum gam o hiitoo 6e goondinay goonja, go 6ee ceyoroo ko foonnitaaki.

Semmiɲingo der goondinki

¹³ Banniraabe, yidaabe Joomiraawo, menen, doole men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Alla sufii on diga fuddoode,

gam kison diga e Ruuhu Ceniido laa6indo on, gam on goondinii goona. ¹⁴ Kanjum Alla noddani on diga e linjiila ka men baajii on, gam ke6on teddu6al Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Gam majjum banniraa6e, tabitee wakkati fu, jogee ko men ekkitini on e haala, dum bo e dereeji amen.

¹⁶ Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e hoore mum, e Alla Baaba meeden, jidudo en, hokkii en moyyere mum e jam tabitiido, e tammuwe woodune. ¹⁷ Be deyyitina berde moodon, 6e tiidina on wadugo, e batugo ko woodi.

3

Du'anee men

¹ Banniraa6e, ko horii woni, du'anodon men gam haala Joomiraawo sankitoo law, ka teddinee bo hande to moodon. ² Du'ee gam men da6a him6e 6e walaa ko'e, bon6e. Gam him6e fu bane goondini.

³ Amma Joomiraawo e laatii koolaado, o semmidinan on, o reena on e ganyo. ⁴ Gam daliila Joomiraawo, emen koolii on, oon tokki umurooje de men umuri on, on tokkoto de bo yaago.

⁵ Joomiraawo acca berde moodon yida Alla, munyon hande no Almasiihu munyiri!

Moy fu golloo

⁶ Banniraa6e, emen eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, boddodee banniraa6e 6e walaa gadaa6al, 6e tokkay ko men ekkitini on. ⁷ Onon e ko'e moodon, oon anni no haani yemminiron men, gam men goday e moodon der dullere gadaa6al. ⁸ Walaa mo men nyaami nafa mum baanji. Jemma e nyalooma fu, men gollike e comuri, gam to men laatano goddo mon doongal. ⁹ Men baawanno ko eeli on nyaamdu, amma men gaday dum. Men gollike e ko'e amen gam men laatanoo on misaalu, gam yemmenen men. ¹⁰ Gam wakkati men gonunoo to moodon, men batiino on, men bi'i: «Mo yidaa gollaago fu, to nyaamu bo.»

¹¹ Gam men nani wo66e caka mon yidaa gadaa6al, sey naatugo haalaaji di yaalay dum. ¹² Emen eela iri him6e 6en, emen bata 6e e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, 6e golloo e jam, gam 6e nyaanna ko'e ma66e.

¹³ Amma onon banniraa6e, to on comee wadugo ko woodi. ¹⁴ To goddo salike ko dwtanii ko men binni der derewol 6ol, maanee joomum, boddodon mo, gam o senta. ¹⁵ Amma, to on daaree mo hande ganyo, bagginee mo hande banniraawo.

Cannooje

¹⁶ Joomiraawo mo jam e hoore mum hokka on jam wakkati fu, e der noy fu. Joomiraawo wonda e moodon, on fu.

¹⁷ Min Pol winni e junjo am sannoore ne, hande non boowirmi wattirgo dereeji am fu junjo.

¹⁸ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon, on fu!

Derewol aranol ɲol Pol wannani Timote

Haala Puddirka

Pol nanɲaanaoma, maɓɓaa der Roma, Golle Lilaabe 28. Der dereeji makko goddi, o batii ko nandi hande o yoofitinteno, Filippi 1.25; 2.24; Filemon 22. No o yoofitaa bo, o fuddii golle boosaade makko. Diga Maseduwaan o wannani Timote jidaaɗo makko, mo o gollodintoo. O batii mo o joodoo Efesu gam o semmidina goondinbe, o janɲina be bo. Haani o janɲina puy, gam waajotoobe fewrekuube na'on e waajoo haalaaji di wala hoore e luudontirdi e goondinki. E woodi o janɲina, gam ekkitinol goonɲawol nun accata eklesiya daroo to laafi.

Derewol Timote aranol ɲol e holla ko haani accen e ko haani gaden der joonne men. Eɲol holla bo no haani laawol foonnitaare tokkiree der eklesiya. Eɲol janɲina en bo ko woodi.

Derewol ɲol e batana bo du'aare e no haani worbe e rewbe wonira der eklesiya. Pol e holla no haani ardiibe eklesiya e wallooobe dum e laatii. Baawo mum, oo bata Timote takkoo Alla e gollal janɲinol.

Der wecco didaɓo, Pol e hokka himbe geɓe feere feere wonbe der eklesiya saawari, hande jon: gawniibe, e ardiibe, e joomiraabe, e maccuube, e jom jawdiibe.

Derewol ɲol e walla en annugo no eklesiya resirnoo laabi dow ardaɲal. Ardiibe duube nun woni der eklesiya. No haani be cubiree batanaamaa, golle maɓbe bo batanaamaa. Gawniibe wobbe, go be daaree gawniibe e goonɲa, sey be jottoo jaka duubi gom. Haala janɲinol semmidinaama, gam haani goonɲa janɲinee faa laaba, gam haɓidingo boofi beydotoodi duudugo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1.1-2
2. Ekkitinol dow eklesiya e duroobe makka, 1.3-3-16
3. No haani Timote gollira, 3.17-6.19
4. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.20-21.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am min Pol lilaado Yeesu Almasiihu. Alla Kisinoowo en e Yeesu Almasiihu laatiido tammuwe men, yowan-
immi dum junɲo.

² Emi sannae Timote, ɓiyam goonɲaajo, mo dimumi dow laawol goondinki. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam.

Ekkitinol fewrekuwol

³ Wakkati jahannoomi Maseduwaan, mi batiino maa joododaa Efesu. Himbe wobbe

na'on don e janɲina ekkitinol feerewol. Haɗu be dum. ⁴ Batu be be acca hakkilango taalaaji e inde kaakiraaɓe de wala kaddi. Jeddi tan dum waddata, dum nafataa laawol ɲol Alla hisinirta himbe e goondinki. ⁵ Ka batanmi do laati nun gam mawningo yidde yiwune diga berne laaɓune, e miilooji laaɓudi, e goondinki ki wala munaafitaare. ⁶ Wobbe seekake e majjum, be majjii der haalaaji baanji baanji. ⁷ Bee jidi laataago moodiibe tawreeta, amma be paamataa ka be batata, e ka be tabbitinta.

⁸ Een anni tawreeta e woodi, to ka golliree hande no haani. ⁹ Een anni no tawreeta wadaaka gam foonnitiibe. Amma ka wadaama gam hallube, e nanaruube, e be hulataa Alla, e hakkeefe, e be ted-dintaa ko senii, e yawiibe Alla, e warooɓe baabiraabe e inniraaɓe mum, e reyyitoobe yiyyam himbe. ¹⁰ Ka wadaama bo gam jeenoobe, e wadoobe jeenu gorko e gorko, non bo debbo e debbo, e sippoobe maccuube, e fewoobe, e hunortoobe fewre, e hu-
une duuddum, luudontirdum e ekkitinol goonɲawol. ¹¹ Ekkitinol ɲol e yaada e linjiila ka jowanaami. Eka hollita tedduɲal Alla maanteteɗo.

Yettoore gam endam Joomiraawo

¹² Mii yetta Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, kokkudo am semme. Mii yetta mo gam o daarii am koolaado, o yowanimmi golle makko. ¹³ Mii laatino batoowo kalluka dow makko. Mii toorannoo himbe makko, mi holliino mo gite boɗeje. Amma Joomiraawo meeden endike am. Mi annaano ko gadannoomi, gam mi goondinayno. ¹⁴ Moyyere Joomiraawo duudanii am puy. O hokkii am goondinki e yidde yiwune diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Haala kooliniika nani, kaanuka himbe fu jaɓa: Yeesu Almasiihu warii e duuniyaaru gam hisingo hakkeefe. Mii laatii arano caka maɓbe. ¹⁶ Amma Alla endake am gam Yeesu Almasiihu hollita munyal mum dow am, min laatiido arano caka hakkeefe. Yeesu on wadii dum gam mi laatanoo goondinoobe mo, heɓoobe yonki tabitiiki fu misaalu. ¹⁷ Alla gooto woni, laamiido tabitiido, mo maayataa, mo yi'ataake bo. Daraja e tedduɲal woodani mo faa abada abadin. Aami!

¹⁸ ɓiyam Timote, saawari kokku maa mi nun don, jaadooki e annabaakuuji gadanoodi dow maa. Accu di laatane gineeeji gadiraa konu geetu. ¹⁹ Joga goondinki e cuudiidum berne geetum. Wobbe hakkilanay dum, go goondinki maɓbe halki. ²⁰ Himeneyus e Aleksandire na'on caka maɓbe. Mi watti ɓe e junɲo Seydan gam be annita no haanay be bata kalluka dow Alla.

2

Du'anaago himbe fu

¹ Ka batanmi on aran nani: Eelee, eel-itee. Du'ee, jettee Alla gam himbe fu. ² Du'anee laamiibe, e mawbe leydi fu. Du'ee gam gonoden e jam, e deyyere der kulol Alla, heba himbe downtanoo neddaaku men. ³ Kanjum woodi, edum fottani Alla kisi-noowo en. ⁴ Oo yidi himbe fu hisa, heba be jottoo annal goonja. ⁵ Alla gooto nun woni. Tawaado hakkune makko e himbe bo gooto nun, kanko woni Yeesu Almasiihu, laatiido neddo. ⁶ O hokkitirii hoore makko gam sooditaago himbe fu. Non Alla hollitiri laawol nhol o subi no wakkati mum wadi. ⁷ Gam mi batana dum, Alla wadimmi baajotoodo e lilaado. O yowanii am mi jannjina himbe be lenyi janani haala goondinki e goonja. Goonja batammi, mi fewataa.

⁸ Gam majjum, mii yidi worbe du'oo nokku fu, be banta juude ma6be. Be gada dum e berde laabude, hinaa e tikkere, hinaa e jeddi.

⁹ Rewbe kan bornoo gineeji pottudi. Be gooda neddaaku e senteene. To be mooroo moordi di gidi e kanjeeri, e bannaaje de cardi. To be borna gineeji di ceede puy. ¹⁰ Amma nari ma6be laaroo wadugo gadu geetu. Hande nun haanirani rewbe batoo6e no e teddini Alla. ¹¹ To e jannjinee, sey rewbe jeedoo, e hettinii e dowaatare. ¹² Mi hokkay laawol, debbo jannjina, dum bo laaroo hooreejo dow gorko. Ko haani nun o jeedoo. ¹³ Gam Aadamu nun artaa tagaa, ko Hawwa tokki. ¹⁴ Kade bo Aadamu bane Seydan jarbii, debbo nun jarbaa, go o yaartii sariya Alla. ¹⁵ Amma debbo hisinte diga e beynju mum, to emo tabbitii e goondinki e yidde, e laabal, e jogaago hoore mum.

3

Hoore6e Eklesiya

¹ Haala kooliniika nani: Jiddo laataago hooreejo eklesiya fu, yidii golle boodude. ² Den, sey ardiido eklesiya fu laaroo mo walaa gacce. O laaroo goodudo debbo gooto, nantiido, mo hakkillo, goodudo neddaaku, cilminoowo hob6e, baawudo ekkitingo. ³ Taa o laaroo jaroowo bagi, dum bo ka6aado. Amma o laaroo munyudo, daartoowo jam, mo suunaaka ceede. ⁴ O laaroo ardaniido saare makko no woodiri. O elta gi66e makko faa be downtanoo mo, be teddina mo. ⁵ Gam to goddo waaway ko ardani saare mum, noy o waawirta ko hiinnii eklesiya Alla? ⁶ Haanay hooreejo eklesiya e laatii goondindo keso. To oo laatii keso, o mawnitinto, o doyyee kiita hande no Ibiliisa doyyiraa kiita. ⁷ E haani joomum e batanee geeta yeeso himbe be goondinay.

Den be jawataako mo, o yantataa bo der pitti Ibiliisa.

Walloo6e der golle Eklesiya

⁸ Walloo6e der golle eklesiya bo, e haani laaroo fotu6e teddineego. Be galaa munaafitaare, be jarataa bagi jiiloojam. To be laaroo daartoobe ceede e laabi kalludi. ⁹ Sey be jogoo goonja goondinki ka Alla holliti. Be jogoo ka e cuudiidum berne laabudum. ¹⁰ Sey be poonnee taw. To be galaa gacce, be pudda golle ma66e. ¹¹ Hande non rewbe bo, sey be laaroo fotu6e teddineego. Haanay be laaroo nyo'oo6e himbe, amma be laaroo nantiibe, hooliniibe der huune fu. ¹² Laatiido balloowo eklesiya fu, sey joomum e woodi debbo gooto. O waawa bo dawrango gi66e makko, e wuro makko hande no haani. ¹³ To walloo6e der eklesiya wadii golle mum no woodiri, be ke6an joonne teddune. Be ke6an bo semme der goondinki ma66e Yeesu Almasiihu.

Asiiri kollitaaki

¹⁴ Mi wannanii maa derewol nhol do, amma mii miila warugo to maada, yeeso sedda. ¹⁵ Amma to booyii mi waray, derewol nhol do anninte no haani goniraa der saare Alla, laatiine eklesiya Alla yonkinteejo. Eklesiya kan laatii darjanal, e to goonja darii. ¹⁶ Seko fu walaa, asiiri diina meeden e mawni: Alla hollitake e bannu neddo, Ruuhu seedanike goonjaaku makko, malaykaa6e yi'ii mo, lenyi fu waajaama haala makko, o goondinaama der lenyi janani, o hebii teddu6al dow kammu.

4

Ekkitinoobe pewe

¹ Ruuhu Ceniido batii e laabudum wi'i: Der jaamanuuji cakitiidi, wob6e woppa goondinki. Be downtano ruuhuuji majjinooji, e ekkitinooje ginnaaji. ² Be accan ekkitinoobe munaafitiibe e fewoo6e majjina be. Cuudiidum berde ekkitinoobe pewe den maanaama e fewre, nandi hande cumaadum e janni bo6eeri. ³ Bee kada himbe banontirgo, e nyaamugo nyaamduuji goddi. Amma Alla tagi nyaamduuji din. Goondinbe, annu6e goonja fu, waawan ko yetti Alla, nyaama di. ⁴ Ko Alla tagi fu e woodi. Walaa ko woppete e majjum, to en jabii dum e yettoore. ⁵ Gam haala Alla, e du'aare, e laabina huune fu.

Gollantoodo Yeesu geeto

⁶ Ekkitin banniraabe huune dum. Den a laototo gollantoodo Yeesu Almasiihu geeto. A nyaannan hoore maa e haala goondinki, e ekkitinol poonnitiinhol nhol tokkudaa e tinnare. ⁷ Haalaaji di walaa hoore, e taalaaji di himbe tafi, di jaadataa e goondinki, sala

dí. Amma an, eltu hoore maa aa takkii Alla. ⁸ Eltugo 6annu e nafa sedda dow kujje godde. Amma takkaago Alla e nafa dow huune fu. Edum woodi alkawal der goonki duuniyaaru do, e der goonki garoowi yeeso. ⁹ Kanka woni haala kooliniika, kaanuka himbe fu ja6a! ¹⁰ Gam sabbu dum don fu, emen golloo emen duura, gam men jowii hoolaare amen fu dow Alla yonkinteejo. Kanko laatii Kisinoowo himbe fu, accu du goondinbe mo.

¹¹ Kanjum haani bataa himbe, ekkitinaa 6e dum. ¹² Taa accu goddo yawee gam aa laatii gojankeejo. Amma laatana goondinbe misaalu diga e haala maa, e gadu maa, e yidde maa e goondinki maa, e laabal maa. ¹³ Go mi wara, tinna aa jannjama goondinbe dewte ceniide, aa tiidina 6e, aa ekkitina 6e. ¹⁴ Taa yeeba dokkal moyyere nal ke6udaa. A hebii nal diga e annabaaku, wakkati dotiibe eklesiya yowi juude mum dow maa. ¹⁵ Tinna e golle den, kokkaa hoore maa e majje, gam himbe fu yi'a no beydortodaa yeeso yeeso. ¹⁶ Hakkilan hoore maa. Reenu bo jannjinol maa, tinna dow majjum. To a wadii dum, den aa hoolii a hisan, an e hettinaniibe maa fu.

5

Pol e hokka Timote saawari

¹ Taa falmu dottiijo e semme, amma tiidin mo hande baaba maa. Gojankee6e bo, baddu 6e hande mawniraa6e maa, e miraa6e maa. ² Rew6e manjusuu6e, baddu dum hande inniraa6e maa, saanjoobe bo, hande sakikiraa6e maa. Wadu dum e miilooji laabudi.

³ Teddin rew6e gawniibe, 6e woodaa walanbe dum. ⁴ Amma to debbo gawniijo e woodi sukaa6e, dum bo taaniraa6e, e haani 6e ekkitoo taw golloraago kulol Alla der saareeji ma66e. Be joba saareeji ma66e barjaari booduni. Kanjum fottani Alla. ⁵ Debbo gawniijo, mo walaa kiinntoodo dum, go e woni kan tan, yowii hoolaare mum dow Alla. Jemma e nyaloona, oo tinnii, oo eela ballal Alla. ⁶ Amma gawniijo daartooowo welwelo, laati nun maaydo baa to emo foofa. ⁷ Kanjum haani bataa 6e, gam 6e laatoo 6e walaa gacce. ⁸ Mo hiinnaaki getti wuro mum, accu du himbe saare mum, joomum yeddii goondinki, oo 6uri mo goondinay jaasugo.

⁹ Ko inne gawniijo winnee e derewol, sey oo woodi jaka duudi lasoy tati, tawee o laatanakeno goriiko koolaado. ¹⁰ O laatoo anniraado wadugo ko woodi, hande jon: ummingo sukaa6e mum hande no haani, oo laatii bernudo ho66e, e lootudo koyde

goondinbe, e balludo toorotoo6e. Laatoo bo o wadii gaduujii geeti duuddi.

¹¹ Amma taa winnu inde rew6e saanjoobe, laatiibe gawniibe. Gam to suunooji ma66e ummake, 6e jidan hooweego kade, 6e acca gollanaago Almasiihu. ¹² Be ke6an gacce, gam 6e accii alkawal gollanaago Alla nal 6e ka66uno. ¹³ Ko 6uri dum, no 6e galaa gadaanjaal, 6e ettan wakkati ma66e, 6ee boositoo wuro e wuro. Dullere gadaanjaal tan bane, amma 6ee nyo'a himbe. Be naata haalaaji di yaalay 6e, 6ee una batu. ¹⁴ Sabbu majjum, mii yidi saanjoobe, laatiibe gawniibe, hoowitee. Be dima sukaa6e, 6e kiinno wuro ma66e. Den 6e kokkataa way6e men laawol no biisiri inde meeden. ¹⁵ Wob6e ma66e selii ko laawol, tokkii Seydan. ¹⁶ Debbo goondindo, mo rew6e gawniibe woni e wuro mum, o walla 6e, gam to 6e laatana eklesiya doongal. Eklesiya kan, hiinno rew6e gawniibe, 6e goodaa goddo kiinntoodo dum.

¹⁷ Dottiibe ardaniibe Eklesiya deydey, e haani he6a joddi golle mum de didi. Accu du tinnii6e e waaji e jannjinol. ¹⁸ Gam Dewtere wi'i: «Taa ha66u hunnuko gaari corboori gawri.» Ne wi'i kade bo: «Gollotoodo fu e haani joddi mum.» ¹⁹ To goddo waddanii maa gacce dow dottiijo eklesiya, taa ja6u, to hinaa 6e gadii seede6e dido, dum bo tato. ²⁰ Wadoo6e hakke, felu dum yeeso himbe fu, gam he6a horiibe hula.

²¹ Mi eelii maa yeeso Alla, e Yeesu Almasiihu, e malaykaa6e subaa6e, dwtana haalaaji dii, tawee a suttontiray himbe, a burontiray 6e bo. ²² Taa yawda jowaa juude maa dow hoore goddo. Taa naannu hoore maada der hakkeji wob6e. Reenu hoore maa aa laabi.

²³ Taa yaru diyam 6alam tan. Yaru innabojam sedda gam reedu maa, e gam aa nyawi de duuddum.

²⁴ Hakkeji wob6e wurtitinto diga 6e kiitaaka, di wob6e bo wurtitoo 6aawo ni. ²⁵ Hande nun bo golle boodde hollitortoo, de hollitaaki bo, tabitinaako e suudi.

6

¹ Maccu6e laatiibe goondinbe, daara joomiraa6e mum hande fotu6e teddineego. Den mum, goddo he6ataa laawol bata kalluka dow inne Alla, e ekkitinol men. ² Maccu6e woodu6e joomiraa6e goondinbe, to wi'u gam 6ee laatii banniraa6e, 6e teddintaa 6e. Amma, 6e jagganoo 6e 6ura, gam goondinbe yidaa6e nun 6e jaggantoo.

Waajotoo6e fewoobe e suuno jawdi

Kanjum haani jannjinaa, baajodaa. ³ Wob6e e ekkitina ekkitinol feerwol. Be tokkay haala Joomiraa6e meeden Yeesu

Almasiihu laabuka, e ekkitinol jaadoowol e kulol Alla. ⁴ Himbe 6en laati nun mawnitiibe, 6e annaa goddum. Bee nyawi jeddi e biditiri haalaaji. Diga e majjum nawniraagu, e ka6e, e jennooje, e biisugo bannun yiwata. ⁵ Edum wadda jeddi di walaa kaddi, hakkune himbe 6e hakkillo mum wuuri. Be joofii goonja, 6ee miili goondinki laati nun laawol ke6al.

⁶ E goonja, goondinki laati nun laawol ke6al manjal, to neddo e seyorii ko woodi. ⁷ En gadday goddum der duuniyaaru. En baawataa bo ko hoori goddum. ⁸ Gam majjum to een goodi nyaamdu e kolte, dum heyii en. ⁹ Amma suunaa6e jawdi, jarbeeji waranan 6e. Be jantan pittii Seydan e sunooji di nafataa, jaarooji der majjere e halkere. ¹⁰ Gam suuno ceede woni dadol kalludum. Wo66e suunake de, go 6e ceeki diga goondinki, den 6e gaddani ko'e ma66e tooraaji duuddi.

Joga ko batadaa

¹¹ Amma, an neddo Alla, woddoda kujje den. Daartu foonnitaare e takkaago Alla, e goondinki, e yidde, e tinnaare, e diggere. ¹² Ha6u hawre goondinki woodune, jabaa yonki tabitiiki. Gam sabbu yonki kin Alla noddu maa, gadu6aa seedaaku maada boodunju yeeso seede6e duu66e. ¹³ Mii batee kaa do yeeso Alla buurinoowo huune fu. Mii batee ka bo yeeso Yesu Almasiihu gadudo seedaaku boodunju yeeso Ponsu Pilaatu. ¹⁴ Joga ko batadaa faa wooda. Laata mo walaa tuuni dum bo gacce faa nyalaane Joomiraawo meeden Yesu Almasiihu supitoyto. ¹⁵ Garki makko laatoto wakkatiire ne Alla resi, Alla maanteteedo. Kanko tan woodi baawde, Laamiido laamiibe, Joomiraawo joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni mo maayataa, joodiido der jayjol nol goddo waawataa ko 6attii. Walaa mo meedi yi'ugo mo, walaa baawoowo ko yi'i mo bo. Teddurjal e baawde tabitiide woodani mo faa abada abadin. Aami.

Haalaaji cakitiidi

¹⁷ Batu woodube jawdi der duuniyaaru do, to 6e mawnito. To 6e kooloo jawdi ni tabitintaako, amma 6e kooloo Alla. Kanko nun hokkata en huune fu, faa heya, gam ceyoroden dum. ¹⁸ Batu 6e 6e gada ko woodi. Wadugo geetum laatoo jawdi ma66e. Be laatoo hokkitiroobe, siriyiibe wallugo wo66e e jawdi ma66e. ¹⁹ Hande nun 6e cuudiranta ko'e ma66e jawdi booduni, tabitintooni, gam nyalaade garooje, 6e ke6a bo yonki goonjahi.

²⁰ Timote, hakkilan ko kalfina6aa, woddoda haalaaji baanji baanji di yaadataa e goondinki. Hakkilan bo jeddi dow ko wo66e wi'ata annal luggunjal.

²¹ Wo66e mawnitorake annal njal, go 6e acci goondinki.

Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol dida6ol ɲol Pol winnani Timote

Haala Puɗɗirka

Pol wittoy kade Roma, oo laatii nanɲaado. Amma oo woodi toora jooni 6uri de o nanɲanoo der siire nen. Himbe wobbe accii mo, Luka tan nun wondi e makko. E nandi hande Pol winnii derewol ɲol hakkune duubi 66 e 68.

Pol yamii Timote wara law go dabbune wada. To oo wara bo, o wadda gulunfaare Pol e dereeji guri mum. O hoolaaki naa 6e jiidan, gam oo anni no wakkati dillugo makko yottake. Gam majjum derewol ɲol do laatii binnaanɲol dala, hakko o maayata. Der derewol ɲol, Pol yeeyitake 6aawo dow ko wadunoo, oo batana bo ko wafotoo jooni de o winnata ɲol, waato kiita makko e ko wafoytoo yeeso sedda, waato maayde makko ne woddaa kade.

Der derewol ɲol, Pol hollii Timote ko haani wada o laatoroo koolaado der ekkitinooje de o hefi. Wakkati mum goondinbe e tooreno, faa dum wadi Pol ma66aa der kasu, ekkitinooje leliibe bo e toora eklesiyaaaji. Gam majjum o semmidinta Timote, o munyana tooraaji, o daroo 6aawo goonja. O acca jeddi di nafataa, o woddodoo janjinoobe ko lelii, o takkoo ko o ekkitinaa, o waajoo haala Alla, «gam Binni Ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla, nii nafa gam janjingo goonja, e foortugo neddo, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no Alla yidiri».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1.1-2
2. Yettoore e tiidinki, 1.3-2.13
3. Pol e bata Timote hakkilana hoore mum, 2.14-4.5
4. Heennyitoode goonki Pol, 4.6-18
5. Cannooje, 4.19-22.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii diga e am, min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Mi lilaama gam mi fiina haala dow yonki ki Alla ha66ani en alkawal, sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu. ² Mi sannii maa, an Timote 6iyam jidaado. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam!

Pol e semmidina Timote

³ Mii yetta Alla mo kujidanami e cuudiidum berne laa6udum, hande no kaakiraabe am wadunoo. Emi siwtoree jemma e nyalooma fu der du'aaje am. ⁴ Mii siwtora gondi maa. Mii woodi kumpa yi'itaago maa puy, gam mi seyoo puy.

⁵ Mii siwtora goondinki maa ki walaa munaafaatare. Maama maa Loyis e inna maa Enis e artu maa woodugo ki. Mii hoolii an bo aa woodi ki. ⁶ Gam majjum mii hattinne, accu dokkal ɲal Alla hokku maa no jowumi juude am dow maa 6eydoo. ⁷ Gam Ruuhu ɲu Alla hokki en, laatintaa en huloo6e. Amma Ruuhu kokkoowo en semme, e yidde, e nantaare o hokki en.

⁸ Gam majjum taa sentu seedanaago Joomiraawo meeden. Taa sentu bo seedanaago am, min ma66aado der kasu gam makko. Hawtu e am der tooraaji gam linjiila, jaka baawde de Alla hokku maa. ⁹ Kanko hisini en, noddi en gam laatanoden mo. Hinaa gam gadu meeden o hisiniri en, amma gam nun nun o yidiri dum e moyyere makko. Moyyere en o wadani en diga e Yeesu Almasiihu, diga hanne bane. ¹⁰ Jooni, moyyere nen hollitake e garki kisinoowo meeden Yeesu Almasiihu. Kanko halki baawde maayde. Diga e linjiila o holliti yonki tabitintooki.

¹¹ Gam sabbu linjiila kan, Alla wadimmi baajotoodo, lilaado e janjinoowo. ¹² Sabbu majjum tooreteemi tooraaji dii do, amma mi sentiray dum. Gam mii anni mo goondinmi. Mii hoolii bo o waawan ko reeni ko o halfinimmi faa nyalaane darɲal yottoo. ¹³ Joga haala goonjaha ka nanudaa diga e am. Gollir ka e goondinki, e yidde ne kebuden gam een kawti e Yeesu Almasiihu, ka laatanae misaalu. ¹⁴ Joga geetum dum kalfinadaa e ballal Ruuhu Ceniido gonudu der meeden.

¹⁵ Aa anni, himbe leydi Asiya fu accii am, Figelus e Hermogenes na'on der ma66e. ¹⁶ Joomiraawo endoo himbe saare Onesifor, gam o deyyitini am. O sentiray bo nanɲoode am der kasu, ¹⁷ accu du no o wari Roma, o dartii am e tinnaare mawne faa o yiitimmi. ¹⁸ Alla Joomiraawo hokka mo endam nyaanne darɲal. An e hoore maa aa anni no woodi, golle de o wadanimmi der siire Efesu.

2

Gollantooɗo Yeesu kooliniido

¹ Gam majjum 6iyam, accu moyyere ne kebuden sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu semmidinee. ² Ko nanudaa diga e am yeeso seede6e duu66e, halfin dum himbe hooliniibe, waawoo6e ko janjini wob6e.

³ Ja6u gedu toora maa hande soogeeru Yeesu Almasiihu yeeru. ⁴ To soogeeru jahooru konu e yidi fottango mawdo mum, hakkilantaa haajuuji duuniyaaru. ⁵ Nun nun bo, to gadoowo doggudu yawtontire dwtanaaki sariyaaji doggudu, hebataa meetalol. ⁶ Demoowo golliiido puy, kan nun haani arta nyaama 6i66e deme mum. ⁷ Miija ka batu maa mi faa woda, Joomiraawo faaminte huune fu.

⁸ Siwtor Yeesu Almasiihu mo lenyol Dawda. O fintii e maayde, hande no linjiila ka baajootomi bati. ⁹ Linjiila kan nun acci mii tooree faa ka66aami e callalluuji, hande gadu6o kallu6um. Amma haala Alla ha66aaka. ¹⁰ Gam majjum munyanmi huune fu, sabbu su6aa6e Alla he6a kam6e bo, Yeesu Almasiihu hisina 6e, 6e ke6a teddu6al makko tabitiinjal. ¹¹ Daa 6o haala kooliniika:

To en maaydii e makko, en buuridan e makko bo.

¹² To en munyanii tooraaji, en laamodoto e makko bo,

to en calike mo, kanko bo o saloto en.

¹³ To en laataaki hooliniibe, kanko o tabitinto oo kooliniido, gam o waawataa ko yeddi hoore makko.

Golloto6o mo Alla yerdii

¹⁴ Kanjum haani ciwtoraa goondin6e, eelaa 6e yeeso Alla 6e acca jeddi dow haalahon. Jeddi iri dii 6on nafataa god6um, sey majjingoo hettiniibe. ¹⁵ Tinna daro6aa yeeso Alla aa koolaado. Laata golloto6o mo sentintaake der golle mum. Laato6aa bo jannjinoowo haala goonjaha, hande no fotti. ¹⁶ Seedu e haalaaji baanji baanji, centiniidi. Bato6e di e beydoo wod6odaago Alla. ¹⁷ Haala ma66e e nandi hande buure kokkollaare, layoore. Himeneyus e Filetus na'on caka ma66e. ¹⁸ Be celii laawol goonja. Be accii wo66e woppi goondinki mum e wi'ugo pintol maay6e wadii yawtii. ¹⁹ Amma Alla daddii dadda ka dimmataako. Nani 6o ko winnaa dow makka: «Joomiraawo e anni laatanii6e 6um.» Nunnun bo: «Noddoowo inne Joomiraawo fu, wod6oo wadugo ko halli.»

²⁰ Der suudu manjol, keede gadiraade jande geete e kanjeeri tan bane woni 6on. Keede gadiraade ledde e loope na'on 6on. Godde, gollirte golle de teddu6al, godde bo golliree golle de walaa teddu6al. ²¹ To god6o laabinii hoore mum e kujje dee fu, joomum laatotoo hande heedo gollirteengo golle teddu6e. O laatotoo, cenaado, nafoowo joomum, ciriyiido wadugo golle boodde fu. ²² Doggu suunooji gojankaaku. Dartu foonnitaare e goondinki, e yidde, e jam, an e noddo6e inne Joomiraawo e 6erde laa6ude fu. ²³ Amma an, wod6oda haalaaji di walaa hoore, e jeddi baanji baanji. Aa anni di umminan nun ka6e. ²⁴ Gollantoo6o Joomiraawo haaniraa e hawre. Amma o laatotoo diggu6o yeeso him6e fu, o laatotoo bo baawudo jannjingo, e munyudo. ²⁵ E haani o foorta yeddo6e mo e jam. Wadoto Alla walla 6e, 6e tuuba, 6e paama goonja. ²⁶ Den hakkilooji ma66e wittaaan, 6e dada pittii Seydan nanjuno6o 6e, e wadina 6e sago mum.

3

Jaamanuuru sakitiineeru

¹ Annu der jaamanuujii cakitidi, wakkatiiji cadu6i waran. ² Him6e laatotoo yidu6e ko'e mum tan, suunaa6e ceede, 6e laatotoo juroto6e e mawnitintoo6e, 6e jennan haala Alla. Be downtaako saareeji ma66e, 6e annaa gadu, 6e teddintaa ko senii. ³ Be laatotoo 6e 6erde mum yoori, 6e cawrantaako god6o, nyo'oo6e him6e, 6e galaa nantaare, 6e yonki bonki, 6e banyan ko woodi. ⁴ Be laatotoo jammoto6e, dullu6e hakkillo, 6e jidan welwelo duuniyaaru 6ura Alla. ⁵ Be nandinan ko'e ma66e hande hulo6e Alla, amma 6ee jedda baawde mum. Wod6oda iri him6e 6en. ⁶ Wo66e ma66e e naata e wurooji, 6ee yoyra rew6e 6e galaa hakkillo, 6e hakkeejii nyoyyi, go suunooji feere feere e wifita 6um. ⁷ Rew6e 6en e ekkitoo wakkati fu, amma abada 6e baawataa ko yottii annal goonja. ⁸ Hande no Yannes e Yamberes ha6idiri Muusa, nunnun him6e 6en ha6idirta e goonja. Hakkillo ma66e wuurake, goondinki ma66e walaa nafuwe. ⁹ Amma 6e ke6ataa saa'a, gam haanjaare ma66e laa6anan him6e fu, hande no 6um laatii e Yannes e Yamberes.

Haalaaji cakitidi

¹⁰ Amma an Timote, a yi'i no jannjirmi. A yi'ii jikku am, e anniya am, e goondinki am, e munyal am, e yidde am, e tinnaare am. ¹¹ Aa anni tooraaji am, e boneeji am. A yi'ii ko he6immi Antiyokiya e Ikoniya, e Listira fu. A yi'i bo no munyirmi dow tooraaji di ke6umi. Amma Joomiraawo wurtinii am e majji di fu. ¹² Hawtu6e e Yeesu Almasiihu, go e yidi hulugo Alla, 6e toorete. ¹³ Amma hallu6e e hiilo6e, beydoto e halla. Be majjinnan wo66e, gam kam6e bo 6ee majji. ¹⁴ Amma an, joga ko ekkitidaa, e ko kooliidaa e semme. Aa anni moy ekkitin maa 6um. ¹⁵ Diga sukaaku maa, aa anni Dewte ceniide. Kanje de baawan ko hokku maa faamu, jiitiraa kisidam ke6eteedam diga e goondingo Yeesu Almasiihu. ¹⁶ Binni ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla. Nafuwe majje woni, jannjingo goonja, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no fottiri. ¹⁷ Nunnun ned6o Alla fu laatotoo kebbudo, ciriyiido wadugo golle geete.

4

Tinna aa waajoo

¹ Mii eelee yeeso Alla e yeeso Yeesu Almasiihu, kiitoto6o wuuru6e e maay6e. Mii eelee bo sabbu wittoyyo makko e Laamaare makko: ² Waaja haala Alla, waajita ka wakkati fu, baa 6um fottanii 6e, baa 6um fottanay 6e. Felu 6e, semmidin 6e e munyal, aa jannjina 6e. ³ Gam wakkati waran de him6e salotoo nanugo ekkitinol poortiinjal.

Be tokkoto suunooji ma66e. Be dartanan ko'e ma66e janninoobe duu66e, janninan6e 6e ko 6e jidi nanugo. ⁴ Be cukkan noppi ma66e gam to 6e nanu goonja, 6e baylitinto far to taalaaji. ⁵ Amma an, nantu hoore maa der huune fu. Munyaan tooraaji, wadu golle baajotoodo linjiila, heennyitin golle maa faa wooda.

⁶ Amma min, mi 6adike laataago sadaka, hande kiriseteedi, wakkati yawtugo am 6adake. ⁷ Mi habii hawre woodune, mi yottinii doggudu am, mii joggii goondinki. ⁸ Diga jooni, Joomiraawo kiitotoodo e goonjaaku, e resanimmi riiba kokketeeka poonnitiido nyaanne darjal. Min tan bane hokkete e ka. Amma, min e hettiniife, yidu6e wittoygo makko fu, o hokkata ka.

Ka Pol bati dow 6e o gollodii

⁹ Tinna garaa to am law. ¹⁰ Gam Demas accii am, sabbu yidde duuniyaaru, o yahii Tesalonika. Kereskes yahii Galaatiya, Titus bo yahii Dalmatiya. ¹¹ Luka tan nun wondi e am. Waddu Marku to aa wara, o nafan am sanne der golle am. ¹² Tikikus, mi lili dum Efesu. ¹³ To aa wara, gaddanaa am gulunfaare am ne accumi Torowas, wuro Karpus. Gaddanaa am bo dewte am, ko jogii am 6uri woni, dewte am de guri.

¹⁴ Aleksandire bahillo wadanii am ko halli puy. Joomiraawo yoban mo ko o wadi.

¹⁵ An bo, hakkilan mo, gam o salake waaji amen e semme.

¹⁶ Nyalaane arandeere ne darinaami yeeso kiitoowo gam mi toontano hoore am, baa gooto wallay am, 6e fu 6e accii am. To Alla liman 6e dum gacce! ¹⁷ Amma Joomiraawo wallii am, semmidinimmi. Kan acci keennyitimmi golle waaji am. Him6e lenyi janani fu nanii waaji din. Nunnun dadirmi diga e hunnuko jaggere. ¹⁸ Joomiraawo dadinan am ko halli fu, o yottinammi jam to Laamaare makko ne kammu. Teddujal laatanoo mo faa abada. Aami!

Heennyitirde e cannooje

¹⁹ Mi sannii Pirisilla e Akilas, mi sannii getti wuro Onesifor. ²⁰ Erastus darake Korintu, Torofimus bo, mi accii dum Miletus oo nyawi. ²¹ Tinna garaa go dabbune wada. Ebulus e Pudes e Linus e Kalawdiya e sakiki-
raa6e won6e do fu, sannii maa.

²² Joomiraawo wonda e maa! Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol ηol Pol winnani Titus

Haala Puddirka

Wakkati Pol yooftaa de o ma66anoo der Roma, den nun o waajii haala linjiila der Kereta, siire 6urune manju der dunde girekii6e. Wakkati o yaareteno Roma to laamiido mawdo, laana diyam ma66e yaaliiniino 6e Kereta.

Wakkati o yawtata diga don, o accii don mo o gollodintoo, tokkiido mo, mo laataaki Yahuduujoo, Galaatiya. 2.3. De duuddum Pol yowannoo mo o wada golle cadufe, der Korintu du. O yowanii mo gollal moyyingoo joonne eklesiya ka kanko Pol o titunoo.

Pol batii Titus 6e potta Nikopolis. E nandi hande diga Maseduwaan nun o winnoy derewol ηol do, e ηol Timote aranol. Haala majji e nandi.

Baawo Pol hollu no haani ardiibe e wa'i, o batanii bo boofi Yahuduube salotoobe ekkitinol goonawol. O hollii bo ko haani gefe him6e feere feere won6e der eklesiya wada. No o heennyitiri derewol makko nani, o batanii moyyere Alla accooe neddo joodoo joonne teddiinooe linjiila.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-4
2. Dottiibe eklesiya, 1.5-16
3. Golleeji gefe him6e feere feere der eklesiya, 2.1-15
4. Joonne goondin6e der duuniyaaru, 3.1-11
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.12-15.

Sannoore

¹ Derewol ηol do yiwii e am, min Pol, maccudo Alla e lilaado Yeesu Almasiihu. Alla yowanii am mi wada su6aa6e makko goondina mo. O yowanii am anningo 6e goonja jaadooha e goondinki men. ² Hande non 6e goodirta hoolaare hebugo yonki tabitiiki. Alla mo fewataa ha66aniino en alkawal yonki kin diga huune fu tagaaka. ³ No wakkati wadi, o anninii haala makko diga e waaji di o yowaniami hande no Alla Kisinoowo en umuri dum.

⁴ Titus, mi sannii maa, an, laatiido 6iyam e goonja diga e goondinki men gooti. Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en wadane mooyyere, hokkee bo jam!

Golle Titus der Kereta

⁵ Mi accii maa Kereta gam moyyinaa ko horii moyyineego. Cu6anaa genni fu dottiibe Eklesiya hande no bi'uno maa mi. ⁶ Sey dottiijo cu6aado fu laattoo mo walaa gacce. O laattoo gorko mo debbo gooto, mo 6i66e mum laatii goondin6e. Bi66e 6en

laattoo 6e nyo'irtaake baadi baanjaari, dum bo dullere dowtaare. ⁷ Doole ardiido Eklesiya fu laattoo mo walaa gacce, gam o laati nun gollantoodo Alla. Haanay o laattoo mawnitiido, dum bo mo mone, maa bo jaroowo bagi, dum bo kabaado, maa bo cuunaado riiba kalluka. ⁸ Amma sey joomum e laatii bernoowo ho66e, jidudo ko woodi, mo hakkillo, poonnitiido, laa6udo, nantiido. ⁹ Sey joomum e jogii haala koolinika hande no ka janjiniraa. Den o waawan ko semmidini wo66e e ekkitinol laa6unol, o waawan bo ko jaalii yeddoobe.

¹⁰ E goonja, duu66e e laatii nanaruube, accu du caka Yahuduube goondin6e. Bee laatii batoobe haalaaji di walaa hoore, 6ee yoyra him6e. ¹¹ Sukku kunnuufe ma66e, gam 6ee biisa saareeji duuddi. Bee ekkitina ko haanay, gam 6e ke6a riiba kalluka. ¹² Neddo ma66e, mo him6e daari hande annabiijo, batii du, wi'i: «Keretaa6e laati nun fewoobe wakkati fu, 6ee laatii biisaaji bondi, ciwan-kee6e, e deereruube.» ¹³ O batii goonja. Gam majjum, felu 6e e semme, gam 6e ke6a goondinki geeti. ¹⁴ Be acca tokkugo taalaaji Yahuduube, e oodaaji him6e yoo6ufe goonja. ¹⁵ Huune fu e laa6i to laa6u6e. Amma walaa ko laa6i, to sobu6e e 6e goondinay, gam hakkillo ma66e e cuuddum 6erne ma66e fu sobii. ¹⁶ Bee bi'a 6ee anni Alla, amma golle ma66e e yedda no 6ee anni mo. Bee laatii nyiddu6e, e nanaruube. Be baawataa ko wadi geetum baa gootum.

2

Ekkitinol goonawol

¹ Amma an, accu batu maada yaada e ekkitinol goonawol. ² Wor6e nayee6e, batu 6e no haani 6e laattoo nantiibe, fotu6e teddineego, hakkil6e. Be laattoo 6e goondinki mum yandi, 6e gooda yidde e munyaal. ³ Batu rew6e nayee6e bo, wonoo hande no haani rew6e goondin6e wonoroo. To 6e laattoo nyo'oo6e him6e, dum bo hor6e bagi. Amma 6e laattoo ekkitinoobe ko woodi. ⁴ Be ekkitina rew6e saanoobe yidugo wor6e mum, e sukaa6e mum. ⁵ Be laattoo hakkil6e, laa6u6e. Be kiinnoo golle wuro ma66e, 6e laattoo yeeddu6e. Moy fu dowtanoo gorko muuddum, gam to haala Alla yennee.

⁶ Waaja gojankee6e, 6e laattoo hakkil6e der huune fu. ⁷ An e hoore maa, laatana 6e misaalu der golle boodde fu. Ekkitin 6e ekkitinol goonawol, e pottunol. ⁸ Haala maa laattoo goonaha, ka yeddataako, gam way6e meeden jiboo, 6e dulla kalluka ka 6e batanii en.

⁹ Maccu6e bo, waaja 6e, 6e nanana joomiraa6e ma66e der huune fu. Be gada ko welata 6e, to 6e jeddontir e ma66e. ¹⁰ To 6e bujuu 6e, amma wakkati fu, 6e kollita 6ee

laatii hoolaaፎe, hebbuፎe. Be gada dum gam ekkitinol haala Alla kisinoowo en, teddinee der huune fu.

¹¹ E goonja, moyyere Alla hollitake gam himፎe fu hisa. ¹² Moyyere nen e ekkitina en accen wonaago der dullere kulol Alla, e suunooji duuniyaaru. Nee ekkitina en bo laatoden hakkilፎe, e foonnitiife, e huuloፎe Alla der duuniyaaru nuu do. ¹³ Hande non kedortoden nyalaane barkidinaane, ne tammihiden. Nyalaane nen, Yeesu Almasiihu, Alla meeden mawdo, Kisinoowo en, hollitinto e teddujal. ¹⁴ O hokkii hoore makko gam men, o sooditii en diga ko halli fu. O laatinii en himፎe makko ፎe o woodi, laafinaaፎe, tinniiፎe wadugo golle geete.

¹⁵ Kanjum haani bataa himፎe, nun bo haani baajodaa ፎe, pelaa ፎe e baawde maa fu. Taa accu goddo yawee.

3

No haani goondinፎe Yeesu e laatii

¹ Siwtor goondinፎe ፎe nanana mawፎe leydi, e wooduፎe baawde. Be downtanoo ፎe, ፎe ciriiii wadugo golle boodde fu.

² To ፎe batu kalluka dow goddo, ፎe laattoo deyyuፎe, e sawriiፎe, e weluፎe deedi dow himፎe fu. ³ Gam enen bo, een laatinoo ፎe walaa hakkillo, nanaruuፎe, e majjuፎe. Een laatinoo maccuፎe jidaali, e suunooji diye fu. Een goodunoo ganyaani e nawniraagu, een banyontiri, en banyaa, een banyontiri. ⁴ Amma Alla Kisinoowo en hollitii himፎe geetaaku mum e yidde mum. ⁵ O hisinii en, amma hinaa gam en gadii golle poonnitiide, e endam makko o rimitorii en, laatiden heyፎe diga e Ruuhu Ceniido laabindo en. ⁶ Alla hokkii en Ruuhu mum ceniido puy, diga e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en. ⁷ O wadii dum diga moyyere makko gam laatoden foonnitiife, heፎa donen yonki tabitiiki, ki tammiden heፎugo.

⁸ Kanka woni haala kooliniika.

Mii yidi tasinaa ka, gam goondinፎe Alla tinnoo wadugo golle boodde. Kanjum woni ko woodi, ko nafata himፎe. ⁹ Amma woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi dow habaruuji lenyi, e kaፎe, e jeddi dow tawreeta. Haalaaji dii don fu nafataa goddum, baanji di laatii. ¹⁰ Gaddoowo ceennol caka himፎe, felu mo de woore, de didi, to o salake, takku mo sera. ¹¹ Annu gadoowo hande non laati nun majjudo e hakkeejo, o doyyii hoore makko kiita.

Cannoje e baynaade

¹² To mi lili Artemas naa bo Tikikus to maa, yawda garaa law, tawaa am Nikopolis, gam ton jidumi dabbugo. ¹³ Tinna ballaa Jenas, moodibbo tawreeta, e Apollos, gam to goddum jaccu ፎe der jahaanjal maፎe. ¹⁴ E haani himፎe meeden bo ekkitoo wadugo

golle boodde. Be balla haajaaፎe walleego gam to kamፎe wallooፎe ፎen ፎe gonoo baanji.

¹⁵ Wonduፎe e am fu sannii maa. Emen canna goondinፎe yiduፎe men fu.

Moyyere Alla wonda e moodon, on fu.

Derewol ɲol Pol winnani Filemon

Haala Puddirka

Derewol ɲol Pol winnani Filemon do, haala joonne hakkune himbe dido nun ɲol batanta. Pol winnii derewol ɲol gam o sawrinana Onesimu, maccudo doggunoodo joomiraawo mum Filemon. Filemon laati nun goondindo tawaado der wanjarde Koloosi. Onesimu tuubii, goondini Yeesu diga e waaji Pol. Kan wadi Pol e eela Filemon jaɓa Onesimu hande banniraawo mum, o sawranoo mo bo.

Der duuɓol 62 nun Pol winni derewol ɲol der nanjoore mum arandeere der Roma. Dum nandi hande Tikikus nun yaari derewol ɲol e ɲol Koloosi, Kol. 4-7-9.

Ko hollitii der derewol ɲol woni, tinnaare ne Pol woodi dow moyyingo haala hakkune himbe dido, hande no o woowi wadugo hakkune himbe duuɓe. Ko Almasiihu wadani en hakkune men e Baaba mum, kanjum nun Pol wadani Onesimu hakkune mum e Filemon.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Yettoore Alla gam goondinki Filemon, 4-7
3. Pol e eelana Onesimu sawraare, 8-22
4. Cannooje, 23-25.

Sannoore

¹ Min Pol, e banniraawo meeden Timote nun winni derewol ɲol. Min Pol, mii laatii maɓɓaado gam daliila Yeesu Almasiihu. Emen canna Filemon, jidaado amen, gollod-intoодо e amen. ² Emen canna bo Afya, sakiike men debbo, e Arkippus kaɓidoowo e meeden gam linjiila, e goondinbe hawritin-toobe der wuro maa. ³ Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam.

Yidde e goondinki Filemon

⁴ Filemon, mii yetta Alla wakkati fu, mi accay siwtorgo maa der du'aaje am. ⁵ E goonja, mi nanii yidde e goondinki maada dow Joomiraawo Yeesu e batanee, e no jidirdaa himbe Alla fu. ⁶ Emii eela Alla, gam goondinki kii do hawti en yi'oo der gaɗu. Den paaminaa geetum fu dum baaweten wadugo gam Almasiihu. ⁷ Banniraawo, berne am seyake puy, hakkillo am fukkake bo, gam yidde maa deyyitini himbe Alla.

Pol e sawrinana Onesimu

⁸ Mii woodi laawol der kawtal men e Almasiihu mi eelee ko haani gadaa. ⁹ Amma, mii ɓuri yidugo, mi eelee gam yidde, min Pol dottiijo, jooni bo mii maɓɓaado sabbu Yeesu

Almasiihu. ¹⁰ Mii eelee gam Onesimu ɓiyam mo keɓumi goondini der kasu. ¹¹ Naane, o nafayno maa, amma jooni, o nafan en, min e maa.

¹² Mii wittina mo to maada, jaɓu mo hande min e hoore am. ¹³ Mii yiduno hag-gugo mo to am, gam o wallammi hande no haani balliraano am jooni no tawaami der kasu gam linjiila. ¹⁴ Amma mi yiday wadugo goddum to hinaa en baddii, gam mi yidaa wadingo maa boodɗum e doole, amma dum laatoo e sago maa.

¹⁵ Wadoto Onesimu seenniriino e maa wakkati sedda, gam o wonda e maa, e baadey. ¹⁶ O laataaki kade maccudo tan, oo ɓuri maccudo, o laatike banniraawo men jidaado. Min, mii yidi mo sanne. Mii anni aa yidi mo ɓuri, hinaa hande neddo tan, amma hande goondindo Joomiraawo.

¹⁷ To a daarii am hande igo maa, den kan, jaɓu mo hande no jaɓirtaa am min e hoore am. ¹⁸ To o woofaniino maa, dum bo to o joganiino maa nyamaane, yowanam dum. ¹⁹ Min Pol, mii winna ka e junjo am, mi yoɓete dum. Amma mii siwtoree, an bo aa joganii am nyamaane, nyamaane nen bo, an e hoore maa nun. ²⁰ An banniraawo am, wadanam dum sabbu Joomiraawo, deyyitin berne am gam kawtal men e Almasiihu.

²¹ Mii winnaee gam mii hoolii a nananan am, gam mii anni a wadan ɓuri ko eelu maa mi. ²² Sikan, ciriyanodaa am suudu to beeranmi, gam mii miila, Alla jaɓan du'aaje mon, o wittinanmi to moodon.

Cannooje

²³ Epafaras mo maɓɓidaami gam Yeesu Almasiihu sannii maa. ²⁴ Marku bo, e Aristarkus, e Demas, e Luka gollidoobe e am sannii maa.

²⁵ Moyyere Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden wonda e moodon.

Derewol Iburaninkee6e

Haala Puddirka

Derewol Iburaninkee6e e woodi nafuwe mawdo der Alkawal Kesal. Binnudo derewol ɗol batay inne mum, ko baaweten ko bati tan woni, o laati nun Yahuduujo goondindo Yeesu, woliine maamiraa6e men nun hollata dum. Oo anni Alkawal Kiinɗal puy, accu du dow golle Leewinkee6e. Diga seede6e linjiila arandee6e nun o nani linjiila.

Yahuduube goondin6e Yeesu hande makko nun o wannani, kam6e o baddata. Bee laatii him6e tawaa6e der eklesiya ka o anni, go oo yidi beraago 6e, dum 6ooyataa. Liinyoo6e dewte e miili eklesiya Roma, der leydi Italiya nun o wannani derewol ɗol. Gam Roma nun him6e arti nani haala derewol ɗol, diga e derewol ɗol Kelema mo Roma wanni der duu6ol 95 yahugo 96 6aawo Almasiihu rimaa.

Toora batanaaka der don e laatii toora ka Kolodu laamiido toori Yahuduube goondin6e Yeesu der duu6ol 49 6aawo Almasiihu rimaa. O riwi Yahuduube goondin6e jaka duu6i sedda diga Roma.

Dum nandi hande derewol ɗol winnaama hakkune duu6ol 60 yahugo 64 6aawo Almasiihu rimaa.

Binnudo derewol ɗol, winnii ɗol gam semmidin6o 6e o wannani. Dum nandi bo hande 6e o wannani e tawaa der toora mawka. O wannanii 6e, gam to 6e boppu goondinki.

Der derewol makko, o hollii 6e no Yeesu e 6uri malaykaa6e, e Muusa, e Yosuwa, e Li-maamiibe 6e Alkawal Kiinɗal. Dum don fu, e hollita no 6e o wannani e yiduno wittugo der tawaanɗal Yahuduube dow sujidango Alla. O hollii 6e, no sadaka Almasiihu wadi de woore, e yiyyam mum heyii faa e baadey.

O semmidinii 6e e hollugo 6e goondinki him6e arandee6e. O batii 6e, 6e tigga Almasiihu gite, gam kanko nun laatii misaalu munyal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-3
2. Almasiihu e 6uri malaykaa6e mawnugo, 1.4-2.18
3. Almasiihu e 6uri Muusa e Yoosuwa mawnugo, 3.1-4.13
4. Limaamaaku Almasiihu e 6uri limaa-maaku fu, 4.14-7.28
5. Alkawal Almasiihu e 6uri alkawalji fu, 8.1-9.28

6. Yiyyam Almasiihu e 6uri kiiseteedi fu nafuwe, 10.1-31
7. No goondinki 6uriri huune fu, 11.1-12.25
8. Haalaaji cakitiidi, 13.1-25.

Alla baddii him6e diga e Biddo mum

¹ Diga ko 6ooyi, Alla baddiino kaakiraa6e meeden de duuddum, e laabi feere feere. O baddii 6e diga e annabiibe. ² Amma der nyalaade cakitiidee dee do, o baddii en diga e Biyyiko. E makko Alla tagiri duuniyaaru e kammu. Kanko nun bo Alla su6i laato doonoowo huune fu. ³ Kanko nun laatii jayɗol jalboowol, kollitoowol tedduɗal Alla, e no Alla laatii e goonɗa. Oo jogii huune fu diga e haala makko gooduka baawde. Baawo o laa6ini hakkeeji him6e, o joodake dow kammu, to nyaamo Alla mawdo, mo tedduɗal.

Biddo e 6uri malaykaa6e

⁴ Biddo e 6urii malaykaa6e manɗu, kan wadi Alla hokki mo inne 6urune inde ma66e. ⁵ Malaykaajo moy nun Alla meedi ko wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba maa*?»
Moy o wi'i kade:

«Mi laatanto mo Baaba,
kanko bo, o laatanoo am Biddo*?»

⁶ Kade bo, no o liloɗta Afo makko e duuniyaaru, o wi'i:

«Malaykaa6e Alla fu sujidana mo*.»

⁷ Dow malaykaa6e bo Alla wi'i'i:

«Oo gollira malaykaa6e makko hande keni,
o wadii 6e jagganoo mo hande delle yiite*.»

⁸ Amma dow Biddo, o wi'i:

«Laamu maa, an Alla, wonoo faa abada!

A laamoranto him6e maa e sawru foonni-taare.

⁹ Aa yidi foonni-taare, aa wanyi ko halli,
gam majjum, Alla maada su6i ma, wuju maa nebbam seyo

6uruɗo ɗo wondube e maada*.»

¹⁰ O wi'i kade:

«Joomiraawo, diga fuddoode, an tagi leydi,
juude maa tagi kammu.

¹¹ Dum fu, dum halkan, amma an, a tabbit-into,

dum fu, dum hiiddan hande kolte,

¹² a taggan dum hande toggoore,
dum waylitinte, hande kolte.

Amma an, a waylitintaako.

Duu6i maa bo heennyataa*.»

¹³ Alla meeday ko wi'i malaykaajo gom:

«Jooda nyaamo am

gam mi wada wanyu6e maa laatoow
jaa6irdum koyde maa*.»

¹⁴ Malaykaa6e fu laati nun ruuhuui jaggan-toodi Alla, oo lila di gam di gollanoo ronoo6e kisidam.

2

To en jeebee kisidam

¹ Gam majjum, e haani kakkilanen puy ko nanuden, gam to en boddodee laawol. ² Haala ka Alla hokki diga e malaykaa6e goondii. Woofu6e e salii6e dwtanaago ka fu, he6an kiita kaa do haanani 6e. ³ To non noy dadirten, to en jeebake kisidam mawdam hande dam do? Joomiraawo nun arti batango kisidam dam, den nanu6e tabbitinani en dam. ⁴ Alla semmidinii seedaaku ma66e e wadugo maaneeji, e kaaydiniidum, e kaayefiiji feere feere. Alla hollitii dum bo e seennango 6e Ruuhu Ceniido hande no o yidiri.

Yeesu laatake neddo gam hisina him6e

⁵ Alla hokkay malaykaa6e 6e laamano duuniyaaru garoowu nu batanten. ⁶ Goddo batii nokkun der Dewtere, wi'i:

«Ume neddo laatii faa ciwtoraa dum? naa 6ii-aadama ko paaleadaa dum?»

⁷ A leesinii mo wakkati sedda ley malaykaa6e, a meelii mo teddujal e manju.

⁸ A yowii huune fu ley koyde makko*.»

No Alla yowani mo huune fu, edum holla no goddum horaaki ko o yowanay mo junjo. Jooni en ji'ataa taw no o yowanii mo kujje fu junjo. ⁹ Amma een ji'a Yeesu leesinoo6o wakkati sedda ley malaykaa6e, jooni o meelinaama teddujal e manju. Gam ume? Gam o toorake, o maayi. Hande non, sabbu mooyere Alla, o maayirani him6e fu. ¹⁰ Dum fottanii Alla tagudo huune fu, e mo gam mum huune fu woni, yaara him6e duu66e 6e ke6a teddujal. Dum fottanii mo bo, o yottina Yeesu ma66itindo laawol kisidam, o laato kebbudo diga e tooraaji.

¹¹ Gam laabinoowo, e laabintee6e fu yiwii diga e baaba gooto. Kan wadi o sentay noddugo 6e banniraa6e. ¹² O wi'i:

«Mi batan banniraa6e am inne maa, mi maantete caka jama'aare maa*.»

¹³ O wi'i kade:

«Mi yowan hoolaare am fu dow Alla.»

Kade bo, o wi'i:

«Mi nani, min e 6i66e 6e Alla hokkimmi*.»

¹⁴ Hande no 6i66e woodiri 6annu e yiyam, hande non Yeesu bo ettiri 6annu, laatii hande ma66e. O wadii dum gam diga e maayde makko, o halka baawde laamaniido maayde, waato Seydan. ¹⁵ Diga e majjum o rindini laatii6e maccu6e der gonki mum fu, gam 6e kuliino maayde. ¹⁶ Gam een

anni, malaykaa6e bane Yeesu wari wadugo, amma laatii6e lenyol Iburahiima nun.

¹⁷ Gam majjum, e haani o nanda e banniraa6e makko der huune fu. Hande non o laatorii hooreejo Limaamiie mo endam, koolaado der golle Alla, gam o moyta hakkeji jama'aare. ¹⁸ Kanko e hoore makko o tooraama, o jarbaa. Gam majjum, o waawan wallugo jarbaa6e.

3

Yeesu e 6uri Muusa

¹ Banniraa6e goondin6e, onon 6e Alla noddi, gattee hakkillo mon dow Yeesu. Alla liloii mo gam o laato hooreejo Limaamiie dow goondinki meeden ki ceedotoden. ² O laatake koolaado yeeso Alla cu6udo mo, hande no Muusa laatorii koolaado der suudu Alla fu. ³ E goonja, Yeesu e 6uri Muusa teddujal, hande no mahoowo 6uriri suudu nol o mahi teddujal. ⁴ Gam suudu fu e woodi mahudo dum, amma mahudo huune fu woni Alla. ⁵ Muusa laati6e koolaado der suudu Alla fu, hande jaggiido, oo seedanoo ko batanoytee. ⁶ Amma Almasiihu laati6e koolaado der suudu Alla hande 6iddo. Enen laatii 6e suudu makko to en tinnake een koolii, een tabbitini ko jurortoden faa heenyitirde.

Naatugo der siwtaare Alla

⁷ Gam majjum, Ruuhu Ceniido wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

⁸ to on joorinee berde moodon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo, no 6e ummanii Alla*,

⁹ 6e jarbii mo der ladde haro.

Alla wi'i, ton 6e jarbii am, 6e poonnimmi, baa no 6e ji'i golle de gadumi jaka duubi lasoy didi.

¹⁰ Gam majjum, mone am ummii dow him6e jaamanuuru nu,

bi'umi: "Wakkati fu, berde ma66e e majji,

6e annaa laabi am!"

¹¹ Gam majjum, mone am ummii, kuniimi, bi'umi:

«Be naatataa der siwtaare am pay*.»

¹² To non, banniraa6e, kakkilee, gam to goddo moodon woodu berne hallune, dulla goondingo, woddodoo Alla mo yonki.

¹³ Amma baajontiree nyalaane fu, faa dum wi'ee «hanne» gam to hakke majjin goddo moodon, yoorina berne mum. ¹⁴ To en jogake hoolaare men arandeere e semme faa heenyitirde, den en laati6e hawtu6e e Almasiihu.

¹⁵ Hande no Dewtere wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

to on joorinee berne mon

hande no kaakiraabe moodon wadunoo,
6e ummanii Alla»

¹⁶ Bey nun nani daane Alla, go 6e ummanii mo? Kam6e woni wurtiibe diga leydi Misira fu, 6e Muusa ardanii fu! ¹⁷ Bey nun mone Alla ummii dow muudum faa duubi lasoy didi? Kam6e woni wadu6e hakke, go maayi der ladde haro. ¹⁸ Bey nun o hunanii 6e naatataa der siwtaare makko? Kam6e woni salii6e downtanaago mo. ¹⁹ En ji'i, 6e baway naatugo der siwtaare nen gam 6e goondinay.

4

¹ Alla ha66anii en alkawal naatugo der siwtaare mum. To non, sey kulen, gam to goddo moodon miilu saktake, dullii naatugo der mayre. ² Gam enen bo, en baajaama linjiila hande kaakiraabe men. Amma, ka 6e nani nafay 6e, gam no 6e nani, 6e goondinay. ³ Amma enen goondin6e, en naatan der siwtaare ne Alla batani, hande no o wi'i:

«Mi hunake e mone bi'umi:

“Be naatataa der siwtaare am pay*!”»

Nani bo Alla heennyi wadugo golle mum diga o tagi duuniyaaru. ⁴ Bataama kade nokkun der Dewtere, dow nyalaane jeedidawre, wi'aa: «Alla siwtake wadugo golle mum fu der nyalaane jeedidawre*.»

⁵ O wi'i kade der nokkuure wonne: «Be naatataa der siwtaare am pay*.»

⁶ Artu6e nani linjiila naatay der siwtaare nen, gam 6e dowtaaki. Amma wo66e waawan ko naati kade. ⁷ Gam majjum, Alla resii nyalaane wonne kade, o noddii ne «hanne» o batanii ne 6aawo duubi duuddi, diga e hunnuko Dawda, o wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

to on joorinee 6erde moodon*.»

⁸ To Yosuuwa hokkiino 6e siwtaare, Alla batantaano kade siwtaare wonne 6aawo nii. ⁹ To non, nyalaane siwtaare e horanii kade him6e Alla. ¹⁰ Gam naatudo der siwtaare Alla, siwtoto e golle mum kanun bo, hande no Alla siwtorii e de mum. ¹¹ Gam majjum, en tinnee naaten der siwtaare Alla. To goddo tokku misaalu dullere dowtaare him6e Isira'iila, yana.

¹² Haala Alla e woodi yonki, eka woodi semme. Kaa 6uri kaafahi kiye fu, belnaaki becce didi welugo. Kaa naata faa der, ka seenna yonki e ruuhu, jokkule e busam. Eka hiitoo maatirdum, e miilooji 6erne. ¹³ Walaa fu ko tagaa, ko suudanii Alla, huune fu laabi e gite makko. Kanko jottinoyten ko gaduden fu.

Yeesu e 6uri hooree6e Limaamiibe

* 4:3 Jabuura 95.11 * 4:4 Laatanooji 2.2 * 4:5 Jabuura 95.11 * 4:7 Jabuura 95.7-8 * 5:5 Jabuura 2.7

* 5:6 Iburaninkee6e 7.1-10

¹⁴ Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo jottiido to Alla dow kammu, kanko woni Yeesu, Biddo Alla. Gam majjum, sey jogoden e 6erde goote goondinki meeden ki ceedotoden. ¹⁵ Een goodii hooreejo Limaamiibe baawoowo endaaگو en der tampe meeden. Gam kanko e hoore makko o jaribaama der huune fu hande no meeden, amma o waday hakke. ¹⁶ Gam majjum, en 6attee kittaal Laamaare Alla nal moyyere e hoolaare, gam ke6en endam, e moyyere, de gooduden bukaata ballal fu.

5

Hooreejo Limaamiibe mo yurmeene

¹ Hooreejo Limaamiibe fu, su6ete nun caka him6e, o gollanoo Alla gam ma66e, o yaara dokke e kiiseteedi yeeso Alla gam ikkingo hakkeji. ² O waawan faamugo 6e walaa annal e majju6e, gam kanko e hoore makko oo laatii tampudo der becce fu. ³ Gam sabbu tampere nen nun haani o wada kiiseteedi ikkinooji hakke, hinaa gam jama'aare tan, amma gam hoore makko bo.

⁴ Goddo waawataa ko hokki hoore mum teddujal laataago hooreejo Limaamiibe. Amma Alla nun noddata joomum hande no o noddiri Haruuna.

⁵ Non bo dum laatii e Almasiihu, kanko bane hokki hoore makko teddujal laataago hooreejo Limaamiibe. Alla nun hokki mo dum, de o wi'i:

«An laatii Biddo am,

hanne min nun laatii Baaba maa*.»

⁶ O wi'i nokku kade:

«A laatike Limaamiijo faa e baade hande no Malkisadaka*.»

⁷ Wakkati Almasiihu wonunoo e duuniyaaru, o eelii Alla, o eelitii, e bojji mawdi, e gondi, gam Alla hisina mo diga maayde. Alla bo toontake mo, gam oo woodi kulol Alla. ⁸ Baa no oo laatii Biddo Alla, tooraaji makko ekkitinii mo dowtaago. ⁹ Alla laatini mo kebbudo, gam majjum o laatanii downtaniibe mo fu daliila kisidam tabitiidam. ¹⁰ Alla su6i mo, wadi mo hooreejo Limaamiibe hande no Malkisadaka.

En kakkilee to en boppee goondinki

¹¹ Dow haala kaa do, emen goodi haalaaji duuddi, e kujje cadude faamingo, gam on paamataa law. ¹² E haanunoo oon laatii janninoobe diga dum 6ooyi, amma faa jooni oon goodi bukaata jannineego pudfirdum der haala Alla. Haanuno oon nyaama nyaamdu tekkunol, amma faa jooni, kosam nun musinton. ¹³ Musinoowo fu, waawataa suttontirgo haala foonnitaare, gam o laati nun suka. ¹⁴ Amma, maw6e, woowin6e

hakkillo mum suttotirgo ko woodi e ko halli nun nyaamdu tekkunol wonani.

6

¹ Gam majjum en accee ekkitaago ekkitinol leesunol dow Almasiihu. En jahee yeeso e ko hebbi. To en daddee dadda kesa, hande jon: tuubugo golle jaayde, e goondingo Alla, ² e ekkitinooje dow batisi, e yowugo himbe juude, e pintol maaybe, e kaade kiita duumika. ³ En jahee yeeso, kanjum en gadan dum, to Alla jabii.

⁴ Daaree haala himbe wittube der gonki mum kiikki. Be kebiino jaynol Alla. Be mettii dokkal yiwuñal dow, go be kefi gedu e Ruuhu Ceniido. ⁵ Be mettii haala Alla geeta, e baawde jaamanuuru warooru, ⁶ e non fu, go be bitti baawo. Wadataako be bittinee be tuuba kade. Gam dum laatii hande kambe e ko'e ma6be, bee tigga kade Biddo Alla dow legal palaanjal, bee jawna mo yeeso himbe fu.

⁷ To leydi e yara diyam to6oojam de duuddum, nii fudinana aawudo awdi geeri, den ni hebuwa don barke Alla. ⁸ Amma to gi'e, e tuppe nun ni fudinta, sey ni woppee, booyataa ko ni yaa'ee, ko sakitoytoo fu, sey ni sunnyee yiite.

⁹ Onon, banniraa6e am yidaa6e, baa to emen bata hande non, emen anni oon darii dow laawol boodunol, ñol kisidam. ¹⁰ Gam Alla laataaki mo fonnitaaki. O yeggitintaa gadu mon, e yidde ne kollitindon gam inne makko. On kollitii yidde nen e golle de gadudon, e de gadoton faa hanne gam himbe Alla. ¹¹ Amma emen jidi moy moodon fu hollita iri anniya kaa don faa heennyitirde, gam kefon ko kedidon. ¹² To on laatee ci-iwaakuu6e, amma yemminee goondinki e munyal himbe he6oo6e donju ñu Alla ha66i alkawal mum diga e goondinki.

¹³ No Alla ha66anta Iburahiima alkawal, e hoore makko o hunorii, gam o waawataa ko hunorii burudo mo manju. ¹⁴ O wi'i: «E goonja, mi barkidinte, mi duudinan lenyol maa^a!» ¹⁵ Hande non Iburahiima munyiri, o hefi ko Alla ha66ani mo alkawal. ¹⁶ To himbe e hunoo, bee kunoro inne burdo be manju. Hunayeere nen nun tabbitinta haala, ikkina jeddi fu. ¹⁷ Non bo, no Alla yidi hollugo ronoo6e alkawal mum e burudum laa6ugo, no ka o resi waylitintaako pay, o wadii dum e hunayeere. ¹⁸ To non, kujje didi woni waylitintaako, de Alla waawataa ko fewi dow mum, kanje woni: hunayeere e alkawal. Kanjum semmidinta berde men, enen accoybe huune fu, go kooliden ko bi'aden. ¹⁹ Hoolaare nen e laatanii en hande tiggere laana diyam, tiggaane ne dimmataako gam yonkijii men. Ne yahii faa

baawo wudere wirnirde nokkuure burune fu senaago. ²⁰ Don nun Yeesu arti naatani en, o laatanii en hooreejo Limaamiibe faa e baadey, hande no Malkisadaka.

7

Limaamiijo bi'eteedo Malkisadaka

¹ Malkisadaka on laati nun laamiido siire wi'eteene Salaam. Oo laatii bo Limaamiijo Alla towudo. Wakkati Iburahiima wartata diga konu ñu o jaalii laamiibe, den Malkisadaka fotti e makko, barkidini mo^a. ² Kanko nun Iburahiima hokki jakka huune fu. Ko inne Malkisadaka fillitii woni: «Laamiido foonnitaare», kade bo, oo laatii laamiido Salaam, waato «laamiido jam.» ³ O woodaa Baaba, dum bo inna, o woodaa bo kaakiraa6e. O woodaa fuddoode, o woodaa timmoode. O nandinaama e Biddo Alla, oo laatii Limaamiijo faa e baadey.

⁴ Daaree no tedduñal Malkisadaka foti mawnugo, faa Iburahiima maama meeden hokki mo jakka ko hefi diga konu. ⁵ Limaamiibe yiwe e lenyol Leewi, kambe nun tawreeta hokki laawol ja6ugo jakka to Isira'iilaabe, banniraa6e ma6be, baa no kambe bo be yiwii e Iburahiima hande ma6be^{*}. ⁶ Amma Malkisadaka mo jeyaaka der lenyol Leewi, jabii jakka to Iburahiima, o barkidini ke6udo alkawalji Alla. ⁷ Nani bo, jeddi walaa, barkidindo e buri barkidinaado manju. ⁸ Dow wecco arano, Limaamiibe ja6oo6e jakka laati nun himbe maayo6e. Amma dow wecco dida6o, Malkisadaka ceedanaado e wuuri nun jabi ka. ⁹ En baawan ko wi'i Leewi ja6oo6o jakka, hokkii ka diga e Iburahiima. ¹⁰ Gam Leewi rimaakano taw, go Malkisadaka fotti e maamiiko Iburahiima.

¹¹ Der tawreeta ka Isira'iilaabe hokkaa, be lenyol Leewi nun haani subee laato6o Limaamiibe. To golle limaamaaku Leewinkee6e e hebbuno, Limaamiijo goddo hande Malkisadaka bukaakano wara, laato mo lenyol Haruuna bane. ¹² To golle limaamaaku waylitake, doole sariya bo waylitoo. ¹³ Mo haala kan wondanaa laati nun mo lenyol feerewol, mo himbe lenyol mum gollaakino dadey to hirsirde. ¹⁴ Himbe fu e anni no Joomiraawo meeden yiwii diga e lenyol Yahuuda. Lenyol ñol, Muusa batanay ñol gokka dow limaamaaku.

Limaamiijo goddo nandudo e Malkisadaka

¹⁵ Warugo Limaamiijo goddo, nandudo e Malkisadaka, beydii laa6ingo haala kan. ¹⁶ O laataaki Limaamiijo hande no himbe subirtee e sariyaaji mum. Amma, o laatike

✧ 6:14 Laatanooji 22.16-17 ✧ 7:1 Laatanooji 14.17-20

* 7:5 Leewi woni maama Muusa e Haruuna.

Limaamiijo e baawde yonki ki heennyataa.

¹⁷ Gam Dewtere wi'i:

«A laatike Limaamiijo faa e baadey hande no Malkisadaka.»

¹⁸ To non, sariya artuka woppaama, gam ka tampii, ka nafay. ¹⁹ Gam tawreeta Muusa waday goddum kebbudum. Amma jooni, en kebi'i tammuwe burune woodugo, ne battortoden Alla.

²⁰ Dum don fu, e hunayeere nun laatorii. Amma 6ee to, laataaki Limaamii6e e hunayeere. ²¹ Amma Yeesu kan laatike dum dow hunayeere Alla, bi'udó:

«Min Joomiraawo mi hunike, mi wittataa 6aawo:

“A laatike Limaamiijo faa e baadey^o.”»

²² Hande non Yeesu laatorii torma alkawal buruñal woodugo.

²³ Gokka nani kade. Limaamii6e duu66e nun wonuno, gam maayde e hadannoo 6e tabitaago. ²⁴ Amma no Yeesu e laatii duumiido, limaamaaku makko goddo wattirtaa dum. ²⁵ Gam majjum, o waawan hisingo no haaniri battii6e Alla diga e makko, gam oo wuuri e baadey, oo eelana 6e Alla.

²⁶ Hooreejo Limaamii6e hande oo don nun haanani en. Oo laatii ceniido, mo walaa gacce, ko sobi fu walaa e makko. Oo seenniri e hakkee6e, o bantaama faa dow to buri kammu towugo. ²⁷ O nandaa e hooree6e Limaamii6e. O bukaaka wadugo kiisetee6i nyalaane fu, aran, gam makko, 6aawo mum gam hakke him6e. Kanko, o sakkii hoore makko de woore tan, dum heyi faa e baadey. ²⁸ Tawreeta Muusa subiiino hooree6e Limaamii6e laatii6e him6e tampu6e. Amma hunayeere Alla warune 6aawo tawreeta, joodini'i Biddo laatiido kebbudo faa abada.

8

Yeesu laatii hooreejo Limaamii6e

¹ Hoore haala ka men batanta nani: Een goodi hooreejo Limaamii6e mawdo hande oo do. Oo joodii nyaamo leeso Laamaare Alla mawdo, mo tedduñal, dow kammu. ² Kanko nun gollotoo der nokkuure ceniine, der bukaaru goonjaaru nu Joomiraawo darini, hinaa neddo.

³ Hooreejo Limaamii6e fu suba nun gam hokka Alla dokke e kiisetee6i. E haani bo, oo woodi ko o sakkata. ⁴ To e duuniyaaru do nun o wonuno, o laatataakono du Limaamiijo, gam Limaamii6e wadoo6e sadaka hande no tawreeta Muusa batira na'on. ⁵ Golle limaamaaku de 6e gadata e laatii misaalu, e nandi huune ko woni e goonja dow kammu. No Muusa yidunoo darnugo bukaaru, Alla bati mo wi'i: «Tinna, gadaa huune fu, hande misaalu mo kolladaa dow waanne^o.» ⁶ Jooni, Almasiihu he6ii

golle burude woodugo, gam o laatike hakkunneejo alkawal buruñal woodugo, dariñal dow alkawalji burudi woodugo.

⁷ Gam e goonja, to alkawal aranal woodaano gacce, bukaata dartugo dida6al walaano. ⁸ Amma Alla felii him6e muudum wi'i:

«Min Joomiraawo mii wi'a on, nyalaade waraan,

mi ha66an alkawal kesal e him6e Isira'iila, e 6e Yahuuda.»

⁹ Ñal nandataa e alkawal ñal ka66unoomi e kaakiraa6e ma66e,

nyaanne ettumi 6e e junjo, burtinmi diga leydi Misira.

No 6e jogaaki alkawal am

min bo, kokkumi 6e 6aawo.

¹⁰ O wi'i kade:

Daa no alkawal ñal ka66anmi e him6e

Isira'iila laatoytoo 6aawo nii:

Mi wattan sariyaaji am der hakkillo ma66e, mi wannan di der berde ma66e, mi laatoto Alla ma66e, 6e laatoo him6e am.

¹¹ Goddo jannintaa gondaado mum,

naa bo hanniraawo mum, wi'a,

Annu Joomiraawo,

gam him6e fu annan am,

diga pettel faa mawdo ma66e.

¹² Gam mi yaafoto boofi ma66e,

mi siwtortaa kade hakke ma66e^o.»

¹³ No Alla noddii alkawal ñal do kesal, den fu, o laatinii aranal kiinñal. Ko hiid6i, e ko nayyi bo, faanike majjitingo.

9

Sadakaaji gadetee6i wakkati Alkawal Kiinñal

(Wurtaago 25.26; 40.17-33)

¹ Alkawal aranal e wooduno sariyaaji dow sujidango Alla e nokkuure ceniine, nyi6aane der duuniyaaru. ² Bukaaru tiggaama, enu woodi gadaaji didi. Gada arana e wi'ee gada ceniika, don nun fitilleel resetee, e taaburu, e peen cakkanaako Alla.

³ Baw6awre wudere didawre wiiriraane, don nun gada dida6a bi'eteeka, gada buruka senaago fu woni. ⁴ Der makka, e woodi urirde wardi gadiraane kanjeeri, e keesuwal alkawal gadiraanjal kanjeeri. Der keesuwal ñal, loonjal gadiraanjal kanjeeri na'on don. Maannu e woni der loonjal ñel, e sawru Haruuna bilitinñol, e kaaye alluwaaje didi to dookaaji winnaa.

⁵ Dowdowre keesuwal ñal, e woodi foto malaykaa6e wi'etee6e kerubaa6e, teddu6e. Biyeede ma66e e suddi ommoode yaaforde hakkeji. Jooni en baawataa ko batani dum gootel gootel.

6 Non non nun huune dum fu resiraa. Den, nyalane fu, Limaamiibe naata gada bukaaru arana, 6e gada golle sujidango Alla. 7 Amma gada didaba, hooreejo Limaamiibe tan nun naataa don de woore der duubol. O naataa bo, to o jogaaki yiyam o wadirta sadaka gam yaafuye hakke makko e de himbe wadi hinaa e sago. 8 Diga e majjum Ruuhu Ceniido e hollita no laawol gada buruka senaago fu ma66itaaki taw, to wecco bukaaru aranu e woni. 9 Huune dum e hollita ko woni jooni. Ko dum yidi wi'ugo woni: dokke e sadakaaji cakketeedi waawataa laabingo berne gadoowo dum. 10 Sariyaaji dii don laati nun di bannu. Dii batana haala nyaamdu, e jaram, e lootuki feere feere. Sariyaaji dii nafii faa wakkati de Alla wayliti di.

Haala sadaka der Alkawal Kesal

11 Amma, Almasiihu warii, laatii hooreejo Limaamiibe dow kujje geete, garooje yeeso. O naatii der bukaaru burunu mawnugo, e burunu hebbugo, nu junjo neddo waday, nu jeyaaka bo e duuniyaaru do. 12 O naatii de woore der nokkuure burne senaago fu, dum heyi faa e baadey. O naatiday e yiyam ginniiji, e dam nyalbi, amma e yiyam hoore makko. Non non o sooditorii en faa e baadey. 13 To yiyam ginniiji e ga'i, e dooni wiige miccaama dow cobudo, edam laabina mo dow laawol diina. 14 To non, noy yiyam Almasiihu burirtaa laabingo cuudidum berde meeden diga e golle mum baatude? Gam e baawde Ruuhu tabitiido o hokkiri hoore makko Alla, o laatii sadaka kaa do woodaa tuuni, hefa gollanoden Alla mo yonki.

15 Kan acci Almasiihu laatii beldinoowo, kab6udo alkawal kesal, gam noddaabe heba donju duumiihu nu Alla hab6ani 6e alkawal. Dum wadoto, gam o maayii, hefa o sooditoo himbe wadunoobe hakke der alkawal aranal.

16 To derewol donju e batanee, sey laattoo doneteedo maayii. 17 Derewol donju nafataa, to doneteedo e wuuri, sey doneteedo maaya go njal nafa. 18 Kan acci go alkawal aranal habbee, sey no yiyam reyyitii. 19 Baawo Muusa janjani himbe sariyaaji gonudi der tawreeta fu, o etti yiyam nyalbi, e dam ginniiji, o hawrontiri e diyam. Den o etti leebi bodeeji, e haako isop, o micci dow dewtere, e dow himbe fu, o wi'i: 20 «Kanjum woni yiyam tabbitinoojam alkawal njal Alla hab6i wi'i, dowanodon». 21 Hande non bo o micci yiyam dow bukaaru, e dow ko 6e kujdiranta Alla fu. 22 Hande no tawreeta resiri, yiyam nun laabinta huune duuddum! To yiyam reyyitaaka bo, yaafuye hakkeji walaa.

Sadaka Yeesu Almasiihu moytii hakke

23 E haani kujje kollitooje ko woni dow kammu laabiniiree hande non. E haani bo de laabiniiree e sadakaaji burudi woodugo. 24 Gam Almasiihu naatay der nokkuure ceniine ne junjo neddo nyi6i, nandune e goonjaare. Amma o naatii dow kammu e hoore makko, gam o daroo jooni yeeso Alla gam men. 25 O naatay ton gam o sakka hoore makko de duuddum, hande no hooreejo Limaamiibe naatirta duubol fu der nokkuure burune senaago e yiyam mareefu. 26 To hinaa non, Almasiihu toorotono de duuddum diga fuddoode duuniyaaru. Amma jooni, o hollitake de woore tan, der heennyitirde jaamanuuji, gam o ikkina hakkeji diga e hokkugo yonki makko. 27 Neddo fu maayan de woore hande no dum resirani dum, 6aawo mum Alla hiitoo mo. 28 Hande non bo, Almasiihu sakkii hoore mum de woore tan gam o ikkina hakkeji himbe duu66e. O soppitoyto de didawre, hinaa gam hakke, amma gam o hisina hettiniibe mo.

10

1 Tawreeta, hollitan nun tan doogi huune geetum, garoojum, ka hollitintaa huune dum e hoore mum. Kan acci ka waawataa ko laatini battotoobe Alla hebbu6e e laawol wadugo sadakaaji gooti din baadey fu, e der duubol fu. 2 To tawreeta waawino laabingo 6e, maa 6e acciino wadugo sadakaaji, berde ma66e bo gaccataako 6e, gam 6e laabinaama de woore, go dum heyi faa e baadey. 3 Amma kiiseteedi din e siwtora himbe hakkeji mum duubol fu. 4 Gam wadataako yiyam ga'i, e ginniiji ikkina hakkeji.

5 Gam majjum, no Almasiihu warata der duuniyaaru, o bati Alla o wi'i:

«A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, amma a siriyanaake am bannu.

6 A seyortaako

sadakaaji buudeteedi e sadakaaji ikkinooji hakke.

7 Den bi'umi:

«Mi nani, mii wara wadugo ko jidudaa, an Alla,

non non dum winnaa dow am der dewtere taggeteene».

8 Aran, o wi'i: «A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, e sadakaaji buudeteedi, e sadakaaji ikkinooji hakke. Nani bo, huune dum fu, sakkete nun hande no tawreeta batiri. 9 Baawo mum, o wi'i: «Mi nani, mii wara gam mi wada ko jidudaa.» Non Alla mooytiri sadakaaji arandeeji, go o joodini didaba. 10 En laabinaama e hakke, gam Yeesu Almasiihu wadii ko Alla yidi. O sakkii

6annu makko de woore, dūm heyii faa e baadey.

¹¹ Limaamiijo fu e yaha gollirde mum nyalaane fu. Oo sakka sadakaaji gooti dīn de dūudūm, amma dī baawataa ko mooyti hakkeji pay. ¹² Amma oo dō kan, wadii sadaka goota tan gam mooytugo hakkeji, 6aawo mum o joodii ley nyaamo Alla faa e baadey. ¹³ Ton o hedii Alla wada wanyu6e mo laatoo jaa6irdum koyde makko. ¹⁴ Gam e sadaka goota kan o laatiniri 6e o laa6ini hebbu6e, faa e baadey.

¹⁵ Kanjum bo Ruuhu Ceniido seedanii en, wi'i:

¹⁶ «Joomiraawo wi'i:

Alkawal ŋal ka66anmi e ma66e nani,

6aawo nyalaade dee,

mi wattan sariyaaji am der 6erde ma66e,

mi wannan dī der hakkillo ma66e.»

¹⁷ O wi'i kade: «Mi siwtortaa hakkeji ma66e kade, e boofi ma66e^o.» ¹⁸ Nani bo to hakkeji yaafaama, doole bane sadaka ikkinoo-jum hakke wadee.

En 6attee Alla

¹⁹ Onon banniraabe, yiyam Yeesu hokkii en laawol naatugo der nokkuure 6urne senaago. ²⁰ O ma66itanii en laawol kesol, ŋol yonki, gada wudere wirnirde, waato 6annu makko. ²¹ Een goodi hooreejo Li-maamiibe ardinaado der suudu Alla. ²² Gam majjum, en 6attee Alla e 6erde goote, e goondinki kebbuki, laatoe 6erde meeden laa6inaama e ko gaccotoo en, 6alli men lootiraama e diyam ceniidam. ²³ En ceedee ko kooliden, to en tampee, gam ka66ando en alkawal e laatii koolaado. ²⁴ En ballontiree gam kolliten yidde hakkune men, gaden bo golle boodu6e. ²⁵ To en accee hawtugo e goondin6e hande no wo66e wadata. Amma baajontiree, hakko du no oon ji'a nyalaane Joomiraawo e faanoo.

²⁶ Gam to en gadii hakke e sago men, 6aawo de annitinden goonja, sadaka gom kade walaa ikkinooowa hakkeji. ²⁷ Ko horii tan woni, kedofen e kulol kiita Alla, e yi-ite kalkoowe yeddu6e Alla. ²⁸ To neddo tayii tawreeta Muusa, sey o waree, o yur-mataake, to him6e dido naa bo tato seedake dūm! ²⁹ To goddo yawike Biddo Alla, go o daarii yiyam alkawal dam Alla laa6iniri mo huune baanji, go o yenni Ruuhu kokkoowo en moyyere, e goonja, joomum he6an ki-ita 6uruka hallugo. ³⁰ Gam een anni Alla bi'udo: «Min nun wattotoo, min nun yo6ata.» O wi'i kade: «Joomiraawo hiitoto him6e mum^o.» ³¹ Yanugo e junjo Alla yonkinteejo e hunnii puy!

³² Ciwtoree nyalaade arandeeje, 6aawo de Alla yaynani on, on jari bone mawde,

amma on darike e semme, ka6udon. ³³ Wakkati mum, on jennaama yeeso him6e, tooradon, kawtudon e tooretee6e hande moodon. ³⁴ On jurmake ma66aa6e der kasu, nootidon e seyo ko goodudon teetaa, gam oon anni oon goodi kujje 6urude woodugo, tabitintoo6e. ³⁵ Gam majjum, to on boppee hoolaare moodon, gam ne waddanan on riiba mawka. ³⁶ E goonja, oon goodi bukaata munyal, gam ke6on ko Alla ha66ani on alkawal, to on gadii ko o yidi. ³⁷ E wannii der Dewtere:

«Do e yeeso sedda, sedda tan horii kaanudo wara, waran, o 6ooyataa.

³⁸ Neddo am poonnitiido wuuran e goondinki,

amma to o wittii 6aawo,

6erne am seyortaako mo^o.»

³⁹ Enen, en galaa caka wittoo6e 6aawo gam halka. Amma caka goondin6e, gam yonkijii men hisa.

11

Goondinki him6e arandee6e

¹ Goondinki laati nun hoolaago a he6ii huune ko kedidaa e wara, e tabbitingo kujje de a yi'ay. ² Sabbu goondinki nun him6e arandee6e he6iri seedaneego geeta yeeso Alla.

³ Diga e goondinki nun paamirden no du-uniyaaru e kammu tagiraama e haala Alla. Ko yi'etee bo tagaama diga ko yi'ataake.

⁴ Diga e goondinki nun Habiila hokki Alla sadaka 6uruka ka Kayiinu go Alla daari mo poonnitiido. Alla bo ja6ii sadaka makko. Baa no Habiila maayi, goondinki makko e waajoo en faa hanne.

⁵ Diga e goondinki nun Anuhu eenciniraa dow kammu, o maayay. O yiitaaka, gam Alla eencinii mo dow. Ko o eencinee, dewte seedanike mo wi'i, oo fottani Alla. ⁶ Nani bo to hinaa e goondinki, walaa baawoowo ko fottani Alla. Battotoodo Alla fu, sey goondina no Alla na'on, o warjoto dantan6e mo.

⁷ Diga e goondinki nun Alla maatiniri Nu-uhu dow huune ko yottaaki taw. O huli Alla, den o wadi laana diyam, o dadiniri getti makko. O doyyii duuniyaaru kiita, o roni fonnitaare he6eteene diga e goondinki.

⁸ Diga e goondinki nun Ibrahiima dowtoranii noddoo6e Alla, o yahi leydi ni Alla wi'i o ronon, o yawti, o annaa toy o yahata. ⁹ Diga e goondinki o yahiri der leydi ni Alla ha66ani mo alkawal, o joodi der bukaaji hande janano, nun nun bo Isiyaaku e Yaakuubu ronido6e alkawal ŋal e makko wadi. ¹⁰ Ibrahiima e hedinoo yi'a wanjarde ne dadda semmentaha, ne Alla diidi, mahi.

¹¹ Diga e goondinki nun Saratu he6iri baawde rimugo suka, baa no o naywii puy,

gam o faamii, ka66ando mo alkawal e laatii koolaado*. ¹² Gam majjum diga neddo gooto naywudo, him6e duu66e rimaa. Be duuddi hande kooode tawaade dow kammu, e jaa-neeri gonuni onde maayo, ni limataako.

¹³ Der goondinki 6e fu, 6e maayi. Be kebay ko Alla ha66ani 6e alkawal. Amma 6e ji'ii dum, 6e ceyorii dum diga woddi. Den 6e bati no kam6e 6e laati nun ho66e e janan6e der duuniyaaru. ¹⁴ Batoo6e hande nii e holla e laa6udum, no e darta leydi halal mum. ¹⁵ To hakkillo ma66e wittiino der leydi ni 6e burtino e mum, 6e baawanno ko witti ton. ¹⁶ Amma leydi 6uruni woodugo 6e jidi, leydi gonuni dow kammu. Gam majjum senteene waday Alla o noddee Alla ma66e, gam oo siriyani 6e wanjarde.

¹⁷ Diga e goondinki nun Iburahiima sakkiri Isiyaaku no Alla foonni mo. Biyiiko bajjo, mo Alla wadani alkawalji duuddi nun o siriyino sakkugo. ¹⁸ Dow makko nun Alla batuno, wi'i: «E Isiyaaku nun lenyol noddirteenol inne maa wurtotoo*.» ¹⁹ Iburahiima faamii no Alla e woodi baawde ftingo maaydo. Gam majjum Alla hokkiti mo 6iyiiko hande pintinaado diga maayde. Edum holla misaalu pintol diga maay6e.

²⁰ Diga e goondinki nun Isiyaaku barkidiniri Yaakuubu e Isuwa gam kujje garooje.

²¹ Diga e goondinki kin nun Yaakuubu barkidiniri 6i66e Yusufu goggooto, no o faanii maayugo. O tuggi sawru makko o jimminii, o teddini Alla.

²² Diga e goondinki nun acci no Yusufu faanii maayugo, o bati 6i66e Isira'iila haala wurtaago ma66e diga leydi Misira. O bati 6e bo ko 6e gadata e yiye makko.

²³ Diga e goondinki nun saareji Muusa suudiri dum lebbi tati 6aawo no o rimaa, gam 6e ji'ii sukeel njel e woodi, 6e kulay bo ka laamiido bati.

²⁴ Diga e goondinki nun acci no Muusa mawni, o salii noddeego suka 6ii Fiirawna debbo. ²⁵ O subii hawtugo e him6e Alla der tooraaji ma66e, e no o seyortoo der hakke wakkati sedda. ²⁶ O faamii yarugo bone gam Almasihu e laatii jawdi 6uruni jawdi Misira fu manju, gam oo daarii riiba gonuka yeeso.

²⁷ Diga e goondinki o wurtori leydi Misira, o hulay mone laamiido. O darii e semme, hande oo yi'a Alla mo yi'ataake. ²⁸ Diga e goondinki, o wadiri juulde Paska, o wi'i, yiyam miccee e dammude gam to malaykaajo maayde meema afu6e Isira'iila.

²⁹ Diga e goondinki nun, Isira'iila6e joliri maayo Maliya hande dow leydi joorni.

Amma no modii Misirankee6e, no 6e dartata jolugo.

³⁰ Diga e goondinki nun birniwol piilti-tiinol Yeriko yani, no Isira'iila6e fiiltitii njol balde jeedidi. ³¹ Sabbu goondinki nun, Rahab, debbo jeenoowo, dadiri halkidingo e heefer6e, gam o ja66ake Isira'iila6e daaroo6e no leydi resorii e jam.

³² Kaye batanmi kade? Wakkati heyataa am gam mi batana habaru Gedeyon, e Barak, e Samson, e Yefta, e Dawda, e Samuyila, e kade annabi6e wo66e. ³³ Him6e 6ee fu, goondinki nun acci 6e jaalii laami6e, 6e gadi ko foonnitii, 6e kefi alkawal Alla. Goondinki kin acci 6e mu66i kunnude jagge, ³⁴ 6e nyifi baawde yiite, 6e dadi diga e kaafaaje belde. Be kefitii semme 6aawo 6e nyawi, 6e laatii waawu6e konu, 6e jaalii soogeeji janani. ³⁵ Diga e goondinki nun rew6e wo66e hefiri maay6e mum fintinaa.

Gam goondinki nun, wo66e tooraa, salii faabeego, gam 6e kefa pintol 6urunjol woodugo. ³⁶ Wo66e jaancaa, fiyaa 6occi, ko 6uri du, wo66e mum ha66aa e callalluuji, wattaa der kasu. ³⁷ Wo66e bo faddaa kaaye faa maayi, wo66e jarbaa, wo66e, 6alli mum wudditaa ge6e didi, wo66e wariraa e kaafaaje. Bee jiiloo toy fu, 6ee 6ornii guri baali, e be'i, ko 6e goodi fu teetaa, 6e tooraa, 6e fillaa puy. ³⁸ Kam6e, duuniyaaru fotay 6e gonoo e mum, 6ee jiiloo der ladde haro, e dow baalle, e luuro kaaye, e der gayde.

³⁹ Be fu 6e kefi seedaneego geeta yeeso Alla, gam goondinki ma66e. Amma 6e kebay ko Alla ha66ani 6e alkawal, ⁴⁰ gam Alla e yidi hokkugo en ko 6uri woodugo, he6a to 6e jottoo to kebbudum woni hinaa e men.

12

Joomiraawo e elta en gam oo yidi en

¹ Seedee6e duu66e e fiiltitii en hande duule. Gam majjum enen bo, en boppee doongal fu, e hakke taariide en e koydum. Den doggen e tinnaare der doggudu dadontiree njol desanaden. ² En tiggee gite meeden dow Yeosu, laatiido puddudo goondinki meeden, kanko nun bo hebbinta ki. O hakkilanay senteene maayde dow leggal palaanjal, gam seyo no o resanaa. Jooni oo joodii nyaamo kittaal Laamaare Alla.

³ Miilane Yeosu munyudo, e tooraaji di hakkee6e toori mo, gam to on tampee, 6erde moodon biisoo.

⁴ On kariday taw e hakke faa yottii maayde. ⁵ On jeggitii bo waaji di Alla waajii on hande suka6e muudum, o wi'i:

«Biyam, taa fijir elto Joomiraawo,
Taa accu 6erne maa biisoo to o wooltanii
maa.

* 11:11 Dewte godde wi'i: Diga e goondinki nun Iburahiima hefiri baawde rimugo suka... * 11:18 Laatanooji 21.12

* 12:6 Ballaaji 3.11-12

⁶ Gam Joomiraawo e elta mo o yidi fu, oo fiya 6e o daari sukaa6e makko^o.»

⁷ Munyanee elto, annitee no Alla e daari on hande sukaa6e muudum. Suka moy woni mo Baaba mum eltataa dum? ⁸ To Alla eltay on hande no o eltirta sukaa6e makko fu, den, on laataaki woni sukaa6e makko, amma jaaluu6e laati6on. ⁹ Ciwtoren no baabiraabe meeden 6e duuniyaaru do e elta en, een downtanii 6e bo. Ume hadata en downtanaago Baaba men mo dow kammu, gam buuren? ¹⁰ Baabiraabe meeden e elta en der wakkati sedda, no fottirani 6e fu. Amma, Alla e elta en gam dum nafa en, gam o hawta en der senaare makko. ¹¹ Aran, elto fu waddataa seyo, sey biisere 6erne. Amma 6aawo mum, nee waddana ja6u6e ne fu foonnitaare e jam.

¹² Gam majjum, portee juude moodon comude, cemmidinee koppi moodon tampudi. ¹³ Tokkee laabi poortii6i, gam to koyjal layoowal sela laawol, amma njal nyawtoo.

¹⁴ Dartee jam hakkune moodon e him6e fu, dartee senaare bo, gam to hinaa e mayre, walaa ji'oowo Joomiraawo. ¹⁵ Kakkilee gam to goddo dawu hoore mum moyyere Alla, to o laatoo hande dadol kaadunol bilitoowol e raaboo duu66e kaadudum mum, e laawa 6e. ¹⁶ Kakkilee gam to goddo moodon laato jeenoowo, dum bo jawiido kujje ceniide hande no Isuwa sippiri afaaku mum gam nyaama de woore tan. ¹⁷ Oon anni 6aawo nii, o yidii baabiiko barkidina mo, amma o salaama. O dartii e bojji, dabare no baabiko waylitira miilo mum, amma o waaway.

¹⁸ Onon, on garay to waanne meemeeteene, kubooore yiite. On garay bo to duule ni66ude, to niwre e to hennu semmentewol woni. ¹⁹ On garay bo to walaldu fuuretee, e to daane townne falmata. Nanu6e daane nen fu, eelii to ne baddu dum kade baa woliine woore. ²⁰ Gam 6e baaway ko munyani haala bi'uka: «Baa to bisa nun battii waanne nen, na faddee kaaye na waree.» ²¹ Ko him6e yi'i don e hunnii, faa Muusa e hoore mum wi'i: «Mi hulii sanne faa mii diwna.»

²² Amma onon, on garii to waanne Siy-oonaa, e wanjarde Alla yonkinteejo, waato Urusaliima ni dow kammu, to malaykaa6e uju ujuneje hawriti e welwelta. ²³ On garii to hawriine afu6e, 6e inde mum winnaa dow kammu. On garii to Alla kiitotoo6e him6e fu, e to yonkijji foonniti6e hebinaa6e. ²⁴ On garii to Yeesu beldindo him6e e Alla der alkawal kesal, e to yiyam mum miccaadam, burudam dam Habiila.

²⁵ Kakkilee, to on calee hettinanaago baddoowo on, gam salii6e nanango seedin6e dum der duuniyaaru do daday

kiita. Noy enen miiluden dadiren to en kokkii baddando en diga dow kammu 6aawo? ²⁶ Wakkati gom Alla dimmiino leydi. Jooni bo, o ha66anii en alkawal, o wi'i: «Mi dimman de woore kade, hinaa leydi tan, amma kammu bo^o.» ²⁷ No o wi'i «de woore kade» e6um holla no tagaadum fu dimmoto faa ko dimmataako horoo.

²⁸ Gam majjum, no en ke6an laamu nj dimmataako, en jettee Alla, kujidanen mo no fottiri der kulol e teddu6al. ²⁹ Gam Alla meeden laati nun yiite kalkoowe.

13

Waaji cakitii6i

¹ Tinnee jidontiree hakkune mon, gam on laati nun banniraabe. ² To on jeggitee weernugo hob6e, gam wo66e weernii malaykaa6e, 6e annaa naa malaykaa6e nun 6e beerni. ³ Ciwtoree ma66aa6e der kasu, hande onon e ma66e nun ma66idaa. Ciwtoree bo tooretee6e, hande onon e ma66e nun tooridintee.

⁴ Moy moodon fu teddina teegal, gorko laatoo koolaado dow debbo mum, debbo bo laatoo koolaado dow gorko mum. Gam Alla hiitoto waado6e nyiddudum, e jeenoowe.

⁵ To on accee yidde ceede arditanoo goonki moodon. Ceyoree ko goodudon, gam Alla e hoore mum wi'i: «Mi accataa maa, mi woppataa maa pay^o!» ⁶ Gam majjum, en baawan batugo e hoolaare bi'en: «Joomiraawo woni paabotoodo am, mi hulataa.

Ume neddo waawata ko wadanimmii^o?»

⁷ Ciwtoree ardi6e, baaji6e on haala Alla. Daaree no gonki ma66e heennyitiri, den, yeminon goondinki ma66e. ⁸ Yeesu Almasihu gooto on nun, diga keenya, hanne, e faa abada. ⁹ To on accee ekkitinooje janane iri dey fu fooda on. Ko haani woni, moyyere Alla semmida der 6erde moodon, hinaa sariyaaji dow nyaamduuji. Tokkufe sariyaaji dii don, di nafay dum goddum.

¹⁰ Een goodi hiisirde, amma Limaami6e gollotoo6e der bukaaru ceniinu woodaa laawol nyaamugo sadaka jowiika dow mayre. ¹¹ Hooreejo Limaami6e e wadda yiyam bisaaji cakkaadi gam moytugo hakkeji der nokkuure ceniine, amma, 6alli majji e wuudee yaasi. ¹² Gam majjum nun bo, Yeesu maayoy yaasi wanjarde, gam o laa6ina him6e e yiyam makko. ¹³ To non, en burtee taween mo yaasi wanjarde, ja6en senteene ne o sentinaa! ¹⁴ Gam der duuniyaaru do, en goodaa wanjarde tabitintoon, amma een darta garoore yeeso. ¹⁵ En cakkee wakkati fu Alla jettooje meeden diga e Yeesu, waato ceedoden inne makko wakkati fu. ¹⁶ Amma to on jeggitee

wadugo ko woodi. Ballontiree, gam iri kiiseteedi dii don nun Alla yidi.

¹⁷ Downtanee ardiife on, leesinee ko'e mon yeeso ma66e. Gam kam6e nun reeni yonki-iji moodon, 6e jottinan bo Alla golle ma66e. Kokkee 6e laawol 6e gada golle ma66e e seyo, hinaa e dumbitaade, gam dum nafataa on.

¹⁸ Du'anee men, gam emen kooli, berde amen e laafi, men tokkoto bo wadugo ko woodi der becce fu. ¹⁹ Mii eela on puy, gadon dum, he6a Alla ma66itanammi laawol mi warta to moodon law.

Du'aare e baynaade

²⁰ Alla kokkoowo jam fintinii Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. Yeesu on laatike duroowo baali mawdo, o ha66ii alka-wal tabitiinal diga e yiyam makko. ²¹ Alla on hokka on baawde wadugo booddum feere feere fu, he6a kebbinon ko o yidi. O wada der men ko fottani mo, diga e Yeesu Almasi-ihu mo teddurjal laatanii faa e baade! Aami!

Heenryitoode e cannooje

²² Banniraa6e, mii eela on ja6ee waaji dii e munyal, gam sedda tan nun binnanmi on. ²³ Mii maatina on no banniraawo meeden Timote yoofitaama. To o yottake law, mi waridan e makko yi'ugo on.

²⁴ Cannee hooree6e moodon, e him6e Alla fu. Banniraa6e tawaa6e leydi Itali sannii on.

²⁵ Moyyere Alla wonoo e moodon, on fu!

Derewol Piyer Aranol

Haala Puddirka

Piyer laati nun gooto der aahiibe Yeesu Almasiihu. O batii no o seedake tooraaji Almasiihu. O laati nun bii Yuhaana, mo Baytisayda, der leydi Galili. Yeesu noddii mo o laato aahijjo mum.

Kanko e Yuhaana e Yaakuuba nun takkii Yeesu buri, kanko nun bo arti anniti no Yeesu laati nun Almasiihu, Biddo Alla. Amma e nun fu, no gite woyji, Piyer yeddii faa de tati wi'i annaa Yeesu. Amma o annitii boofol makko, Yeesu bo yaafanake mo. Piyer wadii golle mawde der nyalaane juulde Pantekosta, Golle Lilaabe 2. Non bo kade o gollake no hawriine mawne wadeteer Urusaliima, Golle Lilaabe 15. Yeesu batii no Piyer maayirta, Yuhaana. 21.18.

Kanko nun winni derewol noddiraanjal inne makko diga e junjo Silaasi. Goondinbe Yeesu Almasiihu sankitiibe der leydi Asiya, to noddeteer hanne Turkiya nun o wannani derewol makko. O wannanii be gam o semmidina be, o tiidina be der tooraaji di be kebata gam goondinki ma6be. O wi'i be kakkilana goonki ma6be, be gonoo der laabal, der kawtal ma6be e Almasiihu.

Boliide Piyer godde e hollita no himbe ben tooraama, takkanaa haalaaji di be annanaa. Gam majjum o yidi wittinoygo hakkillooji himbe ben dow Yeesu Almasiihu, mo hoolaare ma6be woni dow mum, ko be tooree. Almasiihu e hoore mum tooraama, amma o yowanii hoore makko Alla kiitotoodo e goonjaaku.

De Piyer du'oto, e maanta Alla, o siw-torii himbe ben no Alla hisiniri dum, e no o hokkiri be tammuwe goonjaare diga e maayde e pintol Biddo makko Yeesu Almasiihu. Piyer tabbitinonii be no munyal ma6be e tinnaare ma6be dow Almasiihu wadataa baanji.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje 1.1-2
2. Tammuwe goonjaare 1.3-12
3. Jogaago hoore mum der laabal 1.13-2.3
4. Hayre yonkintee e himbe seniibe 2.4-10
5. Goonki gollantoo6e Alla 2.11-25
6. Joonne der teegal 3.1-7
7. Tooraago gam goonjaaku 3.8-4.19
8. Hiinnaago baali Alla 5.1-11
9. Cannooje 5.12-14

Sannoore

¹ Min Piyer lilaado Yeesu Almasiihu wannani on, onon be Alla su6i laatiibe ho66e e sankitii der leyde dee do: Pontus e Galaatiya

e Kapadosiya e Asiya e Bitiniya. ² Alla Baaba su6ii on hande no o resirnoo, o seni on e Ruuhu makko, gam downtanodon Yeesu Almasiihu, mo yiyam mum laabini on. Alla duudinana on moyyere e jam!

Tammuwe goonjaare

³ En jettee Alla, Baaba Joomiraawo men Yeesu Almasiihu, dimitoriido en e endam mum mawdam. E pintol Yeesu Almasiihu diga maay6e, o hokkiri en tammuwe goonjaare. ⁴ Een goodi tammuwe hebuge donnu nu nyolataa, nu biisataako, nu daylataa bo. Kanju Alla resani on dow kammu. ⁵ O reenirii on e baawde makko gam on goondinii mo. O reenii on gam o hokka on kisidam ciriyiidam hollitaago der wakkati kaciitiki.

⁶ Oon ceyorii dum, baa no jooni doole tooraaji feere feere e tampina on der wakkati sedda. ⁷ Tooraaji din nun fonnata goondinki mon. Hande no kanjeeri ni tabitintaako lootirtee der yiite, hande non goondinki mon buruki kanjeeri saman faa to woddi, fonnirtee, ki heban maanteego, e teddujal, e manju, nyaanne Yeesu Almasiihu suppitoyto. ⁸ Yeesu on, baa no on ji'ay mo, oon jidi mo, baa no on ji'ataa mo jooni, e nun oon goondini mo. Dum hebbinii berde moodon seyo nu teddujal, burujo bataneego. ⁹ On kefan riiba goondinki mon, kan woni kisidam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabiibe wadii annabaaku dow moyyere ne desanadon, be dartii, be biditii gam faamugo haala kisidam dam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondi der ma6be, hollii be dum diga wakkati majjum waray, o sappake be tooraaji Almasiihu, e teddujal di nal waddata. Annabiibe ben dartii faamugo dey dum wadata, e no dum wadirta. ¹² Alla hollii be no habaruuji di be baajotoo, ko'e ma6be bane be baajantoo, amma onon be baajantoo. Jooni, waajotoo6e linjiila ben yottinii on habaru diga e baawde Ruuhu Ceniido, yiwudo dow kammu. Malaykaabe e hoore mum bo dartii faamugo dum no woodi.

Jogaago hoore mum der laabal

¹³ Gam majjum accee hakkillo mon e fini, jooje ko'e mon, jowee tammuwe moodon fu dow moyyere ne Alla hokkata on nyaanne Yeesu Almasiihu suppitoyto. ¹⁴ Laatee hande sukaa6e dwtiibe, to on tokkee suunooji mon di gonnodon der muudum wakkati on annaano Almasiihu. ¹⁵ Amma laatee seniibe der yaadu mon fu, hande no Alla noddudo on oo Ceniido, ¹⁶ gam Alla wi'i der dewtere: «Laatee seniibe gam min mii Ceniido».

¹⁷ Der du'aaje mon, oon nodda Alla «Baaba» mon, kanko woni kiitotoodo moy fu deydey gadu muudum, o suttontirtaa himbe, gam majjum nyaamee goonki moodon der duuniyaaru do e kulol Alla. ¹⁸ On anni on cooditaama diga e goonki baanjahi ki donunodon diga e kaakiraabe moodon. On cooditiraaka e huune ko heennyata, hande cardi ma bo kanjeeri. ¹⁹ On cooditiraama e yiyyam Almasiihu teddufam, Almasiihu nandudo e jawgiiri ni walaa elande, ni walaa tuuni. ²⁰ Alla suhii mo diga duuniyaaru tagaaka, amma o hollitii mo der jaamanuuji cakitiidi gam moodon. ²¹ Diga e makko goondindon Alla, pintindo mo diga e maayde, hokki mo teddujal, gam goondinki mon e tammuwe mon fu daroo dow Alla.

²² Jooni no downtanidon goonja, on cenii ko'e moodon, on jidii banniraabe e yidde ne walaa munaafitaare. Gam majjum, jidontiree e yidde goonjaare, e berde mon fu. ²³ On dimitaabe de didawre, hinaa e awdi nyoloori, amma e awdi ni nyolataa, e haala Alla yonkinteha, tabitiika. ²⁴ E winnaa: «Bii-Aadama e nandi hande fudo, Teddujal maabe nandi hande pinni fudo, to fudo yoori pinni mum saaman, ²⁵ amma haala Joomiraawo tabitinto faa abada*».

Kanka woni linjiila ka baajadon

2

¹ Gam majjum boppee ko boni fu, hande jamma, fewre, munaafitaare, nawniraagu, e nyooore, ² hande no sukahon keccon yidiri kosam dam jillontiraaka, nun haani onon bo jidiron haala Alla, gam mawnon der makka, kison. ³ Hande no Binni Ceniini wi'i: «On mettii no Joomiraawo weliri*».

Hayre yonkintee e himbe seniibe

⁴ Batee Joomiraawo, laatiido hayre yonkintee, ne himbe woppi, goodune saman, ne Alla suhi. ⁵ Onon bo, on laati nun hande kaaye de yonki, garee mahiredon suudu ruuhunkewol, gam laatonon waalde limaamiibe seniibe, yaaranooobe Alla sadakaaji ruuhunkeeki di o jafata diga e Yeesu Almasiihu. ⁶ Gam e winnaa der dewtere:

«Mi yowan dow Siyoona hayre gooraare, sufaane, ne saman.

Goondindo ne fu sentintaake.»

⁷ Onon goondinbe, hayre nee e woodi teddujal dow moodon, amma dow bee do goondinay, Dewtere wi'i dow maabe:

«Hayre ne mahooobe woppi

Kayre laatii burune fottugo der gooraare suudu,

⁸ Kayre ferginta himbe, kayre bo doyyata be»

Saliibe goondingo haala kan, fergoto dow mayre, kanjum Alla resani be.

⁹ Amma onon, on laati nun lenyol cubaanol, on limaamiibe gollantooobe Laamiido, on himbe lenyol ceniinol, on himbe be o subani hoore makko, gam baajodon haala golle makko geete. Kanko woni noddudo on, wurtini on der niwre, yaari on der jaygol mum kayniinol. ¹⁰ Aran, on laataakino himbe Alla, amma jooni on laatake himbe makko, on kebayno endam makko, amma jooni on kebii dam.

Goonki gollantooobe Alla

¹¹ Banniraabe am yidaabe, on laati nun hoobe e janambe. Gam majjum mii eela on, boddodee jidaali bannu dartooji halka yonkiiji moodon. ¹² Acee joonne moodon e woodi yeeso himbe be goondinay, gam baa to be gaccake on, e wi'ugo on, on hallube, be ji'a golle moodon boodude, be teddina Alla nyaanne o hollitanii be.

¹³ Gam sabbu Joomiraawo, downtanee mawbe fu, downtanee laamiido leydi bo, gam kanko buri be. ¹⁴ Downtanee mawbe genni bo, gam kambe laatii lilaabe makko, gam be pooda noppi wadoobe ko halli, be jetta wadoobe ko woodi. ¹⁵ Gam ko Alla yidi woni, gadon ko woodi, mu66iron kunnude himbe batooobe ko be annaa. ¹⁶ Laatee rindinaabe, to on coomee ko halli der dimaaku moodon, gonee hande maccube Alla. ¹⁷ Teddinee himbe fu, jidde banniraabe goondinbe, kulee Alla, teddinee laamiido.

Yemmingo Almasiihu

¹⁸ Onon jaggiiibe, downtanee joomiraabe moodon, hinaa yeeddube e digguibe tan, amma e sadube fu. ¹⁹ To on munyanii tooraaji di kaandaa hebugo on, gam daliila Alla, on gadii ko woodi. ²⁰ To on munyanii piide de piyetedon gam on gadii ko woodaa, toy teddujal mon woni? Amma to on munyanii tooraaji di keboton gam sabbu gadu mon geetu, edum fottani Alla, ²¹ gam kanjum Alla noddani on, Almasiihu e hoore mum toorake, gam moodon bo o toorii. O hollii on laawol gam tokkon koyde makko. ²² Dadey o waday hakke, goddo meeday ko nani fewre der hunnuko makko. ²³ No be jennata mo, o yenni-taaki be, de be kollata mo bone, o wattaaki be. Amma o yowanii hoore makko Alla, kiitotoodo e goonjaaku ²⁴ Almasiihu roonake hakkeji meeden dow bannu mum dow leggal palaanjol, gam laatonon maayuube wecco hakke, amma laatonon fofoobe der ko foonniti. On joofake sabbu looci di o fiyaa. ²⁵ Gam on laatino nun hande baali

majjudi, amma jooni on bittooy to duroowo, deenoowo yonkiiji moodon.

3

Joonne der teegal

¹ Onon rewbe bo, moy moodon fu dōwtanoo gorko muudum. Gam to wo66e ma66e goondinay haala Alla, jikku mon waawa ko wayliti 6e, baa to on batay woliine. ² Gam 6e ji'an ko gadoton no laabiri, e no teddirton Alla. ³ To on dartee nari ki yaasi, diga e moordi, dum bo kanjeeri, maa bo gineeeji nariidi. ⁴ Accee nari moodon yiwa diga der berde, nari ki heennyataa, kan woni hakkillo digguño, e deyyuño, kanjum laatii ko teddi yeeso Alla. ⁵ Hande nun rewbe seniibe 6e diga den, yowu6e tammuwe mum dow Alla, woodniri ko'e mum. Bee dōwtanii wor6e ma66e. ⁶ Nun Saratu dōwtoranii lburahiima, faa o noddii mo joomiraawo. Onon woni 6i66e makko, to on gadii ko woodi, laatoos on kulay goddum.

⁷ Onon wor6e bo, joododee moy mon fu e debbo mum, der gondal pottunjal. Annitee no rew6e hewtay wor6e semme. Teddinee 6e, gam kam6e bo 6e donidan e mon, yonki ki Alla hokkata der moyyere mum, he6a to goddum ha6u du'aaje mon.

Tooraago gam goonjaaku

⁸ Baawo majjum, on fu laatee woodu6e miilo wooto, jurmontiree, jidontiree hande mawniraabe e miiraabe, endontiree, leesinee ko'e mon. ⁹ To goddo wadanii on ko woodaa, to on battee mo, jennudo on bo to on jennitee dum: Amma barkidinee joomum, kanjum Alla noddani on gam donon barke. ¹⁰ Hande no Binni Ceniini wi'i:

«Jiddo wuurugo guurnam geetam, yi'a nyalaade geete, sey waawa denjal mum dow ko halli, hunnuko mum acca batugo pewe.

¹¹ O acca ko halli, o wada ko woodi, o darta jam e semme makko fu.

¹² Gam Joomiraawo e hakkilani foonnitiibe, oo nana du'aaje ma66e.

Amma oo hokka wadoobe ko halli 6aawo.»

¹³ Moy toorata on to oon tinnii wadugo ko woodi? ¹⁴ Amma baa to on tooraama gam wadugo ko foonniti, on barkidinaabe. To on kulee him6e, to on accee hakkillooji moodon jiboo! ¹⁵ Teddinee Almasiihu Joomiraawo der berde moodon. Wakkati fu ciriyee toontaago yamudo on daliila tammuwe moodon. ¹⁶ Amma toontee 6e e diggere, e hakkillo fukkiiño. Goodee miilooji berde laa6ufi, den gaccotoobe on, e yenna on, gam joonne moodon woodune der kawtal mon e Almasiihu senta. ¹⁷ Tooreego dow wadugo ko woodi

to nun Alla yidiri, e 6uri tooreego dow wadugo ko halli. ¹⁸ Gam Almasiihu e hoore mum maayi de woore, sabbu hakkeeeji 6i66e Aadama. Kanko poonnitiido, o maayanii en enen woofu6e gam o yaara en to Alla. Him6e warii mo, amma Ruuhu Ceniido fintinii mo. ¹⁹ E Ruuhu on Yeesu yahi waajoroy baa e yonkiiji ma66aadi der kasu. ²⁰ Kanji woni ruuhuuji him6e 6e dōwtanaakino Alla der jaamanu Nuuhu, baa no o munyanii 6e. De Nuuhu se6unoo laana diyam mum, him6e sedda tan naati nja, kam6e jeetato dadi diyam dam. ²¹ Diyam dam laati nun misaalu batisi kisinin on dum jooni, hinaa batisi moytoojum tuuni 6annu, amma ha66idingo e Alla alkawal e berde laa6ufe nun, diga e pintol Yeesu Almasiihu. ²² Kanko, o eencii dow kammu, oo joodi nyaamo Alla. Malaykaabe e maw6e, e woodu6e baawde fu, e dōwtanii mo.

4

Goonki kesi

¹ Almasiihu yarii bone der 6annu muudum, onon bo goodee iri miilooji din. Jarudo bone der 6annu muudum seedi e hakke. ² Diga jooni faa balde moodon koriide der duuniyaaru, sey goniron hande no Alla yidiri, ceedon e suunooji 6annu. ³ Goonki mon ki nyaamunodon naane, gadudon hande heefer6e, ki heyi, on gonakeno der hallumaru, e suunooji e jarde bagi, e fijooci kalludi, e jaamanuuji jarde bagi, caafudon tooruuye karmude. ⁴ No calidon hawtugo e ma66e der fijooci kalludi, kanjum haayinii 6e jooni, go 6ee biisa inde mon. ⁵ Amma 6e daroyto yeeso Alla, ciriyiido hiitaago wuuru6e e maay6e, 6e toontoto mo. ⁶ Kanjum wadi maay6e bo waajaa linjiila, 6e kiitaa dow ko 6e gadi, hande no him6e fu hiitortee der 6annu, he6a 6e buurda e Alla der ruuhu.

⁷ Huune fu 6adake heennyugo, gam majjum gadee hakkillo, jogee ko'e mon gam gadon du'aaje. ⁸ Ko 6uri fu, jidontiree e yidde hebbune, gam yidde e yaafoo hakkeeeji duuddi*. ⁹ Beernontiree hakkune mon, hinaa e dumbitaago.

¹⁰ Baamoy mon hefii dokkal Alla. Golliree nja gam nafon wo66e. Hande nun kollitirton oon gollira dokke moyyere feere feereje de Alla hokki on. ¹¹ Baajotoodo fu, sey waajoo haala Alla. Jaggotoodo bo, jaggoo e semme ne Alla hokki dum, gam der huune ko gadoton fu, teddinon Alla diga e Yeesu Almasiihu, mo teddujal e baawde wonani faa abada! Aami

Yarugo bone gam Almasiihu

¹² Banniraabe am yidaabe, to on accee tooraaji buludi kebandi on gam foonnugo

on haaynoo on, hande huune kodum. ¹³ Amma to oon kawti e Almasiihu der toora mum, ceyee oon belbelta boodum to teddujal makko suppitoyke. ¹⁴ To on jennaama gam inne Almasiihu, barke laatanto on, gam Ruuhu teddufo, laatiifo Ruuhu Alla e wondi e moodon. ¹⁵ To goddo e moodon yaru bone gam oo laatii baroowo himbe, dum bo gam emo laatii gujjo, maa bo gadoowo ko halli, to dum bo dow naatugo haala ka yaalay dum. ¹⁶ Amma to o tooraama gam oo tokkii Almasiihu, to o sentir dum, o yetta Alla gam oo noddee goondindo Almasiihu.

¹⁷ Gam wakkati kiita faanake, Alla fuddiran hiitaago himbe muudum, to ka fuddirii en enen, noy dum laatantoo himbe 6e ja6ay linjiila Alla? ¹⁸ Binni Ceniini wi'i:

«To poonnitiifo hisiri no boni, ume laatantoo kallufo e gadoowo hakke?»

¹⁹ Gam dum don fu, tooretee6e no Alla yidiri, yowa yonkiji mum dow Alla tagoowo, koolaado, 6e tokka wafugo ko woodi.

5

Hiinnaago baali Alla

¹ Jooni emii badda dottii6e eklesiya won6e caka mon, gam min bo mii dottiijo hande ma66e. Mi seedake tooraaji Almasiihu, mi wonoto der teddujal njal o hollitoyta.

² Duree himbe Alla 6e jowanadon. To on gadee dum e doole, amma e berde goote, hande no Alla yidiri, to on duree 6e gam he6ugo joddi kalluni, amma gam oon jidi dum puy. ³ To on kollee himbe 6e Alla yowani on semme, amma laatanee 6e misaalu. ⁴ To Duroowo mawdo yottake, on meelete meetalol teddujal njal hiiddataa.

⁵ Onon gojankee6e dwtanee dottii6e. On fu, 6ornee yakkinaare hande toggoore hakkune mon, gam e winnaa der Dewtere Ceniine: «Alla e habida mawnitiife, amma buytu6e ko'e mum oo hokka 6e moyyere makko.» ⁶ Gam majjum buytee ko'e mon yeeso Alla mo semme, he6a o mawnina on to wakkati yottake. ⁷ Doontiree sugullaaji moodon fu dow makko, gam emo hakkilani on.

⁸ Kakkilee, oon deeni! Gam ganyo moodon ibiliisa e yiilito hande jaggere kal6oore, dartoore mo ne yakkata. ⁹ Kabidee e makko, tiidee der goondinki, gam oon anni banniraa6e moodon sankitiife der duuniyaaru nu, e woodi iri tooraaji dii kanun bo. ¹⁰ Amma to on jarii bone der wakkati sedda, Alla mo moyyere noddudo on gam naaton der teddujal mum tabitiinjil e Almasiihu, kanko o tiidinan on, o semmidina on, o hebbina on, o darna on.

¹¹ Baawde wonana mo faa abada! Aami.

¹² Silaasi banniraawo men koolaado wal-li am wannango on dereyel pettel nel, gam tiidingo on e seedanaago on no habaru moyyere Alla ne daridon dow mum laati nun goonja.

¹³ Eklesiya gonuka Babiila ka Alla subii sannii on. Marku 6iyam bo e sanna on. ¹⁴ Cannontiree cannooje de yidde. Jam wona dow moodon onon hawtu6e der Almasiihu.

Derewol Piyer Didaḅol

Haala Puddirka

Binnuḅo derewol ḅol ḅo innii hoore mum Simon Piyer, lilaḅo Yeesu Almasiihu.

O laatake seedeje j'i'udo no yeeso Yeesu waylitorii, o nanii bo daane Alla yiwune diga dow. O siwtorii no Yeesu wadii annabaaku dow maayde makko, kanko Piyer.

Piyer batay 6e o wannani, o batay bo to o woni o wanniri derewol ḅol. Amma goondinḅe Yeesu hande makko o wannani. Dum nandi bo hande Piyer wannii derewol ḅol der goonki mum sakitiinehi. O batanii ekkitinol makko ḅol o janḅinnoo. O batanii bo janḅinnooḅe fewrekuuḅe warooḅe gam bi isa ko o ekkitini.

Ko derewol ḅol tiitii woni, finningo hakkillo 6e o wannani faa 6e ciwtora ko o janḅini 6e. Der derewol ḅol, Piyer hollii kiita desaniika janḅinnooḅe pewe, o batanii bo munyal Alla mo yidaa baa gooto halka, amma himḅe fu wittaa to makko, tuuba. O heenyitirii derewol makko e waggingo wuurooḅe ko Dewtere bati.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1.1-2
2. Noddoore goondinḅe, 1.3-21
3. Ekkitinooḅe fewrekuuḅe, 2.1-22
4. Wittoyki Yeesu Almasiihu, 3.1-16
5. Haalaaji cakitiidi, 3.17-18

Sannoore

¹ Derewol ḅol yiwii e am min Simon Piyer. Mii laatii jaggiido e lilaḅo Yeesu Almasiihu. Mi sannii on, onon heḅuḅe goondinki geeti hande ki amen, gam sabbu foonnitaare Alla men, tawaane der Yeesu Almasiihu, kisi-noowo. ² Alla duudinana on moyyere e jam gam oon anni mo, kanko e Joomiraawo meeden Yeesu.

Hulugo Alla

³ Baawḅe Alla hokkii en huune fu ko haanani en buuriren, e no haani goniren e kulol Alla. Baawḅe den wallii en annugo Alla nodduḅo en kawten der tedduḅal mum, e geetaaku mum. ⁴ Diga e baawḅe den keḅuden moyyereje mawdi, tedduḅi, di gadanaḅen alkawal mum. O wadii dum gam kawton e makko, nandon mo, gam daḅon suunooji duuniyaaru kalkooji. ⁵ Gam huune dum, tinnee, beyye dow goondinki moodon geetaaku, dow geetaaku, annal, ⁶ dow annal, nantaare, dow nantaare, tinnaare, dow tinnaare, kulol Alla, ⁷ dow kulol Alla, banniraagu, dow banniraagu, yidde. ⁸ To huune dum fu oon jogii dum no woodi,

ko e dum beydo der moodon, dum walan on beydaago yeeso yeeso der annugo moodon Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁹ Nedḅo mo huune dum jacci, laati nun bumḅo, o yi'ataa, gam o yeggittii no Alla laaḅini mo diga e hakkeji makko jawtudi.

¹⁰ Gam majjum banniraaḅe am, tinnee no baawirḅon fu, gam tabbitinon noddoore ne Alla noddii on, e cuḅol ḅol o suḅi on. Gam to on gadii dum on janataa der ko halli abada! ¹¹ Hande non Alla maḅḅitiranta on mammam dammugal Laamaare tabitiine, ne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisi-noowo en.

¹² Kanjum acci wakkati fu mii siwtora on huune dum, baa no oon anni dum, heḅa cemmidon der goḅa ka jaḅuḅon. ¹³ Mii miili, edum foonnitii, mi finnina hakkillooji moodon faa ciwtoron dum to emii wuuri. ¹⁴ Gam mii anni mi ḅooyataa e duuniyaaru ḅo kade, hande no Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu anninrinmi dum.

¹⁵ Amma mi wadan ko baawumi fu, gam to mi yawti, baawon ko siwtori kujje dee wakkati fu.

Tedduḅal Almasiihu

¹⁶ E haalaaji di himḅe tafi bane men anniniri on wittoyoḅo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e baawḅe, amma men ceedike e gite amen manju makko! ¹⁷ Alla Baaba hokkii mo tedduḅal wakkati daane ne tedduḅal seedanii mo wi': «Oo ḅo nun laatii Biyam jidaḅo, mo belirmi ḅerne.» ¹⁸ Menen e ko'e amen men nanii daane nen diga dow kammu, gam emen gondunoo e makko dow waanne seniine.

¹⁹ Dum ḅon fu beydani en tabbitingo ko annabiḅe batunoo. On gadii ko woodi no gattudon hakkillooji moodon dow makka, gam haala maḅḅe e nandi hande fitilleel jalboowel der niwre, e hande hoodere fajiri* jalboore der ḅerde moodon faa de fajiri wadi, ²⁰ Aran, annitee no walaa baawoowo ko faamini ko winnaa der dewte annabiḅe e annal hoore mum. ²¹ Hande non, walaa mo meedi ko heḅi haala annabaaku e sago hoore mum, amma Ruuhu Ceniido nun wadata himḅe e bata haala Alla.

2

Janḅinnooḅe fewrekuuḅe

¹ Hande no annabiḅe fewrekuuḅe wonirno caka Isira'iilaḅe, non bo janḅinnooḅe fewrekuuḅe wonortoo caka moodon. Be naannan janḅinol fewrekuwol, kalkoowol, caka mon. Be jeddan Joomiraawo cooditiido 6e. Hande non 6e poodiranta ko'e maḅḅe halkere yaawune. ² Himḅe duuḅḅe tokkan laabi maḅḅe kalludi,

* 1:19 Hoodere fajiri woni Almasiihu, jaynoowo der ḅerde goondinḅe dum. Daaru dewtere Kollitinki 22.16

sabbu ma66e, him6e batanan laawol goonja kalluka. ³ Suunooji ma66e waddanan 6e batugo haalaaji fewrekuuji gam 6e jammoo on, amma 6e doyyaamaa kiita diga dum 6ooyii, halkere e nyudanoo 6e.

⁴ Baa malaykaa6e waduno6e hakke, Alla accay dum, o ha66ii 6e e callalluuji, o faddi der niwre jahannama, faa nyalaane darnal. ⁵ Alla accay duuniyaaru naane, amma o halkii yeddu6e Alla e ilam tufaana, sey Nu-uhu baajotoodo foonnitaare Alla, e him6e jeedi6o wo66e hisi. ⁶ Alla accay ci'e Sodoma e Gomora, o hiitake, o halki de e yiite faa de laatii dooni, gam dum laatanoo yeddo6e Alla fu misaalu. ⁷ O dadinii Luudu, neddo poonnitiido, mo 6erne mum biisii puy sabbu baadiiji him6e bon6e. ⁸ Neddo poonnitiido joodiido caka ma66e on, 6erne mum laa6une naawi dow ko yi'ata, e ko nanata nyalaane fu, sabbu baadiiji bondi di him6e hallu6e wadaata.

⁹ Edum holla en no Joomiraawo e anni no reenirra d'owntoo6e dum der tooraaji mum. Oo anni bo no o resirra him6e hallu6e gam 6e kiitee nyaanne darnal, ¹⁰ accu du tokku6e suunooji 6alli mum, e wada jidaadi yonki mum, ko e yawii baawde Joomiraawo.

Jannino6e fewrekuu6e 6en 6erde mum e yoori, 6ee goodi manju hoore, 6ee bata kalluka dow teddu6e won6e dow kammu. ¹¹ Nani bo, baa malaykaa6e 6ee do 6uri 6e semme e baawde, batataa kalluka dow ma66e yeeso Joomiraawo. ¹² Amma him6e 6en e laatii hande bisaaji di galaa hakkillo, tagaadi gam nanjee, waree. Bee bata kalluka dow ko 6e annaa, gam majjum 6e kalkiran hande no bisaaji halkirra. ¹³ Be duggan riiba golle ma66e kallu6e. Bee ceyoroo wadugo ko woodaa caka nyalooma. Bee laatii co6u6e e nyiddu6e. To 6e joodike gam 6e nyaamda e moodon der juulde, 6ee ceyoroo jammaago on. ¹⁴ Gite ma66e sawataa daarugo rew6e e suuno, 6e comataa wadugo hakke, 6ee pooda 6e goondinki mum walaa semme der pitti ma66e. Berde ma66e e hebbi suuno ke6al, bone laatanto 6e. ¹⁵ Be accii laawol poortinool, 6e majjii, 6e tokki laawol Balaama, jidu6o he6a ceede diga wadugo kalludum. ¹⁶ O felaama gam boofol makko. Babba makko muuma bati e daane neddo, hadi mo wadugo golle haanare makko.

¹⁷ Jannino6e fewrekuu6e 6en laati nun hande 6ulli di galaa diyam, e duule de hennu semmentewol soggata, niwre burne ni66ugo nun Alla resani 6e. ¹⁸ Bee bata haalaaji mawnitiidi, di galaa hoore. Bee yoyra him6e e haalaaji suuno 6annu. Him6e 6en wurtikeno dum 6ooyay diga majju6e. ¹⁹ Bee ka66ana 6e alkawal no 6e dindan, amma kam6e e ko'e ma66e 6ee laatii

maccu6e suunooji kalludi. Gam moy fu laati nun maccudo ko jaalii dum. ²⁰ Wurtiife e huune cobudum dum duuniyaaru, go 6e anniti Joomiraawo e Kisinoowo men Yeesu Almasiihu, den ko 6e bittitii der majji kade faa di jaalii 6e, heennyitirde ma66e 6uran fuddoode jaasugo. ²¹ To 6e annitayno laawol foonnitaare, dum 6urananno 6e, e annitingo nol, witta totta umuroore ceniine ne 6e kokkaa 6aawo. ²² Ko tawi 6e e tabbitina haala ballool nol do: «Rawaanu wittii e nyaamito tuure mum.» E wi'ee bo kade: «Afaaru lootaanu wittii e talloo der loope.»

3

Wittooyo Joomiraawo meeden Yeesu (Matiye 24.37-38; 2 Tesalonika 1.7-10; Yahuuda 17-23)

¹ Banniraabe am yidaa6e, derewol nol do nun laatii dida6ol nol binnanmi on. Der dereeji didi dii fu, mii yidi finningo hakkillooji moodon gam wallugo on miilon no woodiri, ciwtoron ko ekkitinodon. ² Ciwtoree haalaaji di annabiife seniife batunoo diga ko 6ooyi, e umuroore Joomiraawo meeden kisinoowo, ne lilaa6e mon annini on. ³ Aran, annitee dum do: Der nyalaade cakitiide, him6e jaanco6e, tokku6e jidaadi yonki mum waran. Be jaancan on, ⁴ 6e bi'a: «O ha66ii alkawru o wittaa, toy mo? Diga ko kaakiraabe meeden maayi walaa ko waylitii, no dum laatinoo diga fuddoode duuniyaaru, non dum laatii faa jooni.» ⁵ Be jeggitii e yidde ma66e no diga ko 6ooyi, Alla tagi kammu e leydi e haala muudum. O wi' leydi wurtoo diga diyam, go o tagiri ni e diyam, ⁶ e diyam gootam dam kade, duuniyaaru halkiraa e ilam tufaana. ⁷ E haala makko goota kan, o jogorii kammu e leydi, dum ji'eten jooni faa nyalaane darnal yottoo, o halka dum der yiite e yeddu6e Alla.

⁸ Banniraabe am yidaa6e, to on jeggitee no to Joomiraawo, nyalaane woore e wa'i hande duu6i ujuneere, duu6i ujuneere bo e wa'i hande nyalaane woore. ⁹ Joomiraawo 6ooyataa go hebbina alkawru mum, hande no wo66e miili, o munyan on nun tan, gam o yidaa baa goota halka. Ko o yidi nun, him6e fu wittaa to makko tuuba.

¹⁰ Nyalaane Joomiraawo waran hande gujjo. Nyalaane nen, kammu majjitan e rimmo manjo. Ko woni dow kammu fu halkete e yiite. Leydi e golle gadaade dow mayri fu, hiitete. ¹¹ To huune fu halkete hande non, sey annon no nyaamirton goonki mon der laa6al, oon kuliri Alla! ¹² Onon hedii6e nyalaane Alla wara, gadee no ne warirta law! Nyaanne mum kammu halkan, huune ko woni dow kammu fu

taayan e yiite. ¹³ Amma enen, een kedii hande no Alla ha66irani en alkawru, kammu keso e leydi keyri, to foonnitaare tawetee.

¹⁴ Gam majjum, onon banniraa6e am yidaa6e, tinnee laatodon 6e galaa gacce, e tuuni yeeso Alla. Goodee jam der kawtal mon e makko, oon kedorii nyalaane nen.

¹⁵ Paamee no munyal Joomiraawo meeden ma66itanii on laawol kisidam. Kanka banniraaawo meeden Pol, jidaado, wannani on der dereeji mum hande no Alla hokkiri mo hakkillo majjum. ¹⁶ Non o wanniri dum der dereeji makko fu. Der majji e woodi nokkuuje godde to sadi faamugo, him6e 6e annaa goddum, e 6e bennay der goondinki e waylita miilooji makko, hande non 6e gadata e nokkuuje godde der Dewtere Ceniine. Be gaddanan ko'e ma66e halkere.

¹⁷ Amma onon banniraa6e yidaa6e, on ke6ii seedineego, to non kakkilee to him6e yeddu6e Alla majjina on, sottina on diga darande mon. ¹⁸ Mawnee der moyyere e an-nugo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en! Teddujal laatanoo mo diga jooni faa abada! Aami!

Derewol Yuhaana Aranol

Haala Puddfirka

Yuhaana lilaado Yeesu nun winni dereeji tati tokkontirki noddiraadi inne mum, 6e bi'i, kanko nun bo winni linjiila Yuhaana e derewol kollitinki. Der derewol makko aranol, annaaka deydey 6ey nun o wannani, amma dum laabi no goondin6e 6e ekkitinooje fewrekuuje toorata nun o tiiti. Ekkitinoo6e fewo6e, sankitoo6e ekkitinooje fewrekuuje den Yuhaana noddii way6e Almasiihu. Bee ekkitina no Almasiihu laataaki neddo e goonja, hakke billataa goondindo der kawtal mum e Alla, 6e paalaaka bo e joonne der laa6al.

Huune didi nun Yuhaana riwi der derewol mum:

1 Tiidingo jannoo6e derewol 7ol, 6e gona der kawtal pottunjal e Alla, e Biddo mum Yeesu Almasiihu, dum yi'ee bo der yidde goonjaare hakkune ma66e.

2 Habidingo e ekkitinooje fewrekuuje.

Yuhaana e eela goondin6e 6e gona der jayjol, gam Alla laati nun jayjol. Der derewol 7ol, Yuhaana e yidi goondin6e tabitina no 6ee goodi yonki tabitiiki, 6ee kawti bo e Alla. O hollitii der binni makko no goondindo geeto annitirtee. Kan woni hoolaago no Almasiihu laatake neddo, e downtanaago oodaaji Alla, e yidugo banniraa6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala yonkinteha 1.1-4
2. Niwre e jayjol 1.5-2.29
3. Bi66e Alla e bi66e Seydan 3.1-24
4. Ruuhu goonja e ruuhu fewre. 4.1-6
5. Ko yidde wadata 4.7-21
6. Goondinki jaalotooki 5.1-21

Haala kayonki

¹ Emen binnana on haala neddo gom gonudo*. Men nanii daane makko, men ji'ii mo e gite amen, men daarii mo, men meemi mo e juude amen. Kanko woni haala kokkoowa him6e yonki. ² Yonki kin hollitaama, men ji'ii ki, emen ceedanoo ki. Emen baajoo on haala yonki tabitiiki gonunooki to Alla Baaba, kanki men kollitaa. ³ Ko men ji'i, e ko men nani, kan men batata on onon bo, gam laa6on gootum e amen hande no laatoriden gootum e Baaba e Biddo mum Yeesu Almasiihu. ⁴ Kanka men binnanta on, gam beldum 6erne meeden hebba.

Alla laati nun jayjol

⁵ Habaru ko men nani e Yeesu Almasiihu, kan men batata on haala mum, Alla laati nun jayjol, niwre walaa e makko. ⁶ To

en bi'ii een laatii gootum e makko, ko en tawaa der niwre, en pewii, goonja walaa der ga6u meeden. ⁷ Amma to een jaha der jayjol hande no kanko e hoore makko o wonori der jayjol, den kan een laatii gootum hakkune meeden, kade bo yiyyam Biddo makko Yeesu e laa6ina en diga hakkeeeji men fu.

⁸ To en bi'ii en galaa hakke, en pewanii ko'e men, goonja walaa e meeden. ⁹ Amma to en tuubanii Alla hakke meeden, o yaafoto en, o laa6ina en e tuuni fu. Gam kanko, o kooliniido, o poonniitido. ¹⁰ To en bi'ii en gaday hakke, en laatinii Alla pewoowo, haala makko bo walaa der meeden.

2

Almasiihu nun laatii balloowo meeden

¹ Onon sukaa6e am, mi wannanii on dum, gam to on gadee hakke. Amma to goddo moodon wadii hakke, een goodi balloowo to Baaba, kanko woni Yeesu Almasiihu, poonniitido. ² Kanko, o sakki yonki makko gam hakkeeeji meeden yaafee, hakkeeeji meeden tan bane, amma hakkeeeji him6e duuniyaaru fu.

³ Ko hollitinta no een anni Alla woni, downtanaago oodaaji makko. ⁴ Bi'udo «emi anni mo,» go downtanaaki oodaaji makko, joomum laati nun pewoowo, goonja walaa der joomum. ⁵ Amma downtaniido haala Alla e goonja, yidde Alla hebbii dow joomum. Nunnun annitirten een kawti e makko. ⁶ Bi'udo e hawti e makko, e haani wonoo hande no Almasiihu wonirnoo.

Ooda kesa

⁷ Banniraa6e am yidaa6e, ko binnanmi on hinaa ooda kesa*, ooda 6ooyuka nun, ka nanudon diga fuddoode. ⁸ E nun fu ooda kesa nun binnanmi on, goonja makka hollitake der Almasiihu, ka hollitake der moodon bo. Gam niwre e yawta, jayjol goonjawol fuddii yaynugo.

⁹ Miiludo na'on der jayjol, ko e wanyii banniraawo mum, faa hanne der niwre joomum woni taw. ¹⁰ Jiddo banniraawo mum der jayjol woni, goddum walaa ko ferginta mo. ¹¹ Amma banyudo banniraawo mum, der niwre woni, oo yaha der niwre, o annaa toy o yahata, gam niwre wuminii mo.

To on jidee kujje duuniyaaru

¹² Sukaa6e am, mii wannana on gam hakkeeeji moodon yaafaama gam inne Yeesu. ¹³ Baabiraa6e, mii wannana on gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankee6e, mii wannana on gam on jaalake Kalludo.

¹⁴ Sukaa6e am, mi wannanii on, gam oon anni Baaba. Baabiraa6e, mi wannanii on, gam oon anni gonudo diga fuddoode.

* 1:1 Yeesu nun wi'aa Gonudo diga fuddoode. Linjiila Yuhaana 1.1-18

* 2:7 Ooda kan nun laatii yidontirgo.

Gojankee6e, mi wannanii on gam oon goodii semme, haala Alla bo e semmidí der moodon, kade bo on jaalake Kalludo.

¹⁵ To on jidee duuniyaaru e ko woni e mayru fu. Gam jidó kujje duuniyaaru, yidde Baaba walaa e mum. ¹⁶ Gam huune ko woni e duuniyaaru, hande jon ko neddo suunete, e ko gite yi'ata, suunee, e jawdi ni o mawnitorto, kujje de fu yiway e Baaba, e duuniyaaru de yiwi. ¹⁷ Duuniyaaru e suuno mum fu heennyán, amma gafoowo ko Alla yidi, taboto faa abada.

Ganyo Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, duuniyaaru badake heennyugo. On nanii ganyo Almasiihu waran, jooni du way6e Almasiihu duu66e yottake. Kanjum annitirden no wakkati badake. ¹⁹ Caka men 6e yiwi, amma e goonja 6e laataaki 6e meeden. Gam to 6ee laatino 6e men, 6e gondanno e meeden. Amma 6e accii en gam dum hollita no 6e fu, 6e laataakino 6e meeden.

²⁰ Amma onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fu oon anni goonja. ²¹ Mi wannanay on gam on annaa goonja. Amma gam oon anni ka. Oon anni bo fewre walaa der goonja.

²² Den kan, moy woni pewoowo? Jeddudo Yeesu laati nun Almasiihu, Paabotoodo mo Alla liloy, kanko woni pewoowo, kanko woni ganyo Almasiihu, o yeddii Baaba e Biddo mum. ²³ Jeddudo Yeesu laati nun Biddo, walaa Baaba, jabudo Biddo, e woodi Baaba bo.

²⁴ Onon kan haala ka nanudon diga fuddoode, tinnee jogee ka der berde moodon. To haala ka nanudon diga fuddoode tabitake der berde moodon, den kan, oon goodi kawtal e Biddo e Baaba. ²⁵ Almasiihu ha66anii en alkawal, alkawal nal woni yonki tabitiiki.

²⁶ Mi wannanii on dum gam sabbu him6e yidu6e majjingo on. ²⁷ Onon kan, no Ruuhu Ceniido mo Almasiihu hokki on e tabitii der moodon, on bukaaka janjinedon. Gam Ruuhu janjinan on huune fu, o janjinan on goonja, hinaa fewre. Den kan, kawtee e Almasiihu hande no Ruuhu janjiniri on.

²⁸ Jooni kan onon sukaabe am, tabitee der kawtal mon e Almasiihu, gam keben cusal daraago yeeso makko nyaane o suppitoy, he6a daden senteene nyalaane garki makko. ²⁹ No oon annii Alla laati nun goonjaajo, annee bo mo gadu mum foonnitii fu, laati nun biyiiko.

3

Bi66e Alla

¹ Daaree no Alla Baaba yidiri en, faa noddaden bi66e makko. Een bi66e makko e goonja. Ko acci duuniyaaru annaa en woni

gam nu annaa mo. ² Yidaabe am, jooni en laatake bi66e Alla. Ko laatoytoden laa6ay taw. Amma een anni to Almasiihu wittoy holliti hoore mum, en nandan e makko, gam en ji'an mo hande no o wa'i. ³ Goodudo tammuwe nen dow Almasiihu, laa6inan hoore mum hande no kanko Almasiihu o laatori laa6udo.

⁴ Gafoowo hakke fu, yartake sariya Alla. Gam wadugo hakke laati nun yartaago sariya Alla. ⁵ Oon anni Almasiihu wari gam moytugo hakkeeki, kanko mo walaa hakke. ⁶ Kawtudo e makko fu wadataa hakke. Gafoowo hakke fu, yi'ay mo, annaa mo bo.

⁷ Sukaabe am, to on accee goddo majjina on! Gafoowo ko goondi fu laati nun goonjaajo, hande no Almasiihu laatori goonjaajo. ⁸ Gafoowo hakke fu laati nun neddo Ibiliisa, gam Ibiliisa e wada hakke diga fuddoode. Gam majjum Biddo Alla wari gam halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido ginjel Alla fu, wadataa hakke, gam awdi Alla na'on der makko. Joomum waawataa ko tokkii wadugo hakke, gam Alla laatii baaba makko. ¹⁰ Ko seennontirta bi66e Alla e bi66e Ibiliisa nani: mo waday ko goondi fu, neddo Alla bane. Mo yidaa banniraa6e mum bo, laataaki mo Alla.

En jidontiree hakkune men

¹¹ Habaru nanudon diga fuddoode nani: Jidontiren hakkune meeden. ¹² Haanay gaden hande no Kayiinu wadi kanko laatiido mo Ibiliisa, o warii minnyiiko. Gam ume wadi o wari minnyiiko? O warii mo gam golle makko wooday, go de minnyiiko laatii goondude.

¹³ Banniraa6e, to on kaydinee to him6e duuniyaaru wanyii on. ¹⁴ No een jidi banniraa6e meeden, een anni en yartake maayde, en naatii der yonki. Mo yidaa banniraa6e mum, der maayde woni. ¹⁵ Banyudo banniraa6e mum fu, laati nun baroowo him6e. Oon anni walaa baroowo baa gooto woodi yonki tabitiiki der mum. ¹⁶ No annitirden ko woni yidde nun, Almasiihu hokkitirii yonki mum gam meeden. To nun enen bo, e haani kokkitiren yonkiiji meeden gam banniraa6e men. ¹⁷ To jom jawdiijo yi'ii banniraa6e mum e talakidi, ko yurmaaki mo, noy yidde Alla waawirta ko woni e makko? ¹⁸ Sukaabe am, haanay yidde meeden laa-too e haala belka tan, sey ka laa-too e gadu goonjawu.

Daraago yeeso Alla

¹⁹ Kanjum hollata, en na'on der goonja, en deyyitanan berde meeden yeeso Alla. ²⁰ To berde meeden gaccake en, Alla e buri berde meeden, emo anni huune fu. ²¹ Banniraa6e am yidaabe, to berde meeden gaccaaki en, en daroto yeeso Alla e hoolaare. ²² O

hokkan en ko eeluden mo fu, gam en tokkii ooda makko, een gada ko fottani mo. ²³ Ooda ka o hokki en woni, goondinen inne Yeesu Almasiihu, Biddo makko, kade bo jidontiren hakkune meeden hande no o yamiri en. ²⁴ Downtaniido ooda Alla fu e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. Ruuhu mo o hokki en, kanju anninta en oo hawti e meeden.

4

Ruuhu goonja e ruuhu fewre

¹ Banniraabe am yidaabe, to on goondinee wi'oo6e e woodi Ruuhu Alla fu, amma biditee 6e, he6a anniton naa to Alla 6e yiwi. Gam annabi6e fewoo6e duu66e e sankitii der duuniyaaru. ² No annitirten goodudo Ruuhu Alla woni, to o seedake Yeesu Almasiihu warii, laatii neddo, oo don e woodi Ruuhu Alla. ³ Mo annitay kaa don dow Yeesu fu, woodaa Ruuhu Alla. Ruuhu nu o woodi yiwi dig a ganyo Almasiihu. On nanii garki ganyo Almasiihu batanaama, o na'on ko der duuniyaaru.

⁴ Sukaabe am, onon on him6e Alla, on jaalake annabi6e fewoo6e, gam Ruuhu gondo der moodon e buri gondo der duuniyaaru semme. ⁵ Kam6e him6e duuniyaaru 6e laati. Gam majjum, 6e batata haalaaji duuniyaaru, him6e duuniyaaru bo e hettinanoo 6e. ⁶ Enen, een him6e Alla, annudo Alla fu hettinanta en. Mo laataaki neddo Alla hettinantaako en. Nun ceennon-tirten Ruuhu goonja e ruuhu fewre.

Alla laati nun yidde

⁷ Banniraabe am yidaabe, jidontiree, gam yidde yiwi e Alla. Goodudo yidde fu laati nun binjel Alla, e anni Alla bo. ⁸ Mo walaa yidde annaa Alla, gam Alla laati nun yidde. ⁹ No Alla hollitiri en yidde mum nani, o lili Biddo makko bajo der duuniyaaru, gam ke6en yonki dig a e makko. ¹⁰ Daaru ko woni yidde, enen bane yidi Alla, kanko yidi en, liloy Biddo mum wari laatii sadaka gam hakkeji meeden yaafee.

¹¹ Banniraabe am, to nii Alla yidiri en, enen bo, e haani jidontiren. ¹² Walaa meedudo yi'ugo Alla abada. Amma to en jidontirii hakkune men, Alla e hawti e meeden, yidde makko e hebbi der men.

¹³ Noy annirten een kawti e makko, kanko bo oo hawti e meeden? Diga e Ruuhu makko nu o hokki en nun. ¹⁴ Menen men ji'ii, emen ceedo bo no Alla Baaba liloy Biddo mum gam wara hisina him6e duuniyaaru. ¹⁵ Ceediido Yeesu laati nun Biddo Alla fu, Alla e hawti e joomum, joomum bo e hawti e Alla. ¹⁶ Enen kan, een anni yidde Alla yidi en, een koolii ne bo.

Alla e hoore mum laati nun yidde, goodudo yidde fu, e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. ¹⁷ Gam to yidde makko hebbii der meeden, en ke6an cuusal daraago nyalaane darnal. Gam no Almasiihu wa'ii, hande nun enen bo ga'uden der duuniyaaru do. ¹⁸ Kulol walaa der yidde, yidde hebbune e riwa kulol, gam kulol yiwi dig a yaggingo. Kuloowo fu, yidde Alla woni hebbay der joomum.

¹⁹ Enen een jidi Alla gam kanko arti yidi en. ²⁰ Bi'udo e yidi Alla, go e wanyi banniraawo mum laati nun pewoowo. Gam mo yiday banniraawo mum ji'eteedo, waawataa ko yidi Alla mo yi'ataake. ²¹ Daaru ooda ka Almasiihu accani en: jidudo Alla fu, sey yida banniraawo mum bo.

5

Goondinki jaalotooki

¹ Goondindo Yeesu woni Almasiihu fu laati nun Biddo Alla. Jidudo baaba fu, e yidi biddo bo. A yidataa baaba, banyaa biddo. ² No annirten een jidi 6i66e Alla woni jiden Alla, den tokken oodaaji makko. ³ Tokkugo oodaaji makko woni yidugo mo. Oodaaji makko laataaki doongal, ⁴ gam laatiido mo Alla fu, jaaloto kujje duniyaaru. E goondinki meeden jaalortoden kujje duniyaaru. ⁵ Moy waawata ko jaali duniyaaru? Walaa, to hinaa goondindo Yeesu nun woni Biddo Alla.

Ko Yeesu Almasiihu seedanaa

⁶ Kanko, Yeesu Almasiihu, o wari e diyam e yiyyam*. E diyam tan bane o wardi, o wardii e diyam e yiyyam fu. Ruuhu e hoore mum seedake dum, gam Ruuhu on woni goonja. ⁷ Seedee6e tato woni, ⁸ Ruuhu e diyam e yiyyam, seedaaku ma66e fu laatii gootu. ⁹ Een jaba seedaaku him6e, amma seedaaku Alla buri semme, seedaaku nun non Alla seedanii Biddo mum. ¹⁰ Goondindo Biddo Alla fu, he6ii seedaaku nu der 6erne mum. Mo goondinay Alla, laatinii mo pewoowo, gam o jabay seedaaku Alla seedanii Biddo mum. ¹¹ Nani do seedaaku nu: Alla hokkii en yonki tabitiiki, yonki kin der Biddo makko ki woni. ¹² Goodudo Biddo e woodi yonki. Mo walaa Biddo Alla woodaa yonki.

Heennyitoode derewol njol

¹³ Onon goondin6e inne Biddo Alla, mi wannanii on dum gam anniton on ke6ii yonki tabitiiki. ¹⁴ Hoolaare ne gooduden nani: To en eelii mo huune e sago makko, oo nanana en. ¹⁵ No een anni oo nanana en ko eeluden mo, een anni en ke6ii dum.

* 5:6 Him6e duu66e e wi'a diyam dam woni diyam batisi dam Yeesu wadanaa. Yiyyam bo e hollita maayde Yeesu.

¹⁶To goddo yi'ii banniraawo mum e wada hakke de yaarataa dum der maayde, o eelana joomum Alla, Alla bo hokkan mo yonki. Haala ka nafan dow wadoo6e hakke de yaarataa dum der maayde. Amma e woodi hakke jaarooje der maayde. Mi wi'ay eelon Alla gam iri hakke de. ¹⁷Kujje kallude fu laati nun hakke, amma hakke fu bane yaarata der maayde.

¹⁸Een anni laatiido binjel Alla tokkataako wadugo hakkeji, amma Biddo Alla e reeni mo, Ibiliisa kalludo meemataa mo.

¹⁹Een anni en him6e Alla, go duuniyaaru fu e woni der junjo Ibiliisa.

²⁰Een anni bo Biddo Alla wari, hokkii en hakkillo annitingo Alla goonajajo, jooni kanko woodi en, gam en kawti e Biddo makko Yeesu Almasiihu. Yeesu Almasiihu on woni Alla goonajajo, kanko woni yonki tabitiiki bo.

²¹Sukaa6e am, kakkilanee ko'e moodon e caafi tooruje.

Derewol Yuhaana Dida6ol

Haala Puddirka

Wo66e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta laati nun eklesiya gom e him6e mum.

Haalaaji di derewol ɲol batata e nandi e ka artirkol bati. Haala 6uruka semme der derewol ɲol woni yidde, e hakkilango way6e Almasiihu e ekkitinoo6e fewrekuu6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1-3
2. Goonja e yidde. 4-6
3. Hakkilango ekkitinoo6e fewrekuu6e 7-11
4. Cannooje 12-13

Sannoore

¹ Min dottiiɲo,* winni derewol ɲol, mi winnani maa an debbo† mo Alla su6i. Mi sannii maa an e 6i66e maa fu, onon 6e jidum der goonja. Min tan bane yidi on, annu6e goonja fu e yidi on, ² gam sabbu goonja tabitiika der meeden, gonotooka der meeden faa abada.

³ Alla Baaba, e Biɗɗo mum Yeesu Almasiihu hokka en moyyere e endam e jam, beydana en goonja e yidde.

Goonja e yidde

⁴ Berne am welii sanne, no nanumi 6i66e maa wo66e e yaha der goonja hande no Baaba yamiri. ⁵ Jooni, an yeeraajo, ko gonum emi wannanee hinaa ooda kesa, ooda ka keɓuden diga fuddoode nun, mi eelii maa, accu jidontiren hakkune meeden. ⁶ Ko woni yidde nun, jahen der ooda Alla. Kanka woni ooda ka nanuden diga fuddoode, kaanuka jahen dow mun.

Hakkilango ekkitinoo6e fewrekuu6e

⁷ Majjinoo6e ɗuu66e sankitake e duuniyaaru. Be ja6ay Yeesu Almasiihu warii laatii nedɗo. Ga'udo nun fu, majjinoowo nun, ganyo Almasiihu nun bo. ⁸ Kakkilanee ko'e moodon, gam to on majjin riiba golle amen he6a ke6on joddi kebbuni.

⁹ Mo daraaki dow kollitol Almasiihu ko yaartii ɲol, walanaa Alla. Dariido e maggol fu, e wonani Baaba e Biɗɗo mum. ¹⁰ To godɗo wari caka moodon go waajaaki kollitol ɲol, to on ja6ee mo der wuro moodon, to on cannee mo bo. ¹¹ Gam cannudo mo, hawti e makko der golle makko kalluɗe.

Cannooje

¹² Ko Haani mi bata on e ɗuudi, amma mi yidaa winnango on dum dum fu der derewol e dawa. Amma mi miili warugo to moodon,

gam ke6en badden hunnuko e hunnuko, gam belɗum 6erde meeden hebba.

¹³ Sukaa6e miiraawo maa mo Alla su6i sannii maa.

* 1:1 Inne nee don nun Yuhaana noddirteno der eklesiyaaji. Der lilaa6e Yeesu fu, kanko tan horiino e yonki wakkati mum † 1:1 Wo66e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta ɗo, laati nun eklesiya gom e him6e mum. 1:8

+Ninni nun wo66e waylitiri aayaare nen: gam to on majjin riiba golle mon.

Derewol Yuhaana Tata6ol

Haala puɗɗirka

Gorko bi'eteedo Gayus nun Yuhaana winnani derewol mum ɗol do

Enjol batana bo kade him6e diɗo wo66e: Diyoterefes e Demeteriyus. Enjol tiidina wallugo him6e woositintoo6e e fiina linjiila. Gayus wallitii iri ma66e de duuɗɗum, Yuhaana bo yettii mo no woodi gam oo ja66oo ho66e, amma Diyoterefes kan salake wallugo 6e.

Yuhaana manii Demeteriyus gam geeta ka him6e batanta mo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1-3
2. Manoore Gayus, 4-8
3. Gaccaago Diyoterefes, 9-10
4. Demeteriyus yerdaama, 11-12
5. Cannooje, 13-15.

Sannoore

¹ Min dottiijo*, winni derewol ɗol. Mii winnane an banniraawo am Gayus, jidaado der goonja.

² Banniraawo am jidaado, mii eela huune fu yahane yeeso, bannu maa yanda hande no yonki maa yandiri. ³ Berne am weli sanne no banniraabe wo66e wari seedanii am no tinnoridaa der goonja, e no jahirtaa der goonja bo. ⁴ Walaa ko 6uri welingo berne am, to hinaa nanugo no bikkol am e yaha der goonja.

Manoore Gayus

⁵ Banniraawo am jidaado, golle geete de gadataa e wallugo banniraabe baa to 6ee ho66e e hollita aa kooliniido*. ⁶ Be ceedake yidde maa yeeso jama'aare goondin6e do. Wallu 6e hande no fottiranta Alla der jahaanjal ma66e, den a wadii ko woodi. ⁷ Gam inne Almasiihu 6e gadi jahaanjal ma66e, 6e kebay godɗum e juude 6e goondinay. ⁸ Gam majjum haani, balliten him6e iri ma66e, gam golliden e ma66e der fiinugo goonja.

Feloore Diyoterefes

⁹ Mi winnanii jama'aare goondin6e derewol, amma Diyoterefes, jidɗo ardingo hoore mum jabay haala amen. ¹⁰ Gam majjum, to mi warii, mi hollan ko o wadata e no o biisirta inne amen. Kanjum tan bane: O jab6ataako banniraabe ho66e, kade bo, yidu6e jab6aago 6e, oo hada dum, oo riwa 6e diga e eklesiya.

Manoore Demeteriyus

¹¹ Banniraawo am jidaado, taa yemmin ko boni, yemmin ko woodi. Gaɗoowo ko woodi

fu, nedɗo Alla nun. Gaɗoowo ko halli bo, annaa Alla.

¹² Demeteriyus kan, him6e fu e seedanoo dum ko woodi, goonja e hoore mum bo e seedanoo mo dum. Menen bo, emen ceedo dum, aa anni bo seedaaku amen e laatii goonja.

Cannooje

¹³ Ko haani mi winnane e duudi, amma mi yidaa winnugo dum dum fu der derewol e dawa. ¹⁴ Mii haabi yi'ugo maa law, gam badden hunnuko e hunnuko.

¹⁵ Igoobe maa won6e do fu sannii maa. Mi sannii banniraabe fu, gooto gooto. Jam wona e maa.

* 1:1 2 Yuhaana. 1. * 1:5 Banniraabe 6en laatii sankitoo6e linjiila.

Derewol Yahuuda

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɲol do innii hooore mum Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Yahuuda e Yaakuuba fu laati nun miiraabe Yeesu, amma 6e kollitay haala lenyaaku ma66e e makko. Ko 6e kolliti nun, 6ee laatii maccu6e Yeesu. Haala tawaaka, e miilooji tawaadi der Yahuuda e nandi puy e ko tawaa der 2 Piyer 2.

Ko derewol Yahuuda tiitii woni, seedingo goondin6e Yeesu, 6e kakkilana leloobe haala mooyere Alla, go 6ee jedda no Yeesu e laatii Almasiihu. O hollii 6e o winnanta, kiita tawuka him6e wadu6e iri majjum, hande jon Sodoma, e Gomora, e haala Koor. Misaaluuji dii, goddi mum tawaaka der Dewtere, amma der dewte Yahuduube godde.

No o batani haala kiita jawtuka e garoowa, den o tiidini 6e o wi'i: «Yidaabe, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on». Den o heenyitiri derewol makko e du'aare teddinoore Alla.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1-2
2. Halkere ekkitinoo6e fewrekuu6e, 3-16
3. Tinnaare der goondinki, 17-23
4. Maantugo Alla, 24-25

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwi e am min Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Mi sannii on, onon 6e Alla Baaba meeden yidi, go noddi on, onon reenaabe gam Yeesu Almasiihu. ² Alla duudinana on endam e jam, e yidde!

Janjinoobe fewoobe hiitete

³ Banniraabe am yidaabe, mi yidiino puy winnango on dow haala kisidam kawtudam en en fu. Jooni mi tawii doole nun mi winnana on gam tiidingo on dow hawre goondinki ki Alla hokki him6e mum de woore, go ki heyi faa baadey. ⁴ Gam him6e hallu6e naati caka moodon e yoyle. Bee darta lelugo haala mooyere Alla men, gam 6e nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu. Bee jedda Yeesu Almasiihu laatiido hooreejo meeden gooto, e Joomiraawo meeden. Dewte ceniide bataniino halkere ma66e.

⁵ Jooni, mii yidi siwtorgo on ko annudon, ko woodi. Wakkati Joomiraawo wurtini him6e Isira'iila diga Misira, 6aawo mum o halkii duu66e ma66e gam 6e goondinay. ⁶ Ciwtoree bo malaykaa6e, salii6e ko darii to Alla resani dum, 6e acci darande

ma66e. Gam majjum Alla ma66i 6e der kasu tabitiiju, e der niwre, faa nyalaane darɲal, ko 6e kiitee. ⁷ Kade bo, ciwtoree him6e Sodoma e Gomora, e him6e genniije takkiide ton fu. Kam6e bo, 6e gadiino hande non, 6e gadii jeenu e ko luudii fu. Be kalkiraama e yiite tabitiije, gam dum laatanoo him6e fu misaalu.

⁸ Hande non, naatu6e caka moodon 6en miilirta miilooji jaarandi 6e sobingo balli ma66e. Bee jawoo baawde Joomiraawo, 6ee bata kalluka dow teddu6e wonu6e dow kammu. ⁹ Baa Mika'iilu, hooreejo malaykaa6e batay kalluka dow Seydan wakkati 6e jeddонтirtano dow fannu Muusa. Ka o bati tan woni, o wi'i: «Joomiraawo hiitee.» ¹⁰ Amma him6e 6ee e bata kalluka dow ko 6e annaa. Ko 6e anni dow ko finaa tawa bo, 6ee laatii hande bisaaji di galaa faamu, kanjum majjinta 6e. ¹¹ Bone laatanii 6e! Gam 6e tokkii laawol Kayiinu. Be gattii ko'e ma66e der majjere, hande ne Balaama*, gam 6e ke6a jawdi. Be turtii hande no gorko bi'eteedo Koor turtiri, go 6e kalki. ¹² Kam6e woni e sobina nyaamdu kawtal moodon. Be galaa senteene, 6ee nyaama hande bisaaji. Ko'e ma66e tan 6e paalaa. Bee nandi hande duule de hennu bottata, de galaa diyam. Bee nandi hande ledde ceedu, de galaa bikkol, e hande ledde doofaade, yoori. ¹³ Bee cankita gadu ma66e kalluju, hande no galmaaji diyam maayo wurtinirta guufo. Bee nandi hande koode boosotoode, niwre burune ni66ugo fu Alla resani 6e faa abada.

¹⁴ Anuhu taaniraawo Adamu jeediida6o, bataniino habaru ma66e diga ko 6ooyi, wi'i: «Daaree, Joomiraawo e warida e malaykaa6e mum seniibe uju ujuneje. ¹⁵ Oo wara gam o hiito him6e fu, o halka hallu6e fu, wadoobe ko halli. O hiitoto 6e, gam haalaaji kalludi di 6e bati dow makko fu.» ¹⁶ Him6e 6en laati nun dumbitintoo6e, 6ee bullikinoo wakkati fu, suunooji ma66e nun 6e tokki. Bee mawnito dow majjum, 6ee mana wo66e gam 6e ke6a ko 6e jidi.

Yowugo yonki mum dow goondinki

¹⁷ Amma onon yidaabe am, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on diga law. ¹⁸ Be batiino on, 6e bi'i: «Der jaamanuuji cakitiidi, him6e jaancoo6e, tokku6e jidaadi yonki mum kalludi waraan.» ¹⁹ Kam6e non dun, 6ee ceenna him6e, miilooji duuniyaaru 6e goodi, 6e goodaa Ruuhu Alla. ²⁰ Amma onon yidaabe, cemmifinee ko'e mon dow goondinki mon ceniiki sanne, du'ee e baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Gonee der yidde Alla, kedee endam Joomiraawo meeden

Yeesu Almasiihu jaarandam on to yonki tabitiiki.

²² Jurmee himbe wadoo6e seko der goondinki mum. ²³ Paabee wo66e, gam to naatu der yiite. Jurmee wo66e bo, amma kakkilee, to 6e raa6oo on jikku ma66e. Banyee faa e toggooje de 6alli ma66e so6ini.

Yettoore

²⁴ Alla waawan reenugo on e perge, faa o darna on yeeso teddujal makko e seyo, on galaa gacce. ²⁵ Kanko woni Alla gooto, kisi-noowo en diga e Yeesu Almasiihu, Joomi-raawo meeden. Teddujal, e manju, e baawde, e laamaare, laatanii mo, diga hu-une fu tagaaka, non bo faa e jooni, e faa abada abadin. Aami!

Derewol Kollitinki ki Yeesu Almasiihu holliti Yuhaana

Haala Puddirka

Derewol kollitinki e laatanii goondin6e hande ko haayni, gam sabbu kaayniidum e kunniidum ko njol batanta. Binnudo njol innii inne mum de naayi, wi'i, kan woni Yuhaana. O hollii no oo laatii maccudo Yeesu Almasiihu. Oo laatii banniraawo goondin6e, jottinoowo ka Alla bati. Yuhaana naywii puy go o winna derewol njol diga dunne Patimos to o yaaraa. Be o arti o wannani woni, eklesiyaaji jeedidi tawaadi der Asiya pettel, to wi'ete Turkiya hanne. Haala annabiibe wof6e 6e Alkawal kiinjal e tawaa der derewol njol. Lambaaji duuddi, kollitooji maana huune ko sadi faamugo e tawaa der derewol njol. To en daarii, hande jon, lamba jeedidi, kollitoowa kebbuki Alla e laatii ko mawni der derewol njol.

Ko derewol njol tiitii hollitaama der aayaare arandeere e laa6udum, dum wi'i: «Dewtere nee e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollitii mo dum gam o holla jaggiibe mum huune ko waroyta, 6ooyataa».

Derewol njol, wannanaama goondin6e toorotoofe. Bee bukanoo annugo no kiita e wara yeeso, kalludum bo jaalataako e baadey, pintol Almasiihu ma66itii wakkati kesi. Baawo to wakkati kin hebbii, den nun ko darnjal wada.

Tokkontirki haalaaji

1. Dereje di eklesiyaaji jeedidi wannanaa, 2-3.
2. Maaneeji jeedidi takkaadi, 4.1-8.6
3. Galaldi jeedidi puureteedi, 8.7-11.19
4. Maaneeji jeedidi, 12-15.8
5. Jarirkon kon mone Alla jeedidon, 16.1-20
6. Haalaaji jeedidi bataadi dow Babiila, 17.1-19.10
7. Kollitinki jeedidi dow no habaruuji din hebbirta, 19.11-21.8
8. Urusaliima kesol laatiin6ol debbo jawgiyel, 21.9-22.5.

Haala puddirka

¹ Dewtere nee do, e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollii mo dum, gam o holla gollotoofe makko ko waroyta, 6ooyataa. Yeesu Almasiihu lili malaykaajo mum gam o annina dum Yuhaana, maccudo makko. ² Yuhaana seedake ko o yi'i fu, o batii haala Alla, o

seedii ko Yeesu Almasiihu holliti. ³ Barke laatanii jan6oowo dewtere ne, e nanoofe haala annabaaku nj, go e jogii ko winnaa der mayre! Gam wakkati badike.

Yuhaana e sanna eklesiyaaji

⁴ Min Yuhaana nun wannani eklesiyaaji jeedidi tawaadi der leydi Asiya.

Moyyere, e jam laatanoo on diga e Alla gonudo, e goonnodo, e garoowo. Dum laatanoo on diga e ruuhuujii jeedidi, gonudi yeeso kittaal Laamaare makko. ⁵ Dum laatanoo on bo diga e Yeesu Almasiihu, ceedotoodo koolaado, artudo finti diga e maay6e, laamiido laamiibe duuniyaaru.

Kanko yidi en, go o hisini en diga e hakkeji men, e yi Yam makko. ⁶ O laatinii en laamiibe, e Limaamiibe Alla baabiiko. Teddujal e Laamaare laatanoo mo, duubi duu6aali. Aami.

⁷ Daaree, oo warida e duulere. Him6e fu yi'an mo, baa yuwunoo6e mo, lenyi duuniyaaru fu simoto gam makko. Dum laattoo hande non! Aami^o.

⁸ Joomiraawo Alla, gonudo, e goonnodo, e garoowo, mo baawde wi'i: «Min woni arano, min woni sakitiineejo.»

Almasiihu holliti hoore mum Yuhaana

⁹ Min woni Yuhaana banniraawo moodon. Mi hawtii e moodon der toora, e der Laamaare Yeesu Almasiihu, e der tinnaare makko. Mi yaaraama e semme dow duunne wi'eteene Patimos gam mi waajike haala Alla, ceedaniimi Yeesu. ¹⁰ Nyaanne nyalaane Joomiraawo*, kebbumi Ruuhu, den nanumi 6aawo am daane towne hande galaldi puureteedi. ¹¹ Daane nen e wi'a: «Ko ji'ataa, winnu dum der derewol, lildaa eklesiyaaji jeedidi dii do: Efesu e Samirna e Pergamu e Tiyatira, e Sardis, e Filadelfiya e Lawdikiya.»

¹² Den jeeyitiimi gam mi daara baddando am, ko ji'umi fitillaaji jeedidi, gadiraadi kanjeeri. ¹³ Goddo nandudo e Bii neddo e darii hakkune majji, oo 6ornii jabbaare, oo ha66i 6el6elol kanjeeri to gabaare makko. ¹⁴ Hoore makko e gaasa makko e rawni tar hande hottollo e kosam, gite makko e wa'i hande den6al yiite. ¹⁵ Koyde makko e jalba hande janni bodeeri buudaani faa wojii coy, daane makko e nandi hande rimmo diyam duuddam. ¹⁶ Oo jogii koodo jeedidi e jun6o makko nyaamo. Kaafahi belki becce didi e wurtoo diga e hunnuko makko. Yeeso makko e nandi hande naaje jalboowe caka nyalooma. ¹⁷ No ji'u moo mi, janumi yeeso makko, laatiimi hande maaydo. Den o yowi jun6o makko nyaamo dow am, o wi'i: Taa hulu! Min woni arano, min woni caki-tiido, ¹⁸ min woni buurudo. Mi maayiino,

✧ 1:7 Jekariya 12.10; Yuhaana 19.37

* 1:10 Nyalaane Joomiraawo nen nyaanne alal nun.

amma jooni mii wuuri faa abada. Mii woodi baawde dow maayde e dow jonne maaybe. ¹⁹ Gam majjum, winnu ko ji'ataa, ko wadotoo, e ko wadoyto yeeso. ²⁰ Nani do asiiri kooode jeedidi de ji'udaa der junjo am nyaamo, e fitillaaji kanjeeri jeedidi. Kooode jeedidi, laatii malaykaabe eklesiyaaaji jeedidi. Fitillaaji kanjeeri jeedidi bo, laatii eklesiyaaaji jeedidi.»

2

Derewol eklesiya Efesu winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Efesu, bi'aa:

Nani haalaaji jogiido kooode jeedidi der junjo mum nyaamo, jahoowo hakkune fitillaaji kanjeeri jeedidi: ² Mii anni golle maa, e tinnaare maa, e munyal maa. Mii anni a munyanta hallu6e, a foonnii wi'oo6e e laatii lilaa6e, amma 6e laataaki dum, a tawii 6e laati nun fewoo6e. ³ Aa woodi munyal, a toorake gam inne am, amma a tampay. ⁴ Amma ko pelan maa mi woni, a accii yidde maa arandeere. ⁵ Gam majjum, siwtor diga to janudaa. Tuubu, den gadaa golle maa arandeeje! To hinaa nun, mi waran, mi ikkina fitilla maa e nokkuure mum, sey to a tuubii. ⁶ Amma aa woodi gootum ko woodi: aa wanyi golle Nikolayii6e, hande no min bo banyirmi de.

⁷ Goodudo noppi fu, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido fu, mi hokkan dum nyaama 6i66e leggal yonki gonuŋal der aljanna Alla.»

Derewol 6e Samirna winnanaa

⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Samirna, bi'aa:

Nani do haalaaji di bi'teedo arano e sakitiineejo wi'i, kanko maayunoodo ko finti. ⁹ Mii anni toora maa, e talakaaku maa, baa no aa jom jawdiijo. Mii anni kalluka ka wi'oo6e e laatii Yahuduu6e batata dow maa. Amma fewre, 6e laati nun jama'aare saafoo6e Seydan. ¹⁰ Taa hulu toora 6adiika tawugo maa. Daa Seydan ma66an wo66e mon der kasu, gam poonnedon, on toorete faa balde sappo. Laata koolaado faa maayde, mi hokkete ke6al jaalorgal, waato yonki.

¹¹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, maayde didawre meemataa dum.»

Derewol 6e Pergamu winnanaa

¹² «Winnan malaykaajo eklesiya Pergamu, bi'aa:

Nani do haalaaji jogiido kaafahi cee6uki, ki heldiiji didi: ¹³ Mii anni to joodidaa, don nun laamorde Seydan woni. Aa jogii inne am, a yedday goondingo am baa der wakkati Antipas seedeejo am koolaado waraa caka moodon, to Seydan woni.

¹⁴ Amma mii woodi ko pelan maa mi: Aa woodi wo66e tokku6e ekkitinol Balaama. Balaama ekkitiniino Balak wada no him6e Isira'iila yanirta. O acca 6e yakka tew caafiraadum tooruuje, 6e gada jeenu bo. ¹⁵ Hande nun an bo, aa woodi tokku6e ekkitinol Nikolayii6e. ¹⁶ Gam majjum tuubu, to hinaa nun, 6ooyataa, mi waran to maa, mi habidan 6e e kaafahi gonuki e hunnuko am.

¹⁷ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, mi hokkan dum nyaamdu suudiinu, wi'eteenu "maannu". Mi hokkan mo bo, kaayel daneyel. Dow maggel, inne heyre e winnaa. Goddo annaa inne nen to hinaa kokkaado ne.»

Derewol 6e Tiyatira winnanaa

¹⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Tiyatira bi'aa:

Nani do haalaaji Biddo Alla mo gite mum nandi hande denŋal yiite, koyde makko e nandi hande janni bodeeri. ¹⁹ Mii anni golle maa, e yidde maa, e goondinki maa, e ballal ŋal ballataa wo66e, e yunkali maa. Mii anni golle maa cakitiide e 6uri arandeeje duudugo. ²⁰ Amma woodi ko pelan maa mi. Aa acci Ijabeeli, debbo bi'oowo hoore mum annabiijo. Oo janŋina, oo jarboo gollotoo6e am, gam 6e gada jeenu, 6e yakka tew caafiraadum tooruuje. ²¹ Mi hokkii mo wakkati gam o tuuba, amma o salike ko tuubi, o acca jeenu makko. ²² Gam majjum mi faddan mo dow banni toora, kanko e jeenidoo6e e makko, sey to 6e tuubii ko 6e gadi e makko. ²³ Mi waran 6i66e makko. Eklesiyaaaji fu annan min woni liinyoowo hakkillo e berde. Mi yo6an bo moy moodon fu ko wadi.

²⁴ Amma onon horiibe der Tiyatira, onon 6e tokkay laawol ŋol, onon 6e annaa ko wo66e wi'ata "asiiri Seydan luggudo", mi yowantaa on dongal kuŋal. ²⁵ Amma, ko goododon, jogee dum e semme faa mi wara. ²⁶ Jaaliido, gadudo golle am faa heennyitirde, mi hokkan dum baawde dow lenyi him6e. ²⁷ O duriran 6e e sawru janni, o pusan 6e hande no payanda loopeeje pusirtee. ²⁸ Hande no min bo ke6imi baawde diga Baaba am. Hande non min bo, mi hokkan mo hoodere fajiri.

²⁹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

3

Derewol 6e Sardis winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Sardis, bi'aa:

Nani do haalaaji goodudo ruuhuujji Alla jeedidi, e kooode jeedidi: Mii anni golle maa, aa wi'ee aa buurudo, amma a maaydo. ² Wadu hakkillo, semmidin ko faani waatugo, gam mi tawii golle maa

hebbay yeeso Alla am. ³ Gam majjum siwtor no kebirɗaa, e no nanirɗaa haala Alla, joga ka, tuubu. To a reenaay, mi waran hande gujjo, a annataa bo wakkati de garanmi juhugo maa. ⁴ Amma, aa woodi der Sardis him6e 6e tuuninaay kolte mum. Be bornoto kolte daneeeje, 6e jaada e am, gam 6e potanii dum. ⁵ Hande non, jaaliido fu bornoto kolte daneeeji. Mi moytataa inne makko diga dewtere yonki pay. Mi seedoto yeeso Baaba am e yeeso malaykaa6e mum, oo laatii mo am. ⁶ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol 6e Filadelfiya winnanaa

⁷ «Winnan malaykaajo eklesiya Filadelfiya, bi'aa:

Nani do haalaaji Ceniido, Gooŋaajo, jogiido ma6bitirgel ŋel Dawda e junŋo mum. To o ma6bitii goddo ma6bataa, to o ma6bii bo, goddo ma6bitintaa. ⁸ Mii anni golle maa. Daaru, mi ma6bitii dammugal yeeso maa ŋal goddo waawataa ko ma6bi. A woodaa baawde mawde, amma a jogake haala am, a yedday inne am. ⁹ Daaru, mi hokkete jama'aare sujidanoo6e Seydan, wi'oo6e ko'e mum 6ee laatii Yahuduube, amma fewre. Mi accan 6e gara 6e jiccoo ley koyde maa, den 6e paaman mii yidu ma. ¹⁰ A jogake haala am, a munyii sanne. Gam majjum, min bo, mi reenete der wakkati billaare garanoo6e duuniyaaru gam foonna him6e. ¹¹ Mi faanake warugo. Joga ko gooduɗaa e semme, gam to goddo etta meetalol maa. ¹² Jaaliido fu, mi wadan dum darŋanal der suudu Alla am, o wurtataako e mayru abada. Mi winnan dow makko inne Alla am, e inne wannarde Alla am, waato Urusaliima kesol, yiwoowol diga dow kammu, to Alla am. Mi winnan bo dow makko, inne am heyre.

¹³ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol 6e Lawdikiya winnanaa

¹⁴ «Winnan malaykaajo eklesiya Lawdikiya, bi'aa mo:

Nani do haalaaji bi'eteedo Aami, seedeje koolaado, e goonjaajo, mo diga e mum Alla tagi huune fu. ¹⁵ Mii anni golle maa, a wulaa a feewaa. Laata buludo, dum bo peewudo! ¹⁶ Amma no aa woni caka caka, a wulaa a feewaa, mi tuutete diga hunnuko am. ¹⁷ Aa wi'a: "Mii laatii jom jawdiijo, mi hawritii jawdi, mi haajaaka goddum". A annaa a laati nun mo walaa goddum, jurminiido, talakaajo, bumdo, e jahoowo funtu. ¹⁸ Ka batan maa mi nani: Soodu to am, kanjeeri laa6iniraani yiite, gam laatodaa jom jawdiijo. Soodu gineeji daneeeji bornodaa, gam senteene funtu maa to yi'oo. Kade bo, soodu lekki gite mooma, gam ji'aa. ¹⁹ Him6e 6e jidumi, mi felan 6e, mii fooda noppi ma66e.

Gam majjum, tinna tuubaa! ²⁰ Mi nani darii e dammugal, mii silmina. To goddo nanii daane am go ma66iti dammugal, mi naatan wuro mum, mi nyaamda e mum, joomum bo nyaamdan e am. ²¹ Jaaliido fu, mi joodinan dum dow kittaal Laamaare am, hande no jaaloriimi go joododiimi e baaba am dow kittaal Laamaare mum.

²² Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

4

Alla e maantee dow kammu

¹ Baawo majjum, ji'umi dammugal gom e ma66itii dow kammu. Daane ne nanunoomi e baddammi arande, nandune e galaldi puureteedi, wi'immi: «Eencu do, mi hollee ko waroyta yeeso.»

² Don maa don, kebbumi Ruuhu. Den ji'umi kittaal laamu dow kammu, goddo e joodii dow maggal. ³ Joodiido on e jalba hande hayre haakoore bi'eteene yaspa, e hayre wodeere, wi'eteene sardis. Cicinga e filititii kittaal ŋal, e jalba hande hayre wi'eteene emerooda. ⁴ Kittaaje laamu laso e naay e filititii kittaal laamu ŋal. Dottiibe laso e nayo e joodii dow majje, 6ee bornii kolte daneeeje, 6ee mellii meetali kanjeeri. ⁵ Den maayye, e rimmo daade towde, e diggaali, e wurtoo diga kittaal laamu ŋal. Fillaaji jeedidi e hub6aa yeeso maggal, kanji woni ruuhuui Alla jeedidi. ⁶ Huune ko nandi e maayo e woni yeeso kittaal ŋal, e nandi e daanorgal laa6unjal tar.

Kujje yonkinteeje naay e woni caka kittaal ŋal, e filititii ŋal. Ede goodi gite duudde yeeso e 6aawo fu. ⁷ Huune dum yonki dum, aranum mum e nandi e jaggere. Didafum, e nandi nyaleel, tatafum, e woodi yeeso hande ŋo neddo. Naya6um bo, e nandi hande ciilal piiroowal. ⁸ Huune yonkintejum nayum dum, gootum mum fu e woodi biyeede jeego'o. Biyeede den e woodi gite der e yaasi. Jemma e nyalooma fu, edum wi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido, non Joomiraawo Alla mo baawde fu laatii. O na'onno, o na'on jooni, oo wara!»

⁹ Huune yonkintejum dum, e teddina, e mana, e yetta joodiido dow kittaal laamu, mo yonki faa abada. ¹⁰ De dum wadata dum fu, dottiibe laso e nayo 6en e jiccoo yeeso joodiido dow kittaal laamu, 6ee kujdana yonkinteejo faa abada, 6ee padda meetali ma66e yeeso kittaal laamu, 6ee bi'a:

¹¹ «An Joomiraawo Alla amen, a fotii hebugo tedduŋal, e manŋu, e baawde, gam an tagi kujje fu, e sago maa de laatorii, e sago maa de tagi-
raa.»

5

Dewtere Alla, e kaanudo ma6bita ne

¹ Baawo mum, ji'umi dewtere der junjo nyaamo joodiido dow kittaala laamu. Dewtere nen e winnaa becce didi fu, ne ma66aa, ne wadanaa maaneeji jeedidi. ² Den ji'umi malaykaajo semmenteejo gom e bata e daane townne, e wi'a: «Moy nun foti takkingo maaneeji din, den ma6bita dewtere nen?»

³ Baa gooto walaa dow kammu, e dow leydi e der leydi, baawoowo ko ma6biti ne, dum bo daarugo der mayre. ⁴ Den bullumi puy, gam goddo hebaaki potudo ma6bita dewtere nen, naa bo daarugo ko woni der mayre. ⁵ Den gooto der dottiibe ben wi'immi: «Taa wullu! A yi'i jaggere lenyol Yahuuda, yiwudo diga Dawda, o jaalake. O waawan ko takkiti maaneeji jeedidi din, o ma6bita dewtere nen.»

⁶ Den ji'umi Jawgiyel, enjel nandi hande nel hiisaanoma. Jawgiyel nel e darii hakkune kittaala Laamaare, e huune nayum yonkintejum, e dottiibe. Enjel woodi galaldi jeedidi, e gite jeedidi, kanjum woni ruuhuuji Alla jeedidi, lilaadi der duuniyaaru fu.

⁷ Jawgiyel nel wari jabi dewtere nen diga e junjo nyaamo joodiido dow kittaala laamu. ⁸ No nel jabi ne, huune nayum yonkintejum, e dottiibe laso e nayo ben jiccii yeeso maggel. Moy ma66e fu e jogii moolooru, e jarirkon gadiraakon kanjeeri, keewukon wardi. Kanjum laatii du'aaje himbe Alla. ⁹ Bee jima jimol kesol, bee bi'a der maggol:

«An foti etta dewtere nen, takkita maaneeji mayre
Gam a hiisaanoma, a sooditanike Alla
himbe e yiyam maa,
diga lenyol fu, e denjal fu, himbe fu, e diga
leydi fu. ¹⁰ A wadii be laamiibe, e
Limaamiibe Alla,
gam be laamanoo duuniyaaru.»

¹¹ Mii daara, ko nanumi daade malaykaabe duu66e, uju ujoneeje. Be piilitii kittaala laamu, e huune yonkintejum, e dottiibe. ¹² Bee bata e daade towde bee bi'a: «Jawgiyel kiisanoo nel fotii heba baawde, e jawdi, e faamu, e semme, e manju, e teddujal, e maan-tooje!»

¹³ Den nanumi ko tagaa fu, gonudum dow kammu, e dow leydi, e der leydi, e der maayo, e ko woni der majjum fu, e wi'a: «Maantooore, e manju, e teddujal, e baawde woodani joodiido dow kittaala laamu, e Jawgiyel, faa abada!»

¹⁴ Huune nayum yonkintejum dum, toontii, wi'i: «Aami!» Dottiibe ben bo jiccii, sujidi.

6

*Maaneeji jeedidi**Takkingo maane arandeere*

¹ Wakkati daaranmi, ji'umi Jawgiyel takkiti maaneeji jeedidi din woore mum. Den nanumi huune nayum yonkintejum dum, gootum mum e bata e daane townne hande riggaajo, e wi'a: «War!» ² No daarumi, go ji'umi puccu danewol. Baddiido nel e jogii biroogal, o hokkaa meetalol, o yawti hande jaalotoodo gam o jaaloo bo.

Takkingo maane didawre

³ Jawgiyel takkiti maane didawre, den nanumi huune yonkintejum dida6um e wi'a: «War!» ⁴ Den puccu gonjol bodewol wurtti. Baddiido nel hokkaa kaafahi mawki. O hokkaa bo baawde sotingo jam e duuniyaaru, gam himbe warontira.

Takkingo maane tatawre

⁵ No Jawgiyel takkiti maane tatawre, den nanumi huune yonkintejum tata6um e wi'a: «War!» Go ji'umi puccu balewol. Baddiido nel e jogii etirgel kilo. ⁶ Den nanumi ko wa'i hande daane yiwi hakkune huune yonkintejum nayum. Daane nen e wi'a: «Etorde alkamaari woore, e etorde gawri tati, soodee ceede joddi golle nyalaane woore. Amma taa sadin nebbam e innabojam.»

Takkingo maane nayawre

⁷ No Jawgiyel takkiti maane nayawre, den nanumi daane huune yonkintejum naya6um, e wi'a: «War!» ⁸ No daarumi, go ji'umi puccu haako haakowol. Baddiido nel e wi'ee Maayde, joonne maay6e e tokki mo. Be kokkaa baawde dow fecco duuniyaaru nayawre, gam be bara himbe e kaafahi, e rafo, e nyawuuji bondi, e bisaaji ladde.

Takkingo maane jowawre

⁹ No Jawgiyel takkiti maane jowawre, den ji'umi ley hiisirde, yonkijii waraabe gam haala Alla, e gam seedaaku nu be ceedanii mo. ¹⁰ Bee bata e daade towde, bee bi'a: «Joomiraawo, ceniido, goonjaajo, faa dey kedidaa ko kiitodaa himbe won6e der duuniyaaru, yamaa be yiyam amen?» ¹¹ Moy ma66e fu hokkaa toggoore raneere. Be bi'aa, be ciwtoo taw sedda faa to limgal ban-niraa6e ma66e, golloodiibe e ma66e, waretee6e hande ma66e hebbii.

Takkingo maane jeego'awre

¹² Den ji'umi Jawgiyel takkiti maane jeego'awre. Den leydi dimmii dimmaade mawde, naane 6awli hande guda 6aleya, lewru bo wojji hande yiyam. ¹³ Koode kammu yani e leydi hande no 6i66e ibbe kecce saamirta to hennu mawkol wifii. ¹⁴ Kammu majjiti, hande no daago taggirtee, baalle, e dunde fu egg e nokkuuje mum. ¹⁵ Den laamiibe duuniyaaru, e himbe teddu6e, e hooree6e soogeeji, e jom jawdiibe, e woodu6e baawde, e maccu6e, e

rimbe fu suudii der lowi kaaye, e hakkune baalle. ¹⁶ Be darii bee bi'a baalle e kaaye: «Janeé dow amen! Cuudee men e yeeso joodiido dow kittaal laamu e mone Jawgiyel! ¹⁷ Gam nyalaane mawne ne mone ma66e yottake, moy dadata?»

7

Himbe 144 000 wadanaabe maane Alla

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaa6e nayo e darii to gooraaje duuniyaaru naay. Bee kada keni duuniyaaru naay wifugo dow leydi, e dow maayo, e dow ledde. ² Ji'umi kade malaykaajo goddo yiwoy diga lettugal, e jogii maanordum Alla yonkinteejo. O baddi malaykaa6e nayo e daane townne, hokkaa6e baawde wadango leydi, e maayo ko halli. ³ O wi'i 6e: «To on gadanee taw leydi, e maayo, e ledde ko halli, faa to en gadanii maccu6e Alla meeden maane dow tiide.» ⁴ Den nanumi lingal wadanaabe maane dow tiide mum: Be gadii himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000) yiwu6e diga lenyi Isira'iilaabe fu.

⁵ Yiwu6e e lenyol Yahuuda, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Ruben, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Gada, ujune sappo e dido (12 000).

⁶ Yiwu6e e lenyol Aser, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Neftali, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Manaasa, ujune sappo e dido (12 000).

⁷ Yiwu6e e lenyol Simeyon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Leewi, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Isakar, ujune sappo e dido (12 000).

⁸ Yiwu6e e lenyol Jabulon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Yusufu, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwu6e e lenyol Benyamin bo, ujune sappo e dido (12 000).

Cuudi baaba dii fu wadanaama maane.

Jama'aare duunne diga lenyi fu

⁹ Baawo mum daarumi, go ji'umi jama'aare duunne, ne limataako. Be yiwii diga e leyde fu, e lenyi fu, e himbe fu, e delle fu. Bee darii yeeso kittaal laamu, e yeeso Jawgiyel. Bee bornii toggooje daneeye, 6ee jogii licce papaaje e juude ma66e. ¹⁰ Bee bata e daade towde bee bi'a: «Kisidam men yiwii diga e Alla meeden, joodiido dow kittaal laamu, kanko e Jawgiyel.» ¹¹ Malaykaa6e

fu e fiiltitii kittaal laamu, e dottiibe, e huune yonkintejum nayum. Be jicci yeeso kittaal laamu, 6e kujidani Alla. ¹² Bee bi'a: «Aami! Maantooe, e teddujal, e faamu, e jettooje, e manju, e baawde, e semme woodani Alla meeden faa abada!»

¹³ Den gooto der dottiibe yamimmi wi'i: «Beey nun himbe borniibe toggooje daneeye? Toy 6e yiwi?» ¹⁴ Toonti moo mi: «Joomiraawo am, an nun anni.» Go o wi'immi: «Kambe woni yiwoy6e diga toora mawka. Be loon-nii toggooje ma66e, 6e dawnini de e yiyam Jawgiyel*». ¹⁵ Gam majjum 6e gonii yeeso kittaal laamu Alla. Bee kujidana mo jemma e nyalooma der suuda Alla makko ceniinu. Joodiido dow kittaal laamu reenani 6e. ¹⁶ Be dafataake, 6e dondataake, naanje fiyataa 6e, guli bo wadataa 6e. ¹⁷ Gam Jawgiyel gonujel caka kittaal laamu duran 6e. Nel yaaran 6e to ciibiije diyam kokkoojam yonki. Alla moytan gondi gite ma66e fu.»

8

Takkitingo maane jeediidawre

¹ No Jawgiyel takkiti maane jeediidawre, jam wadi dow kammu faa jaka feccere janni. ² Den ji'umi malaykaa6e jeediido dariibe yeeso Alla, 6e kokkaa galaldi jeediidi puureteedi. ³ Malaykaajo goddo wari darii ley hiisirde. Oo jogii heedo urirgo, no kanjeeri. O hokkaa wardi duuddo, o ura, kanjum e du'aaje himbe Alla, o yottina dum dow hiisirde ne kanjeeri, gonune yeeso kittaal laamu. ⁴ Curki wardi on encidi e du'aaje himbe Alla diga e junjo malaykaajo dariido yeeso Alla. ⁵ Malaykaajo on etti heedo urirgo, hebbini no yiite hiisirde, faddi no e leydi. Den riggaajo e rimmo wadi, maayye maayyi, leydi dimmii.

Galaldi jeediidi puureteedi

Walaldu aranol

⁶ Baawo majjum, malaykaa6e jeediido jogiibe galaldi jeediidi puureteedi, siryii fuurugo di.

⁷ Malaykaajo arano fuuri walaldu mum, den malamalluuje, e yiite jillontirje e yiyam faddaa e leydi. Feccere leydi tatawre wulaa, den feccere ledde tatawre bo wulaa, non bo, fudo hecco fu wulaa.

Walaldu dida6ol

⁸ Malaykaajo dida6o fuuri walaldu mum. Den huune nandune e waanne hu66oore yiite faddaa der maayo. Feccere maayo tatawre waylitii yiyam. ⁹ Feccere tatawre der huune yonkintejum, gonudum der maayo waati. Feccere tatawre der laanaaje diyam bo halki.

Walaldu tata6ol

* 7:14 Maana yiyam dawnindam toggooje ma66e, laatii hakkeeki ma66e fu yaafaama.

¹⁰ Malaykaajo tataḅo fuuri walaldu mum. Den hoodere mawne, huḅḅoore yiite hande doccal yiwoy diga dow kammu, yani dow feccere gooruuji tatawre, e ciibiije diyam. ¹¹ Inne hoodere nen e wi'ee «Kaadudum.» Ne haadini feccere diyam tatawre, himḅe duuḅḅe maayi gam haadugo diyam ḅam.

Walaldu nayaḅol

¹² Malaykaajo nayaḅo fuuri walaldu mum. Den feccere naanje, e lewru, e koode tatawre fiyaa. No dum fiyaa, go feccere majjum tatawre niḅḅi, jemma e nyalooma bo majjini feccere jayḅol mum tatawre.

¹³ Baawo mum, ji'umi ciilal e fiira dow kammu. Den nanumi eḅal bata e daane townne, eḅal wi'a: «Kayto! Kayto! Bone woodani himḅe duuniyaaru to malaykaabe tato horiiḅe fuurii galalḅi mum!»

9

Walaldu joyaḅol

¹ Malaykaajo joyaḅo fuuri walaldu mum. Den ji'umi hoodere yiwi dow kammu yani e leydi. Ne hokkaa maḅḅiitirgel ḅunnu lug-guḅol ḅol walaa kaddi. ² No ne maḅḅiti ḅol, go curki tekkuki wurti e maggol. Curki kin e nandi hande curki yiwuki e suudu yiite, ki niḅḅini naanje e hennu. ³ Den baḅatti wurti e curki kin, sankitii e leydi, di kokkaa baawḅe hande jahe. ⁴ Di bi'aa to di meemu fuḅo, e huune ko fuḅata dow leydi, e leḅḅe, amma himḅe ḅe maane Alla walaa dow tiide mum. ⁵ Di kokkaaka laawol di bara himḅe, amma, di toora ḅe faa lebbi joyi. Naawella majji e nandi hande naawalla yaare to fidii nedḅo. ⁶ Wakkati mum, himḅe dartaan maayde, amma ḅe keḅataa ne. Be jidan maayde, amma ne doggan ḅe.

⁷ Baḅatti ḅin e nandi e pucci ciriyaniidi konu. Huune ko nandi e meetal gadiiraadi kanḅeeri e woni dow ko'e majji. Geese majji e nandi e geese himḅe. ⁸ Gaasa majji e nandi e gaasa rewḅe, nyiye majji e wa'i hande nyiye jagge. ⁹ Gabaaje majji e wa'i hande taḅḅordum kure. Rimmo biyeede majji e wa'i hande rimmo laanaaji di pucci duuddi, ciriyaniidi konu foodata. ¹⁰ Dii goodi ḅokkordi e kure hande jahe. Der ḅokkordi majji, baawḅe toorugo himḅe faa lebbi joy woni. ¹¹ Malaykaajo ḅunnu lugguḅol kaddi walaa, laatii laamiiḅo majji. Inne makko e Iburaninkeere woni, Abaddon, e Yunaninkeere bo, Apolliyon.

¹² Bone arandeere yawtii. Daa, boneeji diidi e wara kade.

Walaldu jeego' aḅol

¹³ Malaykaajo jeego'aḅo fuuri walaldu mum. Den nanumi daane yiwi to galalḅi hiisirde naay ne kanḅeeri, gonune yeeso Alla. ¹⁴ Daane nen wi'i malaykaajo jeego'aḅo jogiido walaldu puureteḅol:

«Fiirtu malaykaabe nayo haḅḅaabe to maayo manḅo, wi'eteḅo Efaratis.» ¹⁵ Malaykaabe nayo ḅen firtaa. Be ciriyake gam duuḅol, e lewru, e nyalaane, e wakkati, de ḅe barata feccere himḅe tatawre. ¹⁶ Mi nanii limgal soogeeji baḅḅiidi pucci: ḅe gadii himḅe miliyo keme diḅo (200. 000.000). ¹⁷ Nani do no ji'irmi pucci e waddiḅe di der jiiki am. Waddiḅe pucci ḅin, e ḅornii taḅḅordum kure bodejum hande yiite, e bula bulajum, e nareerijum hande bu'e naanje. Ko'e pucci ḅin e nandi hande ko'e jagge. Yiite, e curki, e bu'e naanje e wurtoo diga kunnude majji. ¹⁸ Boneeji tati ḅin, waato yiite e curki, e ko nandi e bu'e naanje wurtii e kunnude pucci, wari feccere himḅe tatawre. ¹⁹ Gam baawḅe, e semme pucci ḅin tawaaka maa to kunnude e ḅokkordi majji. 'Bokkordi ḅin e nandi e bolle, dii goodii ko'e, kanje di gadiiranta himḅe ko halli.

²⁰ Horiiḅe, ḅe boneeji ḅin waray, tuubay ko ḅe gadi, ḅe accay saafugo ginnaaji, e tooruuje gadiiraade kanḅeeri, e cardii, e janni bodeeri, e kaaye, e leḅḅe. Tooruuje den yi'ataa, de nanataa, de jahataa. ²¹ Be tuubay ḅe acca warugo himḅe e saafugo ginnaaji, e jeenu, e guyka.

10

Malaykaajo e dewtel

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo semmenteejo gom kade. Oo jippoo diga dow kammu. Oo ḅornii duulere, cicinga e fiilitii hoore makko. Yeeso makko e jalba hande naanje, asaale makko e wa'i hande moosi yiite. ² Oo jogii dewtel maḅḅitiinjel. O darini koyḅal makko nyaamowal dow maayo, nanowal bo dow leydi. ³ O bati e daane townne hande no jaggere halbirta. No o bati e daane townne, den palmaali jeedidi nanaa. ⁴ No palmaali jeedidi ḅin batidi, ko ciriyiimi mi winna. Amma nanumi daane gom yiwi diga dow kammu, wi'immi: «Suudu ko palmaali jeedidi ḅin wi'i, taa winnu ka!»

⁵ Den malaykaajo mo ji'unoomi e darii dow maayo e dow leydi on, ḅanti junḅo mum nyaamo faa dow. ⁶ O hunorii inne Alla, batiido faa abada, tagudo kammu e ko woni der mum, tagudo leydi e ko woni der mayri, tagudo maayo e ko woni der maggo. O wi'i: «Dum ḅoooyataa kade!» ⁷ Amma nyaanne malaykaajo jeedidaḅo fuurata walaldu mum, Alla hebbinan asiiri mum. Dum laatoḅo hande no o batirnoo annabiḅe gollantooḅe mo habaru beldo.»

⁸ Den daane ne nanunoomi, yiwoyne diga dow kammu, wi'immi kade: «Yahu ettu dewtel maḅḅitiinjel, gonuḅel der junḅo malaykaajo dariido dow maayo e dow leydi.»

⁹ Jahumi to malaykaajo on, bi'u moo mi, o hokkammi dewtel nel. O wi'immi: «Ettu nel, modaa! Nel welan der hunnuko maa hande juuri, amma nel haadan der reedu maa.»

¹⁰ Ja6umi dewtel nel e junjo malaykaajo, yakkumi nel. Nel weli der hunnuko am hande juuri, amma no modumi nel, nel haadi der reedu am!

¹¹ Baawo majjum, bi'aami: «Sey bataa kade ko Alla hollitin maa dow himbe duu66e, e lenyi duuddi, e delle duudde, e laamiibe duu66e.»

11

Seedeebe dido

¹ Den kokkaami yommal nandunjal e sawru poonnirkol. O wi'immi: «Umma, foonnu suudu Alla e hiisirde. Limu sujidoobe wonu6e der maggol. ² Amma accu fageere suudu Alla yaasiire, taa foonnu ne, gam 6e lenyi janani nun hokkaa ne. Be jaaban wanjarde seniine faa lebbi lasoy didi e didi. ³ Mi hokkan seedee6e am dido baawde wadugo annabaaku faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati, (1260) 6ee 6ornorii saakiiji.»

⁴ Seedee6e dido 6en woni ledde jaytuuje didi, e fitillaaji didi, dariidi yeeso Joomiraawo duuniyaaru. ⁵ Jiddo wadugo ko halli fu, yiite wurtoto diga kunnude ma66e, halka way6e ma66e. Nun nun haani jiddo wadango 6e ko halli fu, wariree. ⁶ Bee goodi baawde ma66ugo kammu gam to diyam to6u der balde de 6e baajotoo haala Alla. Bee goodi bo baawde waylitingo diyeele laatooyiyam. Be baawan bo ko jippini boneeji feere feere de 6e jidi fu, e duuniyaaru do.

⁷ To 6e gaynii seedaaku ma66e, tewuwa gom wurtoto diga gayka lugguka, ha6a e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e. ⁸ Balli ma66e wonoto der fageere wanjarde mawne. Ton nun Joomiraawo ma66e tigganoo dow leggal palaanjal. Wanjarde nen nandiniraamaa Sodoma e Misira. ⁹ Himbe yiwoy6e diga duuniyaaru fu, e lenyi fu, e delle fu, e leyde fu, yi'an balli ma66e, jaka balde tati e feccere. Be nootataako balli ma66e uwee. ¹⁰ Wonu6e der duuniyaaru seyoto gam maayde ma66e. Be gadan juulde, 6e kokkontira dokke gam annabiibe dido 6en tooriino 6e puy. ¹¹ Amma 6aawo balde tati e feccere den, foofaanjo yonki yiwunjo to Alla, naati e ma66e. Be pinti, 6e ummii 6e darii, go yi'u6e 6e fu, kulol manjol nanji dum.

¹² Den daane towne yiwi dow kammu, e wi'a annabiibe dido 6en: «Eencee do!» Be eenci dow kammu, der duule, way6e ma66e e daara 6e. ¹³ Wakkati mum, leydi dimmii e semme, go feccere wanjarde sappo'awre mum halki. Dimmaade leydi den wari himbe ujune jeedido (7000). Den horiibe huli, hokki Alla mo dow kammu teddujal.

¹⁴ Bone didawre yawti, amma 6ooyataa ko bone tatawre wara.

Walaldu jeedida6ol

¹⁵ Malaykaajo jeedida6o fuuri walaldu mum. Den daade towde nanaa dow kammu, e wi'a: «Baawde laamanaago duuniyaaru fu laatanike Joomiraawo meeden e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!»

¹⁶ Dottiibe laso e nayo joodiibe dow kittaaje yeeso Alla jiccii, sujidani Alla, ¹⁷ 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla, mo baawde, An gonudo naane, e jooni, men jettii maa, gam a gollirii baawde maa mawde, a tabbitinii laamu maa.

¹⁸ Mone wadii heefer6e, amma mone maa wari. Wakkati kiitoto6aa maay6e wadii, wakkati de barjoto6aa annabiibe maa, gollanoobe maa, wadii, wakkati de barjoto6aa himbe maa, hul6e inne maa wadii, maw6e e petton fu, wakkati bo wadii de kalkataa halkoo6e leydi.»

¹⁹ Suudu Alla ma66itaa dow kammu, pakoroowal alkawal yi'aa der mayru. Den maayye maayyi, rimmo wadii, palmaali falmi, leydi dimmii, malamalluuje mawde to6i.

12

Debbo e kuunja gom

¹ Maane mawne gom hollitii dow kammu. Debbo gom e 6ornii naane, lewru e woni ley koyde makko, oo mellii meetalol nel koode sappo e didi dow hoore makko. ² Oo woodi reedu, go oo hal6a sabbu toora, e naawalla njatawre.

³ Maane gom kade hollitii dow kammu, go kuunja gom bodeya, manja, hollitii. Na woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo, hoore fu e woodi meetalol laamu. ⁴ Bokkordu magga e fooda feccere koode kammu tatawre, e fadda de e leydi. Na darii yeeso debbo paaniido rimugo on, gam na moda biyiiko to o rimii. ⁵ Den o rimi 6iddo gorko. Kanko woni duroowo 6e lenyi janani fu e sawru janni. Den suka on yawtinaa faa to Alla, e kittaal laamu mum. ⁶ Debbo on doggi yahi der ladde, nokkuure to Alla moyyinannoo mo. Ton o nyaannete faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati (1260).

⁷ Go konu ummii dow kammu. Malaykaajo bi'eteedo Mika'iilu, e malaykaa6e mum, ha6idi e kuunja nan, kanja bo, na ha6idi 6e, e malaykaa6e magga. ⁸ Amma kuunja nan waaway jaalaago, kanja e malaykaa6e magga fu, 6e dulli jayri ma66e dow kammu. ⁹ Kuunja manja nan wurtinaama yaasi. Kanja woni

boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, jarbotoodo duuniyaaru fu. O faddaama e leydi, e malaykaabe makko fu.

¹⁰ Den nanumi daane towne diga dow kammu, e wa'a: «Jooni, kisidam, e semme, e Laamaare Alla meeden, e baawde Almasihu makko warii. Gam gaccotoodo banniraafe meeden, to Alla jemma e nyalooma fu riiwaama diga dow kammu. ¹¹ Amma, 6e jaalake mo gam daliila yiyam jawgiyel e gam haala seedaaku ma66e. Be jiday yonki ma66e faa 6e kula maayugo. ¹² Gam majjum, kammu e joodiibe der mum, belbeltee! Amma leydi e maayo, bone woodani on! Gam Seydan jippanake on e mone mawne, gam oo anni wakkati sedda horanii mo.»

¹³ No kuunja nan yi'i faddaama e leydi, na yanti toorugo debbo dimudo diddo gorko on. ¹⁴ Den debbo on hokkaa biyeede du-lowwa manja, gam o fiira, o yaha der ladde, to nokkuure ne o moyyinananaa, gam o woddodo e boddi nin. Ton nun o nyaanetee faa jaka duubi tati e feccere. ¹⁵ Go boddi nin tuuti diyam, edam ila 6aawo debbo on hande maayo, gam dam ilina mo. ¹⁶ Amma, leydi faabii debbo on, ni omtii, ni yari diyam dam kuunja nan tuuti. ¹⁷ Kuunja nan monnii debbo on sanne, yahi ha6oygo horiibe der lenyol makko, waato downtaniibe ka Alla bati ko e seedano Yeesu. ¹⁸ Den kuunja nan darii dow jaaneeri fonjo maayo.

13

Bisaaji didi burtiidi e maayo

¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa gom e wurtoo der maayo, naa woodi galaldi sappo, e ko'e jeedi. Hoore fu e woodi meetalol laamu. Inde jennooje Alla e winnaa dow ko'e dee fu. ² Bisaa na ji'umi e nandi e muusuuru. Koyde magga e wa'i hande koyde dawaanjel. Hunnuko magga e wa'i hande hunnuko jaggere. Kuunja nan hokki bisaa nan baawde mum, e kittaal mum, e baawde mawde. ³ Ko'e bisaa nan woore mum, e nandi hande ko nawnano faa waati. Amma jooni nawnande magga hoynii. Go himbe duuniyaaru fu haaydini, e tokki na. ⁴ Be kujidani kuunja nan, gam na hokkii bisaa baawde magga. Den, 6e kujidani bo bisaa, 6e bi'i: «Moy nandi e bisaa? Moy waawi ko ha6idi e magga?»

⁵ Bisaa nan hokkaa hunnuko bata haalaaji mawnitaare, bata kalluka dow Alla. Na hokkaa bo laawol gollirgo baawde magga faa lebbi lasoy didi e didi. ⁶ Na fuddi batugo kalluka dow Alla, e inne mum, e nokkuure to o woni, non bo, e woniibe dow kammu. ⁷ Na hokkaa baawde ha6ugo e himbe Alla, na jaaloo 6e. Na hokkaa baawde laamanaago lenyi fu, e himbe fu, e dende fu, e leydiije fu. ⁸ Himbe wonube e duuniyaaru, 6e inde mum

winnaaka der dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru, sujidanan bisaa nan. Jawgiyel kiisanoojel nun woodi dewtere nen.

⁹ Goodudo noppi fu, nana! ¹⁰ Mo dum resani nannee maccunnaaku, nanjee. Mo dum resani waree e kaafahi, waree e kaafahi. Gam majjum sey himbe Alla tinno, jogoo goondinki.

Bisaa yiwoja e leydi

¹¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa kuunja e wurtoo diga e leydi. Naa woodi galaldi didi nandudi e galaldi Jawgiyel, amma naa bata hande kuunja nan. ¹² Na gollirii baawde bisaa arana yeeso magga. Na dooli duuniyaaru e joodiibe e mayru sujidana bisaa arana nawnanoonja yidi waatugo ko nyawtaa. ¹³ Bisaa dida6a wadi kaayeejiiji mawdi. Na jippini yiite diga dow kammu e leydi, himbe fu e daara. ¹⁴ Na yoyri himbe duuniyaaru e kaayeejiiji. Na hokkaama baawde wadugo kaayeejiiji din yeeso bisaa arana. Na bati himbe duuniyaaru wada tooruure nandune e bisaa nawnanaa e kaafahi ko dadi. ¹⁵ Na hokkaa baawde wattango tooruure nen yonki, faa ne bata gecca, na wada mo sujidana ne fu waree. ¹⁶ Bisaa nan dooli himbe fu, teddube e faandu6e, jom jawdiibe e talakaabe, rimbe e maccu6e, 6e gadanee maane to junjo nyaamo, dum bo to tiide ma66e. ¹⁷ Goddo hebataa sooda dum bo sippa to woodaa maane nen, maane nen bo, inne bisaa e lamba mum nun.

¹⁸ Sey neddo he6a faamu. Goodudo hakkillo, liiso lamba bisaa nan, gam lamba magga laati nun lamba neddo. Lamba kan woni, keme jeego'o e lasoy tati e jeego'o (666).

14

Jawgiyel e jimol sooditaabe

¹ Den daarumi kade, go ji'umi Jawgiyel e darii dow waanne Siyoona. Himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), e wondi e maggel. Inne maggel, e inne Baaba maggel e winnaa dow tiide ma66e. ² Nanumi daane yiwoy diga dow kammu kade. Daane nen e wa'i hande rimmo diyam duuddam, e hande riggaano manjo. Daane ne nanumi e wa'i hande moolooji nun fiyetee. ³ Himbe 6en e yima jimol kesol yeeso kittaal laamu, e yeeso tagaadum nayum yonkintejum, e yeeso dotiibe. Goddo waaway ko ekkitiiji jimol njol to hinaa himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), sooditaabe diga duuniyaaru.

⁴ Himbe 6en tuuninay ko'e mum e rew6e, gam 6e jogake ko'e ma66e 6ee laabi. Bee tokki Jawgiyel to nel yahata fu. Kambe woni sooditaabe diga caka himbe, gam 6e laato artete6e sakkee Alla e Jawgiyel. ⁵ Fewre

meeday wurtaago e kunnude ma66e, 6e galaa gacce.

Malaykaa6e tato

⁶ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo goddo e fiira hakkune dow e ley. Oo woodi habaru beldo, tabitiido, gam o waajoo him6e duuniyaaru fu, e leydeele fu, e lenyi fu, e delle fu, e jama'aje fu. ⁷ Oo bata e daane townne, oo wi'a: «Kulee Alla, teddinee mo, gam wakkati o hiitotoo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi, e maayo, e ciibiije diyam!»

⁸ Malaykaajo dida6o tokkini arano, e wi'a: «Babiila wannarde mawne yanii! Ne yanii! Ne yarii leydeele fu jaram mayre, dam baadi mayre kalluni.»

⁹ Malaykaajo goddo, tata6o tokkini 6e, e bata e daane townne, e wi'a: «To goddo sujidanii bisaa, e foto magga, go hebi maane magga e tiine, naa bo e junno mum, ¹⁰ joomum yaran innabojam mone Alla. Jaram dam jillontiraaka, baanjaadam der jarirgel mone makko. Joomum tooroto der yiite e kibiriita yeeso malaykaa6e seniibe, e yeeso jawgiyel. ¹¹ Curki yiite tooranne 6e, e eenca dow faa abada. Sujidan6e bisaa, e foto mum, ko hebi maane inne magga, 6e ke6ataa siwtaare jemma e nyalooma fu.»

¹² Gam majjum sey him6e Alla, downtaniibe ka o bati, go e goondini Yeesu he6a munyal.

¹³ Den, nanumi daane diga dow kammu, e wi'a: «Winnu kaa do: "Diga jooni, barke woodani maayu6e go e hawti e Joomiraawo." Ruuhu e wi'a: "Goonja nun! Be ciw-toto e golle ma66e, gam golle ma66e tokkan 6e."»

Wakkati dugge duuniyaaru

¹⁴ Daarumi, den ji'umi duulere raneere. Goddo nandudo e Bii neddo e joodii dow mayre. Meetalol kanjeeri e woni dow hoore makko. Oo jogii waarudu beljol e junno makko. ¹⁵ Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla, e bata e daane townne, e wi'a joodiido e duulere on: «Faddu waarudu maa, duggaa, gam wakkati dugge yottake, ko woni e leydi fotii ruggeego!» ¹⁶ Joodiido e duulere faddi waarudu mum e leydi, den ko woni e mayri fu ruggaa.

¹⁷ Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla gonunu dow kammu, kanko bo, oo jogii waarudu beljol.

¹⁸ Malaykaajo goddo, dawranoowo yiite wurtoy diga e hiisirde. Oo bata e daane townne, oo wi'a malaykaajo jogiido waarudu welunu on: «Faddu waarudu maa welunu, duggaa 6i66e innabooje gonude der duuniyaaru, gam de 6ennii.» ¹⁹ Malaykaajo faddi waarudu mum der duuniyaaru. O ruggi 6i66e innabooje tawaade der leydi, o waanji de der biddirde mawne, ne mone Alla. ²⁰ Bi66e innabooje biddaa der biddirde

wonune yaasi wannarde. Yiyiam ili diga biddirde nen. Dam hebbi faa yottii to lagame pucci. Dam ili faa jaka kiloo keme tati (300).

15

Malaykaa6e jeediido e boneeji cakitiidi

¹ Baawo mum, ji'umi maane gom dow kammu. Maane nen e mawni, nee hunnii bo. Den ji'umi malaykaa6e jeediido e jogii boneeji jeediidi. Kanji laatii boneeji cakitiidi di mone Alla hebbirta.

² Ji'umi ko nandi e maayo nanduno e daanorgal, jillontiriino e yiite. Mi yi'i jaaliibe bisaa e foto magga, e lamba inne magga, 6ee darii dow maayo non, 6ee jogii moolooji Alla. ³ Bee jima jimol Muusa, jaggiido Alla, e nol Jawgiyel, 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla mo baawde, golle maa e mawni, e haaydinii! Laabi maa e foortii, e laatii goonjaaji, an laamaniido leydeele!

⁴ Joomiraawo, moy woni mo hulataa ma? moy woni teddintaa inne maa? Gam an tan laatii Ceniido. Lenyi fu waran sujida yeeso maa, gam 6e ji'i no golle maa foonnitarii.»

Pehe jeediidi kebbude boneeji jeediidi

⁵ Baawo mum, ji'umi dow kammu, suudu Alla e ma66itii, bukaaru e woni der mayru. ⁶ Malaykaa6e jeediido jogiibe boneeji jeediidi wurtoy diga suudu Alla nun. Bee fornii gineeji laa6udi, jalbooji. Bee ka66i 6el6eli to gabaaje ma66e. ⁷ Gootum der tagaadum nayum yonkintejum dum, hokki malaykaa6e jeediido 6en pehe kanjeeri jeediidi. Pehe den e hebbi mone Alla buurdo faa abada. ⁸ Den suudu Alla hebbi curki sabbu teddujal Alla e baawde mum. Goddo waaway ko naati der mayru, sey no boneeji jeediidi di malaykaa6e jeediido waddi hebbi.

16

Jarirkon mone Alla

¹ Den nanumi daane townne yiwoy diga suudu Alla, e wi'a malaykaa6e jeediido 6en: «Jahee, deyyitee der duuniyaaru jarirkon mone Alla jeediidon!»

² Malaykaajo arano yahi, reyyiti jarirgel mum dow leydi, 6uuwe kallude, naawude nannji him6e woodu6e maane bisaa, e sujidanoo6e foto magga.

³ Malaykaajo dida6o reyyiti jarirgel mum dow maayo, no waylitii yiyiam hande dam maaydo. Den ko woodi yonki der maayo fu, waati.

⁴ Malaykaajo tata6o reyyiti jarirgel mum dow gooruuji, e ciibiije, de baylitii yiyiam. ⁵ Den nanumi malaykaajo dawranoowo diyeele e wi'a: «An Alla, laatiido poonnitiido, an wonunoo, an woni jooni, an laatii Ceniido, a hiitorake e foonnitaare.

⁶ Gam 6e deyyiti yiyam himbe maada e dam annabiibe, an bo, a hokkii 6e yiyam 6e jara! 'Be kebii ko haanani 6e.» ⁷ Den nanumi daane yiwi diga hiisirde, e wi'a: «Goonjal Joomiraawo Alla mo baawde, sariyaaji maa e laatii goonjaaji, dii laatii poonniidi!»

⁸ Malaykaajo naya6o reyyiti jarirgel mum dow naane, den ne hokkaa baawde sunnyugo himbe e yiite magge. ⁹ Guli cattudi wadi himbe. 'Be jenni inne Alla goodudo baawde dow boneeji din. Amma 6e tuubay, 6e teddina mo.

¹⁰ Malaykaajo joya6o reyyiti jarirgel mum dow kittaala laamu bisaa. Den laamu magga ni66i. Himbe darii e nata delle mum sabbu naawella. ¹¹ 'Be jenni Alla mo dow kammu, sabbu buuwe e naawella ma66e. Amma, 6e tuubay, 6e acca golle ma66e kallude.

¹² Malaykaajo jeego'a6o reyyiti jarirgel mum dow maayo manjo w'eteene Efaratis, diyam maggo 6eetti, accani laamiibe waroobe diga lettugal laawol. ¹³ Den ji'umi ginnaaji tati, nanduki e paa6i, e wurtoo e hunnuko kuuna gom, e diga hunnuko bisaa, e diga hunnuko annabiijo fewrekujo. ¹⁴ Ginnaaji din yiwii e Seydan. 'Dii gada maaneji, dii jaha to laamiibe duuniyaaru fu, dii kawrita 6e gam 6e ka6a konu nyalaane darjal, nyalaane Alla mo baawde. ¹⁵ [Joomiraawo wi': «Kettineel! Mii wara hande gujjo. Barke laatanii mo daanaaki e reeni gineeji mum gam to o yahu funtu, himbe yi'a centudum makko!]

¹⁶ Ginnaaji din hawriti laamiibe to nokkure w'eteene e Iburaninkeere, Harmagedon.

¹⁷ Malaykaajo jeedi6a6o reyyiti jarirgel mum dow hennu, daane towne gom nanaa diga kittaala laamu, der suudu Alla e wi'a: «Dum heennyii!» ¹⁸ Maayye maayyi, rimmo e diggaale wadi, leydi dimmii e semme. Iri dimmaade leydi hande dee don meeday ko wadi diga ko himbe tagaa der duuniyaaru, gam de cattii puy! ¹⁹ Wannarde mawne seenniraa pecce tati. Banjarde mawde de leydeele godde yani. Den Alla siwtori wannarde mawne w'eteene Babiila. O yarini ne jarirgel kebbunel innabojam dam mone makko mawne. ²⁰ Dundu fu halki, baalle bo majjiti. ²¹ Malamalluuje mawde yani dow himbe diga kammu. Malamalluuje den teddugo woore mum fu wadan kilo lasoy didi. Himbe yenni Alla sabbu bone malamalluuje den, gam dum sattii puy.

17

No Babiila hiitortee

¹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeedi6o, jogiibe jarirkon jeedi6on wari, wi'immi: «War mi hollee no kaaruwaajo mawdo, joodi6o dow diyeele duudde

hiitortee. ² Laamiibe duuniyaaru wadii jeenu e makko. Himbe buusii e jaram kaaruwaaku makko.»

³ Den Ruuhu hebbimmi, go malaykaajo yaarimmi der haro. Ton ji'umi debbo gom e waddii bisaa bodeya, gooduna inde jennooje Alla. Bisaa nan e woodi ko'e jeedi6i e galaldi sappo. ⁴ Debbo on e fornii kolte bode bodeeji, e wattii kanjeeri e kaaye dime, e colle. Oo jogii jarirgel kanjeeri e junjo makko. Jarirgel nel e hebbi karmudum e nyiddudum dum kaaruwaaku makko. ⁵ Inne ne maane mum suudii e winnii e tine makko: «Babiila wannarde mawne, inna kaaruwaabe e wadoobe ko nyiddi fu der duuniyaaru.» ⁶ Den ji'umi debbo on e buusi sabbu no o yariri yiyam himbe Alla, e yiyam waraabe gam 6e ceedii haala Yeesu.

No ji'umoo mi, kaydiniimi sanne. ⁷ Amma malaykaajo on wi'immi: «Gam ume dum haaynii maa? Mi faaminte maanaa cuudiika dow debbo on e bisaa na o waddii, gooduna ko'e jeedi6i e galaldi sappo. ⁸ Bisaa na ji'udaa, na na'onno, amma jooni, na walaa. Na wurtoyo diga e gayka lugguka, na yaha halkoygo. Inde himbe duuniyaaru wo66e winnaaka e dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru. 'Be kaaydinto to 6e ji'ii na, gam na na'onno, go na walaa kade, amma na wittitoyo.

⁹ Haani neddo he6a annal e faamu. Ko'e jeedi6i den laati nun baalle jeedi6i de debbo joodii dow mum. Kanje woni laamiibe jeedi6o: ¹⁰ joyo yanii, jeego'a6o nun laamii jooni, jeedi6a6o waray taw. Amma to o warii wakkati sedda o laamotoo. ¹¹ Bisaa gonunoonja go na walaa, laatii laamiido jee-tata6o. Naa laatii bo gooto der jeedi6o, go naa yaha halkoygo.

¹² Galaldi sappo di ji'udaa, laatii laamiibe sappo 6e ke6ay laamaare taw. Amma 6e ke6an baawde laamaago e bisaa yanne woore tan. ¹³ Be fu, huune gootum 6e tiitii, 6e kokka bisaa semme ma66e, e baawde ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Jawgiyel, amma nel jaaloto 6e, gam kanjel laatii Joomiraawo joomiraabe, e Laamiido laamiibe. Wondube e maggel, laatii6e noddaabe, e subaabe, e hoolaabe, jaalodinto e maggel.»

¹⁵ Malaykaajo on wi'immi kade: «Diyeele de ji'udaa kaaruwaajo on e joodii dow mum, woni himbe, e jama'aaje, e leydeele, e delle. ¹⁶ Galaldi sappo di ji'uda, kanji e bisaa, wanyan kaaruwaajo on, 6orta mo, acca mo funtu. 'Be yakkan tew makko, 6e padda mo e yiite. ¹⁷ Gam Alla wattii der berde ma66e 6e gada ko o resi. 'Be gada hunnuko wooto, 6e kokka bisaa laamu ma66e, faa de ko Alla bati fu hebbi.

¹⁸ Debbo mo ji'udaa, kanko laatii wannarde mawne, laamaniine laamiibe duuniyaaru.»

18

Kalkol Babiila

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom kade e jippoo diga dow kammu. Oo woodi baawde mawde, teddujal makko yayni e duuniyaaru fu. ² O batii e daane towne, o wi': «Ne yanii! Babiila wannjarde mawne yanii! Ne laati ke wonorde ginnaaji, e suuorde ruuhuujii cobudi, e suuorde pooli cobudi, e elliniidi fu! ³ Gam leydeele fu buusii e jaram kaaruwaaku mayre. Laamiibe duuniyaaru jeenii e mayre, tenkuube duuniyaaru hehii jawdi diga goonnan mayre mawdam.»

⁴ Den nanumi daane wonne diga kammu, e wi'a: «Burtee e mayre, onon himbe am! Gam to on kawtee e hakkeji mayre, gam to boneeji mayre hebu on. ⁵ Gam hakkeji mayre yowontirii faa yottii dow kammu, Alla bo siwtorii gadu mayre kalluuju. ⁶ Gadane ne hande no ne wadani on. Jobitee ne ko ne wadani on de didi. Jarirgel nel ne laawirani on jaram, laawirane ne e maggel, semme majjam bura de didi!

⁷ Duudinane ne toora e bojji jaka no ne teddiniri hoore mayre, e no ne wuuriri der goonnan. Gam nee wi'a der berne mayre: "Min laamiido debbo nun, mi gawniijo bane, mi annataa bojji maayde abada!" ⁸ Gam majjum, der nyalaane woore boneeji dii do waranan ne: maayde, e bojji, e rafo, ne jaban du yiite, gam Alla Joomiraawo kitotoodo ne, laati nun mo baawde.»

Bojji dow Babiila

⁹ Laamiibe duuniyaaru hawtuube e mayre der jeenu e goonnan mayre wullan, simoo to yi'i curki bulol yiite mayre. ¹⁰ Be daroto woddi, gam be kulan kiita mayre heba be. Be bi'an: «Kayto! Kayto! Babiila, wannjarde mawne, Babiila wannjarde semmenteere, der yanne woore tan, kiitadaa!»

¹¹ Tenkuube duuniyaaru wullan, simoo gam mayre, gam goddo soodataa kade gineeji ma66e. ¹² Kanjeeri, e cardi, e kaaye dime, e colle, e gude diggude, e gude bodeeje, e bodeeje coy, e ledde luuttooje, e huune feere feere gadiraadum nyiye nyiibi, e huune gadiraadum ledde caadiide, e janni bodeeri, e janni baleeri, e hayre wi'eteeni marba, ¹³ e kobitaafe ledde bi'eteede kanel, e li'anji, e wardi, e miira, e wardi buudeteedum, e innabojam, e nebbam, e conni, e alkamaari, e na'i, e baali, e pucci, e laanaaji pucci, e maccu6e, e yonkiiji himbe. ¹⁴ Tenkuube wi'an wannjarde nen: «Ko cuuninodaa hebugo fu woddi ke ma. Jawdi maa, e ko woodi fu majjii, a hebitintaako dum abada.» ¹⁵ Tenkuube hebu6e jawdi e mayre, daroto woddi, gam kulol kiita mayre. Be bullan, 6e cimoo, ¹⁶ 6ee

bi'a: «Kayto! Kayto! Wannjarde mawne, nee do jurortono gude diggude e gude bodeeje, e bodeeje coy. Nee do jurortono kanjeeri e kaaye dime, e colle! ¹⁷ Jawdi nii fu halkii der yanne woore!»

Boyloobe laanaaje diyam mawde, e yahoo6e toy fu der majje, e gollotoo6e der majje, e suu6otoo6e liyyi, darii woddi. ¹⁸ No 6e ji'i curki bulol mayre yiite, 6e kal6i, 6e bi'i: «Wannjarde gom walaa fotidinnooone e wannjarde nee do!» ¹⁹ Be darii, 6ee baanja leydi dow ko'e ma66e, 6ee bulla, 6ee cimoo. Berde ma66e e biisii, 6ee bi'an: «Kayto! Kayto! Wannjarde mawne, ne goonnan mum hokki woodu6e laanaaje diyam fu jawdi, der yanne woore tan, ne halkii!

²⁰ Kammu, seya gam kalkol mayre! Onon himbe Alla e lilaabe, e annabiibe, ceyee onon bo! Gam Alla hiitake ne ko ne wadani on!»

²¹ Den malaykaajo semmenteero gom etti hayre mawne nandune e namarde, faddi ne der maayo, wi': «Ninnii nun Babiila, wannjarde mawne faddirtee e semme, ne yi'ataake kade faa abada! ²² Daane fiyoobe moolooji, e yimoobe, e fuuroobe algaytaaji, e fuuroobe galaldi nanataake kade der maa abada! Wadoobe golle juude feere feere yi'ataake kade der maa. Rimmo namarde nanataake kade der maa. ²³ Jaynoj fitilla yaynataa der maa. Daane jommanjo gorko e jommanjo debbo nanataake kade der maa. Gam tenkuube maa laatino maw6e der leydi. A jammike leydeele duudde e dobo dobooje maa.

²⁴ Yiyam annabiibe e yiyam himbe Alla, e dam waraabe der duuniyaaru tawaama der maa.»

19

Jimi jaalorgal dow kammu

¹ Baawo majjum, nanumi daane towne hande daane jama'aare duunne dow kammu, e wi'a: «Aleluya*! Kisidam, e teddujal, e baawde laatantii Alla meeden. ² Kiitaaaji makko e laatii goonjaaji, dii poonnitii! O hiitake kaaruwaajo mawdo biisudo duuniyaaru e kaaruwaaku mum. Alla hiitake mo gam o reyyitii yiyam gollantoo6e dum.» ³ Be bi'i de didawre: «Aleluya! Curki bulol wannjarde nen e eenca dow faa abada!» ⁴ Dottiibe laso e nayo, e tagaadum nayum yonkintejum dum, jiccii sujidani Alla joodiido dow kittaala laamu, e wi'a: «Aami! Aleluya!»

Bangal Jawgiyel

⁵ Daane yiwi diga kittaala laamu, e wi'a: «Jettee Alla meeden, onon gollantoo6e mo fu, onon hul6e mo, maw6e e petton!» ⁶ Den

* 19:1 Aleluya laati nun haala Iburaninkeere, waato «Jettee Joomiraawo»

nanumi hande daane jama'aare duunne, e hande rimmo diyam duuddam, e kade hande riggaanjo manjo, e wi'a: «Aleluya! Alla Joomiraawo meeden, mo baawde, laamake. ⁷ En ceyee, belbelten, teddinen mo, gam bangal Jawgiyel yottake. Dabbaado maggel siriyake. ⁸ O hokkaama o bornoo kolte diggude, jalbooje, laabude.» Kolte den laatii hande gadu himbe Alla geetu.

⁹ Malaykaajo wi'immi: «Winmu: «Barke woodani noddinaabe nyaamde teegal Jawgiyel!» O wi'immi kade: «Haala Alla goonjaha ka o bati nun don.»

¹⁰ Jicciimi ley koyde makko, gam mi sujidana mo, amma o wi'immi: «Taa wadu dum! Min bo, mi gollantoodo Alla nun hande maa, e hande banniraafe maa jogiife seedaaku Yeesu. Sujidan Alla!» Gooja ka Yeesu holliti, kanka nun hokki annabiife haala ka fe bati dow makko.

Almasihu waran hiitoo bisaa

¹¹ Baawo majjum ji'umi kammu ma66itii. Den ji'umi puccu danewol. Baddiido njol, e wi'ee Kooliniido, e Goojaajo. Gooja o hiitortoo, kanka o habirta bo konu. ¹² Gite makko e wa'i hande denjal yiite. Oo mellii meetali laamu duuddi. Inne e winna dow makko, goddo anna ne, to hinaa kanko. ¹³ Oo bornii toggoore cownaane der yiyam, inne makko woni: «Haala Alla.» ¹⁴ Konunkeebe fe dow kammu e tokkini mo. Bee baddii pucci daneeki, bee bornii kolte daneeki diggude, laabude. ¹⁵ Kaafahi belki e wurtoo diga e hunnuko makko. Kanki o jaalortoo himbe. O laamoranto fe e sawru janni. O biddan innabooje der biddirde mone Alla mawne, laatiido mo baawde. ¹⁶ Inne gom e winnaa dow toggoore makko, e dow asaanjal makko: «Laamiido laamiibe, e Joomiraawo joomiraafe.»

¹⁷ Den ji'umi malaykaajo gom e darii dow naane. O batii e daane towno, o wi'i pooli piirooji dow hennu fu: «Garee kawritee gam juulde Alla wadi. ¹⁸ On yakkan tew laamiibe, e hooreebe soogeeji, e bannu semmenteebe, e tew pucci, e waddiibe di, e bannu himbe fu: rimbe e maccube, mawbe e petton!»

¹⁹ Den ji'umi bisaa e laamiibe duuniyaaru, e konunkeebe mum. Be kawritii gam fe kabida e baddiido puccu on, e konunkeebe mum. ²⁰ Bisaa nan nanjaa ma66aa, kanja e annabiijo pewoowo gadunoodo haaynaareeji yeeso magga. E haaynaareeji din o jammoriinoo woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga. Be fu dido, fe paddaa e yonki der maayo yiite kubooowe, e kibiriita. ²¹ Horiiibe waraa e kaafahi burtotooki e hunnuko baddiido puccu on. Pooli wari yakki 6alli ma66e, faa di kaari.

20

Laamaare duubi ujuneere

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom e jippoo diga dow kammu. Oo jogii callal-luwol manjol, e ma66itirgel gayka lugguka. ² O nanji kuuja, boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, o ha66i na faa duubi ujuneere. ³ O watti na der gayka lugguka, o ma66i, o feddi. Den o takki takkanne dow makka, gam to o jammoo leydeele kade faa duubi ujuneere hebbaa. Baawo majjum, o ma66itinte wakkati sedda.

⁴ Den ji'umi kittaaje laamu e joodiife dow majje. Be kokkaama baawde hiitaago. Den ji'umi yonkiji fe ko'e mum wudditaa gam fe ceedanike Yeesu, e gam fe baajike haala Alla. Be kujidanaay bo bisaa, e foto mum. Be kebay maane dow tiide, dum bo e juude ma66e. Be pintii, fe laamodii e Almasiihu duubi ujuneere. ⁵ Maaybe horiibe fintay faa duubi ujuneere hebbi. Kanjum woni pintol aranool. ⁶ Barke e cenaaki woodani wonube der pintol aranool! Maayde didawre woodaa baawde dow ma66e. Be laatanto Alla e Almasiihu Limaamiibe, fe laamodoo e makko duubi ujuneere.

Seydan jaalaama

⁷ To duubi ujuneere hebbii, Seydan yooofete, wurtoo e kasu mum. ⁸ O jammoto leydeele gonude der gooraaje duuniyaaru naay, waato Gog, e Magog. O hawritan de gam konu, de duudan hande jaaneeri maayo. ⁹ Be cankitii der duuniyaaru fu, fe piilitii himbe Alla, e wanjarde jidaane. Amma yiite jippii diga kammu, halki fe. ¹⁰ Seydan jammotoodo fe, faddaa der maayo yiite e kibiriita, to bisaa e annabiijo pewoowo woni. Don nun fe toorotoo jemaa e nyalooma, faa abada.

Nyalaane darnal

¹¹ Baawo majjum, ji'umi kittaala laamu manjal daneyal, e joodiido dow maggal. Leydi e kammu doggi yeeso makko, yi'aaka kade. ¹² Mi yi'ii maaybe, mawbe e petton e darii yeeso kittaala laamu. Dewte ma66itaa. Den dewtere wonne ma66itaa, kayre woni dewtere yonki. Maaybe hiitaa hande no winniraa der dewte, moy fu jaka golle mum. ¹³ Maayo tuuti maaybe mum. Maayde e joonne maaybe bo tuuti maaybe mum. Den moy ma66e fu, hiitaa deydey golle mum. ¹⁴ Maayde, e joonne maaybe wattaa der maayo yiite. Maayo yiite non woni maayde didawre. ¹⁵ Neddo mo inne mum winnaaka der dewtere yonki, faddaama der maayo yiite.

21

Kammu kesu e leydi keyri

¹ Baawo majjum, ji'umi kammu kesu e leydi keyri, kammu aranu e leydi arandeeri majjitii, maayo bo walaa. ² Ji'umi wanjarde ceniine, waato Urusaliima kesol e jippoo diga dow kammu, diga to Alla. Nal siriyake hande debbo ciriyiido fotta e gorum. ³ Mi nanii daane towne diga to kittaala laamu, e wi'a: «Joodorde Alla caka himbe nani, o wonoto e ma66e, 6e laatoos himbe makko, Alla e hoore mum wondan e ma66e. ⁴ O moytan gondi gite ma66e fu. Maayde, e bojji, e toora wonataako kade, gam kujje arandeeye fu yawtii.»

⁵ Joodiido dow kittaala laamu wi'i: «Mi wadan huune fu laatoos kesum!» O wi'i: «Winnu haalaaji dii, gam di laati nun goonjaaji, kooliniidi.» ⁶ O wi'immi kade, «Huune fu hebbii! Min woni arano, min woni sakitiineejo, min woni fuddoode, e heennyitirde. Dondaado fu, mi hokkan dum diyam yonki, o yobataa. ⁷ Jaaliido hefan huune dum fu, mi laototo Alla makko, o laatoos giddo am. ⁸ Amma hulhul6e, e 6e walaa goondinki, e so6u6e, e waroo6e himbe, e jeeno6e, e wadoo6e dobo dobooje, e saafoo6e tooruje, e fewoo6e fu, maayo yiite ku66oowe e kibiriita nun woni gedu ma66e. Kanjum woni maayde didawre.»

Urusaliima kesol

⁹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeediido jogiinoo6e jarirkon jeediidon keb-bukon boneeji jeediidi cakitiidi, wari, bad-dimmi wi'i: «War mi hollee jommanjo debbo, debbo Jawgiyel.»

¹⁰ Den keewumi Ruuhu, go malaykaajo on yaarimmi dow wanne mawne towne. O hollimmi Urusaliima, wanjarde senine yiwi diga dow kammu to Alla, e jippo. ¹¹ Teddujal Alla e woni der mayre. Nee jalba hande hayre rimre, e hande hayre wi'eteene yaspa, laa6une hande daanorgal. ¹² Birniwol manjol, towujol e fiiltitii wanjarde nen. Nee woodi dammude sappo e didi, dammugal fu e woodi malaykaajo. Inde lenyi 6i66e Isira'iilla sappo e didi, e win-nii dow dammude den. ¹³ Dammude tati e woni far lettugal, tati far so66iire, tati far hoore fudo, tati bo far gorgal. ¹⁴ Birniwol wanjarde nen e woodi kaaye dadfa sappo e didi. Inde lilaabe Jawgiyel sappo e dido, e winnii e majje.

¹⁵ Malaykaajo baddannoодо am e jogii yommal poonnirgal, nal kanjeeri, gam o foonnira wanjarde, e dammude mayre e birniwol mayre. ¹⁶ Becce mayre naay fu e foti, juutugo e yaajugo fu e foti. Malaykaajo foonni wanjarde nen e poonnirdum mum. Juutugo mayre wadii kilomeeta ujune didi e keme didi (2200), non bo yaajugo e towugo mayre foti. ¹⁷ O foonni bo birniwol mayre, nal wadi kuule hemure e lasoy

didi e naay, (144) jaka poonnol himbe. ¹⁸ Birniwol nal, hayre yaspa non mahiraa. Wanjarde nen bo mahiraa e kanjeeri laa6uni, e jalba hande daanorgal laa6unjal. ¹⁹ Wanjarde nen dadfa bombooru mum moyyiniraama e kaaye dime feere feere. Arandeere, Yaspa, didawre, safiir, tatawre, agate, nayawre, emerooda, ²⁰ joyawre, sardoniisi, jeego'awre, sarduwan, jeediidawre, kirisoliti, jeetatawre, haako haakoore, jeenayawre, topas, sappo'awre, kirisoparas, sappo e go'awre, yasente, sappo e didawre, ametis. ²¹ Dammude sappo e didi den wadiraama e sokiyaaje daneeje sappo e didi. Dammugal fu wadiraasokiyaare woore. Jayri wanjarde nen wadira e kanjeeri laa6uni, jalboori hande daanorgal laa6unjal.

²² Mi yi'ay suudu Alla der wanjarde nen, gam Joomiraawo Alla mo baawde, e Jawgiyel nun laatii suudu Alla mayre. ²³ Wanjarde nen bukaaka naaje, naa bo lewru yaynana dum, gam teddujal Alla yaynanta ne, Jawgiyel laatii fitilla mayre. ²⁴ Leydeele fu yahan der jayjol mayre, laamiibe duuniyaaru waddan jawdi mum der mayre. ²⁵ Dammude mayre ma66ataako nyalooma, gam jemma walaa der mayre. ²⁶ Be gaddan jawdi e teddujal leydeele der mayre. ²⁷ Ko sobi fu naatataa der mayre. Gadoowo ko sentinii, e pewoowo naatataa ton. Amma naatoowe ton woni, 6e inde mum winnaa der dewtere yonki, ne Jawgiyel.

22

¹ Baawo majjum, malaykaajo hollimmi maayo diyam yonki. Diyam dam e laafi hande daanorgal. Maayo non e yiwa diga kittaala laamu Alla, e Jawgiyel. ² Diyam maayo non e ila caka jayri wanjarde nen. Leggal kokkoawal yonki e tawaa fonjo maggo didi fu. Leggal nal e rima bikkol de sappo e didi der duu6ol, waato de woore der lewru fu. Haako maggal e laatii lekki nyawtoohi himbe. ³ Naalooore tawataake kade der siire nen.

Kittaala laamu Alla e Jawgiyel wonoto der mayre, jaggiibe makko sujidanam mo. ⁴ Be ji'an yeeso makko, inne makko winnete e tiide ma66e. ⁵ Jemma walaa ton kade, 6e kaajataake jayjol fitilla, e jayjol naaje, gam Joomiraawo Alla laototo jayjol ma66e. Be laamoto faa abada.

Gartol Yeesu

⁶ Malaykaajo on wi'immi: «Haalaaji dii do e laatii goonja, dii laatii kooliniidi bo. Alla Joomiraawo gattudo haala mum der annabiibe, lili malaykaajo mum gam o holla jeyaa6e makko ko waroyta, 6ooyataa.»

⁷ Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara 6ooyataa!» Barke laatani dwtaniido ko woni der dewtere annabaaku nee do.

⁸ Min, Yuhaana, min nani kujje dee, yi'i de. Baawo no nanumi, ji'umi de, jicciimi yeeso malaykaajo kolludo am de, gam mi sujidana mo. ⁹ Amma o wi'immi: «Taa wadu dum, min bo, mi laati nun jaggiido hande maa, e banniraa6e maa annabiibe, e dwtaniibe haalaaji gonudi der dewtere nee do. Sujidan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kade: «Taa suudu haalaaji annabaaku gonudi der dewtere nee do, gam wakkati badake. ¹¹ Gadoowo ko halli, tokkoo wadugo ko halli. Cobudo, tokka wadugo ko sobi. Poonnitii, tokkoo wadugo ko foonnitii. Ceniido, tokkoo wonaago der senaare!»

¹² Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara, 6ooyataa. Mi waddan barjaari gam mi warjoo moy fu deydey golle mum. ¹³ Min woni arano e sakitiineejo, min woni fuddoode e heennyitirde.»

¹⁴ Barke laatani loonnu6e toggooje mum gam 6e baawa ko nyaami 6i66e leggal yonki, 6e naatira bo wanjarde diga e dammu6e!
¹⁵ Amma laatiibe dawaadi, e wadoo6e dobo

dobo6e, e jeeno6e, e waroo6e him6e, e saafoo6e tooruuje, e yidu6e fewre go e fewa fu, wonoto yaasi.

¹⁶ Min Yeesu, mi lilii malaykaajo am, o seedoo kujje de der eklesiyaaji. Min woni mo lenyol Dawda, e taaniiko, min woni hoodere fajiri jalboore!

¹⁷ Ruuhu e jommanjo debbo darii e wi'a: «War!» Nanudo fu sey wi'a: «War!»

Dondaado fu, wara. Jidudo diyam yonki fu, jaba dam, yobataa!

¹⁸ Min, Yuhaana, mii bata moy fu, nanudo haala annabaaku gonuka der dewtere nee do hakkila. To goddo beydii goddum dow kujje dee, Alla beydanan joomum boneeji batanaadi der mayre. ¹⁹ To goddo buytii goddum der haalaaji dewtere annabaaku ne, Alla suttan gedu joomum e leggal yonki, e diga wanjarde seniine, ko batanaa der dewtere ne.

²⁰ Ceediido kujje dee wi'i: «E goonja, mii wara, 6ooyataa!» Aami! War Yeesu Joomiraawo!

²¹ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon on fu!